

OPĆINA FOČA-USTIKOLINA

STRATEGIJA ODRŽIVOG RAZVOJA OPĆINE FOČA-USTIKOLINA ZA PERIOD 2012. – 2016. GODINE

Foča-Ustikolina, januar 2012. godine

Sadržaj

PREAMBULA

PORUKA NAČELNIKA OPĆINE

METODOLOGIJA I LISTA UČESNIKA

LISTA SKRAĆENICA

....

1. OPŠTI PODACI O OPĆINI

1.1. Administrativni i geografski položaj

1.1.1. Administrativni položaj

1.1.2. Geografski položaj

1.2. Kratak historijat općine

1.3. Opšti podaci o stanovništvu

1.3.1. Broj stanovnika i gustina naseljenosti

1.3.2. Starosna i polna struktura

1.3.3. Obrazovna struktura

1.3.4. Etnička struktura

1.4. Lokalna samouprava

2. INDIKATORI ZA MONITORING

2.1. Indikatori životne sredine i infrastrukture

2.2. Indikatori ekonomskog i ruralnog razvoja

2.3. Indikatori društvenog razvoja (stanovništvo, obrazovanje i kvalitet života)

3. ANALIZA STANJA

3.1. Životna sredina i infrastruktura

3.1.1. Trenutno stanje

3.1.1.1. Klima i reljef

3.1.1.2. Zemljište i zaštićena područja

3.1.1.3. Rudna bogatstva

3.1.1.4. Vodni resursi

3.1.1.5. Zrak

3.1.1.6. Biljni svijet

3.1.1.7. Životinjski svijet

3.1.1.8. Infrastruktura

3.1.1.8.1. Cestovni saobraćaj

3.1.1.8.2. Telekomunikacije

3.1.1.8.3. Elektrifikacija

3.1.1.8.4. Toplifikacija

3.1.1.8.5. Vodosnabdijevanje

3.1.1.8.6. Kanalizacija i otpadne vode

3.1.1.8.7. Odlaganje krutog otpada

3.1.1.8.8. Stanovanje

3.1.2. Sektorska PESTEL i SWOT analiza

3.2. Ekonomski i ruralni razvoj

3.2.1. Trenutno stanje

3.2.1.1. Opšti podaci

3.2.1.2. Poljoprivreda

3.2.1.2.1. Ratarstvo

3.2.1.2.2. Povrtlarstvo

- 3.2.1.2.3. *Voćarstvo*
- 3.2.1.2.4. *Stočarstvo*
- 3.2.1.3. Šumarstvo
- 3.2.1.4. Energetika
- 3.2.1.5. Prerađivačka industrija
 - 3.2.1.5.1. *Prehrambena industrija*
 - 3.2.1.5.2. *Drvena industrija*
- 3.2.1.6. Građevinarstvo
- 3.2.1.7. Usluge i trgovina
- 3.2.1.8. Turizam
- 3.2.1.9. Razvoj MSP, obrta i poduzetništva
- 3.2.2. Sektorska PESTEL i SWOT analiza

3.3. Društveni razvoj (stanovništvo, obrazovanje i kvalitet života)

- 3.3.1. Trenutno stanje
 - 3.3.1.1. Stanovništvo
 - 3.3.1.2. Obrazovanje
 - 3.3.1.3. Zdravstvo
 - 3.3.1.4. Socijalna zaštita
 - 3.3.1.5. Kultura
 - 3.3.1.6. Sport i rekreacija
 - 3.3.1.7. Mediji i informisanje
 - 3.3.1.8. Mladi
 - 3.3.1.9. Nevladin sektor
- 3.3.2. Sektorska PESTEL i SWOT analiza

3.4. Integralne analize faktora i usmjerenja razvoja

- 3.4.1. PESTEL analiza
- 3.4.2. SWOT analiza
- 3.4.3. Analiza strateških usmjerenja

4. DEFINISANJE STRATEGIJE

- 4.1. Izjava o viziji održivog razvoja
- 4.2. Definisanje prioriteta, strateških ciljeva i programa

5. AKCIONI PLAN

6. IMPLEMENTACIJA, MONITORING I EVALUACIJA

ANEKSI

- A1. Indikatori
 - Životna sredina i infrastruktura
 - Ekonomski i ruralni razvoj
 - Društveni razvoj (stanovništvo, obrazovanje i kvalitet života)
- A2. Lista potencijalnih projekata za period implementacije Strategije 2012.-2016.
- A3. Pregled važećih strateških dokumenata
- A4. Pregled aktuelnih projekata, planiranih budžetom općine, započetih u 2011. godini
- A5. Odluka o izradi „Strategije održivog razvoja za period 2012.-2016. godine za područje Općine Foča-Ustikolina“
- A6. Rješenje o imenovanju Koordinatora i Radnog tima za izradu „Strategije održivog razvoja Općine Foča-Ustikolina za period 2012.-2016.“
- A7. Odluka/Rješenje o monitoringu i evaluaciji
- A8. Odluka/Rješenje o usvajanju Strategije održivog razvoja

Preambula

Općina Foča-Ustikolina preduzima značajne korake u planiranju sopstvenog održivog razvoja u skladu sa postojećim zakonskim okvirima i savremenim evropskim i svjetskim tokovima. Danas je suštinski element u bilo kojoj zemlji jačanje lokalnih kapaciteta i razvijanje svijesti u cilju lokalnog održivog razvoja.

Obzirom da je Bosna i Hercegovina jasno opredijeljena i akter je procesa evropskih integracija kao i drugih međunarodnih tokova, od značaja za izradu ove lokalne strategije održivog razvoja je i postojanje i primjena niza međunarodnih strateških dokumenata kao što su: Strategija održivog razvoja EU, Lisabonska strategija EU i Nova Lisabonska strategija EU, Milenijumski ciljevi (UN)....

Mnoge zemlje su svoje nacionalne strategije održivog razvoja već uskladile sa pomenutim nadnacionalnim strategijama i ciljevima.

Bosna i Hercegovina još uvijek nema usvojenu strategiju održivog razvoja, kao ni usvojenu strategiju razvoja uopće. U maju 2010. g. Direkcija za ekonomsko planiranje BiH dovršila je izradu prijedloga Strategije razvoja BiH, ali taj dokument do danas nije usvojen, pa se i ne primjenjuje.

Strategija održivog razvoja nije usvojena, niti pripremljena na nivou FBiH kao ni Bosansko-podrinjskog kantona, kome općina Foča-Ustikolina administrativno pripada.

Stoga je izrada Strategije održivog razvoja općine Foča-Ustikolina referisana, u pogledu podržanosti njenih ciljeva, programa i projekata sa viših nivoa vlasti, na aktuelne sektorske strategije i druge planske dokumente od interesa za održivi razvoj, prvenstveno one usvojene na nivou BiH, FBiH, Bosansko-podrinjskog kantona i Sarajevske ekonomske makro-regije, te one koji su u proceduri usvajanja.

U oblasti životne sredine i infrastrukture to su:

- Strategija protivminskog djelovanja BiH (2009.-2019.)
- Federalna strategija zaštite okoliša
- Federalna strategija zaštite zraka
- Federalna strategija upravljanja otpadom
- Federalna strategija upravljanja vodama - u nacrtu
- Strateški plan i program razvoja energetskog sektora Federacije BiH

U oblasti ekonomskog i ruralnog razvoja to su:

- Strategije razvoja BiH (2010-2014.) - u nacrtu
- Strategije razvoja Federacije BiH (2010-2020.)
- Projekt i Akcioni plan: Razvoj industrijske politike u Federaciji BiH (2011.-2015.)
- Projekt: Razvoj malog i srednjeg poduzetništva u Federaciji BiH
- Strategije razvoja turizma Federacije BiH (2008.-2018.)
- Srednjoročne strategije razvoja poljoprivrednog sektora u Federaciji BiH (2006.-2010.), koja je još uvijek u primjeni
- Program suzbijanja i kontrole bruceloze kod ovaca i koza u Federaciji BiH (januar 2010. - decembar 2016.)
- Strategija i Okvir za implementaciju razvoja Sarajevske ekonomske makroregije
- Program razvoja Bosansko-podrinjskog kantona Goražde do 2014. godine

U oblasti društvenog razvoja to su:

- Strategija zapošljavanja u BiH (2010.- 2014.)
- Strategije socijalne uključenosti BiH (2010.-2014.)
- Državna strategija BiH za borbu protiv nasilja nad djecom (2007.-2010.), koja je još uvijek u primjeni
- Akcioni plan za djecu BiH (2011.-2014.)

- Revidirana strategija BiH za provedbu Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma
- Strategija razvoja nauke u BiH (2010.-2015.)
- Mapa puta i Plan aktivnosti za uključivanje BiH u EU programe za cjeloživotno učenje i mladi u akciji (do kraja 2013. godine)
- Revidirani akcioni plan BiH o obrazovnim potrebama Roma
- Strategija razvoja sporta u BiH (2010.-2014.)
- Strategija kulturne politike u BiH
- Strateški plan za reformu zdravstvenog sistema u Federaciji BiH (2008.-2018.)
- Strategija za razvoj primarne zdravstvene zaštite u Federaciji BiH
- Strategija za unapređenje seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava u Federaciji BiH (2010.-2019.)
- Strategija zdravlje i mladi u Federaciji BiH
- Strategija i Plan akcije za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH (2011-2015.)

Strategija održivog razvoja općine Foča-Ustikolina dokument je od izuzetnog značaja, koji definiše održivi razvoj kao ciljno orijentisan, dugoročan, neprekidan, sveobuhvatan i sinergijski proces koji utiče na sve aspekte života (ekonomski, socijalni, ekološki i institucionalni) na lokalnom nivou. U Strategiji se potencira izrada modela koji na kvalitetan način zadovoljava društveno-ekonomske potrebe i interese građana, a istovremeno uklanja ili znatno smanjuje uticaje koji prijete ili štete zdravoj životnoj sredini i prirodnim resursima.

Općina Foča-Ustikolina ima već usvojene sektorske strateške i planske dokumente u primjeni:

- Strategija razvoja općine Foča-Ustikolina 2008.-2013.
- Lokalni ekološki akcioni plan (LEAP) 2012.-2018.
- Strategija omladinske politike općine Foča-Ustikolina

Svi prethodno navedeni općinski razvojni dokumenti i njihovi ciljevi, kao i budžetska planska dokumenta općine Foča-Ustikolina, Bosansko-podrinjskog kantona i Federacije BiH uzeti su u obzir pri izradi Strategije održivog razvoja općine Foča-Ustikolina za period 2012. do 2016. godine (u nastavku: Strategija).

Izradi ove Strategije pristupilo se sistematski i u partnerstvu sa Regionalnim centrom za životnu sredinu i drugim lokalnim akterima. Tokom 2009. godine potpisan je Ugovor o razumijevanju između općine Foča-Ustikolina i REC-a čime se i zvanično krenulo u realizaciju ovog dijela projekta u kojem je predviđena izrada Strategije održivog razvoja.

Da bi se stekli i drugi neophodni preduslovi za izradu Strategije, Općinsko vijeće Općine Foča-Ustikolina je 07.07.2011. godine na osnovu članova 94-95 Statuta Općine Foča-Ustikolina („Službene novine Bosansko-podrinjskog kantona Goražde“, br. 8/08) donijelo je Odluku o izradi „Strategije održivog razvoja za period 2012.-2016. godine za područje Općine Foča-Ustikolina“. Pored te Odluke, Općinski načelnik Općine Foča-Ustikolina donio je Rješenje o imenovanju Koordinatora i Radnog tima za izradu „Strategije održivog razvoja Općine Foča-Ustikolina za period 2012.-2016.“ br 02-23-795/11, kojim je imenovan tim za izradu Strategije, koji čine predstavnici lokalne uprave, kome su tokom izrade Strategije, učešćem na radionicama i između njih, aktivno doprinijeli predstavnici Općinskog vijeća, poslovne zajednice, javnih institucija i preduzeća, kao i nevladinih organizacija.

Na sjednici od _____.2012. godine Općinsko vijeće Općine Foča-Ustikolina usvojilo je Strategiju, čime je ona postala i njegov zvanični dokument.

Projektni tim

Poruka Općinskog načelnika

Poštovani građani,

Načinom izrade i kvalitetom sadržaja „Strategija održivog razvoja općine Foča-Ustikolina 2012.-2016. godine je jedan od značajnijih dokumenata usvojen u dosadašnjem radu lokalne zajednice.

Strategija je izrađena u okviru projekta „Jačanje kapaciteta i podrška lokalnim samoupravama“ koje finasijski podržava Ministarstvo inostranih poslova Finske a sprovodi REC (Regionalni centar za okoliš/životnu sredinu za Srednju i Istočnu Evropu), pa bih ujedno i iskoristio ovu priliku da im se zahvalim.

Poseban značaj ovog dokumenta, kako u pogledu kvaliteta i održivosti, je i sam način izrade, koji je oslonjen na kadrove naše općine i učešće lokalnog stanovništva koji su u ovaj dokument ugradili svoje znanje i iskustvo.

U naporima rješavanja problema, bržeg društveno-ekonomskog razvoja i izlaska iz kruga malih nerazvijenih lokalnih zajednica, usvojena strategija osvjetljava puteve na trasi zacrtanih ciljeva ostvarenja vizije Foča-Ustikolina, privredno razvijene, ekološki osvještene lokalne zajednice, privlačne za turiste i investitore u kojoj su obrazovani mladi i prirodni resursi pokretačka snaga razvoja.

Obaveza lokalne zajednice je da svoj dio poslova na implementaciji strategije i akcionih planova izvršava kvalitetno i pravovremeno. Od nadležnih kantonalnih, federalnih i državnih organa očekujemo da načelna opredjeljenja ravnomjernog regionalnog razvoja pretoče u konkretne oblike finansijske i svake druge pomoći i podrške.

Ustikolina, 15.02. 2012. godine

Općinski načelnik

Zijad Kunovac

METODOLOGIJA I LISTA UČESNIKA

Ova Strategija je rezultat **timskog rada** članova iz općine Foča-Ustikolina, Regionalnog centra za životnu sredinu, kog finansira Ministarstvo spoljnih poslova Finske i konsultantske firme MAXIMA CONSULTING iz Beograda.

Strategija održivog razvoja u općini Foča-Ustikolina za period 2012. do 2016. godine se realizuje u okviru projekta "Obrazovanje za održivi razvoj na Zapadnom Balkanu", koji implementira Regionalni centar za životnu sredinu (REC), finansiranog od strane Ministarstva spoljnih poslova Finske. Regionalni centar za životnu sredinu (REC) je u okviru ovog projekta pokrenuo komponentu usmjerenu na podizanje kapaciteta općinskih uprava, kao i pružanje podrške u pogledu izrade strategija za lokalni održivi razvoj, ali i drugih strateških dokumenata ili njihovih akcionih planova. U projekat je uključeno 25 općina iz sliva rijeke Drine (iz Srbije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore), putem kojeg je REC želio da pruži praktičnu strukturiranu podršku partnerskim općinama, kroz seriju treninga, tehničke podrške i aktivnosti planiranja.

Pored ovoga posebna komponenta projekta je bila usmjerena na osnovne škole u ovim općinama, s ciljem pozicioniranja istih na osnovu lokalnih uslova i potreba, kako bi se maksimizirali lokalni potencijali radi dostizanja održivog razvoja.

U čitavom procesu planiranja primjenjivan je participativni pristup, u kojem su lokalni akteri, a prije svega predstavnici općine Foča-Ustikolina i drugih relevantnih institucija, uzeli aktivno učešće, dajući dragocijene smjernice za ovaj strateški dokument:

A. Općina Foča-Ustikolina

1. Kunovac Zijad, Općinski načelnik
2. Hadžiahmetović Nihad – općinski koordinator za izradu SLOR, Pomoćnik načelnika za privredu, komunalne poslove, društvene djelatnosti, opću upravu i finansije
3. Borović Mensud, Šef unutrašnje organizacije jedinice za društvene djelatnosti i opću upravu
4. Čengić Mirsad, Šef unutrašnje organizacije jedinice za privredu, komunalne poslove i finansije
5. Bašić Redžo, Šef unutrašnje organizacije jedinice za prostorno uređenje, imovinsko pravne, geodetsko-katastarske poslove i stambena pitanja
6. Osmanspahić Ermin, Viši referent za popunu i mobilizaciju, MTS-a i opreme.
7. Karahodža Mensura, Viši referent za poslove ovjere prepisa, legalizacija potpisa i arhiviranja

B. Regionalni centar za životnu sredinu (REC)

1. Dr Radoje Laušević, direktor projekta
2. Srđan Sušić, menadžer projekta
3. Saša Solujić, članica projektnog tima
4. Zorica Korać, članica projektnog tima
5. Ivana Tomašević, članica projektnog tima
6. Andrea Bevanda-Hrvo, članica projektnog tima
7. Mira Vasiljević, članica projektnog tima

C. MAKSIMA KONSALTING (MAXIMA CONSULTING), Beograd

1. Senada Keserović mr. sci.
2. Jasmina Krunić
3. Dr Ana Jolović
4. Dr Robert Molnar

D. Partneri

I grupa: Životna sredina i infrastruktura

1. Čengić Mirsad – vođa grupe, Šef unutrašnje organizacione jedinice za privredu, komunalne poslove i finansije
2. Osmanspahić Ermin, Viši referent za popunu i mobilizaciju, MTS-a i opreme
3. Bašić Redžo, Šef unutrašnje organizacione jedinice za prostorno uređenje, imovinsko pravne, geodetsko-katastarske poslove i stambena pitanja
4. Muslić Šemso, zamjenik predsjedavajućeg Općinskog vijeća
5. Alihodžić Rešid, v.d direktora JKP "Ušće" Ustikolina
6. Dreca Suljo, predsjednik savjeta MZ Ustikolina, Izviđački odred "Stolac" Ustikolina
7. Borović Admir, volonter

II grupa: Ekonomski i ruralni razvoj

1. Gabel Nihad – vođa grupe, JKP "Ušće" Ustikolina
2. Čengić Nusret, predsjednik savjeta MZ
3. Bašić Šukrija, penzioner
4. Muslimović Avdo, Udruženje poljoprivrednika BPK
5. Delić Muamera, vijećnik Općinskog vijeća
6. Bašić Izet, vijećnik Općinskog vijeća
7. Kljuno Fikret, vijećnik Općinskog vijeća
8. Omerbašić Armin, Stručni saradnik za javne servise, kulturne manifestacije

III grupa: Društveni razvoj (stanovništvo, obrazovanje i kvalitet života)

1. Borović Mensud – vođa grupe, Šef unutrašnje organizacione jedinice za društvene djelatnosti i opću upravu
2. Karahodža Mensura, Viši referent za poslove ovjere prepisa, legalizacija potpisa i arhiviranja
3. Hodžić Ešref, vijećnik Općinskog vijeća, predsjednik Islamske zajednice Ustikolina
4. Delić Rusmira, vijećnik Općinskog vijeća
5. Horo Murto, direktor OŠ "Ustikolina" Ustikolina
6. Arnaut Mensud, nastavnik OŠ "Ustikolina" Ustikolina
7. Osmanspahić Arnela, Udruženje "Omladinski savez" Ustikolina

Fotografije br 1 i 2: Radna grupa tokom radionica za izradu Strategije

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

LISTA SKRAĆENICA

BDP	bruto društveni proizvod
BH MAC	BiH Centar za uklanjanje mina
BiH	Bosna i Hercegovina
bpk	biološka potrošnja kisika
BPK	Bosansko-podrinjski kanton
EDS	Elektro distributivna stanica
EPA	Agencija za promociju izvoza iz BiH
EU	Evropska unija
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FIPA	Agencija za promociju direktnih stranih ulaganja u BiH
ha	hektar
IT	informacione tehnologije
JKP	javno komunalno poduzeće
JNA	Jugoslovenska narodna armija
JP	javno poduzeće
JU	javna ustanova
KUD	kulturno-umjetničko društvo
KV	kvalifikovan
LAG	lokalna akciona grupa
LEAP	lokalni ekološki akcioni plan
LER	lokalni ekonomski razvoj
MHE	mini hidroelektrana
MSP	mala i srednja poduzeća
MZ	Mjesna zajednica
NKV	nekvalifikovan
NSS	niža stručna sprema
NUS	neeksplozivna ubojita sredstva
OŠ	Osnovna škola
OV	Općinsko vijeće
PESTEL	analiza političkih, ekonomskih, socijalnih, tehničko-tehnoloških, ekoloških i pravnih faktora razvoja
PKV	polukvalifikovan
REC	Regionalni centar za životnu sredinu
RVI	ratni vojni invalidi
SLOR	Strategija lokalnog održivog razvoja
SSS	srednja stručna sprema
SWOT	analiza unutarnjih snaga i slabosti i vanjskih mogućnosti i prijetnji
TC	telefonska centrala
UG	udruženje građana
UN	Ujedinjene nacije
VKV	visokokvalifikovan
VSS	visoka stručna sprema
VŠS	viša školska sprema

1. OPŠTI PODACI O OPĆINI

1.1. Administrativni i geografski položaj

1.1.1. Administrativni položaj

Općina Foča-Ustikolina je novoformirana općina, osnovana 1996. godine, nakon potpisivanja Općekokvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, reintegracijom dijela prijeratne Opštine Foča kao i naselja Dragomilići iz prijeratne Opštine Kalinovik u Federaciju BiH. Općina je osnovana Zakonom o konstituiranju novih općina u FBiH i izmjeni područja općina podijeljenih međuentitetskom i međukantonalnom crtom („Službene novine FBiH“, broj 6/08).

Općina Foča-Ustikolina administrativno pripada Bosansko-podrinjskom kantonu i Federaciji BiH, a spada u kategoriju izrazito nerazvijenih općina u FBiH. Službeni jezik koji je u upotrebi je Bosanski jezik. Administrativno sjedište Općine je u naselju Ustikolina, smještenom na lijevoj obali rijeke Drine, na raskrsnici magistralnih puteva M20 i M18.1, devet kilometara nizvodno od Foče, a dvadeset četiri kilometra uzvodno od Goražda, na mjestu ušća rijeke Koline u rijeku Drinu, po čemu je i dobilo ime.

Prikaz br. 1: Mapa BiH sa istaknutom teritorijom općine Foča-Ustikolina

Izvor podataka: Općinska Služba za geodetsko-katastarske poslove

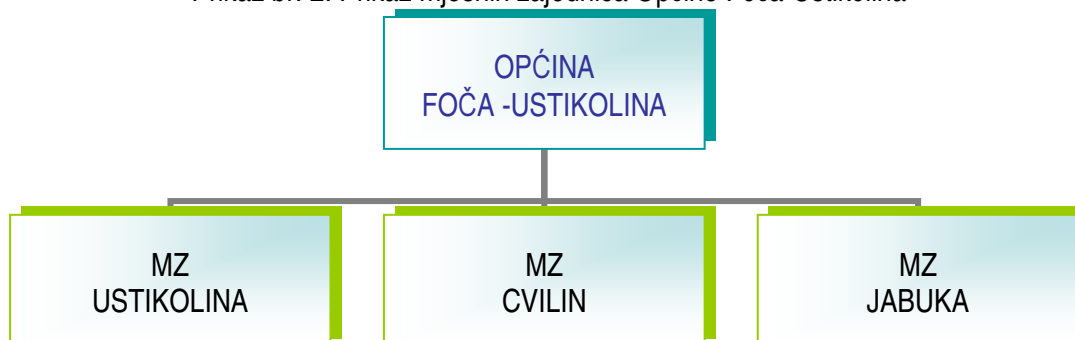

Prema zvaničnoj statistici¹ teritorij općine ima površinu od 169,4 km², što predstavlja 33,57% teritorije Bosansko-podrinjskog kantona (čija površina je 504,6 km²), 0,65% teritorije Federacije BiH (čija površina je 26.110,0 km²), odnosno 0,33% teritorije Bosne i Hercegovine (čija površina je 51.209,2 km²).

Općinski podatak² o površini teritorija koji ona zauzima odstupa od statističkog i iznosi 161,26 km², što utiče na nesigurnost svih pokazatelja baziranih na površini općine.

Također, ogromna su odstupanja i u broju naseljenih mjesta koja se nalaze na području tri mjesne zajednice Općine Foča-Ustikolina, jer po zvaničnoj statistici³ ih je 26, a po internim općinskim podacima ih je duplo više tj 55 naseljenih mjesta.

Prikaz br. 2: Prikaz mjesnih zajednica Općine Foča-Ustikolina

Izvor podataka: Općina Foča-Ustikolina

Ruralni dio općine, po internim općinskim podacima, pokriva 155,90 km², dok se urbani dio prostire na površini od 5,36 km². Detaljan pregled mjesnih zajednica i pripadajućih površina je dat u narednoj tabeli.

Tabela 1. Pregled mjesnih zajednica i naseljenih mjesta

Mjesna zajednica	Pripadajuća naselja	Ukupna površina km ²	Ruralna površina km ²	Urbana površina km ²
Ustikolina	Čurovići, Mihovići, Zebina Šuma, Mrđalići, Brajlovići, Ljubuša, Donje Njuhe, Gornje Njuhe, Mravljača, Kutle, Ligata, Bunčići, Previla, Gornje Žešće, Donje Žešće, Roskovići, Kreča, Vrbica, Osoje, Prisoje, Grabovik, Tulovići, Milakova, Odžak, Filipovići, Poda, Glavica	58,35	52,99	5,36
Cvilin	Čaira, Lopare, Fazlovina, Dupovčići, Bratovčići, Radojčići, Gorjačići, Bavčići, Sorlaci, Čalapije, Hodovići, Drugovići, Kožetin	13,51	13,51	-
Jabuka	Mazlina, Zbić, Božanovići, Modro polje, Račići, Poplatiči, Lokve, Veliko Marevo, Malo Marevo, Mrežica, Dragomilići, Ljaljica, Kumjenovići, Podgrađe, Stojkovići	89,40	89,40	-

Izvor: Općinska Služba za geodetsko-katastarske poslove

¹ Federalni zavod za statistiku „Bosansko-podrinjski kanton u brojkama“, juni 2011.

² Podatak iz Prostornog plana za područje Bosansko-podrinjskog kantona Goražde za period 2008-2028. Prostorna osnova, Nacrt, Urbanistički zavod RS a.d Banja Luka, decembar 2009.

³ Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, „Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji BiH u 2010. godini“, april 2011.

Regionalna pripadnost i stepen razvijenosti

Općina Foča-Ustikolina administrativno pripada Bosansko-podrinjskom kantonu i Federaciji BiH, a regionalno pripada i ekonomski je povezana sa makroregijom Sarajevo.

Bosansko-podrinjski kanton Goražde (do 2001. godine Goraždansko-podrinjski kanton) je peti od deset kantona Federacije Bosne i Hercegovine. Kanton se nalazi u istočnoj Bosni i graniči sa Kantonom Sarajevo. Centar Kantona je Goražde. Površina kantona je 504,6 km² a ukupno u njemu živi 33.093 stanovnika. Kanton se sastoji od općina Goražde, Pale-Prača, i Foča - Ustikolina.

Unutar BiH je utvrđeno pet regija, koje su u procesu definiranja i formiranja institucionalnih okvira. Jedna od njih je i Makroregija Sarajevo (SMR).

Prikaz br. 3: Općina Foča-Ustikolina sa glavnim naseljima i putnim komunikacijama, i njena teritorija označena na Mapi Sarajevskog makroekonomskog regiona (SMER)

Izvor podataka: SERDA, Razvojna agencija SMER-a

Sarajevska makroregija prostire se na području oba bosanskohercegovačka entiteta i obuhvata teritorij 32 općine/opštine od kojih je 13 opština u Republici Srpskoj (RS) i 19 općina u FBiH i to četiri općine u Zeničko-dobojskom kantonu (Breza, Olovo, Vareš, Visoko), tri općine u Srednjobosanskom kantonu, tri općine u Bosansko-podrinjskom kantonu i 9 općina u Kantonu Sarajevo. Ukupna površina SMR je 8.699,9 km², što predstavlja 17% ukupne površine BiH.

U narednoj tabeli je dat prikaz procijenjenog nivoa razvijenosti općine, sa socioekonomskim pokazateljima za općinu, kanton i FBiH, na osnovu kojih su općina i kanton rangirani u odnosu na FBiH.

Tabela br 2 : Nivo razvijenosti u 2010. godini⁴

Općine	Step en zaposlenosti u % ⁵	Step en nezaposlenosti u % ⁶	Broj učenika osnovnih i srednjih škola na 1.000 stanovnika	GDP po glavi stanovnika u KM ⁷	Index odsutnog stanovništva ⁸	Federacija BiH = 100					Indeks razvijenosti ⁹	Rang
						Stepen zaposlenosti	Step en nezaposlenosti	Broj učenika na 1.000 stanovnika	GDP po glavi stanovnika	Odsutno stanovništvo u %		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Foča-Ustikolina	11,1	65,5	97	8.842	-68,9	59,4	55,8	70,0	134,3	251,6	13,6	76
BPK	15,5	45,4	111	6.074	-20,5	82,6	99,9	80,2	92,3	65,5	84,1	6
FBiH	18,8	45,4	138	6.582	-15,3	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, „Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji BiH u 2010. godini“, april 2011

Po ovoj metodologiji i kriterijima rangiranja stepena razvijenosti, izrazito su nerazvijene one općine koje imaju indekse razvijenosti ispod 25% prosjeka FBiH. Iz navedenog proizilazi da u izrazito nerazvijene općine pripada i Foča-Ustikolina, koja ima indeks razvijenosti 13,6, a od koje su manje razvijene samo tri općine u FBiH (Pale-Prača, Bosansko Grahovo i Dobretići). Ovo je zabrinjavajući podatak, obzirom da se općina nalazi u BPK, koji je ovom istom metodologijom rangiran na 6. poziciju od ukupno 10. kantona, a obzirom na indeks njegove razvijenosti (84,1) koji je također ispod prosjeka razvijenosti FBiH.

1.1.2. Geografski položaj

Općina Foča - Ustikolina je smještena na jugo-istoku BiH, odnosno na jugo-zapadu Bosansko-podrinjskog kantona. Bosansko - podrinjski kanton se nalazi između 43° 34' 6.2" i 43° 46' 24.8" S.G.Š. i 18° 31' 30.5" i 19° 01' 01.4" I.G.D. Najjužnija tačka obuhvata nalazi se u dolini Drine u općini Foča - Ustikolina (atar naselja Filipovići)¹⁰. Općina se većim dijelom prostire na lijevoj i manjim dijelom na desnoj obali rijeke Drine. Urbani dio općine smješten je uz lijevu obalu rijeke Drine i uz ušće rijeke Koline.

Kroz nju su od davnina vodile i u njoj su se ukrštale važne putne komunikacije i karavanski putevi, koji su išli iz pravca mediterana prema istoku i prema srednjoj Evropi, a koje pravce su u novijoj historiji naslijedili moderni putevi, što znači da ovo područje tradicionalno ima važan geopolitički i geostrateški položaj.

Općina Foča - Ustikolina graniči sa sljedećim općinama: sjeverozapadno sa općinom Pale-Prača (FBiH), sjeveroistočno sa općinom Goražde (FBiH), zapadno sa općinom Trnovo (FBiH) i općinom Kalinovik (RS), te južno i jugoistočno općinom Foča (RS). Ustikolina je udaljena od Foče 10 km i od Goražda 23 km.

Prostor općine pripada sa aspekta fizičko - geografske regionalizacije u Dinarsku Bosnu i Hercegovinu (Istočna Bosna ili Pobrđe i sredogorje srednje Bosne). Nalazi se na nadmorskoj visini 360 m do 1.674 m

⁴ Ovdje se radi o procijenjenim podacima, a za stvarnu ocjenu socioekonomskog razvoja i dobijanje korektnog stepena razvoja općine, potrebno je izvršiti evaluaciju statističkih podataka i procjena, što podrazumijeva provjeru svih podataka u općini, kako bi se izvršile eventualne korekcije. Ovu evaluaciju trebalo bi da rade stručne ekipe u općini čime bi se dobila visoka tačnost i pouzdanost indikatora socioekonomskog razvoja općina.

⁵ Step en zaposlenosti utvrđen je na osnovu podataka o zaposlenim po općinama u odnosu na procjenu prisutnog broja stanovnika.

⁶ Step en nezaposlenosti utvrđen je na osnovu podataka o nezaposlenim po općinama u odnosu na radno aktivno stanovništvo.

⁷ Ovo je približna procjena GDP općina, jer nisu uzete sve komponente koje utiču na izračun stvarnog GDP.

⁸ Utvrđen je na osnovu prisutnog stanovništva po općinama u odnosu na stanovništvo po popisu iz 1991. godine u općinama koje su pripale Federaciji BiH po Daytonskom sporazumu.

⁹ U kolonama 7. 8. 9. 10 i 11 je pet pojedinačnih indeksa općine u odnosu na prosjek FBiH, a njihovim zbrajanjem dobijen je zbirni indeks razvijenosti općine naveden u koloni 12.

¹⁰ Studija ranjivosti prostora BPK Goražde, Urbanistički zavod republike srpske a.d. Banja Luka, decembar 2009.

(visina najviše tačke vrha Kacelj). Oko 20% teritorije općine nalazi se na nadmorskoj visini ispod 500 m, a također oko 20% teritorije se nalazi na visini većoj od 1.200 m, što znači da se većina tj 60% teritorije nalazi na nadmorskoj visini između 500 i 1.200 m.

1.2. Kratak historijat općine

Naselje Ustikolina je kroz historiju imalo svoj značaj jer se nalazilo na putu koji je povezivao Beograd sa Dubrovnikom. U literaturi ovaj kraj se prvi put pominje u spisu „De administrando imperio“ Konstantina Porfirogenita iz X stoljeća. Područje općine historijski je nedovoljno istraženo iako obiluje ostacima iz ilirskog i kasnijeg perioda na šta ukazuju brojni toponimi, pronađeni predmeti i otkriveni ali još uvijek nedovoljno istraženi lokaliteti iz bogatog kulturno-historijskog naslijeđa Ustikoline. Na ovom području postoji veći broj nekropola, stećaka, Rimski most, odžak sa kulama porodice Čengić, a do rata je u samom centru Ustikoline bila i najstarija džamija u BiH.

Za vrijeme srednjovjekovne Bosne Ustikolina je locirana na važnom karavanskom tj trgovačkom putu koji je povezivao Dubrovnik sa srednjom Evropom, kojim se u tom vremenu u oba smjera odvijao izrazit trgovački promet. Na „Putu dubrovačkih trgovaca“ između ostalih bosanskih naselja i mjesta u Ustikolini su dubrovčani imali svoju trgovačku koloniju koja je bila trgovački i zanatski centar, gdje su odsjedali karavani. U Ustikolini je bio uspostavljen trg od 1394. godine i carinarnica od 1413. godine, a koji su omogućavali tadašnjem ustikoljanskom stanovništvu učešće u trgovini i razmjeni dobara sa razvijenim trgovačkim centrima tog vremena i na kojim se naplaćivala carina, kao mjestu u lancu trgovine. U trgovini između dubrovačkih i domaćih trgovaca su sklapani ugovori o isporuci i prenosu robe i davane garancije od vladara tih područja za bezbjednost trgovaca i njihovih roba prilikom prolaska kroz njihova područja.

U svom osvajачkom pohodu, nakon što su dublje prodrli na Balkan, Osmanlije su 1443. godine, odnosno dvadeset godina prije zvaničnog pada Bosne pod vlast Osmanskog carstva, na području Ustikoline prešli rijeku Drinu gdje se odigrala bitka sa bosanskom vojskom, o čemu svjedoči Tursko groblje na lokalitetu Presjeke na kojem se nalazi i endemska vrsta tužne bukve. Nakon boja sa vojskom Bosanskog kraljevstva na desnoj obali Drine, sultan je s vojskom na lijevoj obali u Ustikolini podigao čadorsko naselje na mjestu današnjeg harema. Po dolasku u Ustikolinu Osmanlije su 1448-1449. godine, pod zapovjedništvom Turhan Emin-bega, vojskovođe sultana Mehmeda Fatiha, u središtu naselja sagradili džamiju, koja važi za najstariju džamiju u Bosni i Hercegovini i najstariju islamsku građevinu sagrađenu od Ohrida prema zapadu i sjeveru. Evlija Čelebija, putopisac, spominje da je Ustikolina 1644.god imala svoju čaršiju, a sa svim objektima koji su tada bili izgrađeni u Ustikolini (džamija, hamam, han, čaršija tj dućani, ugostiteljske i zanatske radnje), ona je ispunjavala uslove varošice, a možda i šehera, pa otuda i dolazi njen naziv "Šeher Ustikolina" koji je ležao na lijevoj obali Drine, gdje se rijeka Kolina ulijeva u Drinu.

Fotografija br 3: Panorama današnjeg naselja Ustikolina

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

Tokom perioda vladavine Austro-ugarske monarhije, kao i za vrijeme Jugoslavije između 2 svjetska rata, područje današnje općine je dijelilo sudbinu ostalih bosansko-hercegovačkih mjesta. U periodu nakon 2. svjetskog rata područje je pripadalo općini Foča i manjim dijelom općini Kalinovik, a nakon zadnjeg rata u BiH (1992.-1995.) pripalo je Federaciji BiH u okviru novoformirane Općine Foča-Ustikolina koja pripada Bosansko-podrinjskom kantonu.

1.3. Opšti podaci o stanovništvu

1.3.1. Broj stanovnika i gustina naseljenosti

Ne postoje pouzdani podaci o broju stanovnika na području općine Općina Foča - Ustikolina, jer je zadnji popis stanovništva izvršen prije više od 20 godina tj. 1991. godine, kada je područje koje ona pokriva imalo 5.591 stanovnika¹¹.

Za vrijeme i nakon rata u BiH (1992.-1995.) došlo je do značajnih demografskih promjena, kompletno bošnjačko stanovništvo je bilo izbjeglo sa područja koje obuhvata ova općina. U periodu nakon njene posleratne reintegracije u FBiH, do sada se u ovu općinu, po internim općinskim procjenama, vratilo i živi ukupno oko 2.800 stanovnika, pri čemu je zadržana multietnička struktura stanovništva. Taj podatak govori da na ovom području živi samo polovina predratnog stanovništva, jer je sadašnji broj stanovnika umanjen u odnosu na predratni za čak 49,1%.

Tabela 3. Procijeni podaci o broju stanovnika po MZ

Mjesna zajednica	Broj stanovnika	%
Ustikolina	2.120	75,7
Cvilin	330	11,8
Jabuka	350	12,5
Ukupan broj stanovnika Općine	2.800	75,7

Izvor: Strategija Općinskog razvoja 2008. - 2013.

Statistički podaci o današnjem broju stanovnika na području općine Foča-Ustikolina su mnogo nepovoljniji i po njima u decembru 2010. godine je živjelo 1.740 stanovnika, što je manje za cca 68,4% od statističkog broja stanovnika po zadnjem popisu iz 1991. godine.

Međutim, kao što je istaknuto, prema procjenama na osnovu podataka dobivenih od predsjednika Savjeta MZ, trenutno na području općine Foča - Ustikolina živi 2.800 stanovnika, što je za čak 60,9% više od ukupnog broja stanovnika po aktuelnoj zvaničnoj statistici (1.740 stanovnika). Ova činjenica objektivno predstavlja veliku poteškoću u sagledavanju realne slike stanja pomoću brojčanih pokazatelja, tj. u praćenju pojava u privrednom i društvenom životu općine Foča - Ustikolina čije se iskazivanje bazira na broju stanovnika u cjelini i po pojedinim njegovim kategorijama.

Gustina naseljenosti po općinskim procjenama¹² ukupnog broja stanovnika (2.800) i površine (161,26 km²) općine je 17,4 stanovnika/ km², što za 70% prelazi vrijednost tog pokazatelja po zvaničnoj statistici prikazanoj u narednoj tabeli.

¹¹ Općina Foča-Ustikolina nije u vrijeme tog popisa postojala kao administrativna jedinica, pa se taj podatak dobio zbrajanjem broja stanovnika tadašnjih naseljenih mjesta koja ona danas obuhvata.

¹² Po općinskim procjenama ukupan broj stanovnika je 2.800, a površina općine je 161,26 km².

Tabela br 4 : Gustina naseljenosti u 2010. godini

Općina	Broj naseljenih mjesta	Površina općina u km ²	Stanovništvo	Gustina naseljenosti
Foča-Ustikolina	26	169,4	1.740	10,3
FBiH	3.330	26.109,7	2,337.660	89,5

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, „Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji BiH u 2010. godini“, april 2011

Foča - Ustikolina je po zvaničnim statističkim podacima među najmanje naseljenim općinama u FBiH, zauzimajući po gustini naseljenosti čak 74. mjesto od ukupno 79 općina u FBiH koje su obuhvaćene ovom analizom. Od nje manju gustinu naseljenosti imaju samo općine Trnovo, Kupres, Glamoč, Ravno i Bosansko Grahovo, koje je npr sa 2,7 stanovnika/ km² čak 2.745,7 puta manje naseljeno od općine Novo Sarajevo koja kao najnaseljenija ima 7.413,5 stanovnika/ km².

1.3.2. Starosna i polna struktura

Prema općinskim procjenama od ukupno 2.800 stanovnika radno-sposobno je 80%, a u starije od 65 godina spada svega 4% stanovnika.

Tabela 5. Procjena starosne strukture stanovništva

	0-14 godina	15-64 godina	65 godina i više	Ukupno
Broj stanovnika	448	2.240	112	2.800
%	16%	80%	4%	100%

Izvor podataka: Strategija Općinskog razvoja 2008.-2013.

Zvanični statistički podaci ukazuju na drugačiju starosnu strukturu stanovništva, i to na štetu radno-sposobne populacije koja po njima iznosi svega 59,08% ukupnog stanovništva, a u korist starije populacije od 65 godina života, koja po njima iznosi čak 25,11% ukupnog stanovništva.

Tabela br. 6: Stanovništvo općine Foča-Ustikolina po starosnim grupama

Starosna grupa	30.06.2008. godine		30.06.2009. godine		30.06.2010. godine	
	broj stanovnika	%	broj stanovnika	%	broj stanovnika	%
0-14	281	15,77	278	15,80	275	15,80
15-64	1.053	59,09	1.040	59,09	1.028	59,08
65	448	25,14	442	25,11	437	25,11
Ukupno	1.782	100,00	1.760	100,00	1.740	100,00

Izvor: Federalni zavod za statistiku „Bosansko-podrinjski kanton u brojkama“, juni 2011.

Po zvaničnim statističkim podacima učešće stanovništva u dobi 15-64 godine starosti, tj radnosposobnog općine Foča-Ustikolina je manje od prosječnog učešća ove kategorije u općinama Bosansko-podrinjskog kantona i FBiH.¹³

¹³ Prosječna stopa radnosposobnog stanovništva u Federaciji BiH je 67,9%, u Bosansko-podrinjskom kantonu je 67,1%, a u susjednoj općini Goražde je 68,0%. Izvor podataka: Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH, Federalni zavod za programiranje razvoja, 2011.godine.

Prosječno domaćinstvo po procjenama broji 3 člana. Također po procjenama prosječno domaćinstvo je brojilo 2008. godine 3,3 člana¹⁴.

Prema procjenama općinskih Službi u Općini Foča-Ustikolina od ukupnog procijenjenog broja stanovnika 2.800, udio muške populacije u ukupnom broju stanovništva je oko 46%, odnosno 1.288 stanovnika, a udio ženske populacije je 54%, odnosno 1.512 stanovnika.

1.3.3. Obrazovna struktura

Aktuelni podaci o obrazovnoj strukturi ukupnog stanovništva na području općine Foča-Ustikolina ne postoje u zvaničnim izvorima, tako da je procjena napravljena od strane općinskih službi jedini dostupan podatak.

Tabela 7. Procjena obrazovne strukture stanovništva

Ukupno	NK	PK	KV	VK	NSS	SSS	VŠS	VSS
100%	53%	0,50%	29%	0,50%	0,50%	14%	0,50%	1,%

Izvor: Strategija općinskog razvoja 2008.-2013.

Iz ove procjene vidljiv je izuzetno nizak nivo prosječnog stepena obrazovanja, obzirom da je čak 53% stanovništva bez ikakvih kvalifikacija, što podrazumijeva da imaju obrazovni nivo završene srednje škole ili su čak i bez stečenog osnovnog obrazovanja.

1.3.4. Etnička struktura

Ne postoje zvanični poslijeratni podaci o etničkoj strukturi ukupnog stanovništva na području općine, ali procjene na bazi biračkih spiskova ukazuju na to da trenutno na teritoriji Općine Foča-Ustikolina živi oko 92% Bošnjaka i oko 8% Srba.

Svjetske religije zastupljene na području općine su Islam i Pravoslavno krišćanstvo.

Tabela br 8 : Nacionalna struktura stanovništva u prema popisu stanovništva 1991. godine

Općina	Ukupno		Bošnjaci		Srbi		Hrvati		Jugosloveni		Ostali	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Foča-Ustikolina	5.591	100	4.231	75,7	1.286	23	1	0,02	16	0,2	57	1
FBiH	2,758.416	100	1,439.494	52,2	483.198	17,5	610.629	22,1	162.299	5,9	62.796	2,3

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, „Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji BiH u 2010. godini“, april 2011

Prijeratna etnička struktura stanovništva bila je sačinjena od oko 75,7% bošnjačkog, 23% srpskog i 1,3% ostalog stanovništva.

¹⁴ Studija ranjivosti prostora BPK Goražde, Urbanistički zavod republike srpske a.d. Banja Luka, decembar 2009.

1.4. Lokalna samouprava

Općina Foča-Ustikolina je jedinica lokalne samouprave koja ima predstavničku i izvršnu vlast.

Općinsko vijeće (zakonodavna vlast) i Općinski načelnik (izvršna vlast) kao organi vlasti u općini funkciju vlasti vrše u skladu sa ustavom, zakonom i statutom općine.

Općinski načelnik je izvršno-upravni organ Općine. Općinskog načelnika biraju demokratskim putem birači na neposrednim tajnim izborima na cijelom području Općine u skladu sa zakonom i statutom. Mandat Općinskog načelnika traje četiri godine.

Za obavljanje upravnih i drugih stručnih poslova iz samoupravnog djelovanja Općine, kao i drugih poslova, koji su federalnim i kantonalnim zakonom preneseni na Općinu, osnovane su službe za upravu.

U općini Foča-Ustikolina ne postoje dovoljni kadrovski kapaciteti za organizovanje posebnog organa lokalnog razvoja. U segmentu praćenja razvojnih programa načelnik općine sa svojim saradnicima prati osnovne programe koji su namijenjeni lokalnom razvoju.

U postupcima standardizacije, čije je rezultat Certifikat EN ISO 9001 : 2008 koji je lokalna uprava uvela 2008. godine, uspostavljene su jasne i precizne procedure za upravljanje najznačajnijim procesima pružanja usluga, njihove ekonomičnosti, efikasnosti, transparentnost i komunikacije sa korisnicima, mjerenja zadovoljstva korisnika, te stalnog poboljšanja kvaliteta.

Proaktivnost zasnovana na praćenju potreba građana zahtijeva potpuno drugačiju informacijsku osnovicu za procjenjivanje uspješnosti i upravljanje razvojem općine. S tim u vezi, lokalna uprava kontinuirano inicira promjene u administrativnim procedurama korištenjem digitalne tehnologije, a sve u cilju unapređenja dostupnosti svojih usluga.

Tabela br 9 : Trenutno stanje informacijske osnovice kojom raspolažu općinske službe

Red br	Naziv aplikacije	Svrha	Unapređenje
1.	DATANOVA	Program za vođenje matičnih evidencija građana	Stvaranje elektronskih baza podataka matičnih evidencija građana kao osnovice za umrežavanje mjesnih ureda sa Matičnim uredom ali i sa eksternim korisnicima
2.	DOCUNOVA	Program za praćenje vođenja zahtjeva koji se rješavaju u upravnom postupku	Stvaranje elektronskih baza podataka sa elektronskom arhivom što direktno utiče na ekonomičnost i efikasnost u radu

Izvor podataka: Općina Foča-Ustikolina

Općine u Federaciji BiH nemaju širok krug ovlaštenja, već se ona nalaze nivou kantona i/ili entiteta, kao i budžetski kapaciteti za razvoj.

S obzirom da općinska uprava uređuje i rukovodi značajnim dijelom javnog života u interesu građana, ona mora biti u stanju odgovoriti svakodnevnim zahtjevima građana i osigurati konstantno poboljšanje kvalitete života lokalne zajednice.

Stoga je općinska uprava dužna osigurati visok nivo participacije građana u upravljanju javnim poslovima, obezbijediti jednak pristup zapošljavanju u okviru javnog sektora, osigurati efektivne i efikasne usluge, kao i pristupačne i transparentne mehanizme odgovornosti.

Fotografija br 4: Zgrada organa uprave Općine Foča--Ustikolina

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

Na oficijalnoj Internet prezentaciji Općine Foča-Ustikolina www.foca-ustikolina.ba je moguću pronaći sve bitne dokumente i sadržaje koje je moguće download-ovati, a putem e-mail-a op.ustik@bih.net.ba je moguće ostvariti kontakt sa općinskim načelnikom i Službama unutar jedinstvenog organa uprave.

2. INDIKATORI ODRŽIVOG RAZVOJA

Za potrebe prikaza početnog stanja prije implementacije ove Strategije, a naročito za efikasno praćenje rezultata nastalih njenom implementacijom, pored projektnih indikatora kojima će se mjeriti ostvarenje rezultata svakog pojedinog projekta iz akcionog plana, Projektni tim je odabrao 30 ključnih indikatora kojima će pratiti napredak u stanju životne sredine i infrastrukture, ekonomskog i ruralnog razvoja, te društvenog razvoja stanovništva, obrazovanja i kvaliteta života. Na osnovu vrijednosti tih indikatora mogu se donijeti značajni zaključci i mogućnosti koje slijede iz istih o polaznoj osnovi za održivi razvoj, kao i pomacima u ta tri sektora tokom implementacije Strategije, što će biti zadatak monitoringa i evaluacije tog procesa. Zbog toga je njihov odabir izvršen veoma pažljivo i to tako da ispunjavaju osnovne kriterije relevantnosti i dostupnosti. Svi selektovani indikatori (ukupno 30, odnosno po 10 iz svakog od tri pomenuta sektora) dati su u posebnom prilogu na kraju ove Strategije. Iz priloženih podataka može se primijetiti da je u općini Foča-Ustikolina u proteklom periodu neuporedivo povećan ukupni kvalitet života građana u odnosu na stanje neposredno nakon rata u BiH, ali i to da u sve tri oblasti postoji veliki prostor i potreba za dalji napredak baziran na održivom razvoju, što i jeste osnovni cilj ove Strategije.

2.1. Indikatori životne sredine i infrastrukture

Indikatori životne sredine i infrastrukture koji su uzeti u razmatranje u ovoj Strategiji su sljedeći:

- Sumnjiva minska površina zemljišta
- Uređena rekreativna površina (parkovi, plaže i izletišta) po stanovniku Općine
- Dužina saniranih i asfaltiranih lokalnih puteva na području Općine
- Broj korisnika usluga stabilne telefonske mreže
- % stambenih objekata bez priključka na mrežu za snabdijevanje električnom energijom
- % domaćinstava koja se snabdijevaju kvalitetnom vodom za piće
- Ukupan broj priključaka na gradsku kanalizacionu mrežu
- Ukupan broj divljih (nelegalnih) deponija smeća
- % pokrivenosti uslugama prikupljanja i odvoza čvrstog otpada
- Ukupna količina zbrinutog kućnog otpada u toku godine

U oblasti zaštite i unapređenja životne sredine izuzetno veliki problem predstavlja ogromna površina općine koja je od strane općinskih službi i BH MAC-a kategorisana kao sumnjiva minska površina zemljišta, koja je 2008. godine zauzimala čak 17 km² ili 10,54% ukupne površine općine (i sad je približna tom broju). Trenutna veličina minski sumnjive površine u cijeloj BiH iznosi 1.442,84 km² ili 2,81% u odnosu na ukupnu površinu BiH iz čega proizilazi zaključak da je ugroženost minama i NUS-om 3,75 puta veća na području ove općine u odnosu na prosjek u BiH. Brzim provođenjem programa deminiranja povećala bi se korisna površina poljoprivrednog i šumskog zemljišta u ruralnim područjima Općine, čime bi se stvorile pretpostavke za veći povratak stanovništva u ruralne sredine i omogućio održivi razvoj poljoprivredne proizvodnje i turizma, kao i racionalno korištenje šumskih resursa.

Uređena rekreativna površina (parkovi, plaže i izletišta) na području Općine je izuzetno mala i iznosi svega 0,75 m² po stanovniku općine (ukupan procijenjeni broj stanovnika je 2.800).

Dužina saniranih i asfaltiranih lokalnih puteva na području Općine iznosi 20 km i cilj je u narednih 5 godina povećati je na 60 km.

Broj korisnika usluga stabilne telefonske mreže je 586, što obzirom na činjenicu da na području općine ima 924 domaćinstava i oko 100 privrednih subjekata nije zadovoljavajući broj.

Zabrinjavajući je podatak da je čak 9,8% stambenih objekata bez priključka na mrežu za snabdijevanje električnom energijom, što je posljedica ratnih razaranja, ali i problem koji zaslužuje urgentno rješavanje. Nije zadovoljavajući ni udio domaćinstava koja se snabdijevaju vodom kontrolirane kvalitete tj onom iz javnog sistema vodosnabdijevanja, jer on iznosi svega 40,48% domaćinstava koja se snabdijevaju kvalitetnom vodom za piće. Sva ostala domaćinstva koriste vodu sa lokalnih seoskih ili individualnih izvorišta i bunara, koja nemaju kontrolu i mjere obezbjeđenja kvaliteta vode, što je stvara rizik od bolesti i epidemija.

Ukupan broj priključaka na gradsku kanalizacionu mrežu je 110, od čega su 70 domaćinstva, što znači da je 7,5% domaćinstava priključeno na ovu mrežu.

Na području općine postoji čak 60 divljih (nelegalnih) deponija smeća, i cilj je u narednih 5 godina trajno sanirati 95% njih. Te aktivnosti će se reflektovati i na povećanje pokrivenosti uslugama prikupljanja i odvoza čvrstog otpada jer trenutno samo jedna trećina domaćinstava i 41 % provrednih subjekata i javnih ustanova koristi tu uslugu.

Sigurno je da će se u narednom petogodišnjem periodu kao posljedica saniranja divljih deponija i veće pokrivenosti uslugama odvoza otpada povećati i ukupna količina zbrinutog kućnog otpada u toku godine, koja sada iznosi svega 750 tona.

2.2. Indikatori ekonomskog i ruralnog razvoja

Indikatori ekonomskog i ruralnog razvoja koji su uzeti u razmatranje u ovoj Strategiji su sljedeći:

- Nivo razvijenosti općine Foča-Ustikolina u odnosu na FBiH
- BDP po glavi stanovnika u općini Foča-Ustikolina (procijenjena vrijednost)
- Prosječna neto plaća
- % nezaposlenosti radnoaktivnog stanovništva
- % učešća radnosposobnog stanovništva u ukupnom broju stanovnika Općine
- Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika na području Općine
- Broj registrovanih poljoprivrednih obrtnika na području Općine
- Prinos od odabranih poljoprivrednih kultura
- Vrsta i brojno stanje stoke i domaćih životinja na području Općine
- % učešća izvoza općine Foča-Ustikolina u ukupno ostvarenom izvozu FBiH

Općina Foča-Ustikolina prema indeksu razvijenosti spada u kategoriju izrazito nerazvijenih općina. Nerazvijene općine prema metodologiji Federalnog zavoda za programiranje razvoja su općine koje imaju indeks razvijenosti do 50% prosjeka Federacije, a obzirom da Općina Foča-Ustikolina ima na kraju 2010. godine indeks razvijenosti na nivou 13,6% prosjeka Federacije BiH, ona spada u rang izuzetno nerazvijenih općina FBiH (samo 3 općine iz FBiH su manje razvijene od nje).

Statistički procijenjeni BDP po glavi stanovnika u općini Foča-Ustikolina je na zadovoljavajućem nivou, jer je za 34,3 % iznad prosjeka BDP po glavi stanovnika u FBiH. Problem uzrokuje činjenica da je on računat na bazi statističkog broja od ukupno 1.740 stanovnika, a ako bi se računao na bazi procijenjenog stvarnog broja od ukupno 2.800 stanovnika na području općine, onda je vrijednost indikatora ispod prosjeka FBiH. Visoka stopa nezaposlenosti i nedovoljno razvijeni privredni kapaciteti su ključni problem niskog nivoa stvarnog BDP po stanovniku.

Iako prosječna neto plaća na području Općine ima tendenciju porasta u poslednjih nekoliko godina, ona je u 2010. godini niža od prosjeka BPK i FBiH tj na nivou je od 91,35% prosječne plaće BPK odnosno 82,7% prosječne plaće FBiH, što ukazuje na nizak životni standard stanovništva u ovoj općini.

Stopa nezaposlenosti radnoaktivnog stanovništva općine Foča-Ustikolina u 2010.-toj godini je izuzetno visoka (65,5%), značajno veća od stope učešća registrovanih nezaposlenih lica u FBiH (45,4%).

U ukupnom broju stanovnika Općine 59,1% spada u kategoriju radnosposobnog stanovništva u 2010. godini.

Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika na području Općine je po statističkim podacima 58 što je zadovoljavajuće u poređenju sa prosjekom FBiH koji iznosi 51. Međutim, zbog već istaknutog problema sa neažurnom statistikom u pogledu ukupnog broja stanovnika treba istaći da je vrijednost ovog indikatora u stvarnosti dosta manja jer po procjenama na području općine živi 2.800 stanovnika što znači da je svega 36 poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika, što je znatno ispod statističkog prosjeka u Federaciji BiH kao i u BPK (45 poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika).

Broj od samo 5 registrovanih poljoprivrednih obrtnika na području Općine, obzirom na zavidan potencijal općine pogodan za razvoj poljoprivrede, je zabrinjavajući i zaslužuje posebnu pažnju s ciljem iznalaženja načina da se taj broj značajno poveća.

Na području Općine prinos od odabranih poljoprivrednih kultura je izuzetno dobar po hektaru, natprosječan u odnosu na kantonalni, u 2010. godini, u slučaju uzgoja trešnje, višnje, oraha i grožđe, a jabuke, kruške i šljive su dale prinos po hektaru niži od kantonalnog prosjeka. Količinski, najviše je u 2010. godini proizvedeno oraha, trešanja i jabuka, a potom šljiva i krušaka. Bolje prinose po hektaru zasijane površine od kantonalnog prosjeka poljoprivrednici na području općine Foča-Ustikolina ostvaruju u proizvodnji pšenice, kukuruza u zmu, crnog luka, kupusa i kelja, a manje prinose od kantonalnog prosjeka ostvaruju u proizvodnji zelenog kukuruza, krompira, i lucerke.

Evidentan je porast broja stoke i živine u zadnjih nekoliko godina, što se može povezati sa uvedenim poticajima za razvoj stočarstva na svim nivoima (općinskom, kantonalnom i federalnom). Najbrojnije u uzgoju su ovce i perad, pa nakon njih pčele i goveda.

Vrsta i brojno stanje stoke i domaćih životinja na području Općine

U 2010. godini procentualno gledano izvoz sa roba i usluga sa teritorije općine Foča-Ustikolina ima zanemarljiv udio u ukupnom izvozu FBiH tj svega 0,07%.

U cilju podizanja nivoa ekonomskog rasta i razvoja Općine i prevencije potencijalne migracije stanovništva u druge, razvijenije općine/regione, potrebno je dodatno zapošljavanje i povećanje nivoa BDP po stanovniku.

U cilju smanjenja visoke stope nezaposlenosti, te podizanja nivoa BDP po stanovniku neophodno je razvijati nove privredne subjekte, a kroz uvođenje novih tehnologija jačati postojeće kapacitete, podizati stepen njihove produktivnosti i konkurentnosti. S ciljem privlačenja domaćih i inostranih investitora nužno je obezbijediti dodatna ulaganja u razvoj poduzetničke infrastrukture i marketing usmjeren na izgradnju i promociju pozitivnog imidža lokalne zajednice.

2.3. Indikatori društvenog razvoja (stanovništvo, obrazovanje i kvalitet života)

Indikatori društvenog razvoja koji su uzeti u razmatranje u ovoj Strategiji su sljedeći:

- Gustina naseljenosti na području Općine
- % mladih sa visokom stručnom spremom (VSS) u ukupnom broju nezaposlenih na evidenciji Službe za zapošljavanje
- % djece osnovno-školskog uzrasta u ukupnom broju stanovnika Općine
- % kabineta u osnovnoj školi tehnički opremljenih u skladu sa savremenim obrazovnim standardima
- Broj stanovnika Općine na jednog ljekara primarne zdravstvene zaštite
- % korisnika socijalne zaštite u ukupnom stanovništvu na području Općine
- Broj stanovnika na jedan aktivni kulturni objekat na području Općine

- Broj kulturnih događaja u toku jedne godine na području Općine
- Broj mladih uključenih u sportske klubove na području Općine
- % zastupljenosti mladih u Općinskom vijeću

Gustina naseljenosti na području Općine Foča-Ustikolina spada među najniže u Federaciji BiH, tako da sa 17,36 stanovnika po km² površine ova općina ima 5,2 puta manju gustinu naseljenosti od FBiH.

Radni angažman visoko-obrazovanih mladih osoba je značajan preduslov ekonomskog i društvenog razvoja lokalne zajednice i društva u cjelini tako da je pokazatelj od svega 0,27% mladih sa VSS u ukupnom broju nezaposlenih na evidenciji Službe za zapošljavanje zadovoljavajući podatak i treba ga nastojati zadržati na tom nivou i po mogućnosti svesti na 0 tj situaciju da na području Općine ne bude ni jedan mladi sa tom spremom nezaposlen.

Broj djece osnovno-školskog uzrasta na području Općine Foča-Ustikolina je u stalnom opadanju. U 2010. godini su djeca osnovno-školskog uzrasta imala udio od 5,2% u ukupnom broju stanovnika Općine.

Kvalitet obrazovanja kao najznačajnijeg resursa za razvoj ljudskih i društvenih kapaciteta u značajnoj mjeri zavisi od materijalno-tehničke opremljenosti škola savremenim nastavnim sredstvima u toku nastavnog procesa, a na području Općine Foča-Ustikolina svega 11,1% kabineta u osnovnoj školi je tehnički opremljeno u skladu sa savremenim obrazovnim standardima.

U općini Foča-Ustikolina u posljednjih par godina uočljiv je pad broja stanovnika na jednog ljekara primarne zdravstvene zaštite, dakle postoji pozitivan trend napretka u ovom procesu. Međutim može se sa sigurnošću konstatovati da je ipak na teritoriji općine Foča-Ustikolina trenutno stanje od 933,33 stanovnika Općine na jednog ljekara primarne zdravstvene zaštite nezadovoljavajući, odnosno da je nepovoljan odnos broja ljekara naspram broja stanovnika.

Broj korisnika socijalne pomoći je dominantan pokazatelj o broju stanovnika lokalne zajednice u stanju socijalne potrebe, a 6,78 % ukupnog stanovništva na području Općine koristi neki od vidova socijalne zaštite.

Na području općine Foča-Ustikolina u 2011. godini postoji samo 1 objekat u funkciji kulture (biblioteka u sklopu Osnovne škole "Ustikolina"), tako da na jedan aktivni kulturni objekat na području Općine ima 2.800 stanovnika.

U 2011. godini je održano ukupno 11 kulturnih događaja na području Općine, što ukazuje da se nivo kulturnog života ne odvija na željenom nivou jer se u prosjeku mjesečno održi manje od 1 događaja,

U sportske klubove na području Općine je u 2011 godini aktivno bilo uključeno svega 105 mladih ljudi što je nezadovoljavajuća situacija.

Učešće mladih osoba u kreiranju općinske politike i definisanju strateških pravaca razvoja općine je od velike važnosti za sveukupni razvoj lokalne zajednice, tako da trenutni udio od 9,09% zastupljenosti mladih u Općinskom vijeću nije zadovoljavajući nivo i trebalo bi ga u narednom izbornom periodu značajno popraviti.

Prirodni priraštaj stanovništva općine Foča-Ustikolina je trenutno negativan, ali lokalna zajednica treba nastojati podsticajnim mjerama usmjerenim ka mladim bračnim parovima da održi trend pozitivnog nataliteta. Demografsko podmlađivanje stanovništva u budućem periodu bi trebalo da izazove pozitivne efekte na ekonomski i društveni razvoj lokalne zajednice. Ove mjere bi se trebale provesti kroz podsticaj u izgradnji stambenih jedinica za mlade bračne parove, podsticaj zapošljavanja i samozapošljavanja mladih, te kroz razvoj i unapređenje socijalnih, zdravstvenih, obrazovnih, kulturnih institucija, te sportsko-rekreativnih objekata, što bi kod mladih bračnih parova ulilo povjerenje i sigurnost u održivost porodice i perspektivnost lokalne zajednice.

Na osnovu zapažanja koja direktno slijede iz analize selektovanih indikatora, i analiza koje će se sprovesti u nastavku, uslijedit će vizija, prioriteti i ciljevi održivog razvoja općine Foča-Ustikolina.

3. ANALIZA STANJA

3.1. Životna sredina i infrastruktura

3.1.1. Trenutno stanje

Osim slikovite prošlosti i materijalnih historijskih ostataka, općina Foča-Ustikolina ima i značajna prirodna bogatstva. Područje je bogato čistom izvorskom vodom, bjelogoričnom i crnogoričnom šumom, potocima i bistrim rječicama, a posebne ljepote je rijeka Drina koja kroz teritoriju općine protiče u dužini od 15-ak km. Navedena bogatstva predstavljaju dobru polaznu osnovu za razvoj turizma i za organsku poljoprivrednu proizvodnju na području ove općine.

3.1.1.1. Klima i reljef

Klima

Općinu Foča-Ustikolina karakteriše umjereno-kontinentalni tip klime, djelimično izmjenjen nadmorskom visinom ovog područja.

Sa povećanjem nadmorske visine klima ima tendenciju pretplaninskom tipu umjereno-kontinentalne klime, pa i klimi planinskog tipa u najvišim predjelima iznad 1000 m nadmorske visine, odlikuje se subalpskom i alpskom klimom).

Ovakva klima odlikuje se dugim zimama i ljetima, te kratkim periodima proljeća i jeseni.

Uža kotlina uz rijeku Drinu ima sve odlike župnog područja.

Zbog toga, osim relativno visoke srednje godišnje temperature zraka, ovo područje odlikuje se i puno manjom temperaturnom amplitudom od većine krajeva u Bosni i Hercegovini.

Najhladniji mjesec je januar sa srednjom temperaturom zraka od -12°C , a najtopliji mjesec je juli sa srednjom temperaturom od 19°C .

Apsolutne maksimalne vrijednosti ljetnih temperatura ne prelaze 39°C , a apsolutne minimalne temperature u zimskom periodu ne spuštaju se ispod -20°C .

Sa povećanjem nadmorske visine srednje vrijednosti temperatura opadaju sa prosječnim gradijendom od $0,6^{\circ}\text{C}$ na svakih 100 m nadmorske visine.

Godišnja suma padavina nije velika, a raspored padavina tokom godine dosta je ujednačen, što podrazumijeva pravilan raspored padavina na sva godišnja doba, odnosno, sve mjesece u godini.

Ovo područje karakteriše i veliki broj maglovitih dana (194), naročito u predjelima ispod 700 m nadmorske visine. Magla se manifestuje kao posljedica velike vlažnosti zraka, čija je prosječna relativna vrijednost dosta velika i iznosi 84%.

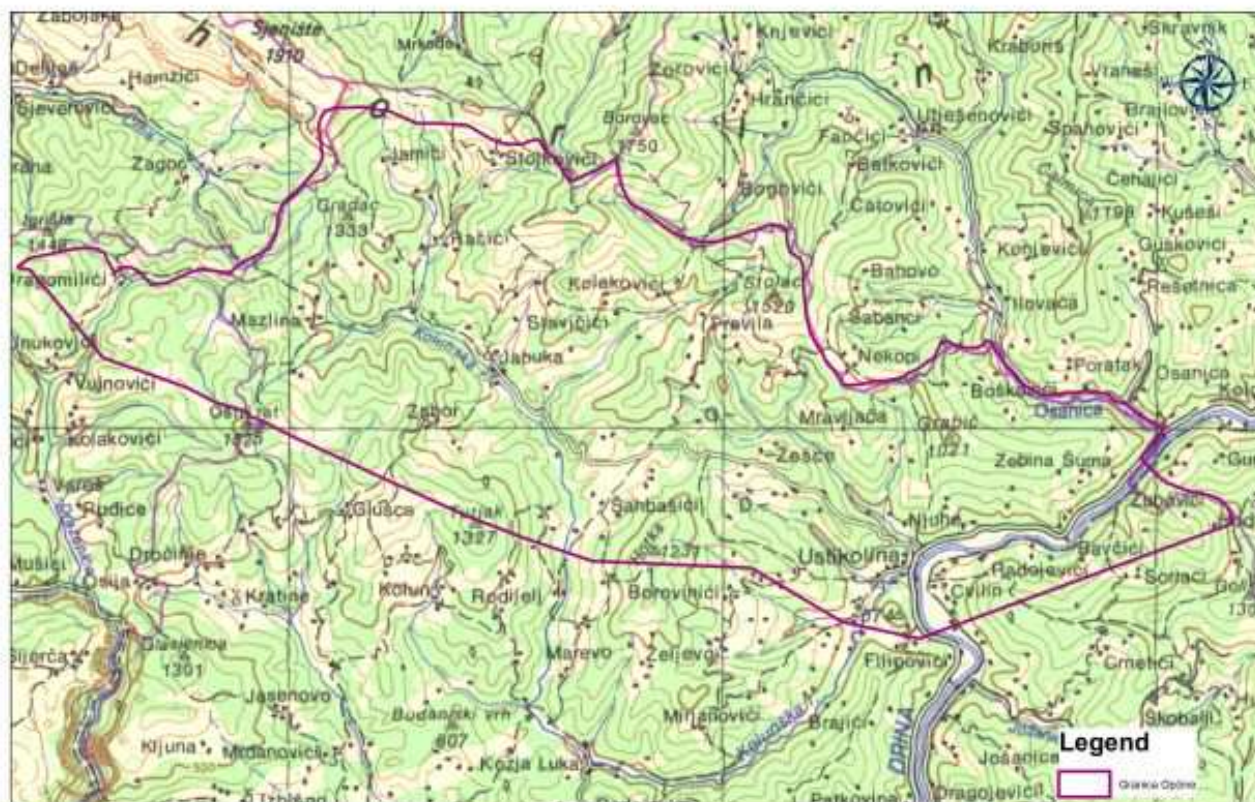
Vjetrovi ne dosežu velike vrijednosti brzine i obično nisu uzrok prirodne nesreće.

Reljef

Općinu Foča-Ustikolina karakteriše dolina rijeke Drine sa dominantnim Cvilinskim poljem na njenoj desnoj obali, čija je prosječna nadmorska visina 378 m, što je za 6 do 8 metara više od nivoa rijeke.

Prikaz br. 4: Topografska karta područja općine Foča-Ustikolina (1:25.000)

Izvor podataka: Općinska Služba za geodetsko-katastarske poslove

Naselje Ustikolina, kao i naselja oko nje, nalaze se na nadmorskoj visini do 420 m. Ostali dio općine u svojim padinskim dijelovima je iznad ove visine, sa dva dominantna planinska vrha Stolac (1.520 mnv) i Kacelj (1.674 mnv).

Geomorfološke karakteristike¹⁵

Na području Bosansko-podrinjskog kantona, kome pripada i teritorij Općine, zastupljen je dio masiva Jahorine, te dio morfološke jedinice kompleksne depresije između masiva Jahorine i Romanije. Niz visokih planina ovog područja daje mu planinski karakter. Planinski veći dio masiva Jahorine na zapadu razdvaja rijeka Drina od manjeg dijela planinskog masiva Ljubišnje na istoku. Uslovljenošću litološkim sastavom, formiran je dijelom blago izraženi reljef, a dijelom izrazitih visokih istaknutih oblika. Čitavim područjem dominiraju mnogobrojne potočne doline i jaruge usiječene u klasične stijene paleozoika i donjeg trijasa.

Na području BPK u izgrađivanju oblika reljefa i stvaranju različitih genetskih tipova reljefa učestvuju različiti oblici erozionog djelovanja. Najizraženiji su: fluvijalni oblik erozije (mehanički rad velikog broja rijeka i

¹⁵ Studija ranjivosti prostora BPK Goražde, Urbanistički zavod republike srpske a.d. Banja Luka, decembar 2009.

potoka), karstni oblik erozije (hemijsko rastvaranje krečnjačkih stijena) i erozioni procesi na padinama (fizičko-mehaničko rastvaranje pod uticajem gravitacije). Samim tim, nastali su odgovarajući tipovi reljefa: fluvijalni tip reljefa, padinski tip reljefa i karstni tip reljefa.

Fluvijalna ili riječna erozija je veoma izražena za tokove rijeka Drine i drugih. Od akumulacionih fluvijalnih oblika postoje aluvijalne ravni, inundacione ravni, riječne terase uz korita rijeke Drine i drugih.

Na otkrivenim profilima terasa uočava se djelomična slojevitost, ali je najveći dio heterogen kako po sastavu, tako i granulaciji. Terasa su gotovo idealno uravnjene što ukazuje na veliku energiju toka u završnim fazama stvaranja. Terasni odsjeci su često preko 2 m visine. Terasa su naročito izražene u dolini Drine kod Ustikoline.

U Cvilinskom polju kod Ustikoline oštro se razlikuju dvije terase (t1 i t2) čiji su terasni odsjeci visoki i do 15 m. Valukice su diogenetskim procesima vezane i prelaze u konglomerate. Širina aluvijalnih i terasnih zaravni je promenljiva i iznosi od nekoliko desetina metara do stotinu i više metara.

Na formiranje padinskog tipa reljefa ovog područja uticao je niz egzogenih geoloških faktora koji su se manifestovali u oblikovanju formi reljefa eroziono-denudacionim, fluvio- denudacionim i denudacio-akumulacionim procesima. Ovi procesi su uticali na formiranje različitih formi reljefa. Tereni svrstani u ovaj tip reljefa uglavnom su izgrađeni od finih i grubih klastita, karbonatnih i silikatnih klastičnih sedimenata, kao i paleozojskih klastita. Plastika reljefa usljed eroziono-denudacionih procesa predstavlja zaobljena bila s blagim padinama. Samo su pojedini tokovi duboko usječeni i imaju tipičnu V-obraznu formu. Erozionodenudacioni procesi usloveli su razućenost terena. Izražene su brojne jaruge i vododerine. Bujićni tokovi koji dolaze s hipsometrijski većih visina nanose velike kolićine plavinskog materijala koji se deponuje u podnožjima padina.

Na ovom prostoru koji izgrađuju karbonatne stijene su izraženi procesi intenzivne karstifikacije hemijskim rastvaranjem krečnjaćkih stijena, tako da su česte pojave vrtaća, uvala i drugih oblika intenzivne karstifikacije. Terene sa razvijenim karstom izgrađuju pretežno srednjetrijaski krećnjaci.

3.1.1.2. Zemljište i zaštićena područja

Zemljišni pokrov čine 55,5% šume, 43% poljoprivredno zemljište, 0,8% građevinsko zemljište i 0,7% vodno zemljište.

Struktura zemljišnih površina i pregled vlasništva nad šumskim i poljoprivrednim zemljištem su dati u narednim tabelama.

Tabela br 10: Struktura površina zemljišta

Tip zemljišta	Površina (km ²)	%
Šumsko zemljište	89,77	55,5%
Poljoprivredno zemljište	69,15	43,0%
Građevinsko zemljište	1,22	0,8%
Vodno zemljište	1,12	0,7%
Ukupno	161,26	100,0%

Izvor podataka: Općinska Služba za geodetsko-katastarske poslove

Nažalost, iako općina Foča-Ustikolina raspolaže znaćajnim obradivim površinama, zemljište nije u dovoljnoj mjeri iskorišteno.

Posebnu poteškoću u iskorištenju šumskog i poljoprivrednog zemljišta predstavljaju minirana područja.

Većinski dio šuma (83,69%) je u državno-javnom vlasništvu, a nasuprot tome, većinski dio poljoprivrednog zemljišta (79,61%) je u privatnom vlasništvu.

Tabela 11. Pregled vlasništva nad šumskim i poljoprivrednim zemljištem

Naziv kulture	Ukupna površina		Privatno vlasništvo		Državno-javno vlasništvo	
	(km ²)	(%)	(km ²)	(%)	(km ²)	(%)
Šume	89,77	100	14,64	16,31	75,13	83,69
Poljoprivredno zemljište (ukupno)	69,15	100	55,05	79,61	14,10	20,39
Pašnjaci	19,08	100	7,33	38,42	11,75	61,58
Livade	29,83	100	27,88	93,46	1,95	6,54
Voćnjaci	6,75	100	6,63	98,22	0,12	1,78
Njive	13,49	100	13,21	97,92	0,28	2,08

Izvor podataka: Općinska Služba za geodetsko-katastarske poslove

Potrebno je napomenuti da se podaci o ukupnoj površini općine iz nacrtu Prostorne osnove ne podudaraju sa površinama koje su zavedene u Službi za geodetsko-katastarske poslove, kao što se ni ta dva podatka ne podudaraju sa zvaničnim statističkim podatkom.

Fotografija br 5: Konfiguracija zemljišta Općine Foča-Ustikolina na području naselja Ustikolina

Izvor: Općina Foča-Ustikolina (fotografisala Aida Čengić)

Iz naredne tabele se vidi da trajni gubitak zemljišta iznosi 23.836 ha ili 1,5% teritorije općine. Najveće trajno zauzimanje zemljišta je za potrebe izgradnje objekata i infrastrukture i površine koje su pod vodom.

Tabela 12. Struktura trajno zauzetih površina zemljišta

Korištenje zemljišta	Površina
Neplodna zemljišta (površinski kopovi, erozije i klizišta)	35,84 ha
Deponije (općinska, divlje deponije)	0,50 ha
Naselja i građevinsko zemljište	12.200,00 ha
Saobraćajnice	356,10 ha
Industrijski objekti	0,50 ha
Vodno zemljište	11.244,00 ha

Izvor podataka: općinska Služba za geodetsko-katastarske poslove

Općina Foča-Ustikolina nema urađenu prostorno-plansku dokumentaciju, što predstavlja jedan od ograničavajućih faktora za dalji razvoj. Trenutno su započete aktivnosti na izradi prostornog plana Bosansko-podrinjskog kantona, koji je osnova za izradu prostorno-planske dokumentacije Općine.

S obzirom da se na teritoriji općine Foča-Ustikolina ne nalaze veći industrijski objekti, kao najveći zagađivači okoline, može se reći da je stanje sa zagađenošću zemljišta, zraka i voda iz ovih izvora zadovoljavajuće. Međutim, problem predstavlja neriješen sistem otpadnih voda, koje se u dobroj mjeri odvođe direktno u Drinu i Kolinu te u velikoj mjeri doprinose njihovom zagađenju.

Pedološke karakteristike

Na osnovu pedoloških podataka od strane Federalnog zavoda za agropedologiju iz Sarajeva izdvojeno je 26 pedosistematskih jedinica na području BPK, kojima pripadaju i tla općine Ustikolina, i to 23 iz razdjela automorfnih i 3 iz razdjela hidromorfnih zemljišta. U razdjelu Automorfnih zemljišta preovlađuju tipovi iz klase Kambičnih i Humusno akumulativnih, a u razdjelu Hidromorfnih zemljišta iz klase Fluvijalnih zemljišta.

Sumnjive površine

Neeksplozirana ubojna sredstva i mine predstavljaju najveću potencijalnu opasnost antropogenog karaktera za stanovništvo i materijalna dobra na području Bosansko – podrinjskog kantona.

Tokom rata (1992-1995) u BiH je postavljen veliki broj mina različitih vrsta, koje su postavljane na linijama razgraničenja i njima je miniran veliki broj objekata infrastrukture (putevi, pruge, proizvodni objekti i drugo) a nalaze se i na neočekivanim mjestima i velika su opasnost za stanovništvo. Sumnjive minske površine obuhvataju čak 10,54 % teritorije općine Foča–Ustikolina. Evidencije o postavljanju mina često nisu vođene ili su potpuno uništene i izgubljene, tako da je broj postavljenih mina u BiH predmet različitih procjena.

Tabela br 13: Sumnjive minske površine na području Bosansko – podrinjskog kantona (početak 2008. g.)

Administrativna jedinica	Ukupne sumnjive minske površine (km ²)	Sumnjive minske površine po kategorijama (km ²)			Pregled ugroženih zajednica		
		I	II	III	Visoko	Srednje	Nisko
Općina Foča–Ustikolina	17,0	0,3	4,3	12,4	2	5	11
Bosansko – podrinjski kanton	72,9	1,8	15,1	55,9	4	15	40

Izvor: Studija ranjivosti prostora BPK Goražde, Urbanistički zavod republike srpske a.d. Banja Luka, decembar 2009. Podaci preuzeti iz Nacrta Studije ranjivosti prostora FBiH

Sumnjive minske površine obuhvataju 14,51 % teritorije Bosansko – podrinjskog kantona, tako da je ovo područje najkontaminiranije minama u FBiH i u BiH.

Većina nesreća od mina dešava se u ruralnim područjima (pri poljoprivrednim radovima, prikupljanju drveta, sanbdijevanju vodom i drugo). Mine predstavljaju jedno od najvećih zagađenja prostora, a njihovo uklanjanje je uslov za privođenje prostora konačnoj namjeni.

Zaštićena područja prirodnog naslijeđa

Trenutno na teritoriji općine nema prirodnih područja koja su pod zaštitom.

Nacrt Prostorne osnove za Prostorni plan BPK predviđa stavljanje pod zaštitu sljedećih prirodnih područja i lokaliteta, kao i područja namjenjenih za turizam i rekreaciju i područja od posebnog značaja za Kanton:

- Predio Grebak – Kacelj (Borovac - Općina Goražde) –zaštićeni pejzaž (park prirode);
- Grobljanska cjelina “Presjeka”¹⁶, na kojoj egzistira endemski primjerak žalosne bukve – spomenik prirode (dendrološki spomenik prirode);
- Grebak (zona za turizam i rekreaciju);
- Modran (zona za turizam i rekreaciju);
- Dolina rijeke Drine koja protiče dijelom Općine Foča-Ustikolina do Osanice koja predstavlja granicu sa općinom Goražde u dužini cca 8 km (područja od posebnog značaja za Kanton).

3.1.1.3. Rudna bogatstva

Na području općine nalazi se više lokaliteta s mineralnim sirovinama:

- registrirano je više nalazišta gipsanog kamena korištenog u davno ugašenoj proizvodnji cementa u Vitkovićima;
- prirodno drobljeni krečnjak se eksploatira za nasipanje lokalnih puteva na tri lokaliteta u MZ Jabuka;
- registrirano je nalazište sedre u MZ Jabuka koje se još uvijek ne eksploatira organizovano;
- na tri lokaliteta na teritoriji općine pored rijeke Drine se eksploatira riječni šljunak i pijesak;
- u istraživanjima na području Jabuke nađeni su tragovi cinka, olova i barita koji se još uvijek ne eksploatiraju.

3.1.1.4. Vodni resursi

Površinske vode

Područje općine pripada Drinskom slivu, izuzev jednog malog dijela atara naselja Dragomilići, koji pripada slivu rijeke Bosne (Duboki potok otiče prema Crnoj rijeci). Općina Foča-Ustikolina smještena je na obalama rijeke Drine u dužini od oko 9 km, koja je inače najveći vodotok na teritoriji općine, kao i Bosansko – podrinskog kantona. Pritoke Drine u Ustikolini su Kolina i Kosovska rijeka.

Površina zemljišta pod rijekama u općini je 1,15 km², što čini oko 0,5 % od ukupne površine općine.

Drina pripada rijekama sniježno-kišnog režima dinarsko-makedonske varijante sa najvećim proticajima u aprilu i maju. Iako je period velikih voda dugotrajan zbog postepenog topljenja snijega na planinama, katastrofalne poplave nisu česte. Izgradnjom brojnih vodenih akumulacija u slivu, prirodni režim rijeke je znatno izmijenjen i postao je ujednačeniji. Rijeka Drina se na teritoriji općine koristi za vodosnabdijevanje, ribolov i rekreaciju.

Hidroenergetski potencijal Drine i njenih pritoka je davno uočen. Tome doprinose veliko vodno bogatstvo, ujednačen godišnji i višegodišnji proticaj, značajan pad uzdužnih riječnih profila i kanjonasto - klisurast sklop nekih riječnih dolina pogodnih za izgradnju moćnih betonskih brana, iza kojih se formiraju vještačka jezera. Osim onih koje su već izgrađene postoje i projekti za izgradnju novih. Po hidroenergetskom potencijalu Drina nema premca na Balkanu, ali istovremeno ona ima apsolutni primat po neiskorišćenosti svoje hidroenergije. Njene ekonomski iskoristive vodne snage procjenjene su na 14,4 milijardi kWh, a do sada je iskorišćeno nepunih 5 milijardi kWh ili oko 35%.¹⁷

¹⁶ Groblje na Presjeci kod Ustikoline, opština Foča – grobljanska cjelina je minirana i ugrožena nepoduzimanjem hitnih mjera zaštite od daljeg propadanja; Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika BiH uvrstila ga je na Listu ugroženih nacionalnih spomenika BiH, i to onih najugroženijih, za koje je neophodno izvršiti hitne mjere zaštite da bi se spriječilo njihovo potpuno uništenje. Izvor: http://kons.gov.ba/main.php?id_struct=160&lang=1

¹⁷ Izvor: Studija ranjivosti prostora BPK Goražde, Urbanistički zavod republike srpske a.d. Banja Luka, decembar 2009.

Fotografija br 6 i 7: Rijeka Drina na području Općine Foča-Ustikolina

Izvor: Općina Foča-Ustikolina (fotografisala Aida Čengić)

Rijeka Osanica svojim tokom također zahvata opštine Goražde i Foča - Ustikolina. Rijeka Osanica nastaje spajanjem Trudanjskog potoka i potoka Trševine na koti 740 mnm, oko 400 m istočno od sela Žilići. Ulijeva se u rijeku Drinu ispod zaseoka Bogatići na koti 365 mnm, kod mjesta Osanica. Rijeka Osanica, snabdijeva se vodom sa sliva površine od 100,7 km² i posjeduje srednji godišnji proticaje od 1,45 m³/s na ušću u r. Drinu. Rijeka Osanica je planirana za izgradnju malih hidroelektrana.

Rijeka Kolina svojim tokom zahvata općine Goražde i Foča - Ustikolina. Rijeka Kolina nastaje spajanjem potoka Korijen i Mazlinske rijeke na koti 740,00 mnm neposredno ispod sela Modro polje. Ulijeva se u rijeku Drinu u mjestu Ustikolina na koti 371,00 mnm. Ukupna dužina toka iznosi 24.875 m sa visinskom razlikom od 369 m i prosječnim padom od 14,80 m/km. Rijeka Kolina snabdjeva se vodom sa sliva površine od 153,80 km², sa srednjim godišnjim proticajem od 1,727 m³/s na ušću u r. Drinu. U okviru projekata zaštite od poplava, na području općine Foča-Ustikolina započet je Projekat uređenja korita rijeke Koline u dužini 350 m uzvodno od ušća u rijeku Drinu. Rijeka Kolina ima značajan hidropotencijal.

Prema klasifikaciji vodotoka, koja je na snazi u FBiH i u RS, rijeka Drina je cijelim svojim tokom kategorizirana kao rijeka II kategorije. Prema Uredbi koja je važeća u FBiH, vodotoci koji nisu navedeni raspoređuju se u drugu kategoriju.

Tabela 14. Kategorizacija površinskih voda

Naziv vodotoka	Kategorija
Rijeka Drina	II
Rijeka Kolina	II
Kosovska rijeka	II
Osanička rijeka	II

Izvor: Uredba o kategorizaciji vodotoka ("Službeni list SR BiH", broj 42/67) i Uredba o klasifikaciji i kategorizaciji vodotoka ("Službeni glasnik RS", broj 42/01)

Osim rijeke Drine, podaci o kvalitetu vode nisu dostupni ni za jedna drugi vodotok. Podaci o kvalitetu rijeke Drine su raspoloživi kroz Izvještaj Agencije za vode oblasnog sliva Save o praćenju kvaliteta voda vodotoka na teritoriji RS za 2009. godinu. Kvalitet je mjereno na profilu Foče, uzorci su uzimani 4 puta godišnje, a analizirani su fizičko-hemijski i biološki parametri.

U samom izvještaju nisu prezentirani rezultati kvaliteta za Drinu već je izvršena analiza grupnih rezultata za sve praćene vodotoke te je samo moguće izvući neke navode o kvalitetu vode u rijeci Drini na mjernom profilu koji se odnose na trent-biotički indeks po kojem Drina na mjernom profilu ima najčistiju vodu (I klasa). Ostalim parametrima zadovoljava II klasu vodotoka u koju je i klasificirana.

S druge strane, rijeka Kolina je cijelim svojim tokom prijemnik otpadnih voda te je njen kvalitet u tom pogledu značajno narušen. Stoga se pretpostavlja da se radi o vodotoku koji svojim karakteristikama zadovoljava III klasu.

Izvori mineralne pitke vode

Na području općine Foča-Ustikolina registrirano je nekoliko izvora mineralnih voda, koji su prikazani u narednoj tabeli.

Tabela 15. Mineralni izvori

Naziv izvora i lokacija	Temperatura (°C)	Hidrohemijske karakteristike	Trenutna upotreba	Potencijalna upotreba
Kiseljak Dugo Selo			Pojava bez korištenja	Rekreacija
Kiseljak Jabuka (Rijeka Kolina)	9,0	Sulfatno – hidrokarbonatni-kalcijski (CO ₂ = 1,36; M = 2,70; Mg = 12,00; HCO ₃ = 26,00; SO ₄ = 73,00; Cl= 0,27; Na = 1,00; Ca = 87,00;)	Pojava bez korištenja	Rekreacija, eksploatacija mineralne vode, ekstrakcija CO ₂
Izvor Biljezi Jabuka			Pojava bez korištenja	Rekreacija
Izvor Šahbašići			Pojava bez korištenja	Rekreacija
Izvor Božinovići			Pojava bez korištenja	Rekreacija

Izvor: Prostorni plan za područje Bosansko-podrinjskog kantona Goražde za period 2008-2028. Prostorna osnova, Nacrt, Urbanistički zavod RS a.d Banja Luka, decembar 2009.

Kiseljak u Jabuci je veće obilnosti i sa snažnom eskalacijom CO₂. N. Miočić (Geološki glasnik Sarajevo, 1981) navodi da je na lokalitetima Jabuke moguća ekstrakcija CO₂ uz prethodne istražne radove.

3.1.1.5. Zrak

Problematika zagađivanja zraka traje koliko i industrijalizacija, a historijski se mogu izdvojiti tri karakteristične faze:

- lokalno zagađivanje produktima nepotpunog sagorijevanja,
- regionalno zagađivanje (razmjera kontinenata) zagađivanje kiselim kišama,
- globalno (svjetsko) zagađivanje stakleničkim gasovima.

Kada je riječ o kvalitetu zraka u BiH podaci uglavnom nisu sistematizovani niti dostupni. Većina polutanata koji zagađuju zrak potiču od industrijskih aktivnosti, ali značajan dio i od saobraćaja. Prije rata industrija je bila najznačajniji zagađivač vazduha u BiH.

Na području općine Foča-Ustikolina ne vrši se mjerenje parametara kvaliteta vazduha, ali se pretpostavlja da je stanje zadovoljavajuće imajući u vidu obim i prisutnost individualnog centralnog grijanja kao osnovnog vida zagrijavanja, te korištenje uglja i drugih goriva za zagrijavanje.

U zimskom periodu nije uočena pojava magle ili smoga, prašine.

Emisije iz ložišta

Na području Općine ne postoji jedinstveni sistem centralnog grijanja nego većina institucija i privrednih subjekata, kao i manji broj domaćinstava, posjeduje vlastite kotlovnice.

Kao osnovni energent koristi se ugalj iz rudnika Banovići a u zadnje vrijeme i iz rudnika Miljevina. Manji broj domaćinstava koristi drvo kao ogrjev. Nisu dostupni podaci o kvalitetu uglja iz ova dva rudnika.

Emisije specifičnih zagađujućih materija iz određenih tehnoloških procesa

S obzirom da je od privrednih subjekata na teritoriji općine zastupljena drvna i prehrambena industrija, smatra se da nema emisija specifičnih zagađujućih materija iz tehnoloških procesa. Naime, privredni subjekt Mlin Ustikolina uglavnom ima emisiju prašine iz procesa mljevenja žita, dok privredni subjekt Fekry uglavnom ima emisije od sagorijevanja drveta u kotlovnici.

S obzirom da nadzor nad provođenjem relevantnih zakona iz oblasti kontroliranja emisija iz u zrak nije u nadležnosti općine već relevantnih inspeksijskih organa na višem nivou, te da se izvještaji o monitoringu emisija u zrak dostavljaju Ministarstvu za urbanizam, prostorno uređenje i zaštitu okoline BPK, podaci o kvalitetu emisija zagađujućih materija u zrak iz predmetnih pogona nisu bili dostupni za analizu.

3.1.1.6. Biljni svijet

Flora i fauna¹⁸

Prema izrađenoj Studiji ranjivosti prostora BPK Goražde, povoljan geografski položaj kantona doprinio je razvoju velikog broja vrsta biljnog i životinjskog svijeta ilirske florsko-faunske oblasti.

U ekološko-vegetacijskom pogledu, po autoru Stefanoviću (1983), teritorija BPK, a time i općine Foča-Ustikolina, pripada Goraždansko - fočanskom rejonu, koji se nalazi u prelazno ilirsko – mezijskoj oblasti, odnosno Gornje - drinskom području.

Najveći značaj, u privrednom i ekološkom pogledu, imaju šumski ekosistemi, sa sljedećim zajednicama:

- u nižim predjelima preovladavaju hrastove fitocenoze – šume sladuna i cera (*Quercetum confertae – cerris*), iznad njih su šume kitnjaka i cera (*Quercetum petraeae – cerris*), odnosno šume kitnjaka (*Quercetum petraeae montanum*) na toplijim ekspozicijama, dok su na hladnijim položajima zastupljene šume bukve (*Fagetum montanum*). Takođe fragmentarno egzistiraju rijetko zaostale enklave šume bukve i jele sa smrčom (*Piceo – Abieti – Fagetum*).
- u kanjonima rijeka i na litičastim padinama zastupljene su termofilne fitocenoze – šume crnog graba (*Orno – Ostryetum*) i šume bukve i crnog graba (*Ostryo – Fagetum*).
- veliko je učešće površina pod brezom i jasikom kao sukcesivni vegetacijski stadij, što je direktna posljedica nekontrolisane sječe u prošlosti.

U dolini Drine i njenih pritoka, na vlažnijim supstratima, nalaze se manje šume crne johe (*Alnus glutinosa*), a u vrlo uskim i isprekidanim pojasevima kraj rijeka i vrbe (*Salix sp.*) i poljski jasen (*Fraxinus angustifolia*).

U spratu grmlja dominiraju:

- Drijen (*Cornus sp.*)
- Ljeska (*Coryllus avellana*)
- Glog (*Crataegus sp.*)
- Udika (*Viburnum lanatana*)
- Crvena bazga (*Sambucus racemosa*)

¹⁸ Izvor: Studija ranjivosti prostora BPK Goražde, Urbanistički zavod republike srpske a.d. Banja Luka, decembar 2009.

- Žestika (*Acer tataricum*)
- Kleka (*Juniperus communis*)...

Sloj prizemne flore karakterišu brojne srednjeevropske vrste, ali i brojni ilirski florni elementi: *Epimedium alpinum*, *Lamium arvala*, *Helleborus atrorubens*, *Primula Vulgaris*, *Stellaria holostea*, *Galium silvaticum*, *Galium vernum*, *Pulmonaria officinalis*, *Veronica chamaedrys*, ...

Pored navedene šumske vegetacije na mjestima sa izraženom zamočvarenošću razvile su se klasične barske biljke: močvarna, broćika, sitinac, sita, preslica, rogoz,...

Od poljoprivrednih kultura na području kantona uzgajaju se: Pšenica (*Triticum vulgare*), kukuruz (*Zea mays*), raž (*Secale cereale*), zob (*Avena sativa*), ječam (*Hordeum sativum*), krompir (*Solanum tuberosum*), paradajz (*Solanum lycopersicum*), kao i druge povrtarske kulture.

Šume i drvna masa

U cjelokupnom šumskom fondu BPK, preovladavaju vrste koje su ujedno i nosioci najveće zapremine i prirasta drvne mase: bukva, hrast kitnjak, sladun, cer, itd.

Šumske zajednice koje egzistiraju na navedenim područjima su najvažnija komponenta okoliša i determinanta njegovog kvaliteta, a spadaju u najkvalitetnije prirodne vrijednosti općine.

Tabela br 16: Pregled površina šumskog fonda u državnom vlasništvu po kategoriji šuma

Administrativna jedinica	Površina (ha)						Ukupno
	Visoke šume sa prirodnom obnovom	Visoke degradirane šume	Šumske kulture	Izdanačke šume	Površine podesne za pošumljavanje	Površine nepodesne za pošumljavanje	
Općina Foča-Ustikolina	1.431,2	1.666,3	789,40	3.249,0	781,0	254,9	8.182,4
BPK	7.464,0	4.403,8	2.167,7	8.681,5	1.548,2	632,5	24.974,4

Izvor podataka: Studija ranjivosti prostora BPK Goražde, Urbanistički zavod republike srpske a.d. Banja Luka, decembar 2009. Podaci preuzeti iz Nacrta Studije ranjivosti prostora FBiH

Pored proizvodnih koristi (drveta, ljekobilja, jestivog i aromatskog bilja, životinja, gljiva i dr.) ove šume imaju i sociološki značaj (naučne, edukativne, duhovne, povijesne, kulturološke, turističke, zdravstvene, rekreativne i estetske vrijednosti).

Ipak, najveće vrijednosti šuma su indirektna, koje su rezultat njihovih ekoloških funkcija (utiču na globalno kruženje i akumulaciju ugljenika u prirodi, ublažavajući tako efekat staklenika i klimatske ekstreme; štite tlo od spiranja i erozije; održavaju biodiverzitet, rezervoar su genetičkih informacija i utočište rijetkih zaštićenih organizama; štite vodotoke i njihov živi svijet, proizvode kiseonik, itd.).

Naročito značajna ekološka funkcija šuma je u generiranju i zaštiti izvora pitke vode (preko 60% planetarne svježe vode generiraju šume), a na ovim područjima je prisutan veći broj izvorišta pitke vode.

Prema podacima dobivenim iz općinskog katastra, sveukupne šume i šumsko zemljište na području kantona zauzimaju površinu od 89,77 km², odnosno 55,5 % ukupne teritorije, što je više od prosjeka za Bosnu i Hercegovinu, koja ima šumovitost oko 42,7%.

Promatrano sa aspekta stepena zadovoljenja, odnosno površini šuma po stanovniku (pri čemu je uračunato ukupno 2.800 stanovnika), dobije se prosječan iznos od 3,2 ha/stanovnik što je višestruko iznad preporučenih evropskih normativa, koji iznose 0,3 ha/stanovnik.

Međutim, na području cijelog BPK najveće učešće miniranih površina u šumskom zemljištu je na području opštine Foča - Ustikolina 20,19 %, a i prema učešću visokih šuma sa prirodnom obnovom, najnepovoljnija

struktura je na području općine Foča - Ustikolina sa samo 17.49 % kvalitetnih visokih šuma. Uz činjenicu da 80,21 % ove kategorije čine šume bukve na staništima lošijeg kvaliteta, može se konstatovati da ovo područje spada u kategoriju siromašnih šumskogospodarskih područja u Federaciji BiH.

Zakon o šumama FBiH („Službene novine FBiH“, broj 20/02, 29/03, 23/04) je zakon koji se odnosi na ovu oblast. Nažalost Općina po ovom zakonu nema nikakvih nadležnosti, one su prenesene na Kantonalnu upravu za šumarstvo koja je u sklopu Ministarstva privrede BPK Goražde.

U skladu sa zakonom J.P. „Bosansko-podrinjske šuma“ d.o.o. Goražde, organizirano je kao privredno društvo, javno preduzeće, u obliku društva sa ograničenom odgovornošću, koje samostalno obavlja upravljanje, uzgoj, zaštitu i korištenje šuma i šumskog zemljišta pod uvjetima i na način utvrđen Zakonom o šumama („Službene novine Federacije BiH“ br.20/02, 29/03, 23/04).

Zbog nedostatka relevantnih podataka i radi usporedbe podaci se odnose na cijeli kanton, a izvor podataka je J.P. „Bosansko - podrinjske šuma“ d.o.o. Goražde.

Šume su većinom bjelogorične sa zastupljenošću bukve i hrasta i malim procentom crnogorične šume. U svijetu je poznata endemska vrsta tužne bukve. S obzirom na sastav vrsta drveća koje grade šumski ekosistem ovog područja, u kome četinari učestvuju sa simboličnih 8,73%, ili gdje u ukupnoj nespornoj površini ŠGP - a šumski zasadi učestvuju sa 8,71%, ovo područje se može svrstati u kategoriju slaboneznatno ugroženih od požara, pa i štetnih insekata. Prednju konstataciju potvrđuje i broj registriranih požara u proteklom periodu kao i objektivno mali procent oboljelih stabala (2,01% četinara i 0,32% lišćara), uglavnom nepoznate zaraze.

Lista identifikovanih problema sa šumskim resursima za cijeli kanton je data u nastavku.

Tabela br 17: Upravljanje šumskim resursima – identifikovani problemi

Problem	Uzrok problema	Posljedica
Nedostatak kvalitetnih šuma	Uništen šumski fond u toku rata	Nedostatak kvalitetnog drveta za preradu
Nedovoljan broj šumara	Bespravna sječa drva	Erozija tla
Loša putna infrastruktura	Uništavanje lokalnih puteva zbog sječe drva	Nepristupačnost terena za stanovanje stanovništva
Šumske goleti	Nedovoljan broj akcija pošumljavanja	Stvaranje klizišta, ugrožen biljni i životinjski svijet

Izvor: J.P. „Bosansko-podrinjske šuma“ d.o.o. Goražde

Ljekobilje i šumski plodovi

Stanovnici općine Foča-Ustikolina imaju bogatu tradiciju u sakupljanju ljekovitog i aromatskog bilja, šumskih plodova i gljiva. Jedan od načina stvaranja stalnih i dodatnih prihoda stanovništva je planska i kontrolisana eksploatacija ljekobilja i šumskih plodova, a firma Herbos d.o.o. u okviru otkupnog centra u Ustikolini raspolaže novoizgrađenim kapacitetom za njihov prihvata, pripremu, pakovanje te izvoz na evropsko i svjetsko tržište.

Od biljnih vrsta najzastupljenije su: glog, islandski lišaj, imela, jagorčevina, kadulja, kamilica i dr. Sve ove vrste imaju primjenu u hemijskoj i farmaceutskoj industriji.

Od šumskih plodova najzastupljeni su: borovnica, šumska jagoda, divlja jabuka, divlja kruška, drijenjak i dr. Primjenu su našli u prehrambeno-prerađivačkoj, farmaceutskoj i hemijskoj industriji.

Gljive rastu po šumama i livadama i predstavljaju pravo bogastvo područja općine. Od posebnog značaja, kako zbog zastupljenosti tako i zarade, značajne gljive ovih krajeva su: lisičarka, vrganj, smrčak, rujnica i dr. Upotrebljavaju se u prehrambeno-prerađivačkoj industriji i veći dio otkupljenih gljiva izvozi se na evropsko tržište.

Izgradnjom otkupnog centra sa hladnjačom i organizovanim otkupom u Ustikolini stekli su se uslovi i potreba za izgradnjom prerađivačkog kapaciteta, posebno za proizvodnju eteričnog ulja, kao i sušenja i konzerviranja gljiva.

3.1.1.7. Životinjski svijet

Ne postoje zvanični, niti procijenjeni dostupni podaci o strukturi životinjskog svijeta na području općine, niti o brojnosti pojedinih vrsta.

Vegetacija Bosansko-podrinjskog kantona pruža povoljne uslove za razvoj velikog broja vrsta lovne i ostale faune, kao što su: mrki medvjed (*Ursus arcotos*), vuk (*Canis lupus*), divlja svinja (*Sus scrofa*), srna (*Capreolus capreolus*), divlja mačka (*Felix catus*), jazavac (*Meles meles*), tvor (*Putorius puterius*), lasica (*Mustela nivalis*), vjeeverica (*Sciuridae*), zec (*Lepus europeus*), lisica, kuna...

Od ptica ovdje se mogu susresti jestreb (*Accipiter gentilis*), divlja patka (*Anas platyrhynchos*), fazan (*Phasianidae*), svrake, vrane, sove i druge.

Na osnovu podataka koji su određeni u Ribolovnoj osnovi na bazi ispitivanja ribolovnog područja površine 112,10 ha, ukupan riblji fond se procjenjuje na oko 2.450 kg ili 42.250 komada. Prosječna gustina naseljenosti je oko 17,80 kg/ha vodene površine. Najveću vrijednost ribljeg fonda imaju potočna pastrmka, lipijan, škobalj dok je mladice vrlo mali broj.

Prirodni priraštaj potočne pastrmke je oko 8.500 komada, mladice 92 komada, lipijana 9.000 komada i škobalja oko 7.500 komada.

3.1.1.8. Infrastruktura

3.1.1.8.1. Cestovni i zračni saobraćaj

Cestovni saobraćaj

Općina Foča-Ustikolina u komunikacijskom pogledu relativno je dobro povezana sa širim područjem i regionom magistralnim putevima M20. (Gacko-Foča-Ustikolina-Goražde-Ustiprača) koji prolazi kroz općinu dužinom od 9 km i M18.1. (Ustikolina-Jabuka- Grebak-Delijaš-Garež-Sarajevo), koji prolazi kroz teritoriju općine dužinom od 28 km.

Ostale komunikacijske veze u regionu kao i unutrašnji promet na području općine, odvijaju se lokalnim kategorisanim i nekategorisanim (seoskim) cestama u dužini od 105 km, a i kod ovog pokazatelja su uočljiva enormna odstupanja između tih općinskih i statističkih podataka po kojima ta dužina lokalnih puteva iznosi svega 32 km.

Tabela br 18 : Saobraćajna infrastruktura u 2010. godini

Općina	Površina u km ²	Saobraćajna infrastruktura u km				
		Željezničke pruge	Magistralni putevi	Regionalni putevi	Ukupno magistralni i regionalni	Lokalni putevi
Foča-Ustikolina	169,4	0	28	6	34	32
FBiH	26.106,70	695	2.008	2.689	4.697	8.132

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, „Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji BiH u 2010. godini“, april 2011

Cestovna mreža na području općine je u dosta lošem stanju.

Magistralni put M 20 u dužini od 9 km djelimično je popravljen. Ovaj put prolazi kroz urbano područje Ustikoline, gdje zbog nedovoljne širine stvara probleme u odvijanju pješačkog saobraćaja te u pristupu dostavnih vozila, što znači da tokom narednog perioda treba planirati njegovu potpunu rekonstrukciju.

Dio "magistralnog puta M 18.1" koji prolazi kroz općinu je u dužini od 5 km urađen sa dvije kolovozne trake i kvalitetnim završnim slojem asfalta. 11 kilometara je kolovoz sa jednom trakom, asfaltiran još prije rata i u izuzetno lošem stanju, dok je preostalih 12 km sa makadamskim kolovozom. Ova saobraćajnica je ujedno i jedna od najboljih staza za automobilske brdske utrke.

Fotografijebr 8 i 9: Asfaltiranje puta do naselja Filipovići i izgradnja mosta na Kolini u centru Ustikoline

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

Lokalne kategorisane i nekategorisane (seoske) ceste su u izuzetno lošem stanju, od kojih je 3,9 km modernizovano u 2006. godini, 2,5 km je asfaltirano još prije rata, dok je preostalih 98,6 km sa zemljanim kolovozom koji je djelimično na kritičnim dionicama nasut kamenim materijalom. U narednom periodu treba najveću pažnju posvetiti modernizaciji ovih puteva.

Zračni saobraćaj

Najbliži postojeći aerodrom, Međunarodni aerodrom Sarajevo, je udaljen oko 75 km od Ustikoline. Iako na području općine trenutno ne postoji infrastruktura za razvoj zračnog saobraćaja, korisno je istaći da na području općine postoji mogućnost izgradnje sportskog aerodroma na Modranu, na lijevoj obali Drine, oko 2 km nizvodno od Ustikoline.

3.1.1.8.2. Telekomunikacije

Općina Foča-Ustikolina ima instalisane kapacitete stabilne telefonske mreže putem telefonskih centrala u Ustikolini kapaciteta 780 priključaka i Jabuci kapaciteta 120 priključaka, dok su pojedini dijelovi – sela općine priključena na telefonske centrale iz susjedne općine Goražde (TC "Ilovača" i TC "Osanica"). Na prostoru općine Foča-Ustikolina za stabilnu telefonsku mrežu ima jedan operater – "BH Telecom" Sarajevo. Telefonske centrale su instalisane ponovo nakon rata i na tom polju nema problema. Problemi se javljaju sa starim podzemnim kablovima koji često otkazuju.

Stabilnom telefonskom mrežom pokriveno je više od 90 % općine i ovu mrežu nemaju naselja koja se tek sada obnavljaju i gdje se tek vraćaju povratnici (sela ispod Grebka, Mravljača, Ligati, Sorlaci, Drugovići ...). Trenutni broj korisnika telefonskih usluga je 551 fizičko lice i 35 pravnih lica.

Mobilnom telefonijom općina je gotovo kompletna pokrivena odašiljačima "BH Telecom" na Zebinoj Šumi i Vrhovima (izuzetak su pojedini dijelovi kanjona rijeke Koline i Kosovske rijeke), a trenutno je u izgradnji

odašiljač "HT-mobilne komunikacije" na koti Raskršće iznad Cvilina i ulazak drugog operatora "HT-mobilne komunikacije" na tržište na područje općine koji svojim signalom već pokriva pojedine dijelove. Pojedina područja općine pokrivena su signalom trećeg operatora "Mobis", koji se preuzima sa predajnika koji su locirani u susjednim općinama.

Radio-televizijskim signalom općina je djelomično pokrivena predajnikom sa Zebine Šume. Radio-televizijskim signalom općina je samo djelomično pokrivena, poseban problem predstavlja što cijela MZ Jabuka nije pokrivena TV signalom, a pojedina naselja i sela u MZ Ustikolina imaju veoma loš TV signal (Kosova, Mrđelići, Njuhe, dijelovi Zebine Šume, ...)

3.1.1.8.3. Elektrifikacija

Općina Foča - Ustikolina se snabdijeva električnom energijom od Distributera JP Elektroprivreda BiH (podružnica Elektrodistribucija Goražde). Energijom se snabdijeva 924 domaćinstva. Računajući da jedno domaćinstvo broji 3 člana u prosjeku može se zaključiti da sva domaćinstva na teritoriji općine imaju električnu energiju.

Svi privredni subjekti u općini su priključeni na elektroenergetsku mrežu.

Općina Foča-Ustikolina opskrbljuje se električnom energijom iz dva pravca:

- dalekovod Goražde I – Osanica – Ustikolina od 10 kV i
- dalekovod Bjelašnica – Delijaš – Grebak - Ustikolina od 10 kV.

Područje općine se opskrbljuje sa 26 trafostanica 10(20)/0,4 kV, odakle se električna energija putem niskonaponske mreže prenosi do krajnjih potrošača. Na prostoru općine je instalisana jedna industrijska trafostanica kod Mlina u Ustikolini (10/0,4 kV do 630 kVA).

Na području je instalisano 38 km srednjenaponskog voda 10 kV i 82,3 km niskonaponskog voda (NN) 10 kV, što približno iznosi oko 70 % prijeratne mreže.

Zbog ratnih razaranja uništen je najveći dio srednjenaponske i niskonaponske mreže. Poslije rata na području općine je rekonstruisano oko 70 % prijeratne elektromreže i sagrađeni su novi 10 kV dalekovodi iz pravca Goražda i Delijaša – Grepka putem kojih se na područje naše općine može distribuirati do 4 MW struje.

Od 1998. godine elektromreža se rekonstruiše sa betonskim stubovima ili drvenim stubovima na AB nogarima i novim kablovima, tako da općina ima izuzetno dobar kvalitet srednjenaponske i niskonaponske mreže.

Registrovani broj potrošača električne energije na području općine je 810 iz kategorije domaćinstva i 56 iz kategorije ostala potrošnja.

Trenutno nedostaje oko 30 % prijeratne mreže zbog čega je oko 100 stambenih objekata čak bez priključka na elektromrežu.

3.1.1.8.4. Toplifikacija

Na području općine Foča-Ustikolina zagrijavanje se vrši isključivo preko individualnih kotlovnica u nekoliko objekata, odnosno putem individualnih ložišta u stambenim objektima.

Svi objekti kao energent koriste čvrsto gorivo (ugalj, drva, briketi), čije emisije u zrak znatno utiču na zagađenje zraka, posebno u zimskom periodu.

Ne postoji trenutno sistem toplifikacije javnih i privatnih poslovnih i stambenih prostora. Nije izgrađen ni primarni ni sekundarni sistem za snabdijevanje distributivnim gasom.

3.1.1.8.5. Vodosnabdijevanje

Prije rata Ustikolina se vodom u javnom sistemu snabdijevala sa vodovodnog sistema Foče.

Sada se snabdijevanje vodom u općini Foča - Ustikolina vrši dijelom iz javnog sistema, a dijelom iz vlastitih izvora koji su uvezani u seoski sistem vodosnabdijevanja.

U javnom sistemu vodosnabdijevanje se vrši iz dva izvora: prirodnog izvorišta Kreča i bunara Drina (iz kog se voda zahvata pumpama i izbacuje u rezervoar).

Tabela br 19: Pregled javne infrastrukture za vodosnabdijevanje

Izvorišta vode	Mjesne zajednice koje su u sistemu	Tretman vode/ Hlorinacija	Stanje mreže, dužina, starost, vrsta cijevi
Kreča	MZ Ustikolina i veći dio MZ Cvilin	Hlorinacija	Dobra, cca. 6.000 m, 12 godina, PVC
Bunar Drina	MZ Ustikolina i veći dio MZ Cvilin	Hlorinacija	Dobra, cca. 10.000 m, 3 godine, PVC

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

U 2002. godini kaptirano je vrelo Kreča - Hajrina voda odakle se voda gravitaciono dovodi do rezervoara „Nišani“ sa jednom komorom zapremine 200 m³. Zbog slabog dotoka rezervoar se nikada ne napuni, a u distributivnu mrežu (viša zona) rezervoar se uključuje preko reduciranih ventila. Voda se nakon hlorinacije upušta u sistem.

Prirodni izvor Kreča je u prethodnom periodu služio kao jedini organizirani izvor sa kojeg je stanovništvo općine Foča - Ustikolina imalo uredno i permanentno snabdijevanje vodom.

Period razvoja općine i intenzivni povratak stanovništva uzrokovali su probleme kod isporuke vode u ljetnim mjesecima zbog nedostatka vode. U tom cilju pristupilo se iznalaženju mogućih rješenja i sa relevantnim institucijama pristupilo se projektiranju i sastavljanju finansijske konstrukcije.

U tom periodu kao jednom od rješenja pristupilo se izradi bunara u priobalju rijeke Drine kao moguće rješenje u obliku bunarskog vodozahvata koji je stavljen u funkciju 2007. godine i koji sa izvorištem Kreča obezbjeđuje dovoljne količine pitke vode za potrebe lokalne zajednice Ustikolina.

Bunarski zahvat se nalazi u aluvionu rijeke Drine između magistralnog puta Foča– Goražde i rijeke Drine i rađen je za potrebe željeznica za vrijeme Austro- Ugarske monarhije.

Bunarski objekat je kopani bunar prečnika oko 2,5 m, dubine oko 6 m, sa uzvišenjem iznad terena oko 1,0 m. Bunar je ograničenog kapaciteta i u direktnoj vezi sa nivoom vode u koritu rijeke Drine.

U neposrednoj blizini bunara (na udaljenosti od 28,0 m) nalazi se i pumpna stanica sa tri pumpna agregata koja vodu prebacuje u rezervoar „Pode “ (kota terena 443,5 mm, sa jednom komorom zapremine 100,0 m³ i dubine 4,5 m) odakle se prirodnom gravitacijom distribuira u vodovodni sistem. Voda se prije distribucije ne hlorinira.

Bunar Drina je ugrožen od poplava koje svake godine prave određenu štetu.

Posljednja velika poplava koja se dogodila u 2010. godini je napravila štetu u iznosu od 44.000,00 KM.

Iz ovog sistema se vodom snabdijevaju stanovnici centralnog dijela Općine i prigradskih naselja Filipovići, Odžak i Njuhe, te djelomično i stanovnici mjesne zajednice Cvilin.

Pored gore navedenih izvorišta, na teritoriji općine postoji i izvor Smječanska stijena značajnije izdašnosti (10 l/min) koji bi se u slučaju potrebe mogao koristiti za vodosnabdijevanje.

Nažalost, pozicija izvorišta je takva da bi njegovo uvezivanje iziskivalo značajna finansijska sredstva.

Vodovodnu mrežu na području općine Foča - Ustikolina čini oko 15-20 km cjevovoda različitog profila, materijala i godine izgradnje.

Broj priključaka na ovom sistemu je oko 400 od čega dva značajna privredna potrošača „Mlin Ustikolina“ i „Fekry“ d.o.o.

U ljetnom periodu u sistemu se javlja deficit vode, zbog povećane potrošnje i slabe izdašnosti izvorišta. Naselje Cvilin (desna obala rijeke Drine) se također snabdijeva sa ovog sistema-cjevovod Ø100 prelazi most preko rijeke Drine.

Osim gore navedenih sistema za vodosnabdijevanje koji su pod kontrolom komunalnog preduzeća, MZ Jabuka i manji dio MZ Cvilin i MZ Ustikolina (ukupno oko 800 stanovnika) snabdijeva se vodom za piće iz vlastitih izvorišta koja nisu pod kontrolom Općine i komunalnog preduzeća.

Tabela br 20: Pregled vlastitih izvorišta pitke vode

Naselje	Izvorište	Izdašnost	Tretman
MZ Cvilin	Popovac	4-5 l/min	Ne
	Mirkovac	4-5 l/min	Ne
	Ovčja njiva	3 l/min	Ne
	Orašje	3 l/min	Ne
MZ Jabuka	Jabuka	5 l/min	Ne
	Lokve	l/min	Ne
MZ Ustikolina	Zebina Šuma	5 l/min	Hlorinacija

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

Gore navedena naselja su saglasnost za izgradnju seoskog sistema vodosnabdijevanja dobile od prijeratnih općinskih vlasti na osnovu analize vode na izvorištima koja su kaptirana. Pretpostavlja se da su izvorišta i cjevovodi u zapuštenom stanju bez nadzora i kontrole te da se ne vrši hlorinacija osim na izvorištu za naselje Zebina Šuma koje je hlorinator dobilo kroz donaciju UNDP -a.

Kvalitet vode na izvorištima

Nije praksa da se vrši uzorkovanje i analiza vode na izvorištima javnog vodosnabdijevanja, Kreča i bunar Drina, te stoga nije ni poznat kvalitet sirove vode u njima.

Osim ova dva izvorišta, MZ Jabuka i manji dio MZ Cvilin i MZ Ustikolina (ukupno oko 800 stanovnika) snabdijeva vodom za piće iz individualnih izvorišta koja nisu pod kontrolom Općine te nije moguće govoriti o kvalitetu istih.

Smatra se da nema zagađivača u slivu tih izvorišta niti je intenzivna poljoprivredna proizvodnja ali postoji mogućnost povećanog organskog zagađenja iz septičkih jama i divljih deponija.

Kvalitet podzemne vode

Podaci o kvalitetu podzemne vode nisu dostupni jer se ni na nivou Federacije ne vrši sistematsko osmatranje kvaliteta.

Problem predstavljaju individualne kanalizacione mreže i spetičke jame u seoskim naseljima zbog nekontrolisanog ispusta otpadne vode u okoliš. Kvalitet narušavaju i divlje deponije formirane u naseljima koja nisu obuhvaćena sistemom prikupljanja i odvoza čvrstog otpada.

Gubitak u proizvodnji vode

U narednoj tabeli su dati podaci o zahvaćenoj, fakturiranoj i nefakturiranoj vodi kako bi se izrazili gubici u proizvodnji vode. Podaci su dati na osnovu procjene a ne stvarnog mjerenja zahvaćenih količina. U nefakturiranu vodu ulaze najvećim dijelom ilegalni priključci najvećim dijelom prisutni u MZ Cvilin.

Tabela br 21: Gubitak u proizvodnji vode (2010.)

Kategorija	Godišnja količina
Fakturirana voda (m ³)	120.000
Zahvaćena voda (m ³)	158.000
Nefakturirana proizvodnja (m ³)	22.000
Gubitak u proizvodnji vode (%)	20%

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

Javne ustanove poput škola, ambulanti, džamija nisu izuzete od plaćanja i one su redovni potrošači kojima se isporučuje mjesečna faktura za potrošenu vodu.

Mjerenje potrošnje vode

Tačni podaci o količini isporučene vode nisu dostupni i procjenjuju se na 120.000 m³/godina.

Tabela br 22: Potrošnja vode

Potrošači	Ukupna potrošnja m ³ /godina	Specifična potrošnja po potrošaču
Domaćinstva	10.000	5 m ³ /dan
Privreda	1.500	/

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

Procjenjuje se da jedan stanovnik prosječno potroši 5 m³/dan, a da je 10% količina isporučeno privrednim subjektima.

3.1.1.8.6. Kanalizacija i otpadne vode

Cijelo područje naselja Ustikolina nema riješeno odvođenje otpadnih voda i iste se najvećim dijelom odvođe direktno u rijeke Drinu i Kolinu. Sa ostalih područja otpadne vode se uglavnom odvođe u septičke jame ili lokalne vodotoke, tako da je ovo jedan od većih problema koji u narednom periodu treba rješavati.

Emisije otpadnih voda iz komunalnih izvora

Ne vrši se mjerenje otpadnih voda iz komunalnih izvora tako da podaci o broju ekvivalentnih stanovnika i struktura otpadne vode nisu poznati.

Zbog nepostojanja značajnih općinskih zagađivača, može se procijeniti da je ukupni EBS koji se ispušta u kanalizaciju jednak broju stanovnika koji su priključeni na sistem, tačnije 2.000 ES.

Ako se uzme da jedna osoba ispušta 54 g bpk/dan, onda se procjenjuje da su emisije iz komunalnih izvora jednake 108 kg bpk/dan.

Emisije otpadnih voda iz Industrijskih izvora

Područje općine Foča-Ustikolina u većoj mjeri nije pokriveno industrijskom proizvodnjom te je i emisija otpadnih voda svedena na najmanju mjeru. Industrijski kapaciteti su MPI "Mlin" d.d. Ustikolina i pilana „Fekry“ d.o.o. u kojoj je i pogon za preradu poluproizvoda od bukovog drveta. Oba pogona nemaju uređaj za prečišćavanje otpadnih voda.

Emisije iz poljoprivrednih djelatnosti

Na području Općine ne postoje privredni kapaciteti koji u osnovi svoje djelatnosti imaju poljoprivredu već se istom uglavnom bave individualni poljoprivrednici., a tek od naredne poljoprivredne sezone bit će u funkciji Otkupni centar za voće i povrće, koji će u tretmanu svježih poljoprivrednih proizvoda imati emisiju otpadnih voda, ali su one po projektu adekvatno zbrinute i neće uzrokovati poluciju okolnog zemljišta i vodotoka. Osnovna intencija u ovom segmentu jeste proizvodnja organski zdrave hrane, te je upotreba hemijskih sredstava svedena na najmanju mjeru. Isto tako i primjena mineralnih đubriva nije na nivou koji može da ugrožava živote i zdravlje ljudi.

Prečišćavanje otpadnih voda

Otpadne vode iz kolektora se bez prethodnog prečišćavanja ispuštaju u rijeku Kolinu i Drinu na tri ispusna mjesta pri čemu je glavni ispust na lokaciji između dva gradska mosta odmah pored "Botaničke bašte".

Domaćinstva koja nisu uvezana u kanalizacijski sistem, imaju izvedene septičke jame sa otvorenim prelivom tako da se otpadne vode slobodno procjeđuju u okoliš. Broj ispusta je nepoznat.

Industrijski subjekti prisutni na teritoriji općine nemaju uređaj za prečišćavanje otpadne vode i svoje vode ispuštaju direktno u okoliš. Industrija Mlin Ustikolina svoje otpadne vode ispušta direktno u rijeku Kolinu dok industrija Fekry svoj otpadne vode ispušta u rijeku Drinu ili na zemljište.

Odvođenje otpadnih voda

Samo uži gradski dio lokalne zajednice u naseljima centar Ustikoline i naselje Mahala je priključen na glavni gradski kolektor koji se prostire sa lijeve i desne obale rijeke Koline. Starost mreže je od 5 - 40 godina.

Trenutni je na kanalizacijsku mrežu priključeno 70 domaćinstava u centru MZ Ustikolina i 40 privrednih subjekata osim industrije Fekry koji ima svoju septičku jamu. To znači da je pokrivenost uslugom iznosi svega 7%.

Kolektor nije uvezan na uređaj za prečišćavanje i otpadne vode se direktno ispuštaju u rijeku Kolinu na tri mjesta

Domaćinstva i privredni subjekti iz MZ Ustikolina kao i MZ Jabuka i Cvilin, koji nisu uvezani u sistem prikupljanja i odvodnje otpadnih voda, imaju izvedene septičke jame.

Zbog konfiguracije terena realno je očekivati da se na kanalizacionu mrežu mogu priključiti samo domaćinstva i privredni subjekti koji se nalaze u urbanom dijelu MZ Ustikolina pri čemu se radi o izgradnji tri odvojena kanalizaciona sistema.

3.1.1.8.7. Odlaganje krutog otpada

Proizvedeni otpad

Zbog nepostojanja tačnih podataka o količini otpada koja se u domaćinstvima i privredi proizvede na teritoriji općine, u narednim tabelama su date procjene nastalih količina otpada. Procjene su rađene samo za domaćinstva jer ne postoje pouzdani podaci o količinama otpada koje nastaju od privrednih subjekata.

Za procjenu ukupnih količina nastalog otpada su kao validni uzeti podaci o broju stanovnika i indikatoru proizvodnje miješanog otpada u BPK od 213 kg/stanovnik/godina koji su prezentirani u Federalnoj strategiji upravljanja otpadom. Pretpostavlja se da broj stanovnika neće značajnije rasti u planskom periodu.

Kada je riječ o podacima o proizvedenom ukupnom miješanom otpadu iz privrede i javnih ustanova, prema trenutnim podacima od JKP "Ušće", prikupi se 100 odnosno 50 t godišnje.

Tabela br 23: Ukupno proizvedeni miješani otpad

Vrsta miješanog otpada	Zapremina u tonama u 2010. godini
Otpad iz domaćinstava	600
Otpad iz privrede	100
Otpad iz javnih ustanova	50
Ukupno	750

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

Pretpostavka je da su svi privredni subjekti i javne ustanove pokriveni odvozom otpada te da je količina nastalog otpada jednaka količini prikupljenog otpada.

Za procjenu prisutnosti reciklažnih materijala u odnosu na ukupnu količinu miješanog otpada uzeti su literaturni podaci kako slijedi: 3% ukupnog otpada čini staklo, 10% papir i karton, 4% plastika, 1% željezo i metal i 20% zeleni otpad.

Tabela br 24: Proizvedeni ukupni otpad za reciklažu

Vrsta reciklažnog otpada	Zapremina u tonama u 2010. godini
Staklo	22,5
Papir, karton	75,0
Plastika	30,0
Željezo i metal	7,5
Zeleni otpad	150,0
Ukupno	285,0

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

Nije moguće dati procjenu nastalog specijalnog otpada.

Sakupljanje otpada

Trenutno se otpad prikuplja iz MZ Ustikolina i njenih naselja, svih osim sela Zebina šuma i Čurovići, Ljubuša, Filipovići i Brajlovići. Osim naselja Filipovići, sva druga naselja ne mogu biti obuhvaćena sistemom prikupljanja otpada zbog udaljenosti i nepostojanja adekvatne komunikacijske mreže. MZ Cvili i MZ Jabuka nisu u sistemu prikupljanja čvrstog otpada.

Otpad se u gradskoj urbanoj zoni prikuplja u jednoj vrsti kontejnera i to zatvoreni zapremine 1,1 m³. U seoskim (ruralnim) područjima otpad se prikuplja u vreće. U gradskoj zoni otpad se prikuplja dva put sedmično, a u ruralnim zonama dva puta mjesečno zbog malog broja uključenih korisnika u organizirano prikupljanje otpada. Kontejneri se brzo napune pa se mora često prazniti.

Tabela br 25: Mjesto lokacija rasporeda kontejnera i njihov broj

Redni broj	Mjesto - lokacija rasporeda kontejnera	Broj kontejnera
01.	Kod mosta Cvilinskog	1
02.	Ispred sjedišta komunalnog preduzeća	1
03.	Željeznička stanica (na kraju)	1
04.	Željeznička stanica (kod Doma Kulture)	1
05.	Ispod škole	4
06.	Škola	1
07.	Doma zdravlja	1
08.	Školska zgrada	1
09.	Iza mosta pružnog	3
10.	Kod Zlatine kuće	2
11.	Iza Šemsove prodavnice	3
12.	Ispod mlinske zgrade	2
13.	Ispod Delića kuće	1
14.	Na krivini kod Karovića	1
15.	U Mahali	4
16.	Iznad Džekine kuće	1
17.	Prema Mekijevoj kući	1
18.	Kasarna Kosova	3
19.	Stara Kasarna	1
20.	Mlin	1
21.	Ispod Mlina	2
22.	Ispod šakine kuće	1
23.	Kod Šaje	1
24.	Restorana „Drina „	1
25.	Pilana „Fekry“	1
26.	Kod kuće Dine Rašićića	1
27.	Autobusko stajalište „Njuhe“	2
28.	Donje Njuhe	1
29.	Bekto	1
	Ukupno	45

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

Prema podacima iz računovodstva JKP "Ušće", trenutno je uslugom obuhvaćeno 300 domaćinstava i 41 privredni subjekt. To znači da se otpad odvozi od cca 900 stanovnika (prosječno domaćinstvo broji 3 člana) Općine i svih privrednih subjekata. Procenat obuhvaćenosti stanovništva uslugom prikupljanja i odvoza smeća iznosi, dakle, 32,46%. U nastavku se daju procjene količina prikupljenog komunalnog otpada. Ako uzmemo u obzir da se otpad prikuplja od 300 domaćinstava sa prosjekom 3 člana po domaćinstvu, uz pretpostavku da jedan stanovnik u prosjeku proizvede 213 kg otpada godišnje, ukupno prikupljeni otpad bi iznosio 192 t/g.

Prema procjenama JKP "Ušće" prikupljene količine otpada iz privrede i iz javnih ustanova iznose 100, odnosno 50 tona godišnje. Od ukupno proizvedenog otpada (750 t/g), 342 t/g ili 45% se prikupi i doveze na općinsku deponiju.

Mjesne zajednice i naselja koji nisu uključeni u sistem prikupljeni otpad spaljuju ili zakopavaju na svom imanju ili formiraju divlje deponije.

Ako se pogledaju ciljevi postavljeni Strategijom zaštite okoliša FBiH, do 2014. bi uslugom prikupljanja i odvoza otpada trebalo obuhvatiti najmanje 85% stanovnika a do 2018. 95% stanovnika. S obzirom da postoje objektivne okolnosti koje onemogućavaju drastično povećanje broja stanovnika koji bi bili obuhvaćeni uslugom, ono što je realno za općinu Foča-Ustikolina, ukoliko bi se ispunili osnovni tehnički uvjeti opremljenosti, je povećanje obuhvaćenosti uslugom na 50% do 2014. godine i 70% do 2018. godine.

Otpad od privrednih subjekata se sakuplja na istovjetan način kao što se sakuplja i od fizičkih lica. Svi privredni subjekti su evidentirani i nalaze se u sistemu javnog gradskog komunalnog preduzeća.

Tabela br 26: Prikupljeni miješani komunalni otpad

Kategorija	Zapremina u tonama u 2010. godini
Prikupljeno iz domaćinstava	192
Prikupljeno iz privrede	100
Prikupljeno sa „zelenih otoka“	50
Papir	0
Plastika	0
Ukupno	342

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

Ukoliko se uspostavi sistem odvojenog prikupljanja otpada, u skladu sa Federalnom strategijom zaštite okoliša, cilj je prikupiti:

- 45% do 2014. a 55 % do 2018. od ukupno proizvedenog papira u otpadu
- 6% do 2014. odnosno 15% do 2018. od ukupno proizvedene plastike.

Komunalna oprema

Komunalno preduzeće raspolaže sa jednim vozilom marke Mercedes za odvoz smeća sa potisnom pločom čija godina proizvodnje je 1991. Vozilo nije u lošem stanju uz redovno održavanje. JKP "Ušće" je u pregovorima sa donatorom jednom manjeg smečara i kamiona za čišćenje kanalizacionih cijevi i septičkih jama uz potrebno učešće od 50% vrijednosti donacije.

Na terenu su raspoređena 32 kontejnera od 1,1 m³. Neki od kontejnera su u dobrom stanju dok je određeni broj djelomično uništen (bez poklopca, točkova i sl.).

Nažalost trenutni broj kontejnera nije dovoljan te je potrebna nabavka najmanje 10 novih kako bi se zamijenili dotrajali i dopunili postojeći u naselju Odžak (1 kontejner), prema naselju Mrđevići (1 kontejner), te po jedan kod općine i škole.

Trenutno se rade aktivnosti na animiranju stanovnika MZ Cvilin da jednom ili dva puta sedmično građani iznesu smeće na dogovorene lokacije kako bi kamion komunalnog preduzeća mogao pristupiti i preuzeti otpad. Komunalno preduzeće će obezbijediti vreće za smeće svakom domaćinstvu.

Regionalna deponija

Strategijom zaštite okoliša FBiH i Zakonom o upravljanju otpadom uveden je regionalni koncept upravljanja čvrstim otpadom. Općina Foča - Ustikolina je potpisala međuopćinski sporazum sa općinama u RS za odlaganje na deponiji u Goraždu, koja trenutno nije sanitarna.

Nažalost aktivnosti u tom pravcu su obustavljene sa osnovu odluke općina iz RS da istupe iz regionalnog koncepta odlaganja te je Općina krenula u rješavanje vlastitog pitanja odlaganja čvrstog otpada na lokalnoj deponiji koju je potrebno sanirati i prevesti u sanitarnu.

Lokalna deponija

Otpad se trenutno odlaže na lokaciji u naselju Gavrići koja se nalazi 4,5 km od Ustikoline prema Jabuci. Putna komunikacija prema deponiji je uređena a na lokalitetu postoji vlastito vodosnabdijevanje.

Dobivene su načelne saglasnosti od ministarstva nadležnog za okoliš i poljoprivredu BPK da se lokacija može koristiti za deponovanje otpada te se od novembra 2009. godine otpad odlaže na nesanitaran način. Otpad se istresa na određenu plohu i zatrpava zemljom jednom sedmično.

Deponija nije ograđena i nema ostalu potrebnu infrastrukturu.

Urađeno je idejno rješenje deponije otpada te se pristupilo iznalaženju sredstava za nastavak aktivnosti na uređenju lokacije za sanitarno odlaganje. Namjera je sanirati postojeću plohu za odlaganje i ostalu površinu urediti na način da se dostigne najveći mogući stepen zaštite okoliša.

Trenutno ne postoje pouzdani podaci koji bi kvantificirali uticaje ovog odlagališta na okoliš. U blizini općinskog odlagališta je registriran potok koji se ulijeva u Kosovsku rijeku. U blizini nisu locirana izvorišta vode za piće.

S obzirom da se na deponiju otpad odlaže od novembra 2010. godine može se pretpostaviti da je do sada odloženo oko 300 tona otpada.

Uzimajući podatak iz stručne literature da 1 tona otpada proizvede od 0,05-0,1 t CH₄, moguće je procijeniti da se sa odlagališta trenutno emituje do 30 t CH₄ u okoliš. Količinu procjedne vode koja nastaje na odlagalištu nije moguće procijeniti jer ona zavisi od bilansa voda u tijelu odlagališta.

Divlja odlagališta

Na teritoriji općine formirano je najmanje 10 većih divljih odlagališta i to: Prljage, Bratovski potok, pored mosta u Cvilinu, Nišani, kod Osaničkog mosta, u naselju Val, naselju Mrdelići, kod mosta na Kosovskoj rijeci, u naselju Knježak, ispod rasadnika na Cvilinu i Odžaku.

Osim ovih 10 većih divljih deponija, procjenjuje se da ima još najmanje 50 lokacija na koje se nekontrolisano odbacuje otpad u manjim količinama (cca. 3 m³). Sva odlagališta gravitiraju naseljima koja nemaju organizirani odvoz otpada. Većina divljih deponija se nalazi u blizini vodotoka.

Divlja deponije Nišani je stara deponija na koju se odlagalo u ratnom periodu. Ona je više puta djelimično sanirana sredstvima općine a sada je potrebno uraditi Plan aktivnosti za njenu potpunu sanaciju. Planirana je i potpuna sanacija divlje deponije na Kosovskoj rijeci.

Općina izdvaja sredstva povremeno da se saniraju divlje deponije. Na većini lokacija su istaknuta upozorenja o zabrani bacanja otpada ali bez rezultata.

Drugi objekti

Trenutno na teritoriji općine ne postoje objekti za primarnu obradu otpada. U planu je izgradnja centra za upravljanje komunalnim otpadom na lokaciji deponije Gavrić gdje bi se vršilo odvajanje plastike, papira i metala u saradnji sa trećim licima koja bi bila zainteresirana za finansiranje takvih aktivnosti.

Stepen naplate komunalnih usluga

Komunalno preduzeće JKP "Ušće" usluge vodosnabdijevanja, odvodnje otpadnih voda i prikupljanje i odvoz otpada naplaćuje preko jedinstvenih računa na kojima su odvojeno prikazane ove stavke.

U narednoj tabeli su sažeto dati podaci o tarifama sa svaku pojedinačnu uslugu, ostvareni prihodi u 2010. godini i stepen naplate. Iz bilansa stanja JKP "Ušće" za protekle dvije poslovne godine može se vidjeti da je od komunalnih naknada preduzeće ostvarilo prihod od 64.500,84 KM. Rad preduzeća općina subvencionira sa 2.500 KM mjesečno.

Od cca 550 domaćinstava koja su priključena na sistem javnog vodosnabdijevanja svega 32% se fakturira. Pošto javno komunalno preduzeće na prostoru ove općine radi i poslove vodosnabdijevanja i

poslove odvoza smeća, 33,3% od ukupnog broja korisnika se fakturira i za naplatu odvoza smeća. Otprilike, taj broj uključuje oko cca 300 domaćinstava.

Tabela br 27: Cijene komunalne usluge i stepen naplate

Stavka	Korisnik	Cijena
Cijena vode	Domaćinstva	0,60/m ³ + PDV
	Privreda	1,80/m ³ +PDV
Cijena kanalizacije	Domaćinstva	30% od utroška vode
	Privreda	30% od utroška vode
Cijena prikupljanja i odvoza otpada	Domaćinstva u gradskoj zoni	0,05 KM / m ² + PDV
	Domaćinstva u ruralnoj zoni	0,05 KM / m ² + PDV
	Privreda	0,4 KM / m ² + PDV
Stepen naplate (%)	79%	

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

Ukoliko bi se ispunili tehnički uvjeti u smislu bolje opremljenosti komunalnog preduzeća sa dodatnim vozilom, te bolje organiziranosti stanovništva u naseljima u kojima zbog uskih ulica nije moguće prići svakom domaćinstvu, moguće bi bilo raditi na proširenju pokrivenosti.

3.1.1.8.8. Stanovanje i parkovske površine

Prema popisu iz 1991. godine na području Općine bilo je registrovano 1.314 individualnih stambenih objekata i 54 u društvenom vlasništvu.

Fotografije br 10: Naselje Ustikolina

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

Trenutno je obnovljeno 958 individualnih stambenih objekata i 50 stanova koji su bili u društvenom vlasništvu ali sada su otkupljeni

Parkovske površine

Tabela br 28: Raspoloživost parkovskih i prirodnih područja

Lokacija	Broj	Ukupna površina	% površine općine	Površina/ broj korisnika
Park „Botanička bašta“	1	2.090 m ²	0,001%	0,98 m ² /st (2.120 stanovnika MZ Ustikolina)
Izletište Modran	1	80.032 m ²	0,005%	26,67 m ² /st (2.800 stanovnika općine)

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

Na teritoriji općine nalazi se jedan park i jedno izletište.

U samom centru općine nalazi se jedna parkovska površina pod imenom "Botanička bašta" gdje je zasađeno oko 30 vrsta raznog bilja i koju koriste stanovnici centra Ustikoline.

Izletište "Modran" nalazi se uz rijeku Drinu prema izlazu iz Ustikoline za Goražde i koristi se za vikend izlete od strane lokalnog stanovništva i susjednih općina, te osnovnih škola za održavanje nastave u prirodi. Na izletištu "Modran" organiziraju se prvomajski uranak i korida kada se okupi i do 5.000 ljudi iz svih općina koje okružuju Ustikolinu. Zemljište je u vlasništvu J.P. „Bosansko - podrinjske šume“ d.o.o. Goražde.

Opremljenost parkova i izletišta infrastrukturom

U narednoj tabeli je dat pregled opremljenosti gore pomenutih parkovskih područja odgovarajućom infrastrukturom za posjetioce.

Tabela br 29: Opremljenost parkovskih područja infrastrukturom

Lokacija	Klupe	Šetnice	Korpe za otpad	Toaleti	Rekreacijski sadržaji	Eko-info pult	Edukacijski sadržaji
Park „Botanička bašta“	10	2	5	-	2	-	-
Izletište Modran	-	-	-	-	-	-	-

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

Park "Botanička bašta" je opremljena klupama, šetnicama i korpama za otpad i procjenjuje se da je njihov broj dovoljan.

Izletište Modran nije opremljeno adekvatnom infrastrukturom, posebno sa aspekta prikupljanja čvrstog otpada, što stvara probleme u vrijeme održavanja masovnih manifestacija kao npr koride, ali i nakon vikend posjeta ovom području. Komunalno preduzeće nije zaduženo za uklanjanje smeća te je uglavnom prepušteno volji građana i stavljeno u obavezu organizatoru koride.

Fotografije br 11 i 12: Urbana javna infrastruktura

Izvor: Općina Foča-Ustikolina (fotografisala Aida Čengić)

Na predmetnim lokacijama nisu zabilježene prirodne vrste biljaka i životinja koje su autohtone, zaštićene, odnosno ugrožene. Radi se o sveprisutnom biljnom rastinju koje je karakteristično za ovo područje.

Uočen je nemaran odnos stanovništva prema infrastrukturi i prirodnom rastinju, što ukazuje na potrebu podizanja ekološke svijesti građana.

3.1.2. Sektorska PESTEL i SWOT analiza

Analiza je rezultat dviju cjelodnevних radionica, održanih novembru i decembru 2011. godine, na kojima se od strane sektorske radne grupe za životnu sredinu i infrastrukturu, a potom i kompletne radne grupe za izradu SLOR, diskutovalo o svim ključnim faktorima koji utiču na očuvanje zdrave životne sredine i na razvoj infrastrukture, kako u urbanim, tako i u ruralnim područjima općine Foča-Ustikolina.

PESTEL analiza

Zajednička ocjena članova radne grupe za životnu sredinu i infrastrukturu je da na razvoj ovog sektora najveći pozitivan politički uticaj imaju aktivna uloga Općine i građana u rješavanju pitanja iz oblasti životne sredine i infrastrukture, kao i konstruktivno učešće vladinog i nevladinog sektora u donošenju odluka iz ovih oblasti.

Među političkim faktorima koji ograničavajuće djeluju na očuvanje životne sredine i unapređenje infrastrukture na području općine Foča-Ustikolina prepoznati su politička nestabilnost u zemlji, te blizina entitetske granice (negativno djelovanje na životnu sredinu – vodozaštitne zone, kruti otpad, vodotoci..... zbog čestih opstrukcija susjednih općina iz RS u rješavanju ekoloških problema). Izazov svakako predstavlja i ograničena nadležnost lokalne samouprave u donošenju odluka u oblasti okoliša i infrastrukture, te politička neodlučnost na svim nivoima vlasti u provođenju zakonskih propisa iz ove oblasti.

U okviru ekonomskih faktora od značaja za životnu sredinu i infrastrukturu kao pozitivni su ocijenjeni posjedovanje zavidnih prirodnih resursa i uvođenje standardizacije u poljoprivrednu proizvodnju.

S druge strane, kao ključni ograničavajući faktori za efikasniju zaštitu okoliša i razvoj infrastrukture su istaknuti nedostatak izvornih novčanih sredstava, nedovoljna iskorištenost prirodnih resursa i loša putna infrastruktura naročito u ruralnim područjima.

Radna grupa je u okviru socijalnih faktora identificirala kao pozitivno utičuće na životnu sredinu i infrastrukturu povoljnu bezbjedonosnu situaciju, kao i relativno razvijen nevladin sektor.

Negativnim socijalnim faktorima, koji ograničavaju zaštitu okoliša i razvoj infrastrukture, ocijenjeni su nezadovoljavajući kvalitet života jer destimulativno djeluje na brigu stanovništva o okolišu i na povećano nekontrolisano iskorištavanje prirodnih resursa (naročito šumskih), kao i još uvijek naglašen nedostatak svijesti građana o značaju i zaštiti okoliša.

Tehničko-tehnološki faktori koji idu u prilog razvoju infrastrukture i očuvanju okoliša po ocjeni radne grupe su raspoloživi tehnološki podsticaji, nepostojanje prljave industrije, te urađeni projekti za infrastrukturne planirane investicije.

Radna grupa je ocijenila da veliki problem u zaštiti okoliša čine nizak nivo tehničko-tehnološkog razvoja i zastarjelost infrastrukture i objekata

U okviru ekoloških faktora ova grupa je prepoznala kao pogodnosti za zaštitu okoliša i razvoj infrastrukture očuvanu životnu sredinu, kao i djelimičnu spremnost građana za učešće u akcijama zaštite životne sredine.

Nasuprot tome, kao faktori koji direktno ugrožavaju životnu sredinu, a time i održivi razvoj, identificirani su nedovoljno razvijena svijest stanovnika, nepostojanje inspeksijskih organa na nivou općine i nedostatak adekvatne deponije i kvalitetne opreme, kao i postojanje područja pod minama i NUS.

Radna grupa je među pravnim faktorima koji pozitivno utiču na očuvanje životne sredine i razvoja infrastrukture istakla postojanje podrške državnih i federalnih nivoa vlasti u izgradnji infrastrukture i zaštiti okoliša, kao i postojanje općinskih odluka u ovoj oblasti.

Međutim, pravni kontekst djeluje i ograničavajuće na unapređenje infrastrukture i zaštite okoliša, a radna grupa je uočila da je to u najvećoj mjeri posljedica nedostatka zakonske regulative, nedosljednosti u primjeni zakona i propisa i nedovoljne podrške kantonalnih organa vlasti za kapitalne investicije.

SWOT analiza

SWOT analiza, kao ključni aparat za identifikaciju mogućih prednosti lokalne zajednice u odnosu na komparativne sisteme, utvrdila je osnovne pravce djelovanja i predstavlja rezultat diskusija i analiza o internim snagama i slabostima i eksternim prijetnjama i mogućnostima koje karakterišu razvoj infrastrukture i zaštitu okoliša na području općine Foča-Ustikolina. Identifikovani atributi u donjoj tabeli rezultat su rada učesnika radionica, predstavnika privrede, relevantnih institucija i kompetentnih pojedinaca u Općini, i zbirni je iskaz njihovog viđenja postojećeg stanja.

Snage:	Slabosti:
• Posjedovanje prirodnih resursa • Očuvana životna sredina • Aktivna uloga općine i građana o pitanjima iz oblasti životne sredine i infrastrukture • Povoljna bezbjedonosna situacija • Nepostojanje prijava industrije • Urađeni infrastrukturni projekti • Učešće vladinog i nevladinog sektora u donošenju odluka • Usvojen LEAP • Djelimična spremnost građana na učešću u akcijama zaštite životne sredine • Postojanje općinskih odluka • Postojanje NVO • Porast nivoa obrazovanja stanovništva	• Nedovoljna iskorištenost prirodnih resursa • Nedostatak adekvatne deponije i kvalitetne opreme • Zastarjelost infrastrukture i objekata • Nedovoljno razvijena svijest građana • Nepostojanje inspeksijskih organa na nivou općine • Nizak nivo tehničko-tehnološkog razvoja • Loša putna infrastruktura u ruralnim područjima • Kvalitet života
Mogućnosti:	Prijetnje:
• Podrška državnih i federalnih organa vlasti u izgradnji infrastrukture i zaštiti okoliša • Tehnološki podsticaji • Uvođenje standardizacije u proizvodnju • Postojanje zakonske regulative iz oblasti okoliša • Uvođenje EU standarda u proizvodne procese privrednih subjekata	• Politička nestabilnost u zemlji • Nedostatak izvornih novčanih sredstava lokalne samouprave • Područja zagađena minama i NUS • Nedosljednost u primjeni zakona i propisa • Nedovoljna podrška kantonalnih organa vlasti za kapitalne investicije • Blizina entitetske granice zbog česte opstrukcije u provođenju zajedničkih infrastrukturnih i ekoloških projekata

3.2. Ekonomski i ruralni razvoj

3.2.1. Trenutno stanje

3.2.1.1. Opšti podaci

Pokazatelji ekonomskog razvoja

Općine na području FBiH nemaju širok krug ovlaštenja, već se odgovornost i većina ovlaštenja i finansijskih sredstava nalazi na nivou kantona, tako da je iznalaženje rješenja za ublažavanje negativnih efekata globalne ekonomske krize uslovljeno boljom saradnjom i podrškom od strane viših nivoa vlasti.

Kao što je već istaknuto općina Foča-Ustikolina prema indeksu razvijenosti spada u izrazito nerazvijene općine na području FBiH.¹⁹

Međutim, analizu situacije na području Općine u velikoj mjeri, kako je to već istaknuto, otežavaju nedostatne i netačne informacije o broju stanovnika i demografskoj strukturi stanovništva, koje su posljedica demografske nestabilnosti prouzrokovane ratnim i poslijeratnim dešavanjima i neefikasnim statističkim sistemom.

Na osnovu raspoloživih statističkih podataka, općina Foča-Ustikolina spada među općine sa natprosječnim procijenjenim bruto društvenim proizvodom (BDP) po glavi stanovnika, koji je u 2010. godini bio za 34,3% iznad prosječnog BDP-a po glavi stanovnika na području FBiH.

Tabela br 30 : Bruto domaći proizvod (BDP) u 2010. godini ²⁰

Općina	Stanovništvo	GDP - u hiljadama KM	GDP po glavi stanovnika u KM	GDP po glavi stanovnika u KM FBiH = 100
Foča-Ustikolina	1.740	15.385,00	8.842,00	134,3
FBiH	2,337.660	15,385.420,00	6.582,00	100,0

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, „Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji BiH u 2010. godini“, april 2011

Federalni zavod za programiranje razvoja je obračunavao, bolje reći grubo procjenjivao, BDP po metodologiji koja se bazira na broju zaposlenih i prosječnoj neto plaći na području određene općine i na području FBiH.²¹

¹⁹ Index razvijenosti općine Foča-Ustikolina iznosi 13,6 pri čemu prosječni index razvijenosti za sve općine u FBiH iznosi 100, a za izrazito nerazvijene općine iznosi 34,2. „Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH u 2010. godini“, Federalni zavod za programiranje razvoja; April, 2011.godine.

²⁰ Federalni zavod za statistiku ne radi izračun GDP po kantonima i općinama. Procjenu za 2010. godinu po kantonima i općinama u FBiH izvršio Federalni zavod za programiranje razvoja po formuli:

$\frac{\text{broj zaposlenih u općini} \times \text{prosječna plaća u općini}}{\text{broj zaposlenih u FBiH} \times \text{prosječna plaća u FBiH}} \times \text{GDP FBiH}$

$\frac{\text{broj zaposlenih u FBiH} \times \text{prosječna plaća u FBiH}}{\text{broj zaposlenih u FBiH} \times \text{prosječna plaća u FBiH}} \times \text{BDP FBiH}$

Ovim se dobija približna procjena GDP kantona i općina, jer nisu uzete sve komponente koje utiču na izračun stvarnog GDP.

²¹ Federalni zavod za programiranje razvoja je izvršio procjenu BDP po općinama po formuli $(\text{Broj zaposlenih u općini} \times \text{prosječna plaća u općini}) / (\text{Broj zaposlenih u FBiH} \times \text{prosječna plaća u FBiH}) \times \text{BDP FBiH}$.

Tabela br. 31 : Bruto domaći proizvod po glavi stanovnika u 2010. godini (KM)

Žepče	Trnovo	Kiseljak	Visoko	Breza	Olovo	Foča-Ustikolina	Kupres	Vareš	FBiH
1.982	2.929	4.454	6.105	6.374	6.751	8.842	9.096	10.204	6.582

Izvor: "Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH u 2010. godini", Federalni zavod za programiranje razvoja; April, 2011.godine

Međutim i podatak koji ukazuje da je procijenjeni BDP po glavi stanovnika na području ove Općine iznad prosjeka FBiH treba uzeti u kontekstu malog ukupnog broja stanovnika (1.740) koji se vodi u statističkim bazama, dok je u stvarnosti on oko 2.800, tako da i BDP per capita u stvarnosti proporcionalno opada na 5.494,60 KM što je znatno ispod prosjeka FBiH.

U strukturi privrednih djelatnosti na području općine Foča-Ustikolina podjednako su zastupljena pravna lica i obrti, a posmatrano po broju registrovanih poslovnih subjekata najzastupljenije su uslužna i trgovačka djelatnost.

Tabela br 32 : Registrirani poslovni subjekti po djelatnostima, stanje 31.12.2010.

O zn ak a	Djelatnost	Broj pravnih lica		Broj jedinica u sastavu pravnih lica		Broj obrta	
		Foča-Ustikolina	BPK	Foča-Ustikolina	BPK	Foča-Ustikolina	BPK
A	Poljoprivreda, lov i šumarstvo	1	9	2	4	4	62
B	Ribarstvo	-	-	-	1	-	-
C	Vađenje ruda i kamena	-	1	-	-	-	-
D	Prerađivačka industrija	3	65	2	18	6	57
E	Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom i vodom	1	3	-	2	-	-
F	Građevinarstvo	1	19	-	6	-	13
G	Trgovina: popravak motornih vozila, motocikla, te predmeta za vlastitu upotrebu i domaćinstva	4	92	10	161	10	182
H	Ugostiteljstvo	1	21	1	21	10	126
I	Prijevoz, skladištenje i veze	1	17	3	34	6	87
J	Finansijsko posredovanje	-	1	-	25	-	-
K	Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne djelatnosti	1	2	-	9	2	45
L	Državna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	2	32	1	20	-	-
M	Obrazovanje	2	19	1	10	-	3
N	Zdravstveni i socijalni rad	2	24	1	11	-	5
O	Ostalne javne komunalne i vlastite uslužne djelatnosti	20	168	5	91	1	36
P	Privatna domaćinstva sa zaposlenim osobljem	-	-	-	-	-	-
Q	Eksteritorijalne organizacije i tijela	-	-	-	-	-	-
	Ukupno	39	495	26	413	39	616

Izvor: Federalni zavod za statistiku „Bosansko-podrinjski kanton u brojkama“, juni 2011.

3.2.1.2. Poljoprivreda

Područje općine Foča - Ustikolina po svom geografskom položaju, klimatskim, hidrografskim, reljefnim i drugim karakteristikama predstavlja pogodno područje za razvoj voćarstva, povrtlarstva (kako klasične proizvodnje, tako i proizvodnje u zatvorenom prostoru), stočarstva, ratarstva i djelimično pčelarstva. Sve ove djelatnosti imaju svoju tradiciju i značaj u razvoju općine.

Poljoprivreda na području općine pretrpjela je velike štete u periodu 1992-1995. Na području Općine ne postoje privredni kapaciteti koji u osnovi svoje djelatnosti imaju poljoprivredu, već se istom uglavnom bave individualni poljoprivrednici a poljoprivredna proizvodnja svedena je na vlastite potrebe i veoma male količine za tržište. Zbog okolnosti koje su se desile u proteklm 90-im godinama, sva imovina je bila napuštena, te uslijed toga je došlo do zapuštenosti velikih površina posjeda, ali se to postepeno normalizuje.

Reljef Općine Foča - Ustikolina je brdsko-planinski sa dijelom kotline koja se proteže uz rijeku Drinu u dužini od desetak km, gdje se nalazi Cvilinsko polje površine oko 180 ha. Cvilinsko polje je kandidat u projektu Svjetske banke za navodnjavanje i intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju na površini od 80 ha. Od ukupne površine općine oko 4203 su privatna posjeda, dok u društvenom sektoru su 31 posjed. U općini nije prisutno navodnjavanje poljoprivrednih površina.

Djelatnost poljoprivrede, lova i šumarstva je danas na području općine Foča-Ustikolina značajno nerazvijenija u odnosu na prosjek FBiH, uzimajući u obzir samo zvanične podatke. U ovoj djelatnosti je registriran značajno manji broj radnika od prosjeka zaposlenosti u ovoj djelatnosti na području FBiH.

Općina ima značajne mogućnosti za razvoj određenih poljoprivrednih proizvodnji koje se mogu staviti u funkciju ukupnog razvoja Bosansko-podrinjskog kantona i rješavanja problema nezaposlenosti.

Uprkos značajnijim potencijalima za razvoj poljoprivrede (posebice proizvodnje voća, povrća i stočarstva), te razvoj šumarstva, općina Foča-Ustikolina u ovim djelatnostima ne proizvodi dovoljno da bi kroz zapošljavanje u ovim djelatnostima stvorila realan izvor prihoda za zadovoljenje potrebe lokalnog stanovništva.

Jedno od mogućnih objašnjenja je izrazito veliki obim sive ekonomije u ovoj djelatnosti. U svakom slučaju, poljoprivreda, lov i šumarstvo je djelatnost u kojoj na području općine Foča-Ustikolina postoji značajan prostor za dodatno zapošljavanje, pa je to djelatnost kojoj treba posvetiti dodatnu pažnju i raditi na njenom razvoju.

Struktura poljoprivrednih površina

Podaci o ukupnoj površini općine pogodnoj za iskorištenje kroz razne vidove poljoprivredne djelatnosti su izuzetno nezahvalni za ozbiljnu analizu jer njihove vrijednosti drastično odstupaju, ovisno o izvoru iz koga dolaze. To može biti posljedica i činjenice da je u pitanju općina koja je novoformirana 1996. godine, tako da podaci o zemljišnim površinama i u okviru njih onim poljoprivrednim još uvijek nisu uspostavljeni i ažurirani na pouzdan način.

Tako, prema internim podacima Općinske Službe za geodetsko-katastarske poslove na području općine ima 6.915 ha poljoprivrednog zemljišta. Za zemljoradnju je raspoloživo oko 11,5 % (njive i voćnjaci), dok je za uzgoj stoke (livade i pašnjaci) raspoloživo oko 30,3 % ukupnog zemljišta koje zauzima općina.

Međutim podaci zvanične statistike odstupaju, tako da se pod poljoprivrednim zemljištem na području općine vodi ukupno 8.118 ha, a i sama struktura tog zemljišta je drugačijih vrijednosti površina po pojedinim kategorijama, što je prikazano u narednoj tabeli.

Tabela br 33 : Poljoprivredna površina po kategorijama korištenja u 2010. godini

Općina	Ukupno u ha	Obradiva površina u ha					Pašnjaci u ha	Ribnjaci u ha	Trstici i bare u ha
		Svega	Oranice i bašte	Voćnjaci	Vinogradi	Livade			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Foča-Ustikolina	8.118	5.778	607	3.420	2	1.751	2.340	0	0
FBiH	1,148.979	715.156	408.344	41.719	2.840	262.253	431.817	4	2.002

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, „Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji BiH u 2010. godini“, april 2011

U pogledu zemljišta za zemljoradnju (ratarstvo, povrtlarstvo) prema statističkim podacima obrađeno je svega 35,9% tj 220 ha od ukupno obradivih 612 ha.

Tabela br 34 : Oranice, bašte i vrtovi u 2010. godini

Općina	Oranice, bašte i vrtovi					
	Ukupno obradivo u ha	Obrađeno u ha	Ostalo na oranicama u ha	Ugari u ha	Neobrađene oranice i bašte u ha	% neobrađenog zemljišta
1	2	3	4	5	6	7
Foča-Ustikolina	612	220	24	199	169	27,6%
FBiH	403.656	192.801	1.823	14.126	194.910	48,3%

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, „Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji BiH u 2010. godini“, april 2011

Uz rijeku Drinu, sa njene desne strane, nalazi se Cvilinsko polje, koje je najveće polje u gornjem toku Drine. Ostali dijelovi su blage padine pogodne za voćarstvo, koje prelaze u pašnjačka prostranstva pogodna za uzgoj sitne stoke. Preostali dijelovi Općine su prekriveni šumom.

Ukoliko se uzme u obzir da je 6.915 ha prekriveno poljoprivrednim zemljištima te da se procijenjuje da u općini ima 2.800 stanovnika, onda je odnos poljoprivrednog zemljišta po stanovniku u hektarima jednak 2,5 ha/st. U odnosu na svjetske standarde prezentirani pokazatelji su zadovoljavajući i imaju iznadprosječne vrijednosti potrebne za zadovoljenje potreba stanovništva za obezbjeđenje proizvodnje hrane, što je posljedica omjera površine i broja stanovnika općine (dodatno umanjenog ratom uzrokovanim migracijama lokalnog stanovništva). Međutim, problem predstavlja izuzetno niska stopa iskorištenja tog obradivog poljoprivrednog zemljišta.

Fotografija br 13: Poljoprivredna djelatnost na Cvilinskom polju

Izvor podataka: Općina Foča-Ustikolina

Na osnovu podataka iz prostornog plana Općine, u tabeli koja slijedi predstavljen je bilans nešumskog i poljoprivrednog zemljišta prema upotrebnoj vrijednosti.

Tabela br. 35: Kategorije poljoprivrednog zemljišta općine Foča-Ustikolina

Kategorija	Oranice	Voćnjaci	Livade	Pašnjaci	Kultivisano zemljište	Ostalo poljoprivredno zemljište	Ukupno
površina (ha)	99,13	321,88	472,34	652,69	64,58	268,29	1.878,90

Izvor: Prostorna osnova Bosansko-podrinjskog kantona

Treba istaći da ovaj izvor pokazuje treću različitu ukupnu površinu poljoprivrednog zemljišta koja po njemu iznosi svega 1.878,9 ha, što je 3,7 puta manja površina od one koju u svojoj evidenciji ima Općinska Služba za geodetsko-katastarske poslove (6.915 ha), a čak 4,3 puta manja površina od one koju u evidencijama vodi zvanična statistika (8.118 ha), stoga je najvjerovatnije i najmanje pouzdan.

Opremljenost i osposobljenost za poljoprivrednu proizvodnju

Opremljenost mehanizacijom – traktorima, priključcima i drugim radnim mašinama, od kojih su najzastupljeniji motokultivatori sa priključcima, još uvijek nije zadovoljavajuća, iako su u posljednjih desetak godina izvršena znatna ulaganja u poljoprivrednu mehanizaciju, a iz godine u godinu broj traktora i priključnih mašina se povećava. Snabdjevenost raznim poljoprivrednim uređajima i opremom na gazdinstvima (aparati za mužu, laktofrizi i druga oprema) također nije zadovoljavajuća. Kako bi se tehnološki unaprijedila individualna gazdinstva potrebna su znatno veća i sopstvena ulaganja i podrška šire zajednice u modernizaciji poljoprivredne mehanizacije i opreme.

Fotografija br 14: Plastenički uzgoj na obalama Drine

Izvor: Općina Foča-Ustikolina (fotografisala Aida Čengić)

U sklopu UNDP-vog projekta “Lanci vrijednosti za zapošljavanje”, kojeg finansira holandska vlada u iznosu od 1,98 miliona dolara, u općini Foča-Ustikolina izgrađen je i otvoren krajem 2011. godine u samom centru Ustikoline moderni Otkupni centar za voće i povrće, koji će biti certificiran prema svim standardima potrebnim za izvoz proizvoda na EU tržište i putem kojeg će se poljoprivredni proizvodi plasirati prvenstveno na tržište Njemačke, Austrije, Slovenije, ali i na područje skandinavskih i drugih zemalja Evropske unije.

Otkupni centar je montažni objekat površine 225 m², izgrađen prema zahtjevima HACCP standarda, sa obezbijeđenim saobraćajnim prilazima, a sastoji se od tri hladnjače (kapaciteta 250 tona), skladišnog, kancelarijskog i pomoćnog prostora.

Općina Foča-Ustikolina je kao partner u implementaciji projekta obezbijedila zemljište i sve potrebne dozvole za građenje otkupnog centra kojim se rješava jedan od najvećih problema poljoprivredne

proizvodnje na području Općine i šire tj nedostatak tržišta i uvezanost svih subjekata u procesu proizvodnje i prodaje, te se direktno povećava konkurentnost lokalnih proizvođača voća i povrća. Centar je u vlasništvu općine Foča-Ustikolina koja će i nadzirati korištenje centra. Centrom će upravljati sarajevska kompanija Herbos, koja će kao partner općine Foča-Ustikolina dodatno investirati u tehničku opremu potrebnu kako bi ovaj projekat zaživio, kupovinom dvije hladnjače koje služe za pripremu i doradu voća i povrća. UNDP će pored izgradnje objekta finansirati kupovinu još jedne hladnjače za brzo zamrzavanje što će omogućiti da proizvodi zadrže svoja kvalitetna svojstva. Prema nekim procjenama, otkupna količina voća i povrća će se realizacijom ovog projekta povećati i za deset puta. Lokalni poljoprivrednici će biti u prilici da ostvare veće prihode, jer će u svojoj lokalnoj zajednici imati firmu koja će otkupljivati njihove proizvode, dodavati im novu vrijednost te ih kao gotov proizvod plasirati na tržište Evropske unije.

Vrijedno je napomenuti da osim ovog otkupnog centra na području Bosansko-podrinjskog kantona postoje određeni kapaciteti prehrambene industrije koji koriste poljoprivredne sirovine kakve se mogu proizvoditi na području općine Foča-Ustikolina.

Osim toga, Sarajevo je najveći potrošač i najjače tržište poljoprivrednih proizvoda u BiH, a blizina općine Foča-Ustikolina ostavlja mogućnost lakšeg plasmana poljoprivrednih proizvoda na njegovom tržištu, a time i veću konkurentnost proizvoda u odnosu na one iz udaljenijih područja BiH i iz regiona.

Savremena poljoprivredna proizvodnja traži proizvođače koji poznaju i primjenjuju nove i moderne tehnologije, pa otuda stručno obrazovanje poljoprivrednih proizvođača daleko zaostaje za stvarnim potrebama poljoprivrede na području općine Foča-Ustikolina.

Pozitivno nedavno iskustvo u jačanju ljudskih kapaciteta za poljoprivrednu proizvodnju na području općine je proces koji je trajao uporedo sa izgradnjom Otkupnog centra za voće i povrće i tokom kog se radilo na edukaciji 23 poljoprivredna proizvođača koji su dobili certifikate za Global Gap standard koji predstavlja preduslov za izvoz tih proizvoda na tržište zemalja Evropske Unije.

U okviru kantonalnih i lokalnih razvojnih dokumenata, usvojenih u posljednjih nekoliko godina, razvoj poljoprivrede komplementarno sa turizmom prepoznat je kao prioritet u cilju postizanja održivog razvoja, kako Kantona tako i općine Foča-Ustikolina, čemu će svakako značajno doprinijeti i ova strategija.

3.2.1.2.1. Ratarstvo i povrtlarstvo

Glavni usjevi su krompir, lucerka, djetelina i pšenica, a proizvodnja krompira i graha u posljednje vrijeme se intenzivira.

Tabela br 36: Zasijana površina odabranih usjeva u 2009/2010 godini

Administrativna jedinica	Zasijana površina u ha							
	Pšenica	Raž	Ječam	Zob	Kukuruz	Krompir	Luk crni	Grah
Foča-Ustikolina	10	-	1	-	2	54	6	5
BPK	59	3	15	2	40	350	23	32

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Statistički bilten „Biljna proizvodnja Federacije BiH 2010“, 2011

Tabela br 37: Zasijana površina odabranih usjeva u 2009/2010 godini

Administrativna jedinica	Zasijana površina u ha							
	Kupus i kelj	Paradajz	Paprika, zelena	Djetelina	Lucerka	Kukuruz zeleni	Stočna repa	Trav.djet smjese
Foča-Ustikolina	3	4	8	30	35	4	6	35
BPK	44	25	31	92	936	25	8	65

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Statistički bilten „Biljna proizvodnja Federacije BiH 2010“, 2011

Klasična proizvodnja povrća kojoj se sve više priključuju i zatvoreni proizvodni objekti – plastenici, zauzima područja uz vodne tokove te ravnice općine Foča-Ustikolina.

Kao što je vidljivo u naredne tri tabele, bolje prinose po hektaru od kantonalnog prosjeka poljoprivrednici na području općine Foča-Ustikolina ostvaruju u proizvodnji pšenice, kukuruza u znu, crnog luka, kupusa i kelja.

Tabela br 38: Prinos odabranih usjeva u 2010. godini

Administrativna jedinica	Prinos u tonama									
	Pšenica		Raž		Ječam		Zob		Kukuruz-zrno	
	ukupan	po ha	ukupan	po ha	ukupan	po ha	ukupan	po ha	ukupan	po ha
Foča-Ustikolina	40	4,0	-	-	2	2,0	-	-	8	4,0
BPK	222	3,8	8	2,8	43	2,9	5	2,6	63	1,6

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Statistički bilten „Biljna proizvodnja Federacije BiH 2010“, 2011

Tabela br 39: Prinos odabranih usjeva u 2010. godini

Administrativna jedinica	Prinos u tonama									
	Krompir		Grah		Luk crni		Kupus i kelj		Paradajz	
	ukupan	po ha	ukupan	po ha	ukupan	po ha	ukupan	po ha	ukupan	po ha
Foča-Ustikolina	540	10,0	-	-	108	18,0	45	15,0	72	7,5
BPK	7.760	22,2	52	1,6	242	10,5	619	14,1	226	9,0

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Statistički bilten „Biljna proizvodnja Federacije BiH 2010“, 2011

Tabela br 40: Prinos odabranih usjeva u 2010. godini

Administrativna jedinica	Prinos u tonama									
	Djetelina		Lucerka		Kukuruz zeleni		Stočna repa		Trav.djet.smjese	
	ukupan	po ha	ukupan	po ha	ukupan	po ha	ukupan	po ha	ukupan	po ha
Foča-Ustikolina	-	-	98	2,8	21	5,3	42	7,0	74	2,1
BPK	403	4,4	7.351	7,9	861	34,4	92	11,5	326	5,0

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Statistički bilten „Biljna proizvodnja Federacije BiH 2010“, 2011

Po statističkim podacima mnogo manje prinose od kantonalnog prosjeka po hektaru zasijane površine poljoprivrednici na području općine Foča-Ustikolina ostvaruju u proizvodnji zelenog kukuruza, krompira, i lucerke.

Područje Rasadnika u površini od 15 ha se planira dati na korištenje KPZ Sarajevo radi upošljavanja zatvorenika (radna terapija) za poljoprivrednu proizvodnju gdje će se proizvoditi hrana za sve KPZ-ove na području Federacije BiH.

Proizvodnja zdrave hrane

Općina Foča-Ustikolina za organsku proizvodnju ima odlične preduvjete poput područja izuzetno čistog zraka, nezagađenog obradivog zemljišta, iskonskih pašnjaka i bistre vode.

Raspoloživo poljoprivredno zemljište, izuzev pojasa uz saobraćajnice, je ekološki očuvano i zadovoljava standarde za organsku proizvodnju.

Ljekovito i aromatično bilje

Veoma interesantna mogućnost na području općine Foča-Ustikolina je i eksploatacija ljekovitog i aromatičnog bilja klasičnom eksploatacijom, koje se još uvijek uglavnom sakuplja kao samoniklo, pa se tako uvećava prihod seoskih porodica.

3.2.1.2.3. Voćarstvo

Što se tiče voća najviše je na području općine zastupljena šljiva, te jabuka i kruška.

Tabela br 41: Prinos odabranog voća u 2010. godini

Administrativna jedinica	Prinos									
	Jabuke		Kruške		Šljive		Breskve		Orasi	
	ukupan tona	kg/stablo	ukupan tona	kg/stablo	ukupan tona	kg/stablo	ukupan tona	kg/stablo	ukupan tona	kg/stablo
Foča-Ustikolina	464	6,7	203	5,8	269	1,5	2	3,3	660	16,5
BPK	1.265	10,1	366	6,7	499	1,9	2	3,3	721	14,7

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Statistički bilten „Biljna proizvodnja Federacije BiH 2010“, 2011

Tabela br 42: Prinos odabranog voća u 2010. godini

Administrativna jedinica	Prinos							
	Trešnje		Višnje		Kajsije		Grožđe	
	ukupan tona	kg/stablo	ukupan tona	kg/stablo	ukupan tona	kg/stablo	ukupan tona	kg/čokot
Foča-Ustikolina	420	40,0	16	7,0	1	7,0	30	3,65
BPK	585	15,0	48	5,5	1	7,0	40	3,2

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Statistički bilten „Biljna proizvodnja Federacije BiH 2010“, 2011

Izuzetno dobre prinose po hektaru, natprosječne u odnosu na kantonalne, u 2010. godini dali su trešnje, višnje, orasi i grožđe, a jabuke, kruške i šljive su dale prinose po hektaru niži od kantonalnog prosjeka. Količinski, najviše je u 2010. godini proizvedeno oraha, trešanja i jabuka, a potom šljiva i krušaka.

Fotografija br 15: Plantažni uzgoj na Cvilinskom polju

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

Program podizanje malinjaka, koji je omogućio da 23 poljoprivrednika sa područja općine Foča-Ustikolina osnuju zasade maline na 40 duluma zemlje, zajedno sa UNDP-om pokrenut je 2010 godine i pokazao se veoma uspješnim.

On u prvoj fazi treba da zasadi 45 duluma i od toga će direktno imati koristi cca 100 stanovnika općine. UNDP-ov projekat „Lanci vrijednosti za zapošljavanje-razvojni program UN-a u BiH“, u 2012. godini na području općina Goražde, Foča-Ustikolina, Pale-Prača i Čajniče planirano je da se osnuje 100 duluma

zasada maline za 50 poljoprivrednih proizvođača, koji izraze interes za ovakav vid poljoprivredne proizvodnje.

3.2.1.2.4. Stočarstvo

Za razvoj stočarstva Općinu Foča - Ustikolina je svrstana među najpovoljnije općine u BiH, jer se po svom geografskom položaju nalazi u jugo-istočnom dijelu BiH gdje je klima umjereno-kontinentalna. Veliko učešće livada i pašnjaka u ukupnim poljoprivrednim površinama predstavlja dobru osnovu za razvoj stočarske proizvodnje. U brdsko planinskim područjima općine stočarstvo je praktično jedini ekonomski isplativ način korištenja zemljišta i važan uslov za demografsku pokrivenost prostora.

Od stočnog fonda najviše ima živine, ovaca i goveda, a broj grla stoke je slijedeći:

- goveda 263 grla od čega 239 krava i steonih junica,
- ovaca 2.400 grla od toga 1.805 ovaca za rasplod,
- svinja 50 grla od toga 5 krmača ,
- konja 10 grla od toga 2 kobile i ždrijebne omice,
- koza 50 grla,
- peradi (kokoši) 3.500 brojlera od toga 2.700 koka nosilica.

Pet farmi drže više od 5 grla goveda, tridesetsedam farmi drži od 2-5 grla goveda, dok ostala domaćinstva drže po jednu muznu kravu za potrebe domaćinstva.

Sedamnaest farmara drže sitnu stoku (ovce i koze) čiji broj je viši od 50 grla, a od toga osam farmara drži više od 100 grla ovaca, dok su ostali sitni stočari koji drže do 50 grla ovaca.

Zdravstvenu zaštitu životinja u općini pružaju Veterinarska ambulanta iz Ustikoline (Filipovići) i Veterinarska ambulanta Goražde.

U poslijeratnom periodu stočarska proizvodnja je doživjela rast, poboljšanje pasminskog sastava i povećanje proizvodnje po grlu, ali ipak se može reći da je sadašnji proizvodni potencijal u ovoj grani nizak i ima prostora za daleko snažniji razvoj.

Problemi koji prate stočarsku proizvodnju su: nizak stepen finalizacije proizvoda, nizak nivo primjene standarda kvaliteta, nedovoljan nivo opremljenosti objekata u proizvodnji, preradi i čuvanju poljoprivrednih proizvoda, nedostatak infrastrukture za sakupljanje i otkup proizvoda.

Govedarstvo

Govedarstvo se smatra pokretačem razvoja ukupne poljoprivrede, a ujedno je i važan uslov intenzifikacije ratarske proizvodnje na području općine Foča-Ustikolina. Proizvodnja mlijeka je strateška aktivnost i osnova reprodukcije u govedarstvu. Velika usitnjenost proizvodnje i privlačnost izravne prodaje na zelenim pijacama u mnogome otežavaju bolje rezultate na ovom planu.

Ovčarstvo

Ovčarstvo je zadržalo tradicionalan način proizvodnje, nedozvoljavajući skoro nikakve tehnološke promjene. Zbog svoje integrisanosti u domaći proizvodni prostor, ovčarstvo se pokazalo rezistentnim i relativno se brzo obnavlja. Broj ovaca danas iznosi 2.400 grla, od kojih se 1.805 ovaca koristi za rasplod.

Peradarstvo

U peradarstvu je posljednjih godina prisutna tendencija povećanja proizvodnje (postoji oko 3.500 brojlera od toga 2.700 koka nosilica) kao rezultat poduzetničkih ulaganja poljoprivrednih domaćinstava.

Na području općine Foča-Ustikolina egzistira više malih proizvođača kojima je tov pilića dopunska djelatnost.

Pčelarstvo

Pčelarstvo ima zapažen značaj, koji se naročito očituje kroz snažan poslijeratni razvoj. Velike površine livada i pašnjaka sa bogatom florom i obiljem medonosnog bilja, uslovili su povoljne uslove za razvoj pčelarstva. Proizvodi pčela su: med, polen, propolis, matična mliječ, vosak, rojevi, matice.

Pčelarstvom se bavi cca 49 pčelara koji posjeduju cca 1.000 košnica.

Gubici i stradanje pčela česta su pojava zbog nepostojanja organizirane borbe protiv bolesti pčela.

Plasman meda je otežan i neizvjestan zbog nepostojanja organiziranog otkupa i prodaje, pa se on svodi na individualne pokušaje i aktivnosti, što sve nosi nesigurnost i neizvjesnost.

Stoga bi bilo poželjno osnivanje jedne ili više zadruga za potrebe pčelara, preko koje bi se nabavljao neophodni materijal i lijekovi te osiguravao plasman proizvoda.

Tehnologija proizvodnje meda nema velikih zahtjeva u početnim fazama. Ukoliko bi se povećavao broj košnica po jednom pčelaru, bilo bi potrebno uvoditi nove tehnologije, za što bi se trebao angažirati stručnjak za ovu oblast.

Velika izdašnost resursa i pokazana volja ljudi da se bave pčelarstvom treba da budu osnovni pokretači daljeg razvoja ove grane poljoprivrede.

3.2.1.3. Šumarstvo

Veliki potencijal za razvoj drvne industrije na području općine Foča-Ustikolina su šumsko zemljište i šume koje po podacima Općinske Službe za geodetsko-katastarske poslove obuhvataju 7.513 ha u državnom vlasništvu, a 1.464 ha su šume u privatnoj svojini. Šumsko područje omogućava preradu drveta i proizvodnju gotovih proizvoda od drveta.

Kao i kod poljoprivrednog zemljišta ogromna su odstupanja između općinskih i podataka koji se vode u zvaničnoj statistici, po kojima na području općine ima čak 3,2 puta veća površina šumskog zemljišta.

Tabela br 43: Šumsko zemljište u 2010. godini

Općina	Površina u ha	Drvena masa u 000 m ³	Drvena masa u m ³ /ha
Foča-Ustikolina	28.619	4.694	164
FBiH	1,335.968	223.480	167

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, „Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji BiH u 2010. godini“, april 2011

Prosječna drvena masa po hektaru šumskog zemljišta na području općine je manja od prosjeka za Federaciju BiH, što ukazuje na relativno nizak kvalitet šuma za industrijsku preradu.

3.2.1.4. Energetika

Rijeke na području Općine imaju solidan hidroenergetski potencijal koji još uvijek nije iskorišten. Planirana je izgradnja MHE: „Ustikolina“, „Kiseljak“, „Jabuka“, „Modro polje“, „Račići“ i „Tahuljići“ na Kolinskoj rijeci Planom su također predviđene i sljedeće MHE :

- „Ljaljička rijeka“ – na Ljaljičkoj rijeci

- „Mazlina“ – na Mazlinskoj rijeci
- „Marisolići“ – na Miloševićkom potoku
- „Kosovska rijeka“ – na Kosovskoj rijeci

Trenutno je samo dodjeljena koncesija za MHE „Modro polje“ i „Kolina 4“

3.2.1.5. Prerađivačka industrija

Prerađivačka industrija je dosta nerazvijena djelatnost na području općine Foča-Ustikolina. Na ovo ukazuje i izuzetno mali broj registrovanih privrednih društava u ovoj oblasti, čiji se pogoni prerađivačke industrije nalaze na teritoriji općine Foča-Ustikolina, obzirom na velike prirodne potencijale koji se kroz poljoprivredu, šumarstvo i eksploataciju meralnih resursa mogu iskoristiti kao sirovinna osnova.

Općina Foča - Ustikolina ima mogućnosti za eksploataciju gipsa, krečnjaka, sedre i prirodnog šljunka. Na teritoriji općine se vode aktivnosti oko iznalaženja zainteresovanih za eksploataciju i preradu gipsa. Gipsane naslage zauzimaju velike površine terena sela Šahbašići i njegove šire okoline. Pruža se od Presjeke pa do Hrdžavaca, Štuka i Pobiranovića u dolini Kolinske rijeke. Debljine gipsanih naslaga su također znatne i kreću se do cca 20 m. Regionalnim geološkim istraživanjem koje su izvršili E. Kulenović i E. Ramović 1976. godine, procijenili su da rezerve gipsa iznose 49,000.000. tona. Ovo nalazište je trenutno u fazi pripreme za eksploataciju, već je izdata koncesija i vrše se potrebna ekonomska i ekološka istraživanja za eksploataciju od strane Ministarstva za privredu BPK-a.

3.2.1.5.1. Prehrambena industrija

Od predratnih industrijskih pogona obnovljen je rad Mlinsko pekarske industrije „MLIN“ Ustikolina koja se bavi proizvodnjom pšeničnog brašna i pekarskih proizvoda.

Firma je uspjela da se uspješno vrati na BH tržište sa svojim prepoznatljivim proizvodima tj. skladištenje žitarica, prerada pšenice i proizvodnja pšeničnog brašna i pekarskih proizvoda.

Fotografije br 16 i 17: Prerađivački kapaciteti prehrambene industrije

Izvor: Općina Foča-Ustikolina (fotografisala Aida Čengić)

Kapacitet proizvodnje Mlina je 50 tona na 24 sata. 2009. godine, Mlin Ustikolina je od Ministarstva za urbanizam, prostorno uređenje i zaštitu okoline BPK dobio okolinsku dozvolu br. UP-I:09-23-2/09 od 20.3.2009. Prema raspoloživim podacima, Mlin Ustikolina nema dobivene vodne akte.

U općini Foča-Ustikolina, osim mlina, ne postoji razvijena prehrambena industrija, uzimajući u obzir da na njenoj teritoriji postoji ogroman potencijal zemljišta na kojem se mogu proizvoditi potrebne sirovine za prehrambenu industriju, naročito proizvodnju voća, žitarica, mesa i mlijeka.

Prehrambena industrija u budućnosti bi trebala da postane jedna od vodećih grana prerađivačke industrije na području općine Foča-Ustikolina, jer za to postoje kvalitetni infrastrukturni, položajni, sirovinski i drugi resursni uslovi.

3.2.1.5.2. Drvna industrija

U drvo-prerađivačkoj djelatnosti registrovana su samo dva pravna lica: „Dam palma“ d.o.o. i na lokalitetu Njuhe otvorena firma „Fekry“ d.o.o. koja se bavi proizvodnjom rezane građe. Kapacitet preduzeća je prerada od 12.000 do 13.000 kubnih metara drveta godišnje. 2009. godine, Fekry d.o.o je od Ministarstva za urbanizam, prostorno uređenje i zaštitu okoline BPK dobio okolinsku dozvolu br. UP-I:09-23-5/09 26.6.2009. Prema raspoloživim podacima Fekry d.o.o nema dobivene vodne akte.

3.2.1.6. Građevinarstvo

Građevinarstvo ne predstavlja izuzetno razvijenu granu industrije na području općine Foča-Ustikolina.

Tabela br 44: Vrijednost izvršenih građevinskih radova 2009. godini

Administrativna jedinica	Vrijednost u 000 KM		
	visokogradnja	niskogradnja	ukupno
Foča-Ustikolina	97	1.418	1.515
BPK	3.803	8.547	12.350

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Statistički bilten „Građevinarstvo u Federaciji BiH 2010“, 2011

Po zadnjim dostupnim statističkim podacima neuporedivo veća vrijednost tokom 2009. godine ostvarena je u niskogradnji nego u visokogradnji.

Tabela br 45: Završene zgrade po namjeni u općini Foča-Ustikolina

Godina	Namjena zgrade					
	samo za stanovanje			ukupno		
	broj	m ²	m ³	broj	m ²	m ³
2009.	31	2.013	5.469	31	2.013	5.469
2010.	40	2.743	7.594	40	2.743	7.594

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Statistički bilten „Građevinarstvo u Federaciji BiH 2010“, 2011

Tokom 2009. kao i 2010. godine u visokogradnji je završena izgradnja samo stambenih objekata (ukupno 71 objekat u te 2 godine), dok nije bilo završene izgradnje objekata drugih namjena (poslovni objekti, garaže...). Primjetan je porast kako broja završenih objekata tako i izgrađene površine.

3.2.1.7. Usluge i trgovina

Uslužne djelatnosti na području Općine Foča –Ustikolina su sljedeće:

- taksi prevoz obavljaju četiri registrovana prevoznika
- krojačke i frizerske usluge obavlja po jedan samostalni obrtnik.
- registrovan je jedan samostalni obrtnik koji obavlja poslove dimnjačara.

Finansijske institucije i dostupnost sredstava

Na teritoriji općine Foča-Ustikolina ne postoje finansijske institucije, te stanovništvo i privredni subjekti potrebna finansijska sredstva nabavljaju putem finansijskih institucija koje svoju djelatnost obavljaju na teritoriji općine Goražde.

Trgovina

Na teritoriji općine Foča-Ustikolina trgovina se obavlja putem malotrgovinskih objekata. Ukupno ima 9 trgovinskih radnji koji zapošljavaju ukupno od 30-70 uposlenika.

Tabela br 46: Vanjskotrgovinska razmjena u 2010. godini

Naziv općine	Uvoz u 000 KM	Učešće u uvozu FBiH u %	Izvoz u 000 KM	Učešće u izvozu FBiH u %	Pokrivenost uvoza izvozom u %	Saldo robne razmjene u 000 KM
Foča-Ustikolina	1.359	0,02	3.398	0,07	250,04	2.039
FBiH	8,598.493	100,00	4,871.245	100,00	56,65	-3,727.248

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, „Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji BiH u 2010. godini“, april 2011

Tabela br 47: Vanjskotrgovinska razmjena po stanovniku u 2010. godini

Naziv općine	Uvoz + Izvoz u 000 KM	Broj stanovnika	Uvoz po glavi stanovnika u KM	Izvoz po glavi stanovnika u KM	Uvoz + Izvoz po glavi stanovnika u KM
1	2	3	4	5	6
Foča-Ustikolina	4.757	1.740	781,03	1.952,87	2.733,91
FBiH	13,469.738	2,337.660	3,678,25	2,083,81	5,762,06

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, „Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji BiH u 2010. godini“, april 2011

U oblasti spoljno-trgovinske razmjene na teritoriji Općine Foča-Ustikolina djeluje jedno preduzeće, koje se inače bavi drveno-prerađivačkom industrijom kao svojom osnovnom djelatnošću.

3.2.1.8. Turizam

Prema ekonomskim pokazateljima, Općina Foča - Ustikolina se smatra privredno izuzetno nerazvijenom općinom koja svoju perspektivu, između ostalog, vidi u razvoju turizma. Općina raspolaže značajnim prirodnim potencijalima za razvoj turizma, naročito u oblastima seoskog, zdravstvenog i sportsko-rekreativnog turizma, te djelimično kulturno-historijskog. Međutim do danas niti jedan od navedenih oblika u bilo kojem segmentu nije organizaciono uspostavljen, niti su stvoreni atraktivni smještajni i sadržajni kapaciteti za značajnije turističke posjete. U posljednje vrijeme se javljaju pokušaji nekolicine poduzetnika u ovoj oblasti koji nastupaju sa kreativnim projektima i kojima je potrebna stručna, materijalno-tehnička, odnosno infrastrukturna i organizacijska pomoć.

U turističkoj djelatnosti na području općine djeluju samo dva pravna lica „Baša“ d.o.o. i „Sazzding“ d.o.o. U ponudi su i dva smještajna objekta:

- «Pansion Baša» koji se nalazi na desnoj obali Drine u urbanom dijelu općine raspolaže sa osam dvokrevetnih soba i restoranom kapaciteta šezdeset mjesta
- Turističko naselje «Ada» koja raspolaže sa 5 bungalova, moderno opremljena kupatilima sa po 4 kreveta u svakom bungalovu. Zajednički dnevni boravak sa pratećom kuhinjom kao i sa vanjskim roštiljima i saćem, prostorom za kampovanje.

Što se tiče podataka o raspoloživim turističkim smještajnim kapacitetima općine Foča-Ustikolina ne postoje zvanični podaci o njima kao ni relevantni turistički pokazatelji kao što su ukupan broj turista (inozemnih i domaćih), broj noćenja, prihod ostvaren od turizma, broj uposlenih u turizmu i sl.

Jedinstvenu ponudu u Ustikolini čini splavarenje Drinom, koje nudi jedan od najintenzivnijih i najzahtjevnijih raftinga u Evropi (rangiran kao nivo 3-5). Svake godine u organizaciji Turističke zajednice BPK Goražde i Vlade Kantona početkom jula organizira se manifestacija Drina-Prača, kada je na Drini prisutno više od deset splavova i drugih neobičnih plovila, a u ponudu je pored splavarenja uključen doručak, ručak i prenoćište.

Fotografija br 18 i 19: Splavarenje Drinom i Turističko naselje «Ada»

Izvor: Turističko naselje „Ada“

Za turizam su od značaja i razne privredne i kulturne manifestacije, kao npr „Festival okusa“, „Korida“, „Ustikolinsko ljeto“, „Drina i Prača nove turističke destinacije“, koje privlače domaće i strane posjetioce. Tokom „Festivala okusa“ učestvuju proizvođači sa prostora BPK-a kao i proizvođači iz Hercegovine, Makedonije, Italije, a priređuje se i kulturno-zabavni program u kojem učestvuju i učenici iz osnovne škole u Ustikolini. Općina ima indirektnu korist od ovih manifestacije kroz posjetu turista.

Fotografija br 20: Festival okusa Ustikolina 2009

Izvor podataka: Općina Foča-Ustikolina

Povoljna konfiguracija zemljišta, odgovarajuća klima i šumska bogatstva osnovni su činioci više lovnih revira na području Ustikoline, koju karakteriziraju različite vrste lovne divljači i tradicija u lovstvu. U svrhu očuvanja i zaštite lovne divljači na području BP kantona postoje četiri lovačka društva osposobljena za sportsko-profesionalni odnos spram lovstva i lovnog turizma. Jedno od tih udruženja je registrirano u Općini Foča - Ustikolina i broji 200 članova.

Turističku ponudu Općine, pored pomenutog čine i :

-

- vjerski turizam: Turhan Emin-begova džamija, kao najstarija džamija u BiH, te dovište Dobre vode koje iz godine u godinu ima sve veću posjetu.
- bogato kulturno-historijsko nasljeđe: Groblje na Presjeci kod Ustikoline, grobljanska cjelina koja se nalazi u katastarskoj općini Donje Žešće, ima status Nacionalnog spomenika od 2004. godine; Most u Kožetinu, u katastarskoj općini Cvilin, ima status nacionalnog spomenika od 2005. godine.
- grobljanska cjelina „Okolište“ (Zebina šuma) u kojoj se nalazi i spomen-obilježje prvoj organizovanoj vojnoj akciji Armije BiH za vrijeme agresije 1992-1995. (ovom Strategijom predviđeno je njeno uređenje)

Fotografija br 21: Manifestacija „Drina i Prača nove turističke destinacije“

Izvor podataka: Općina Foča-Ustikolina

Treba spomenuti da postoji mogućnost za izgradnju kampova i sportskih terena pored rijeka Drine i Koline («Ada», «Modran», «Kolina»), izgradnju kampa na obroncima Jahorine (lokalitet Grebak) za ljubitelje planina i planinarstva, a vrijedno pomena je i izletišta Jabuka, te izgradnja pristaništa za splavove.

3.2.1.9. Razvoj MSP, obrta i poduzetništva

Broj i struktura malih i srednjih poduzeća i obrta na području Općine nisu trenutno zadovoljavajući.

Tabela br 48: Struktura poslovnih subjekata, stanje 31.12.2010.

Općina	Stanovništvo	Broj poslovnih subjekata				Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika
		Ukupno	Pravna lica	Poslovnih jedinica u sastavu pravnih lica	Fizička lica obrtnici	
Foča-Ustikolina	1.740	101	37	25	39	58
BPK	32.931	1.474	465	393	616	45
FBiH	2,337.660	119.529	43.772	23.218	52.539	51

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, „Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji BiH u 2010. godini“, april 2011

Na polju promocije kućne radinosti i zanatstva na području općine Foča - Ustikolina djeluje Udruženje žena „Emina“, koje se bavi proizvodnjom slatka od šljiva, ajvara i drugih tradicionalnih proizvoda, kao i očuvanjem tradicionalnih recepta sa ovog prostora. Svoje proizvode promoviraju izlaganjem na sajmovima u BiH i inostranstvu.

Poduzetnička infrastruktura

Iako na području Općine trenutno ne postoji posebna poduzetnička infrastruktura (poslovni inkubator, biznis centar, lokalna razvojna agencija, edukacijski centar...) koja bi ubrzala generiranje novih biznisa, izrađenom Studijom izvodljivosti u cilju formiranja industrijskih zona na području Sarajevske makro regije (SMR), utvrđeno je da se na teritoriji Općine nalazi neperspektivno uništeno skladište bivše JNA u Vrbničkom potoku, koje je idealna lokacija za formiranje buduće industrijske zone.

Prikaz br 6: Mapa Industrijske zone Vrbnički potok

Izvor: SERDA- Razvona agencija Sarajevske makro regije (SMR)

Predviđene Zona se nalazi jugozapadno od naselja Ustikolina i udaljena je 1.600 metara, a sa naseljem je povezana asfaltnim putem. To je kotlinski teren koji se proteže južno uz Vrbnički potok, ukupne površine 120.000 m² (12 ha) i zemljište se nalazi u državnom vlasništvu. Pošto je to bilo urađeno za skladištenje i opremu bivše JNA, postoji urađena kompletna infrastruktura i voda, struja, telefoni, a kompletni kompleks je ograden žičanom ogradom. Prema studiji, pošto je u blizini te zone veliko nalazište gipsa, mogla bi se u njoj izgraditi fabrika za preradu gipsa. Transport od nalazišta do lokacije mogao bi se vršiti žičarom, što bi znatno pojeftinilo troškove. Alternativno je u njoj moguća i izgradnja ribogojilišta.

Prekogranična i međuregionalna saradnja

U trenutku nastanka ovog dokumenta lokalnim zajednicama u BiH dostupna su sredstva IPA fondova EU. Druga kategorija ovih fondova je namijenjena prekograničnoj i međuregionalnoj saradnji na područjima Zapadnog Balkana (IPA CBC), Mediteranskog mora (MED), Jadranskog mora (IPA Adriatic) i Jugoistočnog Evropskog prostora (SEES), tako da Općina i interesenti za održivi lokalni razvoj trebaju ojačati svoje kapacitete i saradnju sa drugim akterima za efikasnije korištenje ovih sredstava.

Razvojna pozicija

S obzirom na prirodna obilježja općine Foča-Ustikolina (67% teritorije pod šumom), može se zaključiti da najveći potencijal za razvoj općine leži u oblasti drvo-prerađivačke industrije, eksploatacije gipsa, krečnjaka, sedre i mineralne vode. Osim toga, šanse za razvoj bi se mogle tražiti u oblasti turizma i poljoprivrede. Općina Foča-Ustikolina je osnivač Sarajevske regionalne razvojne agencije, preko koje ostvaruje lokalno učešće u regionalnom razvoju Gornjeg Podrinja i Sarajevske makroregije.

Po pitanju lokalnog privrednog razvoja i pomoći MSP, općina se oslanja na biznis centre koje je osnovala SERDA u susjednim općinama Foča i Goražde.

U narednom pregledu su sumirani dosadašnji ključni naponi koje je općina Foča-Ustikolina učinila po pitanju pospješivanja lokalnog ekonomskog razvoja.

Tabela br 49: Pregled provedenih Programa za povećanje zaposlenosti, institucionalne pomoći, socijalne politike od 1997 do 2011

Program	Projekti	Broj obuhvaćenih stanovnika	Ocjena uspješnosti
Program razvoja i podrška stočarstvu	- Izgradnja farmi za uzgoj sitne stoke - Izgradnja i opremanje otkupnih stanica - Ustikolina, Jabuka i Cvilin	7 1.000	Uspješno Veoma uspješan
Program razvoja i podrške ratarstvu i plasteničkoj proizvodnji	- Podrška projektu izgradnje i podizanja plastenika - Podrška projektu nabavke i instaliranja opreme za sušenje žitarica	300	Uspješno
Program razvoja i podrške voćarstvu	- Izgradnja prerađivačkih kapaciteta - Projekat otkupa ljekobilja - Projekat rekonstrukcije i sanacije sušare za voće - Podizanje malinjaka - Projekat izgradnje otkupne stanice za voće i ljekobilje sa hladnjačama (225 m²)	1.000 Izgrađena 1997.god 100 U izgradnji	Uspješno Nije u funkciji Uspješno Do kraja 2011. će biti u funkciji
Program uređenja turističke infrastrukture	- Izgradnja šetališta uz rijeku Drinu sa ribarskom kolibom i pistaništem za splavove - Uređenje izviđačkih kampova uz rijeku Drinu		
Program aktiviranja rasadnika u Cvilinu u saradnji sa KPZ Sarajevo – PJ Ustikolina	Proizvodnja povrtlarskih i voćarskih kultura, kao i rasadnička proizvodnja	Rasadnik postoji u zapuštenom stanju, a program će startati početkom 2012.	
Program podizanja staklenika na površini od 2,5 ha pod pokroviteljstvom UNDP	Na lokaciji Cvilinsko polje, u stakleniku će se proizvoditi povrće	Očekuje se da će biti potpisan ugovor do kraja 2011. godine	
Program izgradnje sistema navodnjavanja dijela Cvilinskog polja u površini od 90 ha, pod pokroviteljstvom Svjetske banke i Vlade FBiH	Sve poljoprivredne parcele u Donjem Cvilinu (90 ha) bez obzira na vlasništvo će dobiti svoj sistem navodnjavanja	Već se priprema projekat u Institutu	

Izvor: Općinska služba za privredu

Primjetno je da Općina nastoji u raspoloživom kapacitetu prioritetno djelovati na razvoju poljoprivrede i turizma, u partnerstvu sa višim nivoima vlasti, donatorskim organizacijama i privatnim investitorima. Općina će u predstojećem srednjoročnom periodu odrediti uposlenika zaduženog za razvoj i provesti edukaciju grupe uposlnika i drugih aktera, po pitanjima praćenja državnih i entitetskih fondova usmjerenih ka lokalnom razvoju, kao i fondova Evropske Unije koji su dostupni lokalnim zajednicama iz BiH.

3.2.2. Sektorska PESTEL i SWOT analiza

Analiza je rezultat dviju cjelodnevnih radionica, održanih u novembru i decembru 2011. godine, na kojima se od strane sektorske radne grupe za ekonomski i ruralni razvoj, a potom i kompletne radne grupe za izradu SLOR, diskutovalo o svim ključnim faktorima koji utiču na razvoj privrede i poduzetništva, kako u urbanim, tako i u ruralnim područjima općine Foča-Ustikolina.

PESTEL analiza

U okviru političkih faktora od značaja za ekonomski i ruralni razvoj kao pozitivni su od strane radne grupe ocijenjeni formiranje vlasti na nivou FBiH i BPK Goražde, saradnja kantonalnih vlasti sa nižim nivoima zadovoljavajuća, lokalni izbori. S druge strane, radna grupa je prepoznala i političke faktore koji ograničavajuće djeluju na ekonomski i ruralni razvoj, među kojima su istaknuti politička nestabilnost u regionu i BiH, neformiranje Vijeća ministara BiH, složen administrativni aparat BPK obzirom na njegovu površinu i broj stanovnika.

Ključni ekonomski faktori koji potiču razvoj privrede u urbanim i ruralnim područjima općine Foča-Ustikolina su prirodni resursi (drvo, voda, gips, turizam), trend porasta preduzeća male privrede i poljoprivrednih proizvođača, spremnost na saradnju sa potencijalnim ulagačima, izgradnja i rekonstrukcija saobraćajnica i obala utvrda oko rijeke Drine, uvođenje standardizacije u proizvodnju. Radna grupa je identifikovala i ekonomske faktore koji ograničavajuće i usporavajuće djeluju na razvoj privrede, pri čemu su ključni globalna ekonomska kriza, nedovoljna stimulativna sredstva za razvoj privrede, nefunkcionalno tržište kapitala (nedostatak radnih mjesta)

Socijalni faktori koji idu u prilog privrednom i ruralnom razvoju na području općine Foča-Ustikolina su sigurnosna bezbjednost, nevladin sektor, istureni odjeli visokoškolskih ustanova u BPK i susjednim općinama. Među socijalnim faktorima sa negativnim dejstvom na privredu radna grupa je izdvojila kao posebno važne prirodni priraštaj i mortalitet, zdravlje – nedostatak stručnog kadra, nepostojeća stambena politika mladih.

Tehničko-tehnološki faktori koji pozitivno djeluju na razvoj ekonomije na području općine Foča-Ustikolina su izrada elaborata za eksploataciju i preradu prirodnih resursa, organizovan otkup biljnih proizvoda po tehnološkim standardima, pozitivna iskustva u preradi drvne sirovine uz korištenje novih tehnologija (poluproizvodi i briketi). Negativno dejstvo tehničko-tehnoloških faktora na ekonomski razvoj Općine imaju nepostojanje kolektora, tehnološka zastarjelost opreme i još uvijek nedovoljni tehnološki podsticaji.

Na razvojne mogućnosti privrede općine Foča-Ustikolina pozitivno utiču i određeni ekološki faktori, kao što su obilne šume i vode, iskustvo u proizvodnji zdrave organske hrane. Na iskorištenje prirodnih i privrednih potencijala ove lokalne zajednice ograničavajuće djeluju nepostojanje adekvatne deponije smeća, nepostojanje reciklaže, hidroelektrana Paunci.

Među pravnim faktorima sa pozitivnim dejstvom na ekonomski i ruralni razvoj općine Foča-Ustikolina izdvojeni su kao posebno važni poštivanje prava na rad i druge oblike izražavanja, usvojen LEAP. Ipak, određeni pravni faktori negativno utiču na mogućnosti razvoja privrede u urbanim i ruralnim područjima Općine, a prije svih neregulisanost zakonom grantova od viših nivoa vlasti prema općini i nezadovoljavajući set propisa koji uređuje poslovanje privrednih subjekata.

SWOT analiza

SWOT analiza, kao ključni aparat za identifikaciju mogućih prednosti lokalne zajednice u odnosu na komparativne sisteme, utvrdila je osnovne pravce djelovanja i predstavlja rezultat diskusija i analiza o internim snagama i slabostima i eksternim prijetnjama i mogućnostima koje karakterišu ekonomski i ruralni razvoj na području općine Foča-Ustikolina. Identifikovani atributi u donjoj tabeli rezultat su rada učesnika radionica, predstavnika privrede, relevantnih institucija i kompetentnih pojedinaca u Općini, i zbirni je iskaz njihovog viđenja postojećeg stanja.

Snage:	Slabosti:
• Prirodni resursi (drvo, voda, gips...) resursi za turizam • Trend porasta malih privrednih preduzeća i poljoprivrednih proizvođača • Spremnost na saradnju sa potencijalnim ulagačima • Izrada elaborata za eksploataciju i preradu prirodnih resursa • Proizvodnja organske hrane i organizovan otkup biljnih proizvoda po tehnološkim standardima • Pozitivna iskustva u preradi drvne sirovine • NVO • Izgradnja i rekonstrukcija saobraćanica i obala utvrde rijeke Drine • Uvođenje standardizacije u proizvodnju • Usvojen LEAP	• Nedostatak poduzetničkog mentaliteta i ideja • Prirodni priraštaj i mortalitet • Nedovoljan intenzitet otvaranja malih i i srednjih preduzeća • Nefunkcionalno tržište kapitala (nedostatak radnih mjesta) • Tehnološka zastarjelost opreme • Nepostojanje adekvatne deponije otpada • Nepostojanje kolektora • Nedostatak stručnog kadra u zdravstvu • Nepostojeca stambena politika prema mladima • Nepostojanje reciklažnog sistema • Neizvjesnost rezultata lokalnih izbora • Nedovoljna razvijenost privrednih kapaciteta i loš marketinški pristup biznisu • Nepostojanje poduzetničke infrastrukture (agencija lokalnog razvoja, centar za poduzetništvo, trening centra, poslovnih inkubatora, laboratorije za kontrolu kvaliteta poljoprivrednih i dr proizvoda....)
Mogućnosti:	Prijetnje:
• Saradnja kantonalne vlasti sa nižim nivoima- zadovoljavajuća • Istureni odjeli i visokoškolske ustanove u susjednim općinama • Formiranje vlasti na nivou FBiH i BPK Goražde • Razvoj potreba Sarajevskog tržišta	• Politička nestabilnost u BiH i regionu • Nezadovoljavajući set propisa za poslovanje • Globalna ekonomska kriza • Nedovoljna podsticajna sredstva za razvoj privrede • Grantovi viših nivoa vlasti prema općini – nisu regulisani zakonom • Složen administrativni aparat BPK, obzirom na površinu i broj stanovnika • HE Paunci • Neformiranje Vijeća ministara

3.3. Društveni razvoj (stanovništvo, obrazovanje i kvalitet života)

3.3.1. Trenutno stanje

3.3.1.1. Stanovništvo

Demografska i migraciona kretanja

U posljednjih nekoliko godina je na teritoriji općine Foča-Ustikolina zabilježena stagnacija prirodnog prirasta stanovništva.

Tabela br 50: Prirodni priraštaj u FBiH u 2010. godini

Općina	Stanovništvo	Živorodeni	Umrli	Prirodni priraštaj	Prirodni priraštaj na 1.000 stanovnika
Foča-Ustikolina	1.740	12	24	-12	-6,9
FBiH	2,337.660	21.509	18.922	2587	1

Izvor: Federalni zavod za statistiku „Bosansko-podrinjski kanton u brojkama“, juni 2011.

Prirodno kretanje stanovništva po mjestu prebivališta, ukazuje da su u 2010. godini od 12 živorođenih, svi rođeni u zdravstvenim ustanovama, među njima je bilo 5 muške i 7 ženske novorođenčadi, a od 24 umrlih, od kojih je troje umrlo nasilnom smrću, bilo je 14 muških i 10 ženskih stanovnika.

U toku 2010. godine sklopljeno je ukupno 9 brakova, a nijedan brak nije razveden.²²

Općina Foča-Ustikolina ima izuzetno visok procenat odsutnog stanovništva, koji po statističkim podacima ukazuje da je 2010. godine bilo odsutno 68,9% predratnog stanovništva, što je 4,5 puta nepovoljnija situacija od prosjeka za općine u Federaciji BiH.

Sam indeks odsutnog stanovništva je u općini nepovoljniji preko 2,5 puta od prosjeka za općine u Federaciji BiH.

Tabela br 51: Prisutno i odsutno stanovništvo

Općina	Po popisu 1991.	Prisutno stanovništvo 2010	Odsutno stanovništvo 2010	Kolona 4/2 ²³	Kolona 5/Ø FBiH	Indeks odsutnog stanovništva Kolona 2/3-Kolona 5
1	2	3	4	5	6	7
Foča-Ustikolina	5.591	1.740	-3.851	-68,9	451,6	-251,6
FBiH	2,758.416	2,337.660	-420.756	-15,25	100,0	100,0

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, „Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji BiH u 2010. godini“, april 2011

Već je skrenuta pažnja na postojeću razliku između procijenjenog i statističkog broja prisutnog stanovništva, ali to ne umanjuje ozbiljnost problema na koji ovako visok indeks odsutnog stanovništva ukazuje, a koji je posljedica prije svega ratnim dejstvima uzrokovanih migracija stanovništva.

²² Federalni zavod za statistiku „Bosansko-podrinjski kanton u brojkama“, juni 2011.

²³ Kolona 4/2 predstavlja odnos odsutnog stanovništva i stanovništva prema popisu iz 1991. godine

Socijalna i radna struktura

Po statističkim podacima omjer radnoaktivnog stanovništva u odnosu na druge kategorije je nepovoljniji u općini Foča-Ustikolina nego što je prosjek Federacije BiH.

Tabela br 52: Radnosposobno stanovništvo (15 - 64 godine) u 2010. godini

Općina	Stanovništvo	Radnosposobno stanovništvo	% Radno sposobnog stanovništva
Foča-Ustikolina	1.740	1.028	59,1
FBiH	2,337.660	1,586.708	67,9

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, „Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji BiH u 2010. godini“, april 2011

Statistički podaci koji ukazuju na stepen zaposlenosti pojedinih kategorija stanovništva su također znatno nepovoljniji u općini Foča-Ustikolina nego što je prosjek u Federaciji BiH.

Tabela br 53: Stepen zaposlenosti u 2010. godini

Općina	Stanovništvo	Broj zaposlenih ²⁴	Radno sposobno stanovništvo	Aktivno stanovništvo	Stepen zaposlenosti u % ²⁵		
					Stanovništva ²⁶	Radno sposobnog stanovništva ²⁷	Radno aktivnog stanovništva ²⁸
Foča-Ustikolina	1.740	194	1.028	562	11,1	18,9	34,5
FBiH	2,337.660	438.949	1,586.708	803.878	18,8	27,7	54,6

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, „Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji BiH u 2010. godini“, april 2011

Tranzicija iz planske u tržišnu ekonomiju najviše se odrazila na veliku stopu nezaposlenosti u općini Foča-Ustikolina kao i u širem okruženju, koju prate teški socijalni uslovi mladih osoba kao i društva u cjelini.

Tabela br 54: Stepen nezaposlenosti u 2010. godini

Općina	Broj nezaposlenih	Broj zaposlenih ²⁹	Radno aktivno stanovništvo	Stepen nezaposlenosti u % ³⁰
1	2	3	4	5
Foča-Ustikolina	368 ³¹	194	562	65,5
FBiH	364.929	438.949	803.878	45,4

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, „Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji BiH u 2010. godini“, april 2011

²⁴ Ukupna zaposlenost na teritoriji FBiH obuhvaća zaposlene u poslovnim subjektima (pravnim osobama), obrtu i slobodnim profesijama, odbrani i policiji. Broj zaposlenih u odbrani (8.000) nije razvrstan po općinama i kantonima

²⁵ U skladu sa metodologijom Centralne banke BiH.

²⁶ Stepen zaposlenosti stanovništva se izračunava tako da se broj zaposlenih podijeli sa prisutnim stanovništvom i pomnoži sa 100.

²⁷ Stepen zaposlenosti radno sposobnog stanovništva se izračunava tako da se broj zaposlenih podijeli sa radno sposobnim stanovništvom (stanovništvo staro od 15-65 godina) i pomnoži sa 100.

²⁸ Stepen zaposlenosti radno-aktivnog stanovništva se izračunava tako što se broj zaposlenih podijeli sa aktivnim stanovništvom (radnom snagom stj: zaposleni + nezaposleni) i pomnoži sa 100.

²⁹ Ukupna zaposlenost na teritoriji FBiH obuhvaća zaposlene u poslovnim subjektima (pravnim osobama), obrtu i slobodnim profesijama, odbrani i policiji. Broj zaposlenih u odbrani (8.000), nije razvrstan po općinama i kantonima.

³⁰ Stepen nezaposlenosti se izračunava tako što se broj nezaposlenih podijeli sa aktivnim stanovništvom (radnom snagom tj. zaposleni + nezaposleni) i pomnoži sa 100.

³¹ Procentualno 50 % su omladinci u dobi od 18 – 25 godina, 20 % su osobe od 25 – 35 godina, a ostalo sačinjava populacija od 35 – 50 godina.

U nedostatku novih investicija i razvojnih programa, privreda nije u mogućnosti da ponovo apsorbuje značajniji broj nezaposlenih osoba, što je umnogome uticalo na visoku stopu nezaposlenosti, koja po statističkim podacima skoro za trećinu nadmašuje prosjek Federacije BiH.

Tabela br 55: Zaposlenost i prosječna neto plaća

Administrativna jedinica	Broj stanovnika 2010. godine	Prosječan broj zaposlenih				Prosječna neto plaća u KM			
		2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
Općina Foča-Ustikolina	1.740	218	186	196	194	498,44	498,44	640,40	665,13
BPK	32.931	4.568	4.778	4.896	5.108	598,78	705,81	713,75	728,09

Izvor: Federalni zavod za statistiku „Bosansko-podrinjski kanton u brojkama“, juni 2011.

Prosječna neto plaća na području općine Foča-Ustikolina je znatno niža od prosječne neto plaće na području BPK, kao i od prosječne neto plaće FBiH koja je u 2010. godini iznosila 804,37 KM.³²

Tabela br 56: Prosječna neto plaća u 2010. godini

Općina	Prosječna neto plaća u KM	FBiH = 100
1	2	3
Foča-Ustikolina	665,13	82,7
Federacija BiH	804,37	100,0

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, „Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji BiH u 2010. godini“, april 2011

Jedan od najvećih problema sa kojim se susreću poslodavci u mikrookruženju je upravo nedovoljna osposobljenost kadrova za tehnološke procese rada. Pored toga, ne postoji tehničko i stručno usmjeravanje i obrazovanje niti programi edukacije za usvajanje dodatnih vještina za osobe koje se trebaju prilagoditi novim zahtjevima tržišta rada jer su izgubile svoja radna mjesta kolapsom ranijih industrija. Podaci o obrazovanosti nezaposlenog stanovništva su dostupni jedino kroz statističke podatke i podatke o kvalifikacionoj strukturi lica koja traže zaposlenje, kako slijedi u naredne 2 tabele.

Tabela br 57 : Obrazovna struktura nezaposlenih 31. decembra 2010. godine

Administrativna jedinica	Stepen stručnog obrazovanja								
	SVEGA	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV	NKV
Foča-Ustikolina	368	4	1	62		3	106	2	190
Ukupno BPK	4.254	145	20	969	2	32	1.368	51	1.667
FBiH	364.929	14.963	4.610	86.739	836	2.302	126.886	11.049	117.544

Izvor: Federalni zavod za statistiku „Bosansko-podrinjski kanton u brojkama“, juni 2011.

Tabela br 58 : Kvalifikacioni sastav lica koja su tražila zaposlenja u julu 2011. godine

Općina	Stepen stručnog obrazovanja								
	SVEGA	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV	NKV
Foča-Ustikolina	375	4	1	68		3	106	2	191

Izvor: Biro za zapošljavanje BPK-a Goražde

³² Izvor podataka: Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH, april 2011. godine.

Vidljivo je da je u roku od 6 mjeseci došlo do povećanja broja nezaposlenih i to u kategoriji SSS obrazovne kategorije, što ukazuje na činjenicu da su to u stvari dotadašnji srednjoškolci koji su se po okončanju školovanja prijavili na evidenciju nezaposlenih.

Mladi koji se nalaze na evidenciji Službe za zapošljavanje ne poznaju metode i načine potrage za poslom kako bi se mogli što bolje prijaviti za radna mjesta uslijed velike konkurencije. Ne posjeduju znanja i sposobnosti da sami napišu svoj CV i prijavno pismo za posao. Osim toga, ne znaju voditi poslovni razgovor i istaknuti svoje prednosti i sposobnosti prilikom intervjua za posao.

Tabela br 59: Nezaposlene žene prema stepenu stručnog obrazovanja u 2010.

Administrativna jedinica	Stepen stručnog obrazovanja								
	Svega	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV	NKV
Foča-Ustikolina	191	1	1	38	0	0	39	2	110
FBiH	186.950	9.849	2.970	52.884	762	277	52.283	4.345	63.580

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, „Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji BiH u 2010. godini“, april 2011

Mladi nisu dovoljno osposobljeni da odgovore na aktuelne zahtjeve u poslovanju i vođenju malog poduzetništva i isti nemaju uslove da se opredijele za vlastiti biznis. Osnivanje vlastite firme i pokretanje vlastitog biznisa za mlade općine Foča-Ustikolina bi trebalo da predstavlja izazov, a nikako problem kao što je sada slučaj. Izražena je nemotiviranost mladih ljudi za pokretanje vlastitog biznisa. Percepcija mladih je da preduzetništvo nije održiva opcija. Obrazovne institucije također ne doprinose sistemskoj promociji preduzetništva mladih niti mladim ljudima nude potrebne poslovne vještine. Slabo ili nikako se podučavaju principi preduzetništva u školama i na fakultetima. Posebna pažnja mora se posvetiti doedukaciji mladih o mogućnostima zapošljavanja i pokretanja vlastitih mini biznisa. Dodatno opterećenje predstavlja nedovoljno znanje i nepoznavanje tržišnih uslova, zakonskih uslova i procedura. Na žalost, u općini Foča-Ustikolina ne postoji Biznis Centar koji bi trebao da pruža usluge korisnicima, neophodne za razvoj biznisa od kojih se izdvajaju informisanje o poslovnim prilikama i uslovima potrebnim za poslovanje, edukacija i zajedničko djelovanje. Kao šanse razvoja ekonomskog sektora, a time i masovnijeg upošljavanja, mogu se prepoznati razvoj malog i srednjeg poduzetništva, turizma i poljoprivrede.

3.3.1.2. Obrazovanje

Ne postoje podaci o obrazovnoj strukturi ukupnog stanovništva ili pojedine negove kategorije, izuzev evidentiranih na birou za zapošljavanje.

Obrazovni sistem

Prema kantonalnom Zakonu osnivač škola kao javnih ustanova je Bosansko-podrinjski kanton, koji osigurava sredstva potrebna za osnivanje i rad osnovnih i srednjih škola, u skladu s pedagoškim standardima za osnovno obrazovanje i odgoj, srednje obrazovanje i normativima školskog prostora, opreme, nastavnih sredstava i učila. Svaki pojedinac ima pravo na obrazovanje i vlasti na svim nivoima, uključujući i općinu, dužne su osigurati ostvarivanje ovog prava. Nadležnosti općina u oblasti obrazovanja su ograničene, tako da lokalne vlasti imaju jako malo uticaja na razvoj na ovom polju. Zadatak lokalne zajednice jeste, da putem nadležne općinske službe prati rad i analizira provođenje Godišnjih programa rada škola, analizira uspjeh u odgoju i učenju u prvom polugodištu, kao i na kraju tekuće školske godine, a u cilju sagledavanja stanja i predlaganja mjera za unapređenje njihovog odgojno-obrazovnog rada.

Na teritoriji opštine Foča-Ustikolina postoji OŠ «Ustikolina» u Ustikolini, sa područnom školom u Jabuci. Nastava u obje škole odvija se po bosanskom nastavnom planu i programu.

To je jedina obrazovna ustanova, koja je osnovana je Odlukom SO Foča br.02-023-332/96 od 12.08.1996.god., a upisana je u Registar osnovnih škola koje vodi Federalno ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport pod rednim br.315 na strani 315. Školske 2007/2008.godine škola je upisana u registar osnovnih škola kantonalnog Ministarstva za obrazovanje nauku kulturu i sport pod rednim brojem 6 na strani 6 ("Službene novine BPK Goražde" broj 8/07). Organizovana je kao javna ustanova osnovnog obrazovanja i vaspitanja djece od 6-15 god. starosti. Skolu pohađaju djeca sa područja MZ Ustikolina (Njuhe, Mrdelici, Zebina Šuma, Brajlovici, Milakovac, Odžak), MZ Cvilin i MZ Jabuka.

Fotografija br 22: Osnovna škola „Ustikolina“ Ustikolina

Izvor: Vlada BPK, www.bpkg.gov.ba

Tabela br 60: Broj učenika u osnovnoj školi «Ustikolina»

Školska godina	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2009/10	2010/11	2011/12
Broj učenika	202	197	191	182	168	146

Izvor: Osnovna škola «Ustikolina» i Federalni zavod za statistiku „Bosansko-podrinjski kanton u brojkama“, juni 2011.

Uočljivo je da broj učenika u osnovnom obrazovanju na području općine neprekidno opada, mada je uprkos tome, po statističkim podacima, broj učenika na 1.000 stanovnika iznad prosjeka Federacije BiH.

Tabela br 61: Osnovno obrazovanje, početak 2010 / 2011 godine

Administrativna jedinica	Broj škola	Broj odjeljenja	Broj učenika	Broj nastavnika	Stanovništvo	Broj učenika na 1.000 stanovnika
Foča-Ustikolina	2	12	168	14	1.740	97
FBiH	1.089	10.218	223.069	15.469	2,337.660	95

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, „Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji BiH u 2010. godini“, april 2011

U školskoj 2011/12. godini nastavu pohađa 146 učenika, od toga 75 dječaka i 71 djevojčica. Formirano je 10 odjeljenja i to 5 nižih i 4 viša u Ustikolini i 1 nepodijeljeno odjeljenje u područnoj školi u Jabuci. U Ustikolini je formirano 5 odjeljenja u razrednoj nastavi i 4 odjeljenja u predmetnoj nastavi. U Jabuci je jedno odjeljenje razredne nastave sa dva razreda i to I i IV razred koje ima 4 učenika (3 + 1).

Tabela br 62: Pregled brojnog stanja učenika u matičnoj školi u Ustikolini i područnoj školi u Jabuci
školske 2011/12 godine

razred	Škola					
	Ustikolina			Jabuka		
	M	Ž	ukupno	M	Ž	Ukupno
I	9	5	14	1	2	3
II	7	6	13	0	0	0
III	6	6	12	0	0	0
IV	4	6	10	1	0	1
V	7	11	18	0	0	0
I-V	33	34	67	2	2	4
VI	9	9	18			
VII	14	11	25			
VIII/8	8	12	20			
VIII/9	9	3	12			
VI-VIII	40	35	75			
Ukupno	73	69	142	2	2	4
Svega						146

Izvor informacija: JU OŠ „Ustikolina“ Ustikolina

Nisu dostupni podaci o broju i strukturi učenika koji se nalaze na srednjoškolskom obrazovanju.

Zastupljenost obrazovanja o okolišu u nastavnim planovima

Okoliš je u radu sa učenicima zastupljen kroz nastavni plan predmeta Biologija, vid rada u sekcijama i izlete u prirodu. Na časovima odjeljenjske zajednice se također obavezno obrađuje tem "Ekologija". Na osnovu prostornih, materijalnih i kadrovskih mogućnosti škole, a u skladu sa Pedagoškim standardima odvija se rad sekcija iz sljedećih oblasti: kultura i umjetnost, tehnika i tehnologija, dopuna i proširivanje znanja, tjelesni i zdravstveni odgoj i očuvanje prirodne okoline. Rad slobodnih aktivnosti se organizuje i izvodi u grupama. Poseban cilj slobodnih aktivnosti je povezivanje škole sa društvenom sredinom. Slobodne aktivnosti se organizuju na principu dobrovoljnosti. Ekološka sekcija izvodi sljedeće aktivnosti:

- uzgoj biljaka za potrebe škole,
- uređenje školskog dvorišta,
- radovi u vrtu,
- obrada teme "Smisao ekološkog odgoja",
- obilježavanje Međunarodnog dana zaštite životinja,
- upoznavanje ljekovitih biljaka,
- izložba radova ekološke sekcije.

Izleti, posjete, ekskurzije omogućavaju učenicima neposrednije kontakte sa prirodnom i društvenom sredinom. Cilj im je provjera ranije stečenih i sticanje novih znanja o prirodi i društvu, zadacima škole i posebnim zadacima pojedinih programa nastavno - odgojnog rada. U toku školske godine izvedeni su :

- izlet u prirodu (jesen) za sve učenike škole (na području BPK-a),
- jednodnevna ekskurzija za učenike od I do VII razreda - proljeće (na području F/BiH),

- višednevna ekskurzija za učenike završnih VIII razreda (4-5 dana),
- organizovanje škole u prirodi na području Federacije Bosne i Hercegovine za niže razrede zavisno od interesa učenika i roditelja,
- posjeta OŠ "Bašigovci" u Bašigovcima - međuškolsko druženje (jedan broj učenika u pratnji nastavnika škole) na proljeće.

Resursi

Da bi se osiguralo potpuno uživanje prava na obrazovanje vlasti moraju osigurati dostupnost i pristupačnost obrazovnim institucijama, kao i prihvatljivost i prilagodljivost obrazovnog sistema. U tom smislu, vlasti su dužne osigurati da su obrazovne institucije i programi dostupni u dovoljnoj mjeri, te da su ispunjeni tehnički i kadrovski uslovi. Obrazovanje mora biti fizički i ekonomski pristupačno za sve, bez diskriminacije.

Kvalifikacijska sprema zaposlenog osoblja u obrazovnim ustanovama u općini Foča-Ustikolina je zadovoljavajuća.

U školi aktivno djeluju Vijeća učenika, kao i Vijeća roditelja koja promoviraju interese škole u zajednici na čijem području se nalazi škola, predstavljaju stavove roditelja školskom odboru i podstiču angažman roditelja i učenika. Škola ima organizirane vannastavne aktivnosti, tako da učenici učestvuju u raznim takmičenjima, općinskim i drugim manifestacijama.

Općenito, stanje sektora osnovnog obrazovanja na području općine Foča-Ustikolina je relativno dobro, naročito ukoliko se poredi sa ostalim dijelovima BiH. Ovakvo stanje je rezultat napora i aktivnosti na kantonalnom nivou, ali i inicijativa pokrenutih na lokalnom nivou, prvenstveno od strane Općine i školskih uprava. Ipak, iz gore navedenog proizilazi da određeni aspekti prava na obrazovanje zahtijevaju dodatnu pažnju. Ekonomski pristup obrazovanju zahtijeva posebnu pažnju kako bi se osiguralo da je obrazovanje jednako pristupačno za svu djecu, uključujući djecu iz socijalno ugroženih porodica.

Neophodno je međutim praćenje i usklađivanje ponuda obrazovnih profila u srednjim stručnim školama u susjednim općinama sa potrebama tržišta rada uz uvažavanje specifičnosti lokalne sredine. Programi obrazovanja, dokvalifikacije i prekvalifikacije moraju se uskladiti sa potrebama tržišta rada.

3.3.1.3. Zdravstvo

Zdravstvenu zaštitu na teritoriji općine Foča-Ustikolina pruža JU Dom zdravlja Ustikolina i ambulate u Jabuci, a za sve teže slučajeve zdravstvene usluge pruža Kantonalna bolnica u Goraždu.

Broj zdravstvenih osiguranika koji su imali zdravstvenu knjižicu je na dan 31.12.2010.godine iznosio je 1.119 u odnosu na 2.800 stanovnika koliko ih ima u općini.

U oblasti primarne zdravstvene zaštite-Ordinacija opšte prakse u protekloj 2010. godini pružena je ljebarska pomoć kod 9.200 pacijenata, od čega na prve posjete otpada 1.710.

Stomatološka služba je u toku 2010. godine imala 1.050 pacijenata, od čega na prve posjete otpada 375 pacijenata.

U Domu zdravlja je ukupno 14 uposlenih od čega su 2 doktora medicine po osnovu Ugovora o djelu, a jedan doktor stomatolog po osnovu Ugovora na neodređeno vrijeme. Struktura zaposlenih po stručnoj spremi je: 3 radnika VSS, 9 radnika SSS i 2 radnika NK.

Ako se uzme u obzir da na teritoriji općine živi 2.800 stanovnika, može se reći da općina ima 0,7 doktora na 1.000 stanovnika i 0,35 stomatologa na 1.000 stanovnika što se prema standardima Svjetske zdravstvene organizacije smatra nedovoljnim brojem.

Zvanični statistički podaci i u ovom slučaju odudaraju od procijenjenih, a vidljivi su za 2010. godinu u narednoj tabeli.

Tabela br 63: Zdravstvo u 2010. godini

Administrativna jedinica	Stanovništvo	Broj ljekara	Broj stomatologa	Broj bolesničkih postelja	Broj stanovnika		
					Na 1 ljekara	Na 1 stomatologa	Na 1 bolesničku postelju
Foča-Ustikolina	1.740	0	1			1.740	
BPK	32.931	36	10	73	915	3.293	451
FBiH	2,337.660	4.117	476	8.198	568	4.911	285

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, „Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji BiH u 2010. godini“, april 2011

Dom zdravlja radi svaki dan tokom cijele sedmice od 8-16h, a od 16-08h traje pripravnost doktora i medicinske sestre. S obzirom da Općina Foča -Ustikolina u svom sastavu ima tri MZ, a Dom zdravlja se nalazi na lokalitetu MZ Ustikolina, zbog udaljenosti MZ Jabuka formirana je područna ambulanta koja radi dva puta sedmično. Međutim to je nedovoljno zbog starosne strukture stanovnika MZ Jabuka koji su najvećim dijelom u trećoj životnoj dobi. U narednoj tabeli je data starosna struktura pacijenata.

Tabela br 64: Starosna struktura pacijenata u 2010. godini

Starost	Broj pacijenata	Procenat
Primarna zdravstvena zaštita		
0-6 god.	188	2,04%
7-18 god.	564	6,13 %
19 i više	8448	91,82 %
Stomatologija		
0-6 god.	18	1,71 %
7-18 god.	362	34,47 %
19 i više	670	63,80 %

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

Rastuće siromaštvo, nesigurno školovanje, marginalizacije pojedinih grupa mladih ljudi, nepokrivenost obaveznim zdravstvenim osiguranjem, nezaposlenost mladih i opći osjećaj nesigurnosti i neizvjesnosti neminovno pojačavaju stanje ugroženosti mladih i predstavljaju rastući rizik po njihovo zdravlje. Isključenost sa tržišta rada je jedan od osnovnih faktora socijalne isključenosti i ranjivosti mladih, kao i rizičan faktor za mnoge negativne aspekte psiho-socijalnog zdravlja. Naprimjer, za stupanje u radni odnos neophodno je prethodno radno iskustvo minimalno od godinu dana, što u startu mladima onemogućava ostvarivanje prava na zaposlenje. Kao posljedica nezaposlenosti mladih veliki broj njih je socijalno isključen, finansijski depriviran i nije stambeno zbrinut, što utiče u velikoj mjeri na tjelesno i mentalno zdravlje mladih ljudi.

Dešavaju se i promjene životnog stila u smislu usvajanja nezdravih životnih stilova koji su socijalno uslovljeni npr. pušenje, značajne promjene u načinu ishrane (nutriciona tranzicija), redukovanje redovne fizičke aktivnosti, upotreba alkohola, droga i psihotropnih supstanci.

Prijateljski pristup mladima u pružanju zdravstvenih usluga treba osigurati u svim segmentima zdravstvenog sektora, a posebno u oblastima mentalnog zdravlja, nasilja, bolesti ovisnosti, seksualnog i reproduktivnog

zdravlja i prava, spolno prenosivih infekcija i HIV/AIDS-a, hroničnih oboljenja i u drugim oblastima kada se za to ukaže potreba. Prijateljski pristup mladima u pružanju zdravstvenih usluga prvenstveno se osigurava na nivou primarne zdravstvene zaštite, a potom i na drugim nivoima. Osiguravanje prijateljskih usluga mladima bitne su za njihovo zdravlje i potrebno ih je osigurati kroz aktivnu saradnju vladinog i nevladinog sektora. U BiH se razvijaju trenutno dva osnovna modela prijateljskih zdravstvenih usluga u skladu sa vodiljama Svjetske zdravstvene organizacije (SZO), uz manje modifikacije prilagođene potrebama i mogućnostima zajednice.

Osnovni model, koji je najzastupljeniji je da se pri Domovima zdravlja, tamo gdje još postoje, osiguravaju prijateljske usluge za mlade. Drugi model se također zasniva na preporukama i vodiljama SZO da se prijateljske zdravstvene usluge smjeste na mjesta gdje se mladi okupljaju i provode slobodno vrijeme (npr. omladinski centar).

Istovremeno, prilagođavanje zdravstvenih i socijalnih ustanova prihvaćenim standardima u razvoju prijateljskog pristupa u radu sa mladima omogućit će im široku dostupnost socijalne zaštite. Dostupnost ovakvim uslugama ima posebno mjesto u zaštiti i poboljšanju zdravlja mladih ljudi, a sve u cilju veće efikasnosti upravljanja i liječenja, sa posebnim naglaskom na mlade sa rizičnim ponašanjem.

Promocija zdravih stilova života odvija se kroz obrazovanje, medije, nevladine organizacije i udruženja građana, zatim kroz javne kampanje, sportske i kulturne manifestacije u kojima ne smije biti javnih i skrivenih poruka koje će podržavati nezdrave stilove života.

Stoga je neophodno da se posebna pažnja posveti razvoju programa različitih oblika neformalnog obrazovanja putem kojih bi mlade osobe stekle nova znanja i podigli svijest o značaju očuvanja njihovog zdravlja. U razvoju neformalnog obrazovanja ključnu ulogu treba da imaju mladi i NVO, koji će aktivno da učestvuju u kreiranju programa, njihovom provođenju, praćenju i ocjenjivanju, a zdravstveni, prosvjetni radnici kao i ostali profesionalci treba da podrže njihovo aktivno uključivanje. Neformalno obrazovanje treba da izvede obučene i sertifikovane osobe.

Iz naredne tabele vidljivo je da stanovništvo općine ima najveći broj zdravstvenih problema vezanih za kardiovaskularne i respiratorne organe.

Tabela br 65: Struktura morbiditeta u 2010. godini

	Vrsta oboljenja	Broj oboljelih	Procenat
1.	Oboljenja respiratornih organa	421	4,57%
2.	Oboljenja kardiovaskularnog sistema i srca	471	5,11 %
3.	Povrede na poslu i van posla	28	0,30 %
4.	Oboljenja urogenitalnog trakta	175	1,90 %
5.	Bolesti digestivnog trakta	89	0,96 %
6.	Bolesti mišićnokoštanog tkiva	76	0,82 %
7.	Simptomi i druga nedefinisana stanja	17	0,18 %
8.	Bolesti kože i potkožnog tkiva	75	0,81 %
9.	Endokrinološke bolesti	78	0,84 %
10.	Neurološka oboljenja	16	0,17 %

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

Zdravstvo i socijalna zaštita u općini Foča-Ustikolina su značajno nerazvijeniji od prosjeka FBiH.

Postizanje najviših standarda zdravlja podrazumijeva stručno osoblje i socio-ekonomske preduslove, kao i resurse koje država ima na raspolaganju.

3.3.1.4. Socijalna zaštita

Socijalnu zaštitu građana općine Foča – Ustikolina pruža J.U. centar za socijalni rad BPK-a Goražde.

Korisnici socijalne zaštite u smislu Federalnog i Kantonalnog zakona su lica koja se nalaze u stanju socijalne potrebe, i to:

- djeca bez roditeljskog staranja
- odgojno zanemarena djeca
- odgojno zapuštena djeca
- djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama
- lica sa invaliditetom i lica ometena u fizičkom ili psihičkom razvoju
- materijalno neosigurana i za rad nesposobna lica
- stara lica bez porodičnog staranja
- lica sa društveno negativnim ponašanjem
- lica i porodice u stanju socijalne potrebe kojima je usred posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite

Tabela br 66: Broj korisnika socijalne zaštite 2011. godine

Redni broj	Oblik socijalne zaštite	Broj korisnika
1.	Stalna novčana pomoć	16
2.	Novčana pomoć u prehrani djeteta	1
3.	Novčana pomoć porodilji koja nije u radnom odnosu	10
4.	Novčana naknada za novorođeno treće i svako sljedeće dijete	17
5.	Novčana naknada za vrijeme čekanja zaposlenja	1
6.	Novčana naknada za pomoć i njegu od strane drugog lica	49
7.	Dječiji dodatak	71
8.	Civilne žrtve rata i članovi porodica CŽR	25
	Ukupno	190

Izvor: JU „Centar za socijalni rad,, BPK Goražde

U toku je postupak ostvarivanja prava lica sa invaliditetom (neratni invalidi) i to na ličnu invalidninu, dodatak za njegu i pomoć od strane drugog lica i ortopedski dodatak. Sredstva za finansiranje ove pomoći se obezbjeđuju iz budžeta Federacije BiH.

Mladi ljudi susreću se sa brojnim poteškoćama zbog sporog ekonomskog, socijalnog i političkog napretka te gube volju i interes za aktivno učešće u životu zajednice u kojoj žive, što dovodi do nedostatka društvenog kapitala koji može unaprijediti društvenu zajednicu. S tim u vezi zahtijeva se aktivno bavljenje ovom populacijom jer potrebe omladine su uzrok njihovog ponašanja, a nemogućnost zadovoljavanja istih dovodi do raznih devijacija ove skupine, kao što su: droga, alkohol, delinkvencija i maloljetničko prestupništvo, nasilje ... Neophodno je uspostavljanje mehanizama koji će duži period regulisati i obezbijediti mladima puteve uključivanja u procese izgradnje vrijednosnog sistema zajednice, a društvu, sa svakom novom generacijom, kreativne pokretačke impulse. Mladi trebaju da imaju mogućnost da se aktivno uključe u društvena dešavanja, kao i da na njih utiču svojim djelovanjem i ostvarenjem ličnih ideja. Većina mladih u općini Foča-Ustikolina je neudano tj. neoženjeno. Kako se većina njih još uvijek školuje formiranje porodice je vjerovatno u drugom planu. Oni koji su izašli iz obrazovnog sistema, kao prepreku za formiranje porodice nalaze u neriješenom stambenom pitanju. Sporo rješavanje stambenog pitanja ostavlja negativne posljedice na formiranje porodice, ali i na mnoge druge aspekte života mladih.

Nedostatak adekvatnih mjera za unapređenje zapošljavanja mladih i kvalitetnog obrazovanja uz isključenost mladih iz socijalnog i političkog života, društveno degradira mlade i stavlja ih na marginu društva. Zapostavljeni od strane vlade i politike, uopšte od strane društva, mladi su prepušteni sami sebi i onima koji su spremni da iskoriste nedostatak brige od strane BiH institucija za mlade ljude . Iz svega navedenog kao jedno od rješenja problema nameće se preventivni rad kako sa mladima tako i sa njihovim roditeljima.

Fotografija br 23: Panorama Ustikoline

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

Trenutačna ekonomska situacija i postojeći sistem socijalne zaštite onemogućavaju potpuno ostvarivanje prava na socijalnu sigurnost za veliki broj stanovnika Foča-Ustikolinaa.

Nedostaci u postojećem sistemu socijalne zaštite koji se ogledaju u nedostatku sveobuhvatne procjene socijalnog statusa i potreba građana, zastarjelom pravnom okviru, te nedovoljnim izdvajanjima sredstava za socijalnu zaštitu na svim nivoima, u znatnoj mjeri utiču na neostvarivanje ili djelimično ostvarivanje prava na socijalnu sigurnost.

Ovakva nemogućnost potpunog ostvarivanja prava može se naročito negativno odraziti na najugroženije kategorije stanovništva i rezultirati njihovom marginalizacijom, posebno ako se ima u vidu tendencija rasta broja osoba u stanju socijalne potrebe u općini Foča-Ustikolina ili visoka stopa nasilja u porodici.

Iako se veliki broj ovih pitanja mora rješavati na višim nivoima, određeni koraci se mogu načiniti i na lokalnom nivou, posebno u smislu kvalitete pružanja usluga, sistematskog prikupljanja podataka o socijalnom statusu i potrebama građana, jačanju svijesti o pravima i načinima ostvarivanja prava, te jačanju zaštite posebno ugroženih kategorija stanovništva.

U tom smislu, i u cilju stvaranja pristupa baziranog na stvarnim potrebama građana, potrebna je dodatna podrška kantonalnom Centru za socijalni rad u jačanju tehničkih i kadrovskih kapaciteta.

Pored toga, mjesne zajednice mogu imati značajnu ulogu u poboljšanju kanala komunikacije između institucija socijalne zaštite i korisnika, te je stoga tehnička podrška i izgradnja kapaciteta mjesnih zajednica od posebnog značaja.

Da bi došlo do znatnijeg poboljšanja u kvalitetu i kvantitetu u segmentu socijalne i porodične zaštite na području Općine neophodno je više raditi i ulagati u programe prevencije u ovim oblastima, više raditi na programima zapošljavanja i razvoja poljoprivrede na rubnim područjima kroz ekonomski održivi povratak.

Na ovaj način stvarala bi se veća materijalna podloga koja i uz dodatnu materijalnu potporu resornih Kantonalnih i Federalnih Ministarstava, uz izradu socijalne karte ili "Mini socijalne karte" za općinu Foča-Ustikolina i uz definisanje granice linije siromaštva omogućilo da pristojnu pomoć dobivaju stvarno ugrožene kategorije stanovništva.

Sistem zaštite i spašavanja

Općinski štab civilne zaštite organizuje, priprema i sprovodi sistem zaštite i spašavanja ljudi, materijalnih, kulturnih i drugih dobara od ratnih razaranja, elementarnih nepogoda i opasnosti u miru i ratu na području općine Foča-Ustikolina.

Na području općine nema profesionalnih vatrogasnih jedinica, te se u slučaju manjih požara angažuje lokalno stanovništvo, dok kod većeg obima požara poziva se profesionalna TVJ-a Goražde.

3.3.1.5. Kultura

Na području općine Foča-Ustikolina osigurani su resursi u oblasti kulture³³ u skladu sa mogućnostima i nadležnostima Općine kao jedinice samoupravnog djelovanja. Općina osigurava lokalne potrebe stanovništva, pa tako i mladih u oblasti kulture.

Na području Općine Foča-Ustikolina nalazi se niz kulturno-historijskih spomenika, koji su odraz bogate historijske prošlosti ovog područja.

Spomenici koji se nalaze na području općine i proglašeni su nacionalnim spomenicima BiH su:

- Groblje na Presjeci kod Ustikoline- grobljanska cjelina
- Most na Kožetinu- historijski spomenik

Trenutno se vode aktivnosti za proglašenje još dva lokaliteta nacionalnim spomenicima u BiH i to:

- Nekropla sa stećcima na brdu Strmac-Presjeka i
- Nekropola na lokalitetu Klabučica

Sjeverozapadno od Ustikoline, na prevoju Presjeka, nalazi se velika nekropola stećaka, koji potječu iz XIII i XIV stoljeća. Na ovom lokalitetu se nalazi stotinjak stećaka, a na teritoriji Općine se nalazi još nekoliko lokaliteta sa manjim brojem stećaka.

Fotografija br 24: Stećci na Presjeci

Izvor: Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika BiH

³³ Kultura kao kompleksna društvena pojava obuhvata oblast duhovnog i materijalnog stvaralaštva i igra važnu ulogu u odgoju i obrazovanju, te očuvanju kulturne tradicije i vrijednosti društva. Jedan od njenih ključnih ciljeva je edukacija mladih odnosno njihovo oplemenjivanje i oblikovanje prostora gdje će pojedinci razvijati svoju kulturu življenja i doživljaj kulture u skladu sa ličnim afinitetima na korelaciji kulturno-historijsko naslijeđe, sadašnjost i budućnost.

U mjestu Kožetin, oko 4 km udaljenom od Ustikoline, na ušću Gabelskog potoka u rijeku Drinu se nalazi kameni most, koji se u narodu naziva „Grčkim mostom“ („Kamenom ćuprijom“ ili „Rimskim mostom“). Smatra se da je most nastao prije dolaska turaka, vjerovatno u kasnijim stoljećima srednjeg vijeka.

Fotografija br 25: Most na Kožetinu

Izvor: Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika BiH

U Ustikolini je 1448.-1449.godine izgrađena i prva džamija u BiH, Turhan Emin-begova džamija. U Drugom svjetskom ratu džamija je oštećena, a u periodu od 1953.-1956.godine obnovljena i stavljena pod zaštitu države. Džamija je 1992.godine srušena.

Fotografija br 26: Turhan Emin-begova džamija

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

Kulturna događanja, običaji, specifičnosti terena

Prostor Općine Foča-Ustikolina je karakterističan po tradicionalnom pečenju domaćeg džema, pekmeza i slatka, te domaće rakije od šljiva i krušaka.

S obzirom na dugu tradiciju folklornog stvaralaštva ističe se KUD «Polet» Ustikolina.

Najznačajniji kulturni događaj na prostoru općine Foča-Ustikolina je manifestacija «Ustikoljansko ljeto», koja se od 1998. godine održava svake godine krajem jula. Manifestacija obuhvata aktivnosti iz oblasti kulture, sporta i turizma.

Fotografija br 27: Manifestacije "Dani kulture, sporta i turizma Ustikoljansko ljeto 2011"

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

Raspoloživost infrastrukturnih resursa

Neophodna je zaštita sljedećih kulturno-historijskih spomenika:

- Uređenje i sanacija grobljanske cjeline „Presjeka“;
- Uređenje i sanacija kamenog mosta u Kožetinu;
- Uređenje grobljanske cjeline „Okolište“ (Zebina šuma);

Na području općine ne postoji glavni nosioc kulturnih dešavanja u vidu javne ustanove Centra za kulturu ili Kulturno-sportskog centra, koji bi prema raspoloživim materijalnim mogućnostima, zajedno sa općinom Foča-Ustikolina, realizirao programe iz oblasti kulture i sporta. Ne postoji ni kino niti neki drugi vid pružanja kulturnih sadržaja.

Sve ovo izravno negativno utiče na obim i kvalitet rada nadležnih organa Općine, koja u skladu sa svojim mogućnostima pokušava zadovoljiti potrebe lokalnog stanovništva u oblasti kulture.

Stoga bi bilo od koristi u postojećim prostorima namijenjenim za kulturna dešavanja osnovati takav centar i u sklopu njega javnu biblioteku i radio-stanicu.

Salu koja je namijenjena za kino i pozorišne projekcije u potpunosti treba osposobiti i staviti u funkciju.

Fotografija br 28: Hair česma u MZ Cvilin

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

3.3.1.6. Sport i rekreacija

Na području općine aktivno djeluju tri sportska kolektiva i to nogometni klub, klub atletske gimnastike i sportsko-ribolovno društvo, a ostali vidovi sporta su zastupljeni samo rekreativnog karaktera.

Organizacija sporta na području Općine Foča-Ustikolina obuhvata aktivan rad i djelovanje sportskih klubova i sportske manifestacije koje organizuju Općina ili drugi subjekti i sportski kolektivi.

Na teritoriji općine preko pedeset godina egzistira nogometni klub „Kolina“, koji je osnovan 1954. godine, a zvanično je registrovan 1956. godine. U periodu svog postojanja klub se je natjecao u tadašnjoj Općinskoj i Međuopćinskoj ligi. U vremenu nakon agresije na RBiH (1992.-1995. godina) klub je nakon četverogodišnje pauze ponovo nastavio sa radom natjecanjem u Kantonalnoj ligi Bosansko-podrinjskog kantona i Drugoj nogometnoj ligi Federacije BiH, ali zbog oskudnog igračkog kadra i teške materijalne situacije samo jedanput klub je uspio zadržati drugoligaški status dvije uzastopne sezone. Nogometni klub „Kolina“ je trenutno u Kantonalnoj ligi Bosansko-podrinjskog kantona. U toku postojanja kroz klub je prošlo više od hiljadu fudbalera, sportskih radnika i entuzijasta, a trenutno klub okuplja preko stotinu članova organizovanih u četiri selekcije (pioniri, kadeti, juniori i seniori) i članova uprave kluba.

U vrijeme agresije na RBiH veliki broj fudbalera ovog kluba je dao živote za odbranu BiH, a u čiju čast se već petnaest godina organizuje i održava memorijalni nogometni turnir „Šehidi Koline“ uz učešće respektabilnih nogometnih klubova iz BiH.

Na području općine vrlo značajnu tradiciju ima sportski ribolov, za čiji razvoj i afirmaciju su prisutni značajni preduslovi koje omogućavaju rijeka Drina sa pritokama i brojnost i raznovrsnost ribljeg fonda.

Odnedavno sportske sadržaje upotpunjuje i novosnovani klub atletske gimnastike koji okuplja mlade sa područja općine, a sve značajnije mjesto zauzima i tradicionalna auto-trka na brdskim stazama u Ustikolini koja je u kalendaru auto-trka u BiH.

Fotografija br 29: Ribarenje na rijeci Drini

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

Sportski kapaciteti i potencijali

Sportski tereni neophodni za rad i djelovanje sportskih kolektiva i klubova koji aktivno djeluju na području općine svojim kapacitetom u značajnom dijelu zadovoljavaju njihove potrebe, kao što su nogometni stadion, sportski tereni u sklopu Osnovne škole, ribarske staze uz rijeku Drinu za sportski ribolov i drugi kapaciteti.

Svi sportski kapaciteti su obnovljeni u proteklom petnaestogodišnjem periodu nakon reintegracije ovog dijela Bosne i Hercegovine, a koji su bili potpuno uništeni u periodu agresije na RBiH. Njihovom obnovom i rekonstrukcijom su stvoreni zadovoljavajući preduslovi za rad sportskih kolektiva i bolju organizaciju sporta i sportskih manifestacija. Afirmaciji i razvoju sporta u najvećoj mjeri, a u skladu sa mogućnostima, doprinosi Općina finansiranjem/sufinansiranjem sportskih kolektiva, sportskih manifestacija i izgradnjom infrastrukturnih sportskih kapaciteta. Značajnu ulogu ima i Osnovna škola u vidu organizacije sporta za mlade osnovnoškolskog uzrasta kroz svoje sekcije.

Izraženiji razvoj sporta u Općini Foča-Ustikolina je najvećim dijelom uslovljen nedostatkom sportskih kapaciteta i finansijskih sredstava i nepovoljnijom starosnom strukturom stanovništva.

Jedan od značajnih otežavajućih faktora u Općini Foča-Ustikolina koji u velikom dijelu utiče na razvoj sporta, na osnivanje sportskih klubova iz drugih grana sporta i kontinuiran rad sportskih kolektiva u toku cijele godine je nedostatak sportskih objekata zatvorenog tipa (dvorana i sale) na području općine.

Rekreacija postaje danas sve popularnija kod svih uzrasta stanovništva ali ona još nije dovoljno osmišljena i organizovana da bi dala željene rezultate. Na planu sportske rekreacije mladih, osjeća se problem privilegovanosti takmičarskog sporta i to na štetu amaterizma i sportske rekreacije, što za posljedicu ima nedostatak motivacije mladih za bavljenje sportom kako bi na taj način kvalitetnije iskoristili svoje slobodno vrijeme.

Općina Foča-Ustikolina nema raznovrstan izbor sportova i rekreativnih aktivnosti, te se sportom bave uglavnom talentovana djeca uključena u sportske klubove i školske sekcije.

Forsiranjem razvoja sporta, aktivnog odmora, kreiranjem aktivnosti u slobodnom vremenu spriječio bi se potencijalni razvoj destruktivnih pojava.

Sportsko-ribolovno društvo „Halil Sofradžija“ iz Ustikoline uradilo je Ribarstveno-gospodarsku osnovu te je na osnovu toga, a u skladu sa članom 10. i 12. Zakona o slatkovodnom ribarstvu dobilo saglasnost na istu. Na osnovu člana 10. Zakona o slatkovodnom ribarstvu i čl. 19. Statuta SRD „Halil Sofradžija“ i Upravni odbor je usvojio „Godišnji program unapređenja ribarstva za 2011. godinu“ a istim su predviđene aktivnosti: godišnji ulov ribe, plan poribljavanja, mjere i načini zaštite kao i sportsko-ribolovne aktivnosti.

Sve ovo su dobre pretpostavke za razvoj turizma a vezano za ribolovne djelatnosti pa možda i planski uzgoj i preradu.

Na području općine postoji takođe Lovačko društvo „Grebak“ koje broji 250 članova od toga ima 15 pionira. Lovačko društvo posjeduje 2 lovačke kuće, 7 koliba i nastrešnica, 4 visoke čeke i 6 hranilišta.

3.3.1.7. Mediji i informisanje

Informisanje je veoma značajna društvena djelatnost od čijeg funkcionisanja u znatnoj mjeri zavisi stanje političkog, ekonomskog, socijalnog i drugog raspoloženja građana. Dužnost Općine je da građanima osigura pristup javnim informacijama i da im kroz formalne i neformalne mehanizme omogući učešće u javnim poslovima.³⁴ Informiranje građana u općini Foča-Ustikolina se vrši putem oglašavanja na oglasnoj ploči u zgradi Općine, izdavanjem pismenih odgovora na usmene i pismene upite građana, svakodnevnog prijema građana kod načelnika Općine, kao i oglašavanja putem oficijelne web stranice općine. Akti koji se usvoje na Općinskom vijeću objavljuju se u Službenom glasniku Bosansko-podrinjskog kantona.

Stanje elektronskih i štampanih medija i web info-portala u općini nije na željenom nivou. Općina nema lokalnih medija tj nema ni jednu radio ili TV stanicu, nema ni jednu novinsku kuću, kao ni ITC ili dopisništvo nekog od medija sa sjedištem u drugim općinama. Na području općine postoji samo par web info-portala koje uređuju i održavaju mladi.

Pretpostavke za jedinstveno i kvalitetno informisanje građana na cijelom području općine nisu jednake. Značajan dio područja općine nema TV signal ili nema adekvatan TV signal (Jabuka, Filipovići, Kosova, Mrđelići i dr.), a dostupnost štampe za građane na području općine je samo na jednom mjestu u centru naselja Ustikolina.

³⁴ Pravo na učešće svim građanima osigurava pravo i mogućnosti da učestvuju, direktno i indirektno, putem slobodno izabranih predstavnika, u upravljanju javnim poslovima, kao i da imaju pristup javnim poslovima.

Službenik za informisanje uspostavlja neposrednu saradnju sa sredstvima informisanja kao i drugim putem (web-stranica organa uprave, oglasna tabla i dr.), obavještava građane o raznim odlukama i smjernicama kao i značajnim projektima i aktivnostima koje su poduzete. Jedan od efikasnijih načina bolje informisanosti svih građana, odnosno dobivanja informacija o dešavanjima u Općini kao i uvida u dokumentaciju i kopiranje iste, a koja je u posjedu organa uprave, je provedba Zakona o slobodi pristupa informacijama ("Službene novine FBiH", broj: 32/01). Ovim zakonom, čije odredbe se u potpunosti primjenjuju, omogućava se veća informisanost građana i transparentnost rada javne uprave, međutim potrebno je konstatovati da se ovaj vid dostupnosti informacija ne koristi u punoj mjeri, a naročito ne od strane mladih.

Radi pasivnog odnosa prema dešavanjima u izvršnoj i zakonodavnoj vlasti, mladi se ne uključuju u dovoljnoj mjeri u aktivnosti društvene zajednice i dovode sami sebe u neravnotežan odnos kod donošenja egzistencijalnih zaključaka, odluka i provedbe istih.

Potrebno je uspostaviti sistem redovnog informisanja mladih o mogućnostima putovanja, studiranja, razmjenama, o oblasti zdravlja mladih i zdravih stilova života, takmičenjima, oblicima neformalne edukacije, učešća na skupovima itd.

3.3.1.8. Mladi

Mladi (starosna dob do 35 godina) čine oko 20% ukupnog stanovništva na području Općine Foča-Ustikolina, od čega predškolskog i osnovnoškolskog uzrasta oko 40%, srednoškolskog uzrasta oko 13%, studenata oko 5% , zaposlenih oko 12% i nezaposlenih oko 30%.

Položaj mladih na području općine nije na zavidnom nivou. Lokalna zajednica u skladu sa svojim mogućnostima kontinuirano radi na poboljšanju uslova života i rada mladih, vrši stipendiranje studenata i omogućava volonterski i pripravnički rad mladim sa evidencije nezaposlenih osoba s ciljem njihovog stručnog osposobljavanja i usavršavanja i stvaranja povoljnijih preduslova za konkurentnost mladih na tržištu rada.

U periodu nakon reintegracije ovog dijela Bosne i Hercegovine obnovljeni su infrastrukturni objekti koji su bili potpuno uništeni u periodu agresije na RBiH i izgrađeni novi objekti koji su bili neophodni, s ciljem stvaranja povoljnijih uslova za život i rad mladih i organizacija koje okupljaju mlade u Općini Foča-Ustikolina.

Od ukupnog broja stanovnika Općine Foča-Ustikolina zaposleno je oko 200 osoba, od kojih mladi čine 33%. Od ukupnog broja zaposlenih u društvenom sektoru mladi čine u: zdravstvu 41%, policiji 57%, obrazovanju 31%, općinskoj upravi 15%, ostalom javnom sektoru 38%, a u privatnom sektoru 34% zaposlenih, što je značajniji procenat imajući u vidu procenat učešća mladih u ukupnom broju stanovnika općine.

Na evidenciji nezaposlenih na području općine se nalaze 392 osobe od kojih 165 osoba starosne dobi do 35 godina. Obrazovna struktura mladih u Općini Foča-Ustikolina koji se nalaze na evidenciji nezaposlenih osoba je sljedeća:

Tabela 67. Obrazovna struktura nezaposlenih iz kategorije mladih, 2010. godine

Stepen obrazovanja	NK	PK	KV	VKV	NSS	SSS	VŠS	VSS	Ukupno
Broj nezaposlenih	66	0	43	0	0	53	0	3	165

Izvor: Služba za zapošljavanje BPK Goražde

Mladi u Općini Foča-Ustikolina su u skladu sa svojim obrazovnim i stručnim kvalifikacijama zastupljeni u svim segmentima društva, a organizovani su u omladinskim, kulturnim i sportskim asocijacijama.

U lokalnom omladinskom savezu je aktivno oko 120 mladih, u nogometnom klubu je aktivno oko 90 mladih, u kulturno-umjetničkom društvu oko 60 mladih, u klubu atletske gimnastike oko 25 mladih, u izviđačkoj organizaciji oko 60 mladih, itd.

Organizacijama koje okupljaju mlade, lokalna zajednica je u skladu sa svojim mogućnostima dodjelila adekvatne prostorije za rad i kontinuirano potpomaže njihov rad dodjeljujući finansijska sredstva iz Budžeta Općine kao podršku njihovim projektima koje apliciraju u okviru institucionalnog oblika saradnje lokalne zajednice i NVO. Međutim zbog nedovoljnih finansijskih sredstava u Budžetu Općine ali i zbog nedovoljno razvijene idejnosti organizacija koje okupljaju mlade, do sada njihove aktivnosti nisu značajnije uticale na poboljšanje rada omladinskih asocijacija u ovoj lokalnoj zajednici.

Problemi mladih u Općini Foča-Ustikolina su najizraženiji u oblasti zapošljavanja i stambenog zbrinjavanja. U posljednje vrijeme prisutan je trend poboljšanja stanja u oblasti zapošljavanja.

U toku je izrada Strategije omladinske politike u općini koja se radi na osnovu podataka ranije provedenih istraživanja i analize na lokalnom nivou koje je vršio lokalni omladinski savez. Cilj strategije jeste identifikacija potreba mladih i strateško poboljšanje položaja mladih i rješavanje prioritarnih pitanja.

Na području općine Foča-Ustikolina ne postoji omladinski centar, tj. prostorije gdje bi mladi ljudi mogli provoditi slobodno vrijeme te organizirati određene aktivnosti koje su u istraživanju navedene kao deficitarne na području Općine kao što su različiti oblici neformalne edukacije i slično.

Volonterstvo je jedan od oblika djelovanja koji mogu pomoći mladim ljudima da se osjećaju korisno i da steknu određena iskustva koja će im kasnije biti od velike koristi pri pronalasku stalnog zaposlenja.

3.3.1.9. Nevladin sektor

Na području općine djeluje značajan broj nevladinih organizacija (NVO), koje imaju status udruženja od javnog interesa u općini i to NVO iz oblasti: sporta, kulture i obrazovanja.

Tabela 68. Pregled aktivnih NVO

Rb	Nevladina organizacija / udruženje
1.	Nogometni klub „Kolina“ Ustikolina
2.	Kulturno-umjetničko društvo „Polet“ Ustikolina
3.	Lovačko udruženje „Grebak“ Ustikolina
4.	Udruženje demobilisanih boraca Armije RBiH Foča-Ustikolina
5.	Sportsko-ribolovno društvo „Halil Sofradžija“ Ustikolina
6.	Udruženje RVI Općine Foča-Ustikolina
7.	Omladinski savez Ustikolina
8.	Udruženje penzionera Ustikolina
9.	Udruženje poljoprivrednih proizvođača Foča-Ustikolina
10.	Izviđački odred „Stolac“ Ustikolina
11.	Udruženje „Klub atletske gimnastike“ Ustikolina
12.	Udruženje „Povratak“ Ustikolina
13.	Udruženje „Dijaspore“ Ustikolina
14.	Udruženje „Ustikoljanski povratnici“ Ustikolina
15.	Udruženje poljoprivrednika Foča-Ustikolina
16.	Udruženje žena „Emina“ Ustikolina
17.	Udruženje za zaštitu i unapređenje okoliša, prirode i zdravlja „Eko-Drina“ Ustikolina
18.	Udruženje voćara, poljoprivrednika inženjera i tehničara „Voćar“ Foča-Ustikolina

Izvor: Općina Foča-Ustikolina

Općina Foča-Ustikolina iz Budžeta izdvaja sredstva za finansiranje programa i projekata NVO. Sredstva namijenjena za NVO u Budžetu Općine se nalaze na jednom ekonomskom kodu i ista se dodjeljuju NVO putem Javnog poziva za prijavu projekata za dodjelu sredstava iz Budžeta Općine za NVO, a u skladu sa Sporazumom Općine i NVO i Odlukom o kriterijima, načinu i postupku dodjele sredstava iz budžeta

Općine za NVO. Javni poziv za dodjelu sredstava za NVO iz Budžeta Općine se raspisuje svake godine i objavljuju se u sredstvima javnog informisanja. Postoje definisani kriteriji za dodjelu sredstava za NVO. Za provođenje procedure i odabir projektnih prijedloga pristiglih putem javnih poziva zadužena je Komisija za dodjelu sredstava iz Budžeta Općine nevladinim organizacijama. Komisija broji sedam članova, od kojih su predsjednik i tri člana predstavnici nadležne općinske službe i tri člana predstavnici nevladinog sektora / građana.

Postoji jedinstven i jednobrazan formular za podnošenje projektnih prijedloga. Nakon okončanja postupka komisija šalje svim aplikantima obavijest o prihvatanju ili neprihvatanju prijedloga projekta ili programa, a u slučaju neprihvatanja navodi se obrazloženje. Na isteku godine u kojoj su sredstva dodjeljena NVO su dužne dostaviti izvještaj o utrošku dodjeljenih sredstava.

Kako BiH, tako i općini Foča-Ustikolina potrebni su obrazovani i kvalificirani mladi ljudi koji će postati odgovornim građanima/kama i preuzeti na sebe odgovornost za privredni rast i unapređenje životne sredine u kojoj žive. Aktivno učešće mladih u društvu znači društveni i politički angažman mladih, njihovo angažiranje u rješavanju problema u zajednici, pogotovo u pitanjima koja su njima bitna, kao i u donošenju odluka u lokalnim zajednicama i na državnom nivou.

Zainteresiranost građana za aktivno sudjelovanje u upravljanju javnim poslovima i razvoju zajednice je i dalje na nezadovoljavajućem nivou. Uprkos velikom broju mehanizama za učešće u javnim poslovima, stvarni uticaj građana i organizacija građanskog društva na proces donošenja odluka i upravljanje javnim poslovima zapravo je neznatan. Iako Općina pruža podršku razvoju civilnog društva, neophodni su i dodatni naponi za unapređenje saradnje između lokalnih vlasti i sektora građanskog društva, i stvaranje boljeg okruženja za građansko djelovanje. Unapređenje ove komunikacije je važno i stoga što aktivno, značajno i slobodno učešće predstavlja i jednu od osnovnih komponenti prava na razvoj.

Aktivno sudjelovanje mladih u društvu značajno je iz više razloga: ono doprinosi razvoju demokratskog društva, uči i čini mlade odgovornim građanima/kama, te podiže svijest o dobrovoljnom angažmanu u zajednici. Uključivanjem mladih u društvene procese osigurava se poboljšanje općeg stanja u budućnosti, a zadovoljavanje potreba mladih usklađeno je s njihovim željama. Ova oblast objedinjuje saradnju između drugih oblasti, naprimjer, obrazovanja (jer nudi neformalno obrazovanje), sporta i kulture (kroz manifestacije u okviru omladinskog aktivizma i kreativnih aktivnosti mladih), zdravlje (mentalno zdravlje, zdrava ishrana, zdravi stilovi života) itd. Obzirom da Općina na polju aktivnog sudjelovanja mladih u zajednici može daleko više učiniti, jer nadležnosti i briga viših nivoa vlasti nisu odgovarajući, ova oblast zaslužuje poseban značaj.

3.3.2. Sektorska PESTEL i SWOT analiza

Analiza je rezultat dviju cjelodnevnih radionica, održanih novembru i decembru 2011. godine, na kojima se od strane sektorske radne grupe za društveni razvoj, a potom i kompletne radne grupe za izradu SLOR, diskutovalo o svim ključnim faktorima koji utiču na razvoj društva u cjelini i kvalitet života stanovništva, kako u urbanim, tako i u ruralnim područjima općine Foča-Ustikolina.

PESTEL analiza

Na poboljšanje kvaliteta života i razvoj društvenog sektora na području općine Foča-Ustikolina pozitivno utiče niz političkih faktora kao što je postojanje jedinice lokalne samouprave, geopolitički položaj općine, podrška i saradnja općina, ministarstava, agencija i drugih institucija smještenih u Sarajevu. Ključni politički faktori koji ograničavaju društveni razvoj u ovoj lokalnoj zajednici su nefunkcionalan ustavni sistem u BiH koji se odražava na niže administrativne jedinice, neefikasno tržište rada, nepovoljna fiskalna politika za jedinice lokalne samouprave, politička ovisnost prema višim nivoima vlasti.

Ekonomski faktori sa pozitivnim uticajem na društveni razvoj općine Foča-Ustikolina kvalitativno i kvantitativno zadovoljavajući prirodni resursi, adekvatni infrastrukturni privredni kapaciteti, efikasnost općinske administracije u postupcima pokretanja biznisa, niska cijena radne snage. Negativno na kvalitet života, obrazovanje i druge aspekte društvenog razvoja na području Općine utiču nedostatak finansijskih sredstava (mali izvorni prihodi), niska kupovna moć stanovništva.

Pozitivan uticaj na razvoj društvenog aspekta života na području općine Foča-Ustikolina imaju i razni socijalni faktori poput bezbjednosti, relativno nižeg stepena siromaštva, neprisustva kriminaliteta i svih oblika nasilja, visoke stopa upisa učenika u srednje škole i visoko školske ustanove.

Ipak, među socijalnim faktorima ima i onih sa negativnim dejstvom na društveni razvoj ove lokalne zajednice – kao što su nepovoljna obrazovna struktura lica koja se nalaze na evidenciji nezaposlenih osoba, deficitarnost kadrova, nezadovoljavajuća socijalna politika, starosna struktura stanovništva.

Tehničko-tehnološki faktor sa najvećim pozitivnim dejstvom na kvalitet života i mogućnost društvenog razvoja na području Foča-Ustikolinaa predstavlja kvalitetan pristup telekomunikacijskom sistemu (telefon i internet), istraživanja prirodnih resursa s ciljem eksploatacije, institucionalna uvezanost savremenim sistemima među različitim nivoima vlasti. Istovremeno, zastarjelost opreme, loša tehnička opremljenost školskih kabineta, nepostojanje tehničko-tehnoloških uslova za proizvodnju medijskih sadržaja, nedostatak opreme za kulturu (kina, pozorišta, muzeji, galerije i dr.) ograničavaju društveni razvoj ove sredine.

Radna grupa je ocijenila da ekološke faktore koji povoljno djeluju na društveni razvoj predstavljaju zdrava životna sredina, zadovoljavajuća ekološka svijest građana, zadovoljavajuće sakupljanje otpada, mali broj potencijalnih zagađivača. S druge strane, negativno na poboljšanje kvaliteta života i društvenog razvoja na području općine Foča-Ustikolina utiču faktori kao što je nepostojanje reciklažnih postrojenja i nepostojanje institucija iz oblasti ekologije.

Pravni faktori sa pozitivnim dejstvom na društveni razvoj općine Foča-Ustikolina su svakako poštivanje građanskih sloboda, transparentnost u radu općinske administracije, konsultiranje građana u postupku donošenja općinskih propisa (javne rasprave), prihvatljivost i provodljivost općinskih propisa. Negativno na razvoj društvenog života u ovoj lokalnoj zajednici utiču faktori poput raspodjele nadležnosti između nivoa vlasti BiH na štetu lokalnih zajednica, zakonska neusklađenost (kolizija propisa), nepostojanje zakona o posebnom socio-ekonomskom statusu ove Općine.

SWOT analiza

SWOT analiza, kao ključni aparat za identifikaciju mogućih prednosti lokalne zajednice u odnosu na komparativne sisteme, utvrdila je osnovne pravce djelovanja i predstavlja rezultat diskusija i analiza o internim snagama i slabostima i eksternim prijetnjama i mogućnostima koje karakterišu društveni razvoj na području općine Foča-Ustikolina. Identifikovani atributi u donjoj tabeli rezultat su rada učesnika radionica, predstavnika privrede, relevantnih institucija i kompetentnih pojedinaca u Općini, i zbirni je iskaz njihovog viđenja postojećeg stanja.

Snage:	Slabosti:
• Bezbjednost • Transparentnost u radu općinske administracije • Zadovoljavajući infrastrukturni i privredni kapaciteti • Konsultacije građana u donošenju općinskih propisa- javne rasprave • Zadovoljavajuće skupljanje otpada • Efikasnost općinske administracije u postupcima pokretanja biznisa • Prihvatljivost i provodljivost općinskih propisa • Kvalitet i kvantitet prirodnih resursa za sport i rekreaciju • Stimulativno opredjeljenje Općinskog vijeća Foča-Ustikolina za podršku društvenom razvoju	• Nezadovoljavajući prirodni priraštaj i mortalitet • Neadekvatan sistem kanalizacije i otpadnih voda • Nepovoljna obrazovna struktura lica na evidenciji nezaposlenih osoba • Nepostojanje reciklažnog postrojenja • Deficitarnost kadrova • Nepostojanje tehničko-tehnoloških uslova za proizvodnju medijskih sadržaja • Nedostatak opreme za kulturu (kina, pozorišta, galerije, muzeji) • Starosna struktura stanovništva
Mogućnosti:	Prijetnje:
• Poštivanje građanski sloboda • Zdrava životna sredina • Kvalitetan pristup telekomunikacijskom sistemu (telefon i internet) • Postojanje jedinice lokalne samouprave • Prirodni resursi u kvalitativnom i kvantitativnom smislu • Istraživanje prirodnih resursa s ciljem eksploatacije • Geo-politički položaj općine • Relativno niži stepen siromaštva • Nepprisustvo kriminaliteta i svih oblika nasilja • Saradnja sa općinama, institucijama i organizacijama smještenim u Sarajevu	• Raspodjela nadležnosti između nivoa vlasti u BiH na štetu lokalnih zajednica • Zastarjelost opreme • Nefunkcionalan ustavni sistem BiH koji se odražava na niže administrativne jedinice • Nedostatak radnih mjesta • Nedostatak finansijskih sredstava (mali izvorni prihodi) • Zakonska neusklađenost – kolizija propisa • Loša tehnička opremljenost školskih kabineta • Nezadovoljavajuća socijalna politika • Nepovoljna fiskalna politika za jedinice lokalne samouprave • Nepostojanje institucija iz oblasti zaštite životne sredine i ekologije

3.4. Integralna analiza faktora i usmjerenja razvoja

Nakon provedenih sektorskih analiza faktora koji utiču na održivi razvoj općine Foča-Ustikolina, radna grupa je na osnovu diskusije, bazirane na argumentima koji su pobrojani u opisu postojećeg stanja sve tri posmatrane oblasti (životne sredine i infrastrukture, ekonomskog i ruralnog razvoja, društvenog razvoja), pažljivo izvršila integralnu PESTEL i SWOT analizu ključnih uticaja na održivi razvoj, na koje je onda primijenila tehniku matrice povezanosti, te postigla konsenzus oko zaključnih razmatranja u pogledu faktora i strateških usmjerenja razvoja.

Sektorske analize faktora razvoja poslužile su naročito kod uspostavljanja strateških ciljeva svakog od sektora, dok je integralna analiza poslužila kao osnov za pravilno određivanje strateških usmjerenja i za odabir prioriteta održivog razvoja općine Foča-Ustikolina u planiranom petogodišnjem okviru. Oba nivoa analize poslužit će kao valjan osnov za situacione analize i tokom faze realizacije strategije, kada budu detaljno pripremani i implementirani pojedinačni projekti u sva tri sektora.

3.4.1. Integralna PESTEL analiza

- U okviru političkih faktora pozitivno dejstvo na održivi razvoj općine Foča-Ustikolina imaju: geopolitički položaj općine i njeno postojanje u formi jedinice lokalne samouprave, kontinuitet vlasti i blisko održavanje lokalnih izbora, dobra saradnja i podrška od općina, organizacija i institucija smještenih u Sarajevu, zadovoljavajuća saradnja općine sa kantonalnim organima vlasti. Negativno pak dejstvo na razvoj odražavaju politička nestabilnost u BiH i regionu, nefunkcionalan ustavni sistem BiH koji se odražava na niže administrativne jedinice, nepovoljna fiskalna politika za jedinice lokalne samouprave i politička ovisnost prema višim nivoima vlasti, blizina entiteske granice zbog čestih opstrukcija u rješavanju problema, složen administrativni aparat u BPK obzirom na njegovu površinu i broj stanovnika.
- Ekonomski faktori s pozitivnim dejstvom na održivi razvoj Općine su posjedovanje prirodnih resursa u kvantitativnom i kvalitativnom smislu (drvo, voda, gips, ...), spremnost na sradnju sa potencijalnim ulagačima i efikasnost općinske administracije u postupcima pokretanja biznisa, zadovoljavajući infrastrukturni i privredni kapaciteti te izgradnja i rekonstrukcija saobraćajnica i obala utvrda oko rijeke Drine, trend porasta maloprivrednih preduzeća i poljoprivrednih proizvođača, niska cijena radne snage. Na održivi razvoj negativno djeluju nedostatak izvornih finansijskih sredstava, loša infrastruktura u ruralnim područjima, nedovoljna iskorištenost prirodnih resursa, nedovoljna stimulativna sredstva za razvoj privrede, nefunkcionalno tržište kapitala (nedostatak radnih mjesta), niska kupovna moć stanovništva.
- Među socijalnim faktorima pozitivno na razvoj Općine djeluju povoljna bezbjedonosna situacija i neporisustvo kriminaliteta i svih oblika nasilja, porast nivoa obrazovanja i visok stepen upisa učenika u srednje škole i visokoškolske ustanove, istureni odjeli visokoškolskih ustanova u susjednim općinama, relativno niži stepen siromaštva, relativno razvijen nevladin sektor. Negativno na razvoj djeluju nepovoljna starosna struktura i prirodni priraštaj stanovništva, deficitarnost kadrova (naročito u zdravstvu), nepostojeća stambena politika, nedostatak poduzetničkog mentaliteta i ideja, nepovoljna obrazovna struktura lica koja se nalaze na evidenciji nezaposlenih osoba, nezadovoljavajuća socijalna politika i kvalitet života.
- Tehničko-tehnološki faktori koji podržavaju razvoj općine Foča-Ustikolina su urađena istraživanja i elaborat za eksploataciju prirodnih resursa, kvalitetan pristup telekomunikacionom sistemu (telefon, internet), urađeni infrastrukturni projekti, tehnološki podsticaji, nepostojanje prljave

industrije, institucionalna uvezanost savremenim sistemima među različitim nivoima vlasti. Ograničavajući faktori za razvoj su nizak nivo tehničko-tehnološkog razvoja, tehničko-tehnološka zastarjelost opreme i infrastrukture, loša tehnička opremljenost školskih kabineta, nepostojanje tehničko-tehnoloških uslova za proizvodnju medijskih sadržaja i loša pokrivenost određenih područja TV-signalom, nedostatak opreme za kulturu.

- Ekološki faktori s pozitivnim dejstvom na održivi razvoj općine su: očuvana i zdrava životna sredina, mali broj potencionalnih zagađivača, zadovoljavajuće sakupljanje otpada, šume i vode, proizvodnja zdrave organske hrane. Negativan efekat na razvoj imaju nepostojanje adekvatne deponije smeća i kvalitetne opreme, neadekvatan sistem kanalizacije i otpadnih voda, velika površina pod minama i NUS, nepostojanje inspeksijskih organa na nivou općine i drugih institucija za zaštitu okoliša, nepostojanje reciklažnih postrojenja.
- Pravni faktori koji pozitivno utiču na održivi razvoj Općine su dobro regulisana zaštita ljudskih prava i građanskih sloboda, podrška državnih i federalnih nivoa vlasti u infrastrukturi i zaštiti okoliša, transparentnost u radu općinske administracije, nedavno usvojeni LEAP, konsultacije građana u postupku donošenja općinskih propisa, postojanje prihvatljivih i provodivih općinskih propisa. Negativno na razvoj lokalne zajednice utiču raspodjela nadležnosti između nivoa vlasti BiH na štetu lokalnih zajednica, zakonska neusklađenost i nedosljednost u primjeni propisa, loš set propisa za poslovanje, nepostojanje Zakona o posebnom socio-ekonomskom statusu općine, neregulisanost preciznih kriterija i procedura dodjele grantova viših nivoa vlasti zakonom, nedovoljna podrška kantonalnih organa vlasti za kapitalne investicije.

3.4.2. Integralna SWOT analiza

SNAGE :	SLABOSTI :
• Prirodni resursi (drvo,voda,gips) turistički pogoni, poljoprivredno zemljište • Povoljna bezbjedonosna situacija • Efikasnost općinske administracije i njena podrška u donošenju propisa u postupcima donošenja biznisa • Zadovoljavajući infrastrukturni i privredni kapaciteti (urađeni projekti za infrastrukturu) • Postojeći ljudski resursi (mladi i obrazovani u općinskoj administraciji, poduzetništvu, poboljšana kvalifikaciona struktura stanovništva) • Čista životna sredina (nepostojanje prljave industrije) i usvojen LEAP • Dobre prakse i infrastruktura u proizvodnji organske hrane i organizovan otkup biljnih proizvoda po tehnološkim standardima • Trend porasta MSP i poljoprivrednih proizvođača • Pozitivan trend-Uvođenje standardizacije u proizvodnju • Postojeći nevladin sektor.	• Nedovoljna iskorištenost prirodnih resursa • Neadekvatan sistem kanalizacije i otpadnih voda (nepostojanje kolektora, zastarjela mreža idr.) • Loša putna infrastruktura u ruralnim područjima • Deficitarnost kadrova (naročito u zdravstvu) i nepostojeća stambena politika prema mladima) • Nedostatak poduzetničkog mentaliteta i ideja • Nepovoljna obrazovna struktura lica na evidenciji nezaposlenih osoba • Nepostojanje tehničko-tehnoloških uslova za proizvodnju medijskih sadržaja i opreme za kulturu (kina,pozorišta, muzeji, galerije i dr.) • Nezadovoljavajući nivo tehničko-tehnološkog razvoja (zastarjele ili nepostojeće tehnologije u privredi) • Nedovoljno razvijena ekološka svijest stanovnika i nepostojanje komunalnog inspektora, adekvatne deponije i sistema za reciklažu • Nepovoljan prirodni priraštaj i starosna struktura stanovništva • Nedostatak ljudskih kapaciteta za apliciranje na fondove EU
MOGUĆNOSTI :	PRIJETNJE :
• Podrška državnih i federalnih vlasti u infrastrukturi i zaštiti okoliša • Saradnja sa općinama instucijama i organizacijama smještenim u Sarajevu • Saradnja kantonalnih vlasti sa nižim nivoima vlasti • Tehnološki podsticaji viši nivoa vlasti i međunarodnih organizacija • Podsticajne mjere viših nivoa vlasti i međunarodnih organizacija za uvođenje standardizacije icertifikacije proizvoda • Povećan interes stranih i domaćih ulagača za korištenje hidropotencijala • Istraživanje prirodnih resursa sciljem njihove eksploatacije (gips,hidro potencijali,zemljište..) • Istureni odjeli i visokoškolske ustanove u susjednim općinama • Doar pristup telekomunikacijskom sistemu • Postojanje jedinice lokalne samouprave • Predpristupni fondovi EU	• Politička nestabilnost u BiH i regionu i globalna ekonomska kriza • Nepovoljna fisikalna politika za jedinice lokalne samouprave (nedostatak finansijskih sredstava, nedefinisani grantovi i mali izvorni prihodi) • Raspodjela nadležnosti između nivoa vlasti u BiH na štetu lokalnih zajednica i neusklađenost zakona – kolizija propisa • Nedosljednost u primjeni zakona i propisa • Nedovoljna podrška kantonalnih organa vlasti za kapitalne investicije i podsticajna sredstva • Nezadovoljavajuća socijalna politika • Nezadovoljavajući set propisa za poslovanje • Skup administrativni aparat u BPK • Blizina entitetske granice HE Paunci • Zagađenost zemljišta minama i NUS

3.4.3. Integralna analiza strateških usmjerenja

Primjenjenom matricom međusobne povezanosti pojedinih elemenata integralne SWOT analize došlo se do potencijalnih strateških usmjerenja razvoja općine Foča-Ustikolina u narednih 5 godina, među kojima naročitu pažnju zaslužuju ona koja su proizašla iz kombiniranja snaga kojima Općina raspolaže i mogućnosti koje joj nudi okruženje.

Strateška usmjerenja proizašla iz povezanosti snaga i mogućnosti

- Razvijanje i korištenje dobre saradnje sa višim nivoima vlasti i investitorima radi iskorištenja prirodnih resursa,
- Uspostavljanje i korištenje dobre saradnje sa višim nivoima vlasti i raspoloživih fondova međunarodnih organizacija (predpristupni fondovi EU i dr) radi nastavka izgradnje infrastrukturnih i privrednih kapaciteta,
- Korištenje podrške federalnih i državnih vlasti u zaštiti okoliša kao i tehnoloških podsticajnih mjera za zaštitu čiste životne sredine
- Korištenje podrške organizacija i institucija smještenih u Sarajevu i tehnoloških podsticaja za standardizaciju i certifikaciju, saradnje sa visokoškolskim institucijama, međunarodnih fondova i donatora radi povećanja broja subjekata i obima privredne aktivnosti na području općine
- Jačanje kapaciteta vladinog i nevladinog sektora korištenjem kvalitetnog pristupa telekomunikacijskom sistemu
- Intenzivnije uključivanje mladih u razvojne projekte

Strateška usmjerenja proizašla iz povezanosti snaga i prijetnji

- Unapređenje i promovisanje povoljnog ambijenta za investitore
- Uspostavljanje saradnje sa višim nivoima vlasti i donatorima radi poboljšanja socijalnog statusa stanovnika
- Iskorištenje nevladinog sektora za zaštitu životne sredine i insistiranje na odgovornom i ekološki prihvatljivom korištenju hidro – potencijala
- Nastavak procesa deminiranja i zaštite od mina i NUS-a
- Insistiranje kod viših nivoa vlasti na usklađivanju i dosljednoj primjeni zakona i drugih propisa
- Insistiranje kod BPK na restrukturiranju administracije i uspostavi kantonalne razvojne službe

Strateška usmjerenja proizašla iz povezanosti slabosti i mogućnosti

- Uspostavljanje sistema za afirmaciju privlačenja i ostanka mladih obrazovanih ljudi
- Razvoj poduzetničkog mentaliteta i implementacija poslovnih ideja kroz edukativne i stimulativne mjere i podsticanje javno-privatnog partnerstva
- Korištenje javno-privatnog partnerstva i saradnje sa NVO i školom za razvijanje lokalnih medijskih i kulturnih sadržaja
- Podizanje ekološke svijesti korištenjem edukativnih i drugih mjera podržanih iz predpristupnih fondova EU i drugih izvora
- Izgradnja ljudskih i institucionalnih kapaciteta za efikasno korištenje raspoloživih fondova EU i drugih izvora

Strateška usmjerenja proizašla iz povezanosti slabosti i prijetnji

- Razvoj saobraćajne i komunalne infrastrukture u ruralnim područjima radi iskorištavanja prirodnih resursa i poboljšanja kvaliteta življenja
- Razvoj ruralnog turizma
- Proizvodnja organske hrane, proizvoda od šumskih plodova i ljekobilja
- Razvoj malog i srednjeg poduzetništva s posebnim osvrtom na zanatstvo i usluge

- Stvaranje administrativnih i infrastrukturnih preduslova za korištenje mineralnih i drugih rudnih resursa i hidropotencijala
- Pобоljšanje uslova života u ruralnim područjima (korištenjem poticajnih sredstava domaćih i međunarodnih donatora)
- Izgradnja poduzetničkog mentaliteta umrežavanjem napora NVO i donatora

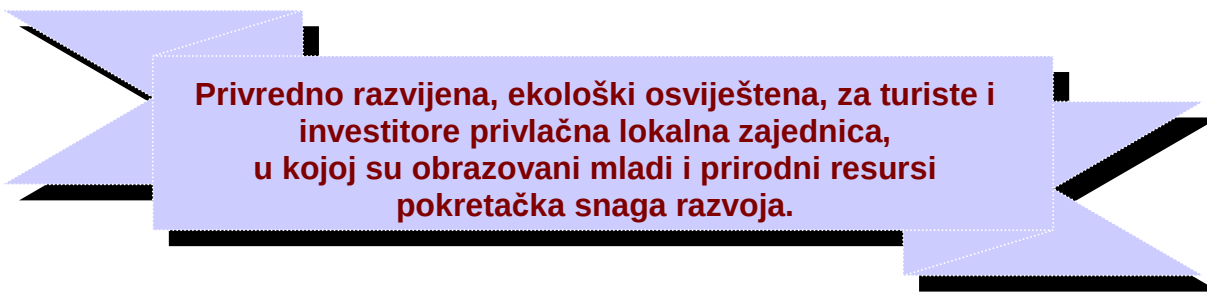

4. DEFINISANJE STRATEGIJE

Na osnovu prikaza trenutnog stanja po tri osnovna elementa održivog razvoja: 1. zaštita životne sredine i infrastruktura, 2. ekonomski i ruralni razvoj i 3. društveni razvoj (stanovništvo, obrazovanje, kvalitet života), kao i sprovedenih analiza, u nastavku se definiše strategija sa svojim osnovnim parametrima tj. strateškim i implementacijskim okvirom.

4.1. Izjava o viziji održivog razvoja

Na osnovu konstruktivnih diskusija i postignutog konsenzusa svih članova radne grupe za izradu strategije, usvojena je vizija održivog razvoja općine Foča-Ustikolina, koja u narednom desetogodišnjem periodu teži ka tome da postane:

Privredno razvijena, ekološki osviještena, za turiste i investitore privlačna lokalna zajednica, u kojoj su obrazovani mladi i prirodni resursi pokretačka snaga razvoja.

4.2. Definisanje prioriteta, strateških ciljeva i programa

Na osnovu provedenih situacionih i drugih kvalitativnih analiza postojećeg stanja, te pažljive procjene razvojnih mogućnosti, a u skladu sa vizijom održivog razvoja općine Foča-Ustikolina, definisani su osnovni parametri strategije tj. razvojni prioriteti u oblasti životne sredine i infrastrukture, u oblasti ekonomskog i ruralnog razvoja, te u oblasti društvenog razvoja.

Prioritet 1: Zaštita i iskorištenje prirodnih resursa izgradnjom infrastrukture i podizanjem ekološke svijesti uz pomoć viših organa vlasti i međunarodnih donatora

Ovaj prioritet vezan je za potrebna unapređenja životne sredine, kao i za ekološki odgovoran razvoj infrastrukturnih objekata. Akcenat u okviru ovog prioriteta je stavljen na ona razvojna usmjerenja koja su proizašla iz komplementarnih i/ili sinergetskih pozitivnih efekata sadejstva unutarnjih snaga i vanjskih mogućnosti u ovoj oblasti. Također, razvojni okvir je postavljen i na onim usmjerenjima koja su od strane radne grupe ocijenjena prioritarnim u narednom petogodišnjem periodu kao preduslovi za poboljšanje zaštite okoliša, i/ili kao infrastrukturni preduslovi za realizaciju konkretnih usmjerenja iz oblasti privrednog i društvenog razvoja i poboljšanja kvaliteta života na području općine Foča-Ustikolina.

Na osnovu toga postavljaju se sledeći strateški ciljevi, a na osnovu njih i programi za svaki od njih:

Strateški cilj 1.1.: Unaprijeđena komunalna i privredna infrastruktura uz pomoć viših nivoa vlasti, predpristupnih fondova EU i drugih izvora

Program 1.1.1: Kanalizaciona infrastruktura

Program 1.1.2: Zaštita i korištenje voda

Program 1.1.3: Elektrifikacija

Program 1.1.4: Putna infrastruktura

Strateški cilj 1.2.: Smanjeno zagađenje vode, tla, zraka i miniranih površina

Program 1.2.1: Ekološki odgovorno upravljanje zemljištem

Prioritet 2: Uspostava podsticajnog ambijenta za investitore i povećanje konkurentnosti privrede sa posebnim fokusom na turizam i organsku poljoprivrednu proizvodnju

Ovaj prioritet vezan je za potrebna unapređenja okolnosti u kojima privredni subjekti djeluju na području općine Foča-Ustikolina, sa posebnim osvrtom na ruralna područja i poticanje poduzetništva među stanovništvom koje na njima živi. Akcenat u okviru ovog prioriteta je stavljen na ona razvojna usmjerenja koja su proizašla iz komplementarnih i/ili sinergetskih pozitivnih efekata sadejstva unutarnjih snaga i vanjskih mogućnosti u ovoj oblasti, pri čemu je osnovna intencija povećanje stepena konkurentnosti domaćih proizvoda i usluga. Također, razvojni okvir je postavljen i na onim usmjerenjima koja su od strane radne grupe ocijenjena prioritarnim u narednom petogodišnjem periodu kao preduslovi za poboljšanje privrednog i ruralnog razvoja, i/ili kao preduslovi za ostvarenje konkretnih usmjerenja iz oblasti zaštite okoliša i infrastrukture, odnosno iz oblasti društvenog razvoja i poboljšanja kvaliteta života na području općine Foča-Ustikolina.

Na osnovu toga postavljaju se sledeći strateški ciljevi, a na osnovu njih i programi za svaki od njih:

Strateški cilj 2.1.: Povećana konkurentnost privrednih subjekata

Program 2.1.1: Jačanje proizvodno-prerađivačkih kapaciteta u poljoprivredi

Strateški cilj 2.2.: Efikasnije iskorišteni raspoloživi fondovi i podsticajna sredstva

Program 2.2.1: Razvoj poduzetništva

Strateški cilj 2.3.: Potaknuta uspostava institucionalnog okvira za razvoj i promociju poduzetništva

Program 2.3.1: Razvojna infrastruktura

Strateški cilj 2.4.: Efikasnija saradnja sa višim nivoima vlasti i drugim partnerima

Program 2.4.1: Razvoj saradnje u oblasti turizma

Prioritet 3: Unaprijeđenje, organizovanje i upotreba ljudskih potencijala s ciljem poboljšanja kvaliteta života

Ovaj prioritet vezan je za potrebna unapređenja preduslova za kvalitetniji i sadržajniji društveni život građana, kako u urbanim, tako i u ruralnim područjima općine Foča-Ustikolina. Akcenat u okviru ovog

prioriteta je stavljen na ona razvojna usmjerenja koja su proizašla iz komplementarnih i/ili sinergetskih pozitivnih efekata sadejstva unutarnjih snaga i vanjskih mogućnosti u ovoj oblasti. Također, razvojni okvir je postavljen i na onim usmjerenjima koja su od strane radne grupe ocijenjena prioriternim u narednom petogodišnjem periodu kao preduslovi za poboljšanje rada javne uprave, njene saradnje sa nevladinim sektorom, donatorskom zajednicom i višim nivoima vlasti, za namicanja sredstava za razvoj, odnosno kao preduslovi za ostvarenje konkretnih usmjerenja iz oblasti zaštite okoliša i/ili privrednog i ruralnog razvoja i za poboljšanja kvaliteta života na području općine Foča-Ustikolina.

Na osnovu toga postavljaju se sledeći strateški ciljevi, a na osnovu njih i programi za svaki od njih:

Strateški cilj 3.1.: Jačanje kapaciteta i saradnje vladinog i nevladinog sektora

Program 3.1.1: Jačanje nevladinog sektora

Strateški cilj 3.2.: Uspostavljen sistem za afirmaciju privlačenja i ostanka mladih i obrazovanih ljudi na području općine

Program 3.2.1: Obrazovanje i stambeno zbrinjavanje mladih

Program 3.2.2: Afirmacija sporta

Strateški cilj 3.3.: Unaprijeđen poduzetnički mentalitet i stepen društvene angažiranosti stanovništva

Program 3.3.1: Poboljšanje administrativnih usluga i privrednog ambijenta

Strateški cilj 3.4.: Podstaknuto korištenje javno-privatnog partnerstva za unaprijeđenje medijskih i kulturnih sadržaja

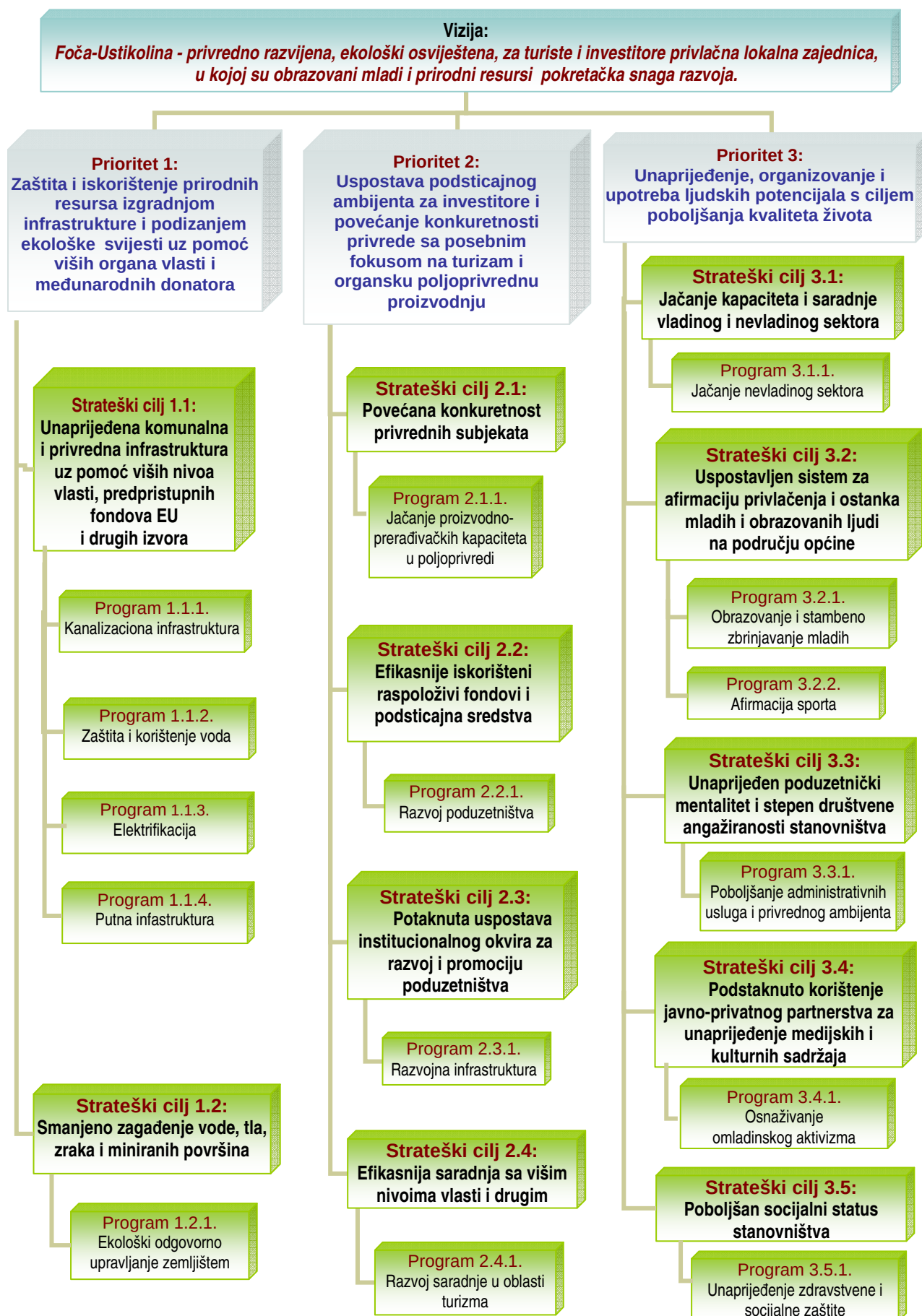
Program 3.4.1: Afirmacija kulture i medijskih sadržaja

Strateški cilj 3.5.: Poboljšan socijalni status stanovništva

Program 3.5.1: Unaprijeđenje zdravstvene i socijalne zaštite

Shema 1. Grafički prikaz osnovnih parametara Strategije

5. AKCIONI PLAN

Akcioni plan Strategije prikazan na ovom mjestu treba da posluži kao osnova za izradu godišnjih operativnih planova s ciljem realizacije ove Strategije.

Akcioni plan obuhvata:

- 3 razvojna prioriteta,
- 11 strateških ciljeva,
- 15 programa, i
- 50 identifikovanih projekata od strateškog značaja.

Napomene:

- Zbog uticaja svjetske ekonomske krize, kako na globalnom, tako i na nacionalnom nivou, neka predviđanja po pitanju uticaja Strategije na relevantne indikatore se ne mogu dati dovoljno precizno, ali se očekuje da će se određena poboljšanja ipak ostvariti, u skladu sa ukupnom situacijom.
- U koloni "Iznos i izvor finansiranja":
 - "Iznos" predstavlja procijenjenu vrednosti projekata izraženu u KM – prava vrijednost projekata će biti preciznije određena tek kada se svaki konkretni projekat detaljno pripremi
 - "Izvor finansiranja" predstavlja doprinos mogućih finansijera za podršku finansiranju i implementaciji projekata
 - Procjena budžeta projekata je data na osnovu kursa 1 EUR = 1,95583 KM
 - U zagradi je data stvarna vrijednost prethodno realizovanih projekata (u slučaju revidiranih verzije strategija)
- U kolonama "Projekat", "Partneri", "Vrijeme realizacije", kao i "Indikatori", takođe su date okvirne vrijednosti/nazivi, a preciznije će biti određeni kada se konkretni projekti detaljno pripreme.
- Radi obezbjeđenja što bržeg i efikasnijeg početka implementacije strategije, kao i motiviranja partnera za uspješnu saradnju, pored kratkog prikaza strateški značajnih 50 pažljivo odabranih projekata čije implementacija će biti okosnica ostvarenja postavljene strategije održivog razvoja, u okviru njih je odabrano „Top 10“ projekata po kriteriju da imaju veliki značaj za sektore razvoja, a da istovremeno imaju najmanje barijera za realizaciju, tako da se realno očekuje da će oni biti prvi implementirani. Radi lakšeg obavljanja potrebnih priprema za startanje tih „Top 10“ projekata odmah u prvoj godini realizacije strategije, priređen je detaljniji opis svakog od njih.
- Pored prioriternih 50 projekata kojima se obezbjeđuje održivi razvoj u planiranom petogodišnjem periodu, baziran na ekološki odgovornom upravljanju resursima u sva tri sektora razvoja (životnoj sredini i infrastrukturi, privredi i društvu), ovom Strategijom obuhvaćeno je i 6 potencijalnih projekata (Aneks 2) za koje je Projektni tim ocijenio da su od velike važnosti za održiv razvoj, te da zavređuju da se i o njima, u drugom redu prioritetu, vodi računa.

5.1. Strateških 50 projekata

1 . PRIORITET: Zaštita i iskorištenje prirodnih resursa izgradnjom infrastrukture i podizanjem ekološke svijesti uz pomoć viših organa vlasti i međunarodnih donatora

1.1. Strateški cilj: Unaprijeđena komunalna i privredna infrastruktura uz pomoć viših nivoa vlasti, predpristupnih fondova EU i drugih izvora **Stepen važnosti strateškog cilja: visok**

1.1.1. Naziv programa: Kanalizaciona infrastruktura

Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
1.1.1.1	Izgradnja kanalizacione mreže i fekalnog kolektora u naselju Ustikolina	Općina Foča-Ustikolina Agencija za vodno područje rijeke Save, JKP Ušće	2013-2016	Ukupno: 900.000,00 Agencija: 360.000,00 IPA Fondovi: 360.000,00 Općina: 180.000,00	• broj domaćinstava korisnika mreže • broj septičkih jama • ukupan broj priključaka na gradsku kanalizacionu mrežu	Urađen Glavni projekat
1.1.1.2	Izrada projektne dokumentacije i izgradnja kanalizacione mreže i fekalnog kolektora u naselju Jabuka	Općina Foča-Ustikolina, IFAD, JKP Ušće, Kantonalno ministarstvo obrazovanja BPK	2014-2016	Ukupno: 150.000,00 Federalni Fond za zaštitu okoliša: 60.000,00 IFAD: 60.000,00 Općina: 30.000,00 Budžet BPK	• broj domaćinstava korisnika mreže • broj septičkih jama • ukupan broj priključaka na gradsku kanalizacionu mrežu	U pripremi (ideja)

1.1.2. Naziv programa: Zaštita i korištenje voda

Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
1.1.2.1	Zaštita vodozahvata i bunara u Ustikolini	Općina Foča-Ustikolina, JKP Ušće	2012-2013	Ukupno: 40.000,00 Fond za zaštitu okoliša: 25.000,00 JKP Ušće: 5.000,00 Općina: 10.000,00	• kvalitet vode za piće • količina zaštitnih hemijskih sredstava • dužina popravljene ograde • % domaćinstava koja se snabdijevaju kvalitetnom vodom za piće	U pripremi-izrada nacрта Odluke o vodozaštitnim zonama i konsultacije sa ovlaštenim ustanovama za izradu Elaborata.
1.1.2.2	Nastavak izgradnje obaloutvrde na lijevoj obali rijeke Drine i rijeci Kolini u Ustikolini	Općina Foča-Ustikolina, Agencija za vodno područje rijeke Save	2012-2016	Ukupno: 750.000,00 Agencija: 580.000,00 Ministarstvo: 100.000,00 Općina: 70.000,00	• dužina zaštićene obale • površina uređenog zemljišta • erozija tla	Urađen Glavni projekat
1.1.2.3	Čišćenje korita rijeka: Drina, Kolina i Kosovska rijeka	JKP Ušće, NVO, Općina Foča-Ustikolina	2012-2016	Ukupno: 80.000,00 Fond: 25.000,00 Agencija: 25.000,00 Ministarstvo: 15.000,00 JKP: 5.000,00 Općina: 10.000,00	• dužina očišćenih obala • broj izletnika • količina otpada	U pripremi (ideja)

1.1.3. Naziv programa: Elektrifikacija

Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
1.1.3.1	Sanacija elektromreže za povratnička naselja Slavičići, Ljaljica, Kolakovići, Sorlaci, Podgrebak, Gornje Žešće, Ljeskovik, Kruškova ravan i Baucala	Općina Foča-Ustikolina, EP BiH-Elektrodistribucija Sarajevo	2012-2014	Ukupno: 560.000,00 Fond: 255.000,00 EP BiH: 250.000,00 Općina: 55.000,00	• broj domaćinstava priključenih na elektromrežu • kvalitet života • % stambenih objekata bez priključka na mrežu za snabijevanje električnom energijom	Urađen Glavni projekat
1.1.3.2	Sanacija elektromreže za povratnička naselja Bunčići, Kutle, Ligati, Mravljača, Jamići i Dragomilići	Općina Foča-Ustikolina, EP BiH-Elektrodistribucija Sarajevo	2014-2016	Ukupno: 1.280.000,00 Fond: 575.000,00 EP BiH: 575.000,00 Općina: 130.000,00	• broj domaćinstava priključenih na elektromrežu • kvalitet života • % stambenih objekata bez priključka na mrežu za snabijevanje električnom energijom	Urađen Idejni projekat

1.1.4. Naziv programa: Putna infrastruktura

Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
1.1.4.1	Sanacija i modernizacija lokalnog puta za selo Zebina Šuma	ODRAZ, Općina Foča-Ustikolina	2012-2013	Ukupno: 150.000,00 ODRAZ: 60.000,00 IFAD: 60.000,00 Općina: 30.000,00	• dužina saniranih i asfaltiranih lokalnih puteva na području Općine • broj domaćinstava • kvalitet života • uštedeno vrijeme za komunikaciju	Urađen Glavni projekat

1.1.4. Naziv programa: Putna infrastruktura

Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
1.1.4.2	Sanacija i modernizacija lokalnog puta Ustikolina-Dom zdravlja-Osnovna škola i Ustikolina-Poda	Općina Foča-Ustikolina	2012-2013	Ukupno: 100.000,00 Vlada BPK-a: 30.000,00 IFAD: 60.000,00 Općina: 10.000,00	• broj domaćinstava • dužina saniranih i asfaltiranih lokalnih puteva na području Općine • kvalitet života • broj učenika koji koriste put, • broj pacijenata koji koriste put • uštedeno vrijeme za komunikaciju	Urađen Idejni projekat
1.1.4.3	Sanacija i modernizacija lokalnog puta za naselje Filipovići	Općina Foča-Ustikolina	2012-2014	Ukupno: 150.000,00 IFAD: 105.000,00 Općina: 45.000,00	• dužina saniranih i asfaltiranih lokalnih puteva na području Općine • broj domaćinstava • dužina asfaltiranih puteva • kvalitet života	Urađen Glavni projekat
1.1.4.4	Sanacija i modernizacija lokalnog puta za naselja: Bratovčići, Lopari-Čaira	ODRAZ, Općina Foča-Ustikolina	2012-2013	Ukupno: 120.000,00 ODRAZ: 85.000,00 Općina: 35.000,00	• dužina saniranih i asfaltiranih lokalnih puteva na području Općine • broj domaćinstava • dužina asfaltiranih puteva • kvalitet života	Urađen Glavni projekat
1.1.4.5	Sanacija lokalnih puteva za naselja: Jamići, Zbič, Kozarevići, Slavičići i Roskovići i Kruškova ravan	Općina Foča-Ustikolina, Vlada BPK-a Goražde	2013-2016	Ukupno: 250.000,00 IFAD: 120.000,00 Vlada: 100.000,00 Općina: 30.000,00	• dužina saniranih i asfaltiranih lokalnih puteva na području Općine • broj domaćinstava • dužina saniranih puteva • kvalitet života	U pripremi (ideja)

1.2.1. Naziv programa: Ekološki odgovorno upravljanje zemljištem

Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
1.2.1.1	Izrada Glavnog projekta i izgradnja općinskog odlagališta smeća „Gavrić“	JKP Ušće, Općina Foča-Ustikolina	2012-2016	Ukupno: 450.000,00 Fond za zaštitu okoliša: 250.000,00 IPA Fondovi: 50.000,00 Vlada: 50.000,00 JKP Ušće: 30.000,00 Općina: 70.000,00	• broj divljih (nelegalnih) deponija smeća • broj zaposlenih • kvalitet života • % pokrivenosti uslugama prikupljanja i odvoza čvrstog otpada • ukupna količina zbrinutog kućnog otpada u toku godine	Urađen Idejni projekat
1.2.1.2	Sanacija divljih deponija smeća Nišani, Prljage, Rasadnik, Bratovčići, Krečevac, Mrdelići, Gajevi i Osanički most	Općina Foča-Ustikolina, JKP Ušće	2012-2016	Ukupno: 150.000,00 Fond: 70.000,00 Vlada: 20.000,00 IPA: 30.000,00 JKP: 10.000,00 Općina: 20.000,00	• broj divljih (nelegalnih) deponija smeća • ukupna količina zbrinutog kućnog otpada u toku godine • % pokrivenosti uslugama prikupljanja i odvoza čvrstog otpada • kvalitet života	U pripremi (ideja)
1.2.1.3	Proširenje obuhvata organizovanog prikupljanja otpada i nabavka kontejnera za sortiranje krutog otpada	JKP Ušće, Općina Foča-Ustikolina	2012-2016	Ukupno: 60.000,00 Fond: 25.000,00 IPA: 20.000,00 JKP: 5.000,00 Općina: 10.000,00	• broj divljih (nelegalnih) deponija smeća • % pokrivenosti uslugama prikupljanja i odvoza čvrstog otpada • ukupna količina zbrinutog kućnog otpada u toku godine • broj domaćinstava • kvalitet života	Urađen projekat

1.2.1. Naziv programa: Ekološki odgovorno upravljanje zemljištem						
Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
1.2.1.4	Nastavak procesa deminiranja na lokalitetima: Filipovići, Ovčija njiva, Zebina Šuma i Vrbnički potok	BH MAC, FU Civilne zaštite	2012-2016	Ukupno: 320.000,00 BH MAC: 210.000,00 FU CZ: 110.000,00	• površina deminiranog prostora • sumnjiva minska površina • stepen sigurnosti	Urađen projekat
1.2.1.5	Jačanje ekološke svijesti učenika Osnovne škole Ustikolina i građana	NVO, Osnovna škola, UNDP, Općina Foča-Ustikolina	2012-2016	Ukupno: 15.000,00 OŠ: 1.000,00 UNDP: 10.000,00 Općina: 4.000,00	• unapređenje životne sredine • povećanje ekološke svijesti • broj edukacija • m² uređene rekreativna površina (parkovi, plaže i izletišta) po stanovniku Općine • ukupna količina zbrinutog kućnog otpada u toku godine • % pokrivenosti uslugama prikupljanja i odvoza čvrstog otpada	U pripremi (ideja)

2 . PRIORITET: Uspostava podsticajnog ambijenta za investitore i povećanje konkuretnosti privrede sa posebnim fokusom na turizam i organsku poljoprivrednu proizvodnju

2.1. Strateški cilj: Povećana konkuretnost privrednih subjekata

Stepen važnosti strateškog cilja: visok

2.1.1. Naziv programa: Jačanje proizvodno-prerađivačkih kapaciteta u poljoprivredi

Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
2.1.1.1	Izgradnja demo farmi (stočarstvo)	NVO-Poljoprivredna udruženja	2012-2016	Ukupno: 320.000,00 IFAD: 200.000,00 UNDP: 50.000,00 FMP: 50.000,00 Općina: 20.000,00	• Broj farmi • Broj grla • Broj registrovanih poljoprivrednih obrtnika • Površina objekta • Stepen zadovoljstva potrošača • Vrsta i brojno stanje stoke i domaćih životinja na području Općine • nivo razvijenosti općine Foča-Ustikolina u odnosu na FBiH • BDP po glavi stanovnika u općini Foča-Ustikolina • Prosječna neto plaća • % nezaposlenosti radnoaktivnog stanovništva • Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika na području Općine • Broj registrovanih poljoprivrednih obrtnika na području Općine	U pripremi (Projekat IFAD)

2.1.1. Naziv programa: Jačanje proizvodno-prerađivačkih kapaciteta u poljoprivredi

Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
2.1.1.2	Izgradnja mini sušara za voće	IFAD, UNDP, HELP,	2012-2016	Ukupno: 300.000,00 IFAD: 80.000,00 UNDP: 80.000,00 HELP: 70.000,00 IPA Fondovi: 70.000,00	• Broj registrovanih poljoprivrednih obrtnika • Količina osušenih proizvoda • Broj kooperanata • Broj asortimana • % učešća izvoza općine Foča-Ustikolina u ukupno ostvarenom izvozu FBiH • nivo razvijenosti općine Foča-Ustikolina u odnosu na FBiH • BDP po glavi stanovnika u općini Foča-Ustikolina • Prosječna neto plaća • % nezaposlenosti radnoaktivnog stanovništva • Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika na području Općine • Broj registrovanih poljoprivrednih obrtnika na području Općine	Nije započet
2.1.1.3	Modernizacija mini prerađivačkih kapaciteta	Udruženja poljoprivrednika općine Foča-Ustikolina,	2012-2013	Ukupno: 350.000,00 IFAD: 90.000,00 UNDP: 70.000,00 HELP: 30.000,00 IPA: 100.000,00 Odras: 30.000,00 OIC: 30.000,00	• Broj uposlenih • Broj registrovanih poljoprivrednih obrtnika na području Općine • Količina proizvoda • % učešća izvoza općine Foča-Ustikolina u ukupno ostvarenom izvozu FBiH • nivo razvijenosti općine Foča-Ustikolina u odnosu na FBiH • BDP po glavi stanovnika u općini Foča-Ustikolina • Prosječna neto plaća • % nezaposlenosti radnoaktivnog stanovništva	U pripremi, pripremljena projektna dokumentacija

2.1.1. Naziv programa: Jačanje proizvodno-prerađivačkih kapaciteta u poljoprivredi

Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
					• Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika na području Općine • Broj registrovanih poljoprivrednih obrtnika na području Općine	
2.1.1.4	Izgradnje i opremanja otkupne stanice u Jabuci (za stočarstvo i dr poljoprivredne proizvode, šumske plodove i ljekovito bilje)	Općina Foča-Ustikolina, NVO-Poljoprivredna udruženja	2012-2016	Ukupno: 150.000,00 IFAD: 70.000,00 UNDP: 30.000,00 FMP: 40.000,00 Općina: 10.000,00	• Broj grla krupne i sitne stoke na 100 stanovnika na prostoru općine • Broj otkupnih stanica • Vrsta i brojno stanje stoke i domaćih životinja na području Općine • nivo razvijenosti općine Foča-Ustikolina u odnosu na FBiH • BDP po glavi stanovnika u općini Foča-Ustikolina • Prosječna neto plaća • % nezaposlenosti radnoaktivnog stanovništva • Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika na području Općine • Broj registrovanih poljoprivrednih obrtnika na području Općine	Nije započet
2.1.1.5	Izgradnja sistema navodnjavanja Cvilinskog polja	Općina Foča-Ustikolina, Vlada BPK-a, Svjetska banka.	2012-2014	Ukupno :1,000.000,00 Svjetska banka: 920.000,00 Općina: 40.000,00 Vlada BPK-a: 40.000,00	• Broj priključaka • Navodnjavana površina • % povećanja prinosa • Broj uposlenih • nivo razvijenosti općine Foča-Ustikolina u odnosu na FBiH • BDP po glavi stanovnika u općini Foča-Ustikolina • Prosječna neto plaća	Započet, izrada projektne dokumentacije u toku, finansiranje obezbjeđeno

2.1.1. Naziv programa: Jačanje proizvodno-prerađivačkih kapaciteta u poljoprivredi

Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
					% nezaposlenosti radnoaktivnog stanovništva - Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika na području Općine - Broj registrovanih poljoprivrednih obrtnika na području Općine - Prinos od odabranih poljoprivrednih kultura	
2.1.1.6	Rekonstrukcija i sanacija sušare	Općina Foča-Ustikolina	2012-2014	Ukupno: 400.000,00 IFAD: 200.000,00 UNDP: 100.000,00 Federalno ministarstvo poljoprivrede: 80.000,00 Općina: 20.000,00	- Broj novih radnih mjesta - Količina osušenih proizvoda - Procenat novih koperanata - Povećanje broja otkupnih stanica - nivo razvijenosti općine Foča-Ustikolina u odnosu na FBiH - BDP po glavi stanovnika u općini Foča-Ustikolina - Prosječna neto plaća % nezaposlenosti radnoaktivnog stanovništva - Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika na području Općine - Broj registrovanih poljoprivrednih obrtnika na području Općine % učešća izvoza općine Foča-Ustikolina u ukupno ostvarenom izvozu FBiH	U pripremi

2.2. Strateški cilj: Efikasnije iskorišteni raspoloživi fondovi i podsticajna sredstva

Stepen važnosti strateškog cilja: visok

2.2.1. Naziv programa: Razvoj poduzetništva

Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
2.2.1.1	Razvoj poduzetništva, male privrede, zanatsva i poduzetničke infrastrukture	Udruženje privrednika općine Ustikolina, Udruženje poslodavaca BPK, Udruženje poljoprivrednika, UNDP, Federalno min.poljoprivrede, Federalno ministarstvo poduzetništva i obrta, Kantonalno ministarstvo privrede, Kantonalna privredna komora	2012-2015	Ukupno: 350.000,00 EU fondovi : 150.000,00 UNDP: 50.000,00 FMRPO: 100.000,00 BPK: 40.000,00 Općina: 10.000,00	• Registrovani privredni subjekti na prostoru Općine • Stopa zadovoljstva poduzetnika uslovima poslovanja • % zaposlenih na području općine • nivo razvijenosti općine Foča-Ustikolina u odnosu na FBiH • BDP po glavi stanovnika u općini Foča-Ustikolina • Prosječna neto plaća • % nezaposlenosti radnoaktivnog stanovništva • Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika na području Općine • Broj registrovanih poljoprivrednih obrtnika na području Općine	Nije započet
2.2.1.2	Izgradnja zanatsko – trgovinskog centra	Općina Foča-Ustikolina Resorno ministarstvo BPK Obrtnička komora BPK	2012-2014	Ukupno: 300.000,00 BPK: 120.000,00 Ostali donatori: 100.000,00 Općina: 80.000,00	• Broj registriranih obrtnika • Broj poslovnih prostora • Broj novih radnih mjesta • nivo razvijenosti općine Foča-Ustikolina u odnosu na FBiH • BDP po glavi stanovnika u općini Foča-Ustikolina • Prosječna neto plaća • % nezaposlenosti radnoaktivnog stanovništva	U pripremi (obezbjeđen prostor i izrađena projektna ideja)

2.2.1. Naziv programa: Razvoj poduzetništva

Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
					Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika na području Općine	

2.3. Strateški cilj: Potaknuta uspostava institucionalnog okvira za razvoj i promociju poduzetništva**Stepen važnosti strateškog cilja: visok****2.3.1. Naziv programa: Razvojna infrastruktura**

Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
2.3.1.1	Osnivanje lokalne akcione grupe za razvoj ruralni dijelova općine	Konzorciji NVO (LAG stručni tim)	2012-2015	Ukupno: 200.000.00 EU IPA Fondovi: 100.000.00 Općina: 10.000.00	- Zaposlenost i nezaposlenost - Broj projekata - nivo razvijenosti općine Foča-Ustikolina u odnosu na FBiH - BDP po glavi stanovnika u općini Foča-Ustikolina - Prosječna neto plaća % nezaposlenosti radnoaktivnog stanovništva - Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika na području Općine	Nije započet
2.3.1.2	Razvoj seoskog turizma (izgradnja eko i etno sela)	Konzorciji (BPK I NVO)	2012-2015	Ukupno : 500.000.00 UNDP: 200.000.00 Federalno ministarstvo turizma:	- Iskorištenost turističkih kapaciteta na području Općine Foča-Ustikolina - nivo razvijenosti općine Foča-Ustikolina u odnosu na FBiH	Nije započet

				150.000.00 IPA Fondovi: 100.000.00 Općina: 50.000.00	• BDP po glavi stanovnika u općini Foča-Ustikolina • Prosječna neto plaća • % nezaposlenosti radnoaktivnog stanovništva • Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika na području Općine	
2.3.1.3	Formiranje turističke agencije	Privatni investitor, Općina	2012-2014	Ukupno: 150.000.00 UNDP: 100.000.00 Fed.min.turizma: 40.000.00 Općina: 10.000.00	• Broj uposlenih • Broj noćenja • Iskorištenost turističkih kapaciteta • nivo razvijenosti općine Foča-Ustikolina u odnosu na FBiH • BDP po glavi stanovnika u općini Foča-Ustikolina • Prosječna neto plaća • % nezaposlenosti radnoaktivnog stanovništva • Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika na području Općine • % učešća izvoza općine Foča-Ustikolina u ukupno ostvarenom izvozu FBiH	Nije započet
2.3.1.4	Razvoj kulturno-historijskog i vjerskog turizma	Općina Federalno ministarstvo turizma	2012-2015	Ukupno: 250.000.00 UNESCO: 100.000.00 JICA: 50.000.00 Turska ambasada: 50.000.00 FDMT: 40.000.00 Općina: 10.000.00	• Broj kulturno historijski objekata • Stepenn zaštićenosti • Iskorištenost turističkih kapaciteta • nivo razvijenosti općine Foča-Ustikolina u odnosu na FBiH • BDP po glavi stanovnika u općini Foča-Ustikolina • Prosječna neto plaća • % nezaposlenosti radnoaktivnog stanovništva • Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika na području Općine • % učešća izvoza općine Foča-Ustikolina u ukupno ostvarenom izvozu FBiH	Nije započet

2.3.1.5	Rješavanje smještaja administrativnih i tehničkih kapaciteta „JKP Ušće“	JKP „Ušće“ Općina Foča-Ustikolina Ministarstvo odbrane BiH	2013-2016	Ukupno: 300.000.00 UNDP: 100.000.00 Općina: 50.000.00 Donatori: 150.000.00	• Stepen zadovoljstva korisnika usluga • Površina objekta • zaposlenosti i nezaposlenosti • nivo razvijenosti općine Foča-Ustikolina u odnosu na FBiH • Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika na području Općine	Nije započet. Vojni objekti na lokalitetu „Podbašče“ se već nalaze na listi neperspektivne vojne imovine i izgledno je da će preći u vlasništvo Općine, što će omogućiti smještanje JKP na tu lokaciju i time smanjiti troškove projekta na 60.000,00 KM.
2.3.1.6	Osnivanje opšte zemljoradničke zadruge za potrebe poljoprivrednih proizvođača	IFAD, HELP, Federalno ministarstvo poljoprivrede,	2012-2015	Ukupno:300.000.00 EU Fndovi:50.000.00 IFAD: 50.000.00 Fed min.poljup:50.000.00 IPA: 50:50.000.00	• Broj osnivača • Površina zasađenih i zasijanih površina • Vrsta i brojno stanje stoke i domaćih životinja na području Općine • Broj djelatnosti • Broj registrovanih poljoprivrednih zadrugara • nivo razvijenosti općine Foča-Ustikolina u odnosu na FBiH • BDP po glavi stanovnika u općini Foča-Ustikolina • Prosječna neto plaća • % nezaposlenosti radnoaktivnog stanovništva • Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika	Nije započet

					na području Općine • Broj registrovanih poljoprivrednih obrtnika na području Općine • Prinos od odabranih poljoprivrednih kultura	
--	--	--	--	--	--	--

2.4. Strateški cilj: Efikasnija saradnja sa višim nivoima vlasti i drugim partnerima

Stepen važnosti strateškog cilja: visok

2.4.1. Naziv programa: Razvoj saradnje u oblasti turizma

Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
2.4.1.1	Arheološko/istraživački radovi na lokalitetima „Gradac“, „Gromile“ i „Bratovsko groblje“	Općina Foča-Ustikolina	2012-2016	Ukupno:200.000.00 UNESCO:80.000.00 JICA: 50.000.00 Turska abasada:50.000.00 Fed.min.turizma: 20.000.00	• Broj kulturno- historijskih objekata • Stepen zaštićenosti • Broj promocija	U pripremi (ideja)
2.4.1.2	Geološka istraživanja za eksploataciju mineralnih voda u MZ Jabuka;	Općina Foča-Ustikolina, Institut za hidrogeologiju FBiH	2013-2016	Ukupno: 150.000,00 Općina: 40.000,00 Ostali donatori:110.000,00	• broj promocija • rezultati istraživanja	U pripremi (ideja)

2.4.1.3	Podrška saradnji sa susjednim općinama/opštinama u oblasti turizma	Turistička zajednica BPK-a	2012-2016	Ukupno: 500.000.00 UNESCO:150.000.00 JICA:150.000.00 Turska ambasada:100.000.00 FMT: 70.00.00 Općina:25.000.00	• broj noćenja • broj posjetitelja • % iskorištenosti turističkih kapaciteta • dužina saniranih i asfaltiranih lokalnih puteva na području Općine • nivo razvijenosti općine Foča-Ustikolina u odnosu na FBiH • BDP po glavi stanovnika u općini Foča-Ustikolina • Prosječna neto plaća • % nezaposlenosti radnoaktivnog stanovništva • Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika na području Općine	Nije započet
---------	---	----------------------------	-----------	--	---	--------------

3 . PRIORITET: Unaprijeđenje, organizovanje i upotreba ljudskih potencijala s ciljem poboljšanja kvaliteta života

3.1. Strateški cilj: Jačanje kapaciteta i saradnje vladinog i nevladinog sektora

Stepen važnosti strateškog cilja: visok

3.1.1. Naziv programa: Jačanje nevladinog sektora

Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
3.1.1.1	Osposobljavanje, jačanje i obezbjeđenje uslova za rad nevladinog sektora	Općina Foča-Ustikolina NVO Međunarodne organizacije	2012-2014	Ukupno: 40.000,00 Općina: 10.000,00 Ostali donatori: 30.000,00	• broj aktivnih NVO • broj članova u aktivnim NVO • broj realizovanih projekata od strane NVO • % zastupljenosti mladih u Općinskom vijeću • % mladih sa visokom stručnom spremom (VSS) u ukupnom broju nezaposlenih na evidenciji Službe za zapošljavanje • Broj mladih uključenih u sportske klubove na području Općine • Broj kulturnih događaja u toku jedne godine na području Općine	U implementaciji (Potpisan sporazum i uspostavljen institucionalni odnos saradnje)
3.1.1.2	Izgradnja spomen-obilježja	Udruženje demobilisanih boraca Armije RBiH Općina Foča-Ustikolina Resorno ministarstvo BPK Resorno ministarstvo KS NVO	2012	Ukupno: 40.000,00 Općina: 20.000,00 Resorno ministarstvo BPK: 10.000,00 Resorno ministarstvo KS: 10.000,00	• broj kulturno-historijskih objekata na području Općine Foča-Ustikolina • procenat iskorištenosti javnog prostora u centru grada • stepen zadovoljstva građana, porodica šehida, RVI i boraca	Formulisana projektna ideja i raspisan javni konkurs za izradu idejnog i arhitektonskog rješenja

3.2. Strateški cilj: Uspostavljen sistem za afirmaciju privlačenja i ostanka mladih i obrazovanih ljudi na području općine

Stepen važnosti strateškog cilja: visok

3.2.1. Naziv programa: Obrazovanje i stambeno zbrinjavanje mladih

Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
3.2.1.1	Materijalno-tehničko opremanje kabineta u Osnovnoj školi	Osnovna škola „Ustikolina“ Općina Foča-Ustikolina Resorno ministarstvo FBiH Resorno ministarstvo BPK	2012–2016	Ukupno: 100.000,00 FBiH: 30.000,00 BPK: 30.000,00 REC: 30.000,00 Općina: 10.000,00	- Procenat kabineta u osnovnoj školi tehnički opremljenih u skladu sa savremenim obrazovnim standardima - stepen zadovoljstva kvalitetom nastave - prosjeck ocjena u predmetnoj nastavi % djece osnovno-školskog uzrasta u ukupnom broju stanovnika Općine	Započet (U proteklom periodu od ukupnog broja kabineta opremljen 1 kabinet)
3.2.1.2	Stambeno zbrinjavanje mladih	Općina Foča-Ustikolina Vlada BPK Međunarodne organizacije	2012–2016	Ukupno: 500.000,00 BPK: 200.000,00 Ostali don: 200.000,00 Općina: 100.000,00	- broj stambenih jedinica - broj stambenih jedinica naselj. mladim - procenat mladih u ukupnom broju stanovnika % učešća radnosposobnog stanovništva u ukupnom broju stanovnika Općine - Gustina naseljenosti na području Općine - Broj korisnika usluga stabilne telefonske mreže	U pripremi (Urađena projektna dokumentacija za dva objekta 2x6 stam.jed.)
3.2.1.3	Opremanje i aktiviranje „Škole u prirodi“	Osnovna škola „Ustikolina“ Općina Foča-Ustikolina Resorno ministarstvo FBiH Resorno ministarstvo BPK	2013–2015	Ukupno: 300.000,00 FBiH: 40.000,00 BPK: 60.000,00 REC: 50.000,00 Općina: 10.000,00 Ostali donatori: 140.000,00	- procenat materijalne opremljenosti - broj organizovanih posjeta - broj novih radnih mjesta	U implementaciji (Izvršena nabavka dijela opreme)

3.2.2. Naziv programa: Afirmacija sporta

Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
3.2.2.1	Izgradnja sportske dvorane	Općina Foča-Ustikolina Vlada BPK Agencija OdRaz Resorno ministarstvo BPK	2013–2016	Ukupno: 2,000.000,00 BPK: 300.000,00 OdRaz: 1,300.000,00 Ostali donat: 200.000,00 Općina: 200.000,00	• broj sportskih klubova • broj organizovanih sportskih manifestacija • broj posjetilaca • Broj mladih uključenih u sportske klubove na području Općine	U pripremi (urađena projektna dokumentacija)
3.2.2.2	Formiranje sportskog saveza Općine	Općina Foča-Ustikolina Resorno ministarstvo BPK Sportski savez BPK Sportski klubovi	2012	Ukupno: 20.000,00 BPK: 10.000,00 Općina: 10.000,00	• Broj mladih uključenih u sportske klubove na području Općine • Broj sportskih klubova • Rezultati i uspjesi sportskih klubova • Broj održanih sportskih takmičenja	U implementaciji (postoji zakonska obaveza i obavljeni inicijalni razgovori sa partnerima i određene obaveze i rokovi)

3.3.1. Naziv programa: Poboljšanje administrativnih usluga i privrednog ambijenta

Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
3.3.1.1	Organizacija seminara i drugih edukacija u vezi unaprijeđenja poduzetništva	Obrtnička komora BPK Općina Foča-Ustikolina Resorno ministarstvo BPK Međunarodne organizacije Fakulteti	2012–2013	Ukupno: 10.000,00 Općina: 4.000,00 BPK: 4.000,00 Obrtnička kom: 2.000,00	• broj seminara i edukacija • broj poduzetnika • nivo razvijenosti općine Foča-Ustikolina u odnosu na FBiH • BDP po glavi stanovnika u općini Foča-Ustikolina • Prosječna neto plaća • % nezaposlenosti radnoaktivnog stanovništva • Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika na području Općine • Broj registrovanih poljoprivrednih obrtnika na području Općine • Prinos od odabranih poljoprivrednih kultura • Vrsta i brojno stanje stoke i domaćih životinja na području Općine • % mladih sa visokom stručnom spremom (VSS) u ukupnom broju nezaposlenih na evidenciji Službe za zapošljavanje	Nije započet
3.3.1.2	Izrada i usklađivanje općinskih propisa i unapređenje poslovnog ambijenta	Općina Foča-Ustikolina Savez općina i gradova FBiH druge Općine / Opštine	2012–2013	Ukupno: 10.000,00 Općina: 10.000,00	• broj novoizrađenih propisa • procenat usklađenosti propisa • nivo razvijenosti općine Foča-Ustikolina u odnosu na FBiH • BDP po glavi stanovnika u općini Foča-Ustikolina • Prosječna neto plaća	U implementaciji (kontinuirano se provodi)

3.3.1. Naziv programa: Pобољшanje administrativnih usluga i privrednog ambijenta

Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
					% nezaposlenosti radnoaktivnog stanovništva - Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika na području Općine % mladih sa visokom stručnom spremom (VSS) u ukupnom broju nezaposlenih na evidenciji Službe za zapošljavanje	

3.4. Strateški cilj: Podstaknuto korištenje javno-privatnog partnerstva za unaprijeđenje medijskih i kulturnih sadržaja Stepen važnosti strateškog cilja: visok

3.4.1. Naziv programa: Afirmacija kulture i medijskih sadržaja

Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
3.4.1.1	Uspostavljanje Centra za kulturu	Općina Foča-Ustikolina Resorno ministarstvo BPK NVO	2013–2016	Ukupno: 100.000,00 BPK: 50.000,00 Općina: 50.000,00	- procenat iskorištenosti prostora - broj sekcija iz kulture - broj novih radnih mjesta - Broj stanovnika na jedan aktivni kulturni objekat na području Općine - Broj kulturnih događaja u toku jedne godine na području Općine - Broj stanovnika na jedan aktivni kulturni objekat na području Općine	Nije započet (Obezbjeden prostor)

3.4.1. Naziv programa: Afirmacija kulture i medijskih sadržaja

Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
3.4.1.2	Unaprijeđenje kulturnih sadržaja (uz osnivanje zavičajnog muzeja, etno-avlija...)	Omladinski savez Općina Foča-Ustikolina NVO Osnovna škola	2012–2016	Ukupno: 40.000,00 Općina: 25.000,00 BPK: 10.000,00 Osnovna škola: 5.000,00	• broj posjetilaca • Broj kulturnih događaja u toku jedne godine na području Općine • Broj stanovnika na jedan aktivni kulturni objekat na području Općine	U implementaciji (Kontinuirano se provodi uz značajniju uključenost Općine i NVO)
3.4.1.3	Osnivanje gradske biblioteke	Omladinski savez Općina Foča-Ustikolina Resorno ministarstvo BPK Udruženje bibliotekara BiH	2012–2016	Ukupno: 50.000,00 Općina: 35.000,00 BPK: 10.000,00 Ostali donat: 5.000,00	• broj knjiga • broj članova • procenat čitanosti • broj novih radnih mjesta • Broj stanovnika na jedan aktivni kulturni objekat na području Općine • Broj kulturnih događaja u toku jedne godine na području Općine • Broj stanovnika na jedan aktivni kulturni objekat na području Općine	U implementaciji (Obezbjeđen i opremljen prostor i nabavljen određen broj knjiga-400 kom.)
3.4.1.4	Osnivanje radio-stanice	Općina Foča-Ustikolina RAK BiH (Regulatorna agencija za komunikacije) Resorno ministarstvo FBiH Međunarodne organizacije	2013–2016	Ukupno: 200.000,00 Općina: 100.000,00 Ostali don: 100.000,00	• stepen informiranosti građana • stepen zadovoljstva građana • broj novih radnih mjesta • Broj kulturnih događaja u toku jedne godine na području Općine • Broj stanovnika na jedan aktivni kulturni objekat na području Općine	Nije započet

3.5.1. Naziv programa: Unaprijeđenje zdravstvene i socijalne zaštite

Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
3.5.1.1	Poboljšanje kapaciteta Doma zdravlja u pružanju zdravstvenih usluga	Dom zdravlja Ustikolina Općina Foča-Ustikolina Resorno ministarstvo BPK Zavod zdravstvenog osiguranja BPK	2012-2014	Ukupno: 120.000,00 BPK: 50.000,00 Ostali donat: 50.000,00 Općina: 20.000,00	• broj zdravstvenih usluga • broj terenskih ambulanti • procenat tehničke opremljenosti • % učešća radnosposobnog stanovništva u ukupnom broju stanovnika Općine • Gustina naseljenosti na području Općine • % djece osnovno-školskog uzrasta u ukupnom broju stanovnika Općine	U implementaciji (izgrađeni objekti i prostor za pružanje zdravstvenih usluga i usklađeni normativni akti)
3.5.1.2	Kadrovsko jačanje primarne zdravstvene zaštite	Dom zdravlja Ustikolina Općina Foča-Ustikolina Resorno ministarstvo BPK Zavod zdravstvenog osiguranja BPK	2012–2013	Ukupno: 60.000,00 BPK: 60.000,00	• Ukupan broj ljekara • Broj ljekara specijalista • Broj stanovnika Općine na jednog ljekara primarne zdravstvene zaštite • Stepenn zadovoljstva korisnika zdravstvenih usluga • % učešća radnosposobnog stanovništva u ukupnom broju stanovnika Općine • Gustina naseljenosti na području Općine • % djece osnovno-školskog uzrasta u ukupnom broju stanovnika Općine	U implementaciji (Obezbeđen prostor za pružanje zdravstvenih usluga i usklađeni normativni akti)
3.5.1.3	Izrada socijalne karte i zbrinjavanje socijalno-ugroženih građana	Centar za socijalni rad BPK Općina Foča-Ustikolina Resorno ministarstvo BPK Nevladine organizacije	2012-2016	Ukupno: 70.000,00 BPK: 30.000,00 Centar z.S/R: 30.000,00 Općina: 10.000,00	• vrste i broj socijalnih potreba građana • broj socijalno ugroženih porodica • broj i vrsta socijalnih davanja • % korisnika socijalne zaštite u ukupnom stanovništvu na području Općine • % učešća radnosposobnog stanovništva u	Dio vezan za analizu nije započet Ostali dio u implementaciji (Kontinuirano se

3.5.1. Naziv programa: Unaprijeđenje zdravstvene i socijalne zaštite						
Broj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period implementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
					ukupnom broju stanovnika Općine • Gustina naseljenosti na području Općine • % djece osnovno-školskog uzrasta u ukupnom broju stanovnika Općine	provodi)

5.2. Top 10 projekata

Strateški cilj	1.1. Unaprijeđena komunalna i privredna infrastruktura uz pomoć viših nivoa vlasti, predpristupnih fondova EU i drugih izvora													
Projekt	1.1.2.1. Zaštita vodozahvata i bunara u Ustikolini													
Opis projekta	Još nije donijeta Odluka o vodozaštitnim zonama oko vodozahvata i bunara u Ustikolini i nije izvršena sanacija ograde oko bunara, u dužini od cca 300 m, koja je oštećena u poplavama rijeke Drine u decembru 2010. godine. U skladu sa Zakonom o vodama BPK-a Goražde uraditi Elaborat o vodozaštitnim zonama, izvršiti sanaciju oštećene ograde što će sve zajedno doprinjeti povećanju kvaliteta vode za piće i smanjenju potrošnje hemijskih sredstava za tretman vode kao i neovlašten pristup trećih lica bunarskom postrojenju.													
Ciljevi	• adekvatna zakonska zaštita vodozahvata i bunara • adekvatna fizička zaštita vodozahvata i bunara													
Očekivani rezultati	• povećan kvalitet vode • spriječen neovlašteni pristup trećim licima • smanjena potrošnja hemijskih sredstava za tretman vode • smanjeni izdaci za održavanje bunarskog postrojenja • popravljena oštećena ograde													
Indikatori	• kvalitet vode za piće • količina zaštitnih hemijskih sredstava • dužina popravljene ograde • % domaćinstava koja se snabdijevaju kvalitetnom vodom za piće													
Potrebne aktivnosti	• izrada Elaborata o vodozaštitnim zonama • donošenje Odluke o proglašenju vodozaštitnih zona oko vodozahvata i bunara • izrada Projektna dokumentacije za sanaciju oštećene ograde • provođenje tenderske procedure i izbor Izvođača radova • izvođenje i primopredaja izvedenih radova													
Pretpostavke	• JKP Ušće je zainteresirano za realizaciju ovog projekta • postoje jasne zakonske obaveze, utvrđeni vremenski okviri i odgovornosti													
Vrijeme trajanja (početak-završetak)	2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017	
Procjena troškova (KM)	40.000,00			Potencijalni finansijski izvori i iznosi finansiranja (KM)				Fond za zaštitu okoliša: 25.000,00 JKP ušće: 5.000,00 Općina Foča-Ustikolina: 10.000,00						
Partneri za implementaciju	• Općina Foča-Ustikolina, • JKP Ušće													
Status projekta	U pripremi- izrada nacrtu Odluke o vodozaštitnim zonama i konsultacije sa ovlaštenim ustanovama za izradu Elaborata.													

Strateški cilj	1.2. Smanjeno zagađenja vode, tla, zraka i miniranih površina													
Projekt	1.2.1.1. Izrada Glavnog projekta i izgradnja općinskog odlagališta smeća „Gavrić“													
Opis projekta	Trenutno se odlaganje krutog otpada na području Općine vrši na neadekvatan način. JKP Ušće je uradilo Idejni projekat i pribavilo Urbanističku saglasnost za izgradnju uređenog općinskog odlagališta smeća “Gavrić”. U skladu sa okolinskim Zakonima uraditi Glavni projekat i izgraditi odlagalište smeća “Gavrić”, što će doprinjeti smanjenju divljih deponija, povećanju kvaliteta života, povećanju zaštite okoline i povećanju broja zaposlenih.													
Ciljevi	• smanjenje zagađenja vode, tla i zraka • adekvatno zbrinjavanje krutog otpada													
Očekivani rezultati	• povećana zaštita životne sredine • smanjen broj divljih deponija • povećan broj zaposlenih													
Indikatori	• broj divljih (nelegalnih) deponija smeća • broj zaposlenih • kvalitet života • % pokrivenosti uslugama prikupljanja i odvoza čvrstog otpada • ukupna količina zbrinutog kućnog otpada u toku godine													
Potrebne aktivnosti	• izrada projektne dokumentacije • provođenje tenderske procedure i izbor izvođača radova • izvođenje radova • primopredaja izvedenih radova													
Pretpostavke	• JKP Ušće je zainteresirano za realizaciju ovog projekta • postoje jasne zakonske obaveze, utvrđeni vremenski okviri i odgovornosti • izvršen otkup zemljišta, • urađen pristupni put													
Vrijeme trajanja (početak-završetak)	2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017	
Procjena troškova (KM)	450.000,00			Potencijalni finansijski izvori i iznosi finansiranja (KM)				Fond za zaštitu okoliša: 250.000,00 IPA Fondovi: 50.000,00 Vlada BPK-a: 50.000,00 JKP Ušće: 30.000,00 Općina Foča-Ustikolina: 70.000,00						
Partneri za implementaciju	• JKP Ušće • Općina Foča-Ustikolina,													
Status projekta	Urađen Idejni projekat													

Strateški cilj	1.1. Unaprijeđena komunalna i privredna infrastruktura uz pomoć viših nivoa vlasti, predpristupnih fondova EU i drugih izvora													
Projekt	1.1.4.2. Sanacija i modernizacija lokalnog puta Ustikolina - Dom zdravlja – Osnovna škola i Ustikolina-Poda													
Opis projekta	Postojeća putna komunikacija u dužini cca 800m je u lošem stanju sa izraženim udarnim rupama, što svakodnevno stvara ozbiljne probleme za cca 500 učesnika u saobraćaju. sa posebno izraženim problemom u pristupu Domu zdravlja i Osnovnoj školi. Sanacijom i modernizacijom puta poboljšaće se pristup Domu zdravlja, Osnovnoj školi, vjerskom objektu, Općini, otkupnoj stanici, rezervoaru i naselju Poda, što će sve zajedno doprinjeti ukupnom povećanju dužine i kvaliteta asfaltiranih puteva, povećanju kvaliteta života i bezbjednosti đaka na putu do škole, odnosno pacijenata do bolnice, kao i ostalih učesnika u saobraćaju.													
Ciljevi	• lakši i brži pristup zdravstvenim, obrazovnim, vjerskim i administrativnim institucijama • unaprijeđenje zdravstvene zaštite i obrazovanja													
Očekivani rezultati	• povećan broj domaćinstava povezanih kvalitetnim putevima • povećana dužina asfaltiranih puteva • povećan kvalitet života i bezbjednost učesnika u saobraćaju • smanjeni izdaci za održavanje puteva • skraćeno vrijeme pristupa ciljanim objektima													
Indikatori	• broj domaćinstava • dužina saniranih i asfaltiranih lokalnih puteva na području Općine • kvalitet života • broj učenika koji koriste put, • broj pacijenata koji koriste put • uštedeno vrijeme za komunikaciju													
Potrebne aktivnosti	• izrada Glavnog projekta • provođenje tenderske procedure i izbor izvođača radova • izvođenje radova, • primopredaja izvedenih radova													
Pretpostavke	• finansijeri su zainteresirani za realizaciju ovog projekta • izvršeno uklanjanje pružnog nasipa i mosta i stvorene pretpostavke za uspješno izvođenje radova													
Vrijeme trajanja (početak-završetak)	2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017	
Procjena troškova (KM)	100.000,00			Potencijalni finansijski izvori i iznosi finansiranja (KM)				Vlada BPK-a : 30.000,00 IFAD: 60.000,00 Općina Foča-Ustikolina: 10.000,00						
Partneri za implementaciju	• Općina Foča-Ustikolina,													
Status projekta	Urađen Idejni projekat													

Strateški cilj	2.1. Povećana konkuretnost privrednih subjekata													
Projekt	2.1.1.3. Modernizacija mini prerađivačkih kapaciteta													
Opis projekta	Trenutno je na području općine evidentna nedovoljna iskorištenost poljoprivredne proizvodnje, u smislu prerade voća i povrća. Veliki broj proizvođača i potencijalnih proizvođača odustaju od poljoprivredne proizvodnje iz razloga što ne uspijevaju plasirati proizvode u svježem stanju na tržištu. Moguće je da će se ovakva tendencija znatno umanjiti stavljanjem u funkciju novoizgrađenog Centra za otkup voća i povrća, ali i pored toga ostati će veliki interes poljoprivrednih proizvođača da svoje proizvode prerade i kao poluproizvode odnosno finalne proizvode plasiraju na tržištu po znatno višim cijenama, obezbjeđujući tako upošljavanje za sebe i članove svojih porodica. Kod određenog broja poljoprivrednih proizvođača, uglavnom domaćinstava i u manjem broju registrovanih poljoprivrednih gazdinstava postoje mini prerađivački kapaciteti za proizvodnju finalnih i poluproizvoda od poljoprivrede (đemovi, pekmezi, turšije, sušeno voće i povrće, rakija, sirevi i drugi mliječni proizvodi, med i drugi pčelarski proizvodi...). Međutim, ni po količini ni po tehnološkom nivou ti kapaciteti ne zadovoljavaju potrebe proizvođača. Stoga bi njihova dalja izgradnja i modernizacija doprinijela boljoj iskorištenost proizvedenih poljoprivrednih proizvoda, kao i povećanju broja poljoprivrednika na području općine i što je naročito važno, održivom povratku u udaljenim seoskim naseljima.													
Ciljevi	• Bolje planiranje proizvodnje i prerade • Iskorištenost poljoprivredne proizvodnje • Ubrzanje ekonomskog razvoja i zapošljavanja													
Očekivani rezultati	• Nova radna mjesta • Pобољшanje ekonomskog sdandarda kod proizvođača i prerađivača • Razvoj lokalne ekonomske zajednice													
Indikatori	• Broj uposlenih • Broj registrovanih poljoprivrednih obrtnika na području Općine • Količina proizvoda • % učešća izvoza općine Foča-Ustikolina u ukupno ostvarenom izvozu FBiH • nivo razvijenosti općine Foča-Ustikolina u odnosu na FBiH • BDP po glavi stanovnika u općini Foča-Ustikolina • Prosječna neto plaća • % nezaposlenosti radnoaktivnog stanovništva • Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika na području Općine • Broj registrovanih poljoprivrednih obrtnika na području Općine													
Potrebne aktivnosti	• Priprema Poslovnog plana • Izrada projektne dokumentacije za mini prerađivačke kapacitete • Obezbeđivanje finasijskih sredstava. • Implementacija projekta. • Promocija i prezentacija projekta sa monitoringom.													
Pretpostavke	• Raspoloživost lokaliteta sa zasađenim površinama voća i povrća • Mogućnost finansiranja projekta od viših nivoa vlasti													
Vrijeme trajanja (početak-završetak)	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017							
Procjena troškova (KM)	350.000,00		Potencijalni finansijski izvori i iznosi finansiranja (KM)			IFAD: 90.000,00 UNDP: 70.000,00 HELP: 30.000,00 IPA: 100.000,00								

			Odraz: 30.000,00 OIC: 30.000,00
Partneri za implementaciju	• Udruženja poljoprivrednika općine Foča-Ustikolina,		
Status projekta	U pripremi, pripremljena projektna dokumentacija		

Strateški cilj	2.1. Povećana konkurentnost privrednih subjekata												
Projekt	2.1.1.6. Rekonstrukcija i sanacija sušare												
Opis projekta	Područje općine poznato je po pogodnim klimatskim uslovima za voćarstvo, povrtlarstvo kao i stanište raznih vrsta ljekovitog bilja i šumskih plodova. Veliki broj porodica u nedostatku stalnog zaposlenja izvore prihoda nalaze u proizvodnji tih vrsta poljoprivrednih proizvoda. Međutim zbog lahke kvarljivosti ti proizvodi se ne mogu skladištiti bez uređaja za rashlađivanje odnosno sušenje što uz činjenicu da u gornje drinskom području nema kapaciteta za sušenje nužno je osposobiti izgrađeni objekat sušare koji nije davao rezultate. Postojeći sistem sušenja ne odgovara standardima kvaliteta a unutrašnji prostor sušnice treba prilagoditi zahtjevima sušenja. Očekuje se veoma veliki broj poljoprivrednih proizvođača (voćara) da se uključe u kooperantske odnose i plasiraju svoj proizvod. Relizacijom projekta rekonstrukcije sušare steći će se uslovi za većom iskorištenosti i ekonomske dobiti za veći broj proizvođača.												
Ciljevi	• Povećanje obima proizvodnje u voćarstvu, povrtlarstvu, skupljanju ljekovitog bilja • Pобољшanje ekonomskog standarda poljoprivrednika • Ekonomska dobit od općeg interesa za lokalnu zajednicu • Organizovan plasman proizvoda												
Očekivani rezultati	• Povećan broj kooperanata • Veći broj zasađenih površina • Stopa zaposlenosti na prostoru općine • Povećanje registriranih poljoprivrednika (obrnika) • Kreirana su nova radna mjesta												
Indikatori	• Broj novih radnih mjesta • Količina osušenih proizvoda • Procenat novih koperanata • Povećanje broja otkupnih stanica • nivo razvijenosti općine Foča-Ustikolina u odnosu na FBiH • BDP po glavi stanovnika u općini Foča-Ustikolina • Prosječna neto plaća • % nezaposlenosti radnoaktivnog stanovništva • Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika na području Općine • Broj registrovanih poljoprivrednih obrtnika na području Općine • % učešća izvoza općine Foča-Ustikolina u ukupno ostvarenom izvozu FBiH												
Potrebne aktivnosti	• Izrada projektne dokumentacije • Biranje strateškog partnera • Obezbjedenje finansijskih sredstava za implementaciju projekta. • Rekonstrukcija sušare i nabavka opreme • Obuka osoblja za rad u sušari • Promocija projekta												
Pretpostavke	• Dobivanje okolinske dozvole • Dovoljan broj zainteresovanih poljoprivrednih proizvođača i sakupljača												
Vrijeme trajanja (početak-završetak)	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017						
Procjena troškova (KM)	400.000,00		Potencijalni finansijski izvori i iznosi finansiranja (KM)		Općina Foča-Ustikolina: 20.000,00 Federalno ministarstvo poljoprivrede: 80.000,00 UNDP: 100.000,00 IFAD: 200.000,00								

Partneri za implementaciju	• Općina Foča-Ustikolina, • Vlada FBiH , • Kantonalno ministarstvo privrede, • Ministarstvo poljoprivrede FBiH, • Projekat "Farma",
Status projekta	U pripremi. Objekat postoji u nedovršenom stanju-sa neadekvatnim sistemom grijanja.

Strateški cilj	2.2. Efikasnije iskorišteni raspoloživi fondovi i podsticajna sredstva													
Projekt	2.2.1.2. Izgradnja zanatsko – trgovinskog centra													
Opis projekta	Na području općine je veoma velik stepen nezaposlenosti (po zvaničnim statističkim podacima 65,5%, a po internim općinskim procjenama oko 50%). Poseban problem predstavlja veoma nerazvijeno poduzetništvo, kao i poduzetnički mentalitet. Takvo stanje se nepovoljno odražava na broj i strukturu mladih koji se odlučuju za život na području općine, kao i na asortiman domaćih proizvoda i usluga koje se nude lokalnom stanovništvu, čime je umanjen i njihov kvalitet života. Projekat planira iskoristiti pogodnost raspolaganja odličnom lokacijom za izgradnju zanatsko-trgovinskog centra. U centru će biti izgrađeno 9 poslovnih prostora ukupne korisne površine 360 m², koje će općina iznajmljivati po pristupačnim uslovima mladim poduzetnicima i obrtnicima koji se planiraju baviti zanatstvom i drugim vidovima obrta i deficitarnih uslužnih djelatnosti.													
Ciljevi	• Povećanje asortimana i kvaliteta proizvoda i usluga deficitarnih zanatskih i uslužnih djelatnosti • Poticanje poduzetništva • Smanjenje nezaposlenosti • Pобољшanje životnog standarda • Podrška razvoju deficitarnih djelatnosti • Zadržavanje mladih ljudi na području općine • Organizovan plasman proizvoda i usluga													
Očekivani rezultati	• Povećan broj registrovanih poduzetnika i obrtnika • Povećan broj novoupisanih radnika • Povećan obim ostvarenog prihoda od poslovne djelatnosti na području općine • Povećana površina poslovnog prostora													
Indikatori	• Broj registriranih obrtnika • Broj poslovnih prostora • Broj novih radnih mjesta • nivo razvijenosti općine Foča-Ustikolina u odnosu na FBiH • BDP po glavi stanovnika u općini Foča-Ustikolina • Prosječna neto plaća • % nezaposlenosti radnoaktivnog stanovništva • Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika na području Općine													
Potrebne aktivnosti	• Obezbeđivanje finasijskih sredstava • Izrada projektne dokumentacije za izgradnju centra • Tenderske procedure za izbor najpovoljnijih izvođača radova • Izgradnja objekta uz stalni nadzor i primopredaju po okončanju istog • Tenderske procedure za iznajmljivanje poslovnih prostora najpovoljnijim korisnicima prema utvrđenim kriterijima • Svečanost otvaranja centra i njegova promocija													
Pretpostavke	•													
Vrijeme trajanja (početak-završetak)	2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017	
Procjena troškova (KM)	300.000,00			Potencijalni finansijski izvori i iznosi finansiranja (KM)				Ukupno: 300.000,00 BPK: 120.000,00 Ostali donatori: 100.000,00 Općina: 80.000,00						
Partneri za	• Općina Foča-Ustikolina													

implementaciju	• Resorno ministarstvo BPK • Obrtnička komora BPK
Status projekta	U pripremi (osiguravan prostor i izrađena projektna ideja)

Strateški cilj	3.2. Uspostavljanje sistem za afirmaciju privlačenja i ostanka mladih i obrazovanih ljudi na području općine													
Projekt	3.2.1.1. Materijalno-tehničko opremanje kabineta u Osnovnoj školi													
Opis projekta	Od ukupno 10 (deset) kabineta predmetne nastave u Osnovnoj školi "Ustikolina" koja je i jedina obrazovna ustanova na području općine, samo jedan kabinet (za informatiku) zadovoljava savremene pedagoške standarde. Stoga je neophodno i ostale kabinete prilagoditi potrebama savremenog nastavnog procesa. Materijalno-tehnička opremljenost škole i školskih kabineta je bitan preduslov za dobar kvalitet obrazovnog procesa. Postojanje kabineta sa svom potrebnom opremom, nastavnim sredstvima, učilima i školskim namještajem omogućava lakše i kvalitetnije izvođenje nastave i doprinosi boljem usvajanju znanja i praktičnih vještina.													
Ciljevi	• Poboljšani uslovi odvijanja nastavnog procesa • Kvalitenija nastava i prenošenje znanja i vještina • Unapređen odgojno - obrazovnog procesa													
Očekivani rezultati	• Svi kabineti predmetne nastave su tehnički opremljeni • Veća motivisanost nastavnika i učenika • Poboljšan uspjeh učenika • Korištenje savremenih nastavnih metoda • Primjena praktičnog rada													
Indikatori	• Procenat kabineta u osnovnoj školi tehnički opremljenih u skladu sa savremenim obrazovnim standardima • stepen zadovoljstva kvalitetom nastave • prosjek ocjena u predmetnoj nastavi • % djece osnovno-školskog uzrasta u ukupnom broju stanovnika Općine													
Potrebne aktivnosti	• Precizno utvrđivanje potrebne opreme za kabinete • Usklađivanje potreba sa standardima obrazovnog procesa • Konsultacije sa nadležnim ministarstvima • Utvrđivanje redoslijeda opremanja kabineta													
Pretpostavke	• Menadžment i uposlenici škole su spremni za implementaciju projekta • Postoji podrška resornih ministarstava													
Vrijeme trajanja (početak-završetak)	2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017	
Procjena troškova (KM)	100.000,00			Potencijalni finansijski izvori i iznosi finansiranja (KM)				Općina: 10.000,00 FBiH: 30.000,00 BPK: 30.000,00 REC: 30.000,00						
Partneri za implementaciju	• JU OŠ "Ustikolina", • Općina Foča-Ustikolina, • resorno ministarstvo FBiH, • resorno ministarstvo BPK													
Status projekta	Započet (U proteklom periodu od ukupnog broja kabineta opremljen 1 kabinet)													

Strateški cilj	3.5. Poboljšan socijalni status stanovništva													
Projekt	3.5.1.2. Kadrovsko jačanje primarne zdravstvene zaštite													
Opis projekta	Ukupan broj ljekara i stomatologa u JU “Dom zdravlja” Ustikolina je tri (3) od toga su dva ljekara opšte prakse, a jedan stomatolog. Imajući u vidu starosnu strukturu stanovništva u kojoj preovladava skupina treće životne dobi, neophodno je povećati broj stručnih kadrova u oblasti primarne zdravstvene zaštite iz razloga čestih posjeta zdravstvenim ustanovama. Fokus primarne zaštite je bolest i liječenje pojedinca pružano samo od strane zdravstvenih profesionalaca. Profesionalni zdravstveni radnici se smatraju najbitnijim faktorom primarne zdravstvene zaštite i njihova je odgovornost isključivo na liječenju bolesti i kao takva primarna zaštita je jedina odgovorna za zdravlje. Povećan broj ljekara doprinosi kvalitetu zdravstvene zaštite i zdravstvenog sistema uopšte.													
Ciljevi	• Ojačana primarna zdravstvena zaštita • Poboljšane zdravstvene usluge • Poboljšana dostupnost zdravstvenim uslugama													
Očekivani rezultati	• Kadrovska popunjenost u Domu zdravlja • Unaprijeđen kvalitet i dostupnost primarne zdravstvene zaštite • Kreirana su nova radna mjesta													
Indikatori	• Ukupan broj ljekara • Broj ljekara specijalista • Broj stanovnika Općine na jednog ljekara primarne zdravstvene zaštite • Stepenn zadovoljstva korisnika zdravstvenih usluga • % učešća radnosposobnog stanovništva u ukupnom broju stanovnika Općine • Gustina naseljenosti na području Općine • % djece osnovno-školskog uzrasta u ukupnom broju stanovnika Općine													
Potrebne aktivnosti	• Podrška pri pregovaranju sa nadležnim institucijama • Uspostavljanje veće saradnje sa Kantonalnom bolnicom s ciljem pružanja usluga ljekara specijalista • Provođenje procedure za prijem ljekara													
Pretpostavke	• Adekvatan prostorni kapacitet Doma zdravlja • Postojanje kvalitetne opreme za rad • Podrška Zavoda zdravstvenog osiguranja BPK • Izraženi zahtjevi korisnika zdravstvenih usluga za potrebom jačanja primarne zdravstvene zaštite • Interes općine													
Vrijeme trajanja (početak-završetak)	2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017	
Procjena troškova (KM)	60.000,00			Potencijalni finansijski izvori i iznosi finansiranja (KM)				BPK: 60.000,00						
Partneri za implementaciju	• Dom zdravlja, • Resorno ministarstvo BPK, • Zavod zdravstvenog osiguranja BPK, • Općina Foča-Ustikolina													
Status projekta	U implementaciji (obezbijeden prostor za pružanje zdravstvenih usluga i usklađeni normativni akti)													

Strateški cilj	3.2. Uspostavljen sistem za afirmaciju privlačenja i ostanka mladih i obrazovanih ljudi na području općine												
Projekt	3.2.2.2. Formiranje sportskog saveza Općine												
Opis projekta	Na području Općine djeluju pojedini sportski klubovi, koji se u svom radu susreću sa određenim organizacijskim i finansijskim problemima. Neizvjesnost finansijskih sredstava je konstantan problem klubova i isti se u najvećem dijelu rješava podrškom lokalne zajednice i drugih donatora, što kontinuirano zahtjeva poduzimanje određenih aktivnosti svake godine. S ciljem kvalitetnijeg uređenja oblasti sporta i rješavanja organizacijskih i finansijskih problema u sportu donesen je zakon o sportu u Bosansko-podrinjskom kantonu kojim je između ostalog definisana obaveza formiranja sportskih saveza općina. Formiranjem sportskog saveza će se urediti određena pitanja od važnosti za organizaciju sporta i rad sportskih klubova, definisati obaveze sportskih klubova i urediti odnosi organa vlasti, sportskog saveza, sportskih klubova i drugih organa u oblasti sporta.												
Ciljevi	• Unaprijeđen sport • Poboľšan rad sportskih klubova • Uređen odnosa Općine i Sportskog saveza • Definisani izvori finansiranja razvoja sporta												
Očekivani rezultati	• Formiran sportski savez općine • Uređena oblast sporta • Poboľšan rad sportskih klubova • Povećan broj sportskih klubova • Definisana obaveza Općine, Sportskog saveza i sportskih klubova u oblasti finansiranja • Definisani odnosi Općine i Sportskog saveza												
Indikatori	• Broj mladih uključenih u sportske klubove na području Općine • Broj sportskih klubova • Rezultati i uspjesi sportskih klubova • Broj održanih sportskih takmičenja												
Potrebne aktivnosti	• Izrada Statuta Sportskog saveza • Priprema dokumentacije za organizaciju osnivačke skupštine Sportskog saveza • Organizacija osnivačke skupštine Sportskog saveza • Registracija Sportskog saveza • Udruživanje Sportskog saveza u Sportski savez BPK • Izrada ostalih akata Sportskog saveza												
Pretpostavke	• Postoji interes Općine i sportskih klubova za formiranje Sportskog saveza • Opredjeljenje resornog ministarstva za podršku Sportskim savezima • Postojanje dovoljnog broja sportskih klubova												
Vrijeme trajanja (početak-završetak)	2011	2012		2013		2014		2015		2016		2017	
Procjena troškova (KM)	20.000,00			Potencijalni finansijski izvori i iznosi finansiranja (KM)					Općina: 10.000,00 BPK: 10.000,00				
Partneri za implementaciju	• Općina Foča-Ustikolina, • Resorno ministarstvo BPK, • Sportski savez BPK • sportski klubovi												
Status projekta	U implementaciji. Postoji zakonska obaveza i obavljeni inicijalni razgovori sa partnerima i određene obaveze i rokovi)												

Strateški cilj	3.1. Jačanje kapaciteta i saradnje vladinog i nevladinog sektora												
Projekt	3.1.1.2. Izgradnja spomen - obilježja												
Opis projekta	Prvenstveno zbog nepostojanja adekvatnog prostora na području Općine Foča-Ustikolina, a nakon agresije na RBiH, nije izgrađeno centralno spomen-obilježje braniteljima Bosne i Hercegovine i šehidima i poginulim borcima Armije RBiH sa područja Opštine Foča iz perioda Odbrambeno-oslobodilačkog rata u BiH (1992.-1995.g.). Obzirom da je nakon rekonstrukcije raskrsnice magistralnih puteva u Ustikolini obezbjeđen odgovarajući prostor za izgradnju spomen-obilježja, u saradnji sa udruženjima boračkih kategorija nastalih iz perioda Odbrambeno-oslobodilačkog rata u BiH (1992.-1995.g.) započete su aktivnosti na izgradnji spomen-obilježja u centralnom dijelu Ustikoline. Spomen-obilježje kao trajno sjećanje na branitelje BiH i šehide i poginule borce Armije RBiH sa područja Opštine Foča koji su dali najveći doprinos u odbrani BiH u vrijeme agresije na RBiH će oblikom i dimenzijama dolikovati zaslugama i doprinosu bosanskohercegovačkih branitelja, što će podrazumijevati i adekvatno uređenje prostora u centralnom dijelu Ustikoline na kome će biti izgrađeno spomen-obilježje sa pratećim sadržajima.												
Ciljevi	• Afirmirana historijska vrijednost • Njegovana tekovina Odbrambeno-oslobodilačke borbe u vrijeme agresije na RBiH • Adekvatno iskorišten javni prostor i uređen centralni dio općine Ustikoline • Uspostavljena saradnja Općine i NVO												
Očekivani rezultati	• Očuvane tekovine Odbrambeno-oslobodilačke borbe u vrijeme agresije na RBiH • Uređen centar grada • Adekvatno iskorišten prostor												
Indikatori	• broj kulturno-historijskih objekata na području Općine Foča-Ustikolina • procenat iskorištenosti javnog prostora u centru grada • broj organizovanih posjeta od strane škola, ekskurzija, turističkih tura, udruženja boračkih populacija • stepen zadovoljstva građana, porodica šehida, RVI i boraca												
Potrebne aktivnosti	• Izrada projektne ideje • Određivanje lokacije za izgradnju spomen-obilježja • Raspisivanje javnog konkursa za izradu idejnog i arhitektonskog rješenja • Odabir najpovoljnijeg idejnog i arhitektonskog rješenja • Raspisivanje javnog poziva za izvođača radova za izgradnju spomen-obilježja • Odabir najpovoljnijeg izvođača radova za izgradnju spomen-obilježja • Izgradnja spomen-obilježja • Uspostava veće saradnje sa NVO												
Pretpostavke	• Postoji odgovarajući i adekvatan prostor • Iskazana zainteresovanost korisnika projekta • Postojanje interesa Općine												
Vrijeme trajanja (početak-završetak)	2011	2012		2013		2014		2015		2016		2017	
Procjena troškova (KM)	40.000,00			Potencijalni finansijski izvori i iznosi finansiranja (KM)					Općina: 20.000,00 Resorno ministarstvo BPK: 10.000,00 Resorno ministarstvo KS: 10.000,00				
Partneri za implementaciju	• Udruženje demobilisanih boraca Armije RBiH, • Općina Foča-Ustikolina, • Resorna ministarstva BPK i KS, • NVO												
Status projekta	Formulisana projektna ideja i raspisan konkurs za izradu idejnog i arhitekt, rješenja												

6. IMPLEMENTACIJA, MONITORING I EVALUACIJA

Implementacija

Procesom implementacije Strategije održivog razvoja 2012.-2016. će upravljati Tim za implementaciju kojeg će Odlukom imenovati općinski načelnik, a sačinjavati će ga šefovi ključnih općinskih službi i predstavnici privrednog i nevladinog sektora. Upravljački proces nad implementacijom Strategije će se odvijati isključivo kroz koordinirajuće sastanke tog tima uz redovno uključivanje nadležnih općinskih službi i drugih aktera koji učestvuju u pripremi i implementaciji projekata koji su njom predviđeni.

Tim će odmah po imenovanju biti obavezan izraditi poseban Plan za koordinaciju i efikasno upravljanje procesom implementacije Strategije, koji će obavezno sadržavati slijedeće elemente:

- Imenovana lica za koordinaciju i upravljanje procesom realizacije strategije (i, po potrebi, eksterna lica) sa njihovim osnovnim zaduženjima
- Aktivnosti potrebne za efikasnu koordinaciju i upravljanje procesom sa konkretnim zaduženjima članova tima (i, po potrebi, eksternih lica) u vezi s tim aktivnostima
- Vremenski plan provođenja predviđenih aktivnosti
- Sredstva, metode i dinamiku međusobne komunikacije i izvještavanja u okviru Tima, kao i prema općinskom načelniku i vijeću

Tim će potom biti obavezan, u skladu sa pripremljenim planom, poduzeti sve predviđene aktivnosti potrebne za izradu Godišnjeg operativnog plana za 2013. godinu, te nesmetan početak i tok implementacije prvoodabranih Top 10 projekata, uključivši i njihovo pravovremeno programiranje u Budžet, u iznosima u kojima je predviđeno njihovo finansiranje/sufinansiranje od strane Općine.

Na isti način Tim će biti obavezan prije isteka svake kalendarske godine sačiniti Godišnjeg operativni plan za implementaciju Strategije u narednoj kalendarskoj godini, sačinjen od novoodabranih Top 10 projekata. To će podrazumijevati i pripremu obrazaca A4 formata za novoodabranih Top 10 projekata, poput onih u poglavlju 5.2. ove Strategije, kao i planiranje i poduzimanje svih potrebnih aktivnosti neophodnih za početak njihove implementacije uključivši i one vezane za njihovo pravovremeno uključivanje u općinski budžet u predviđenim iznosima.

Monitoring i evaluacija

Imajući u vidu da svaka strategija i njen akcioni plan podliježu kontroli i vrednovanju, čime se bitno utiče na efikasniju implementaciju istih, Projektni tim je predvidio da će se u ovoj strategiji, ovom njenom dijelu posvetiti posebna pažnja.

U tu svrhu, općinski načelnik će po usvajanju strategije donijeti Odluku kojom se obrazuje Komisija za monitoring i evaluaciju, koja će biti sastavljena od pomoćnika općinskog načelnika, predstavnika općinskog vijeća, javnih poduzeća i institucija, kao i privrednog i nevladinog sektora.

Ovom odlukom će biti definisana imena članova Komisije i njihovi opšti zadaci, u smislu praćenja, nadgledanja i procjene postignutih rezultata realizacije Strategije, kao i obaveza i dinamika izvještavanja prema Općinskom vijeću Općine Foča-Ustikolina.

Komisija će po imenovanju biti obavezna izraditi poseban plan za monitoring i evaluaciju, koji će obavezno sadržavati slijedeće elemente:

- Imenovana lica za praćenje realizacije projekata (i, po potrebi, eksterna lica)
- Aktivnosti potrebne za efikasan monitoring
- Vremenski plan monitoringa
- Imenovana lica za evaluaciju (i, po potrebi, eksterna lica)
- Aktivnosti potrebne za efikasnu evaluaciju
- Definisani termini za evaluaciju
- Sredstva, metode i dinamiku međusobne komunikacije i izvještavanja u okviru Komisije, kao i prema općinskom načelniku i vijeću

Imenovana Komisija će raditi analizu realizovanih projekata i njihovih efekata, sa posebnim osvrtom na eventualne prepreke u realizaciji i davati smjernice za usklađivanje akcionog plana sa već urađenim.

Monitoring i evaluaciju će se obavezno vršiti jedanput godišnje, a u slučaju posebnih zahtjeva vezanih za implementaciju određenih dijelova Strategije, odnosno njenih ciljeva, programa i projekata monitoring i evaluacija će se vršiti i vanredno, tj. u momentu kada se za to javi opravdana potreba.

Aneksi

ANEKS 1: Indikatori

- Životna sredina i infrastruktura
- Ekonomski i ruralni razvoj
- Društveni razvoj (stanovništvo, obrazovanje i kvalitet života)

ANEKS 2: Lista potencijalnih projekata za period implementacije Strategije 2012.-2016.

ANEKS 3: Pregled važećih strateških dokumenata

ANEKS 4: Pregled aktuelnih projekata, planiranih budžetom općine, započetih u 2011. godini

ANEKS 5: Odluka o izradi „Strategije održivog razvoja za period 2012.-2016. godine za područje Općine Foča-Ustikolina“

ANEKS 6: Rješenje o imenovanju Koordinatora i Radnog tima za izradu „Strategije održivog razvoja Općine Foča-Ustikolina za period 2012.-2016.“

ANEKS 7: Odluka/Rješenje o monitoringu i evaluaciji

ANEKS 8: Odluka/Rješenje o usvajanju Strategije održivog razvoja

ANEKS 1: Indikatori

A1.1. Životna sredina i infrastruktura

Indikator broj	1.1	OBLAST	Životna sredina i infrastruktura																																												
		PODOBLAST	Zemljište - Deminiranje																																												
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	1.																																												
		Strateški ciljevi	1.2.																																												
		Programi	1.2.1.																																												
		Projekti	1.2.1.4.																																												
INDIKATOR		Sumnjiva minska površina																																													
Definisanje		Indikator se računa na slijedeći način: - početna sumnjiva površina za pojedinu kategoriju – ukupno deminirana površina u toj pojedinoj kategoriji na području Općine Foča-Ustikolina tokom izvještajne godine - početna ukupna sumnjiva površina – ukupno deminirana površina na području Općine Foča-Ustikolina tokom izvještajne godine Indikator se iskazuje u kilometrima kvadratnim (km²).																																													
Izvori informacija		Općinska služba civilne zaštite, interna elektronska baza podataka, na zahtjev.																																													
Napomena u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci		Sumnjive minske površine obuhvatale su u 2008. godini čak 10,54 % teritorije općine Foča–Ustikolina. Evidencije o postavljanju mina često nisu vođene ili su potpuno uništene i izgubljene, tako da je broj postavljenih mina u BiH predmet različitih procjena.																																													
Vrijednost indikatora (bazna)		Sumnjive minske površine na području Općine Foča–Ustikolina po kategorijama (km²) <table><tr><td>Godina</td><td>I kategorija</td><td>II kategorija</td><td>III kategorija</td><td>Ukupno</td></tr><tr><td>2008</td><td>0,3</td><td>4,3</td><td>12,4</td><td>17,0</td></tr><tr><td>2011</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>2012</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>2013</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>2014</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>2015</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>2016</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>						Godina	I kategorija	II kategorija	III kategorija	Ukupno	2008	0,3	4,3	12,4	17,0	2011					2012					2013					2014					2015					2016				
Godina	I kategorija	II kategorija	III kategorija	Ukupno																																											
2008	0,3	4,3	12,4	17,0																																											
2011																																															
2012																																															
2013																																															
2014																																															
2015																																															
2016																																															
Ključna poruka / komentar indikatora		Veličina i položaj deminirane površine su neposredno vezani za bezbjednost povratka i kretanja stanovništva, kao i za kvalitet življenja i korištenje zemljišta u različite svrhe (poljoprivreda, sječa šume, turizam, korištenje puteva, itd..). Strategija protivminskog djelovanja BiH (2009.-2019.) ima za cilj da njenom implementacijom nakon 2019. godine Bosna i Hercegovina bude zemlja bez mina, bez rizika od minskih nesreća i sa žrtvama mina integriranim u društvo. U skladu sa godišnjim Operativnim planom protivminskog djelovanja BiH, priprema se Akcioni plan protivminskog djelovanja za općinu ugroženu minama/NUS-om.																																													

Indikator broj	1.2	OBLAST	Životna sredina i infrastruktura																																																												
		PODOBLAST	Zaštita životne sredine																																																												
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	1.																																																												
		Strateški ciljevi	1.2.																																																												
		Programi	1.2.1.																																																												
		Projekti	1.2.1.5.																																																												
INDIKATOR		Uređena rekreativna površina (parkovi, plaže i izletišta) po stanovniku Općine																																																													
Definisanje		Pod uređenom rekreativnom površinom podrazumijevaju se parkovi, plaže i izletišta, koji imaju urađenu infrastrukturu i postavljen mobilijar za odmor i rekreaciju te za zaštitu okoliša (npr klupe za odmor, staze, svjetiljke, rekvizite i površine za sport i dječiju igru, cvijetne aleje, hortikulturni zasadi, kabine za presvlačenje, wc-kabine, tuševe, korpe i mini kontejnere za otpatke, roštilj mjesta, turističku signalizaciju....).																																																													
		Indikator se računa na slijedeći način: ukupne uređene rekreativne površine parkova, plaža i izletišta u izvještajnoj godini/ broj stanovnika općine u izvještajnoj godini																																																													
Izvori informacija		JKP „Ušće“ Ustikolina	Općina Foča-Ustikolina, Služba za prostorno uređenje i komunalne poslove, interna baza podataka, na zahtjev.																																																												
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci		Indikator ne uključuje površine koje služe kao parkovi, plaže i izletišta ali nisu uređene opisanom infrastrukturom i mobilijarom, tako da npr Izletišta Modran površine 80.032 m ² nije uključeno u početnu vrijednost indikatora za 2011. godinu, a bit će uključivano u narednom periodu u onoj površini koja bude uređena. Ovaj indikator ne uključuje šetnice, biciklističke staze, kao ni klasična sportska igrališta i platoe, bez obzira dali su uređeni ili ne, a preporučljivo je u što skorijem vremenu uspostaviti i mjerenje ovih pogodnosti za obogaćivanje sportsko-rekreativne ponude na području općine.																																																													
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		<table><tr><td rowspan="2">Vrsta uređene rekreativne površine</td><td colspan="6">Površina u m²</td></tr><tr><td>2011</td><td>2012</td><td>2013</td><td>2014</td><td>2015</td><td>2016</td></tr><tr><td>Parkovske površine</td><td>2.090</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Plaže</td><td>-</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Izletišta</td><td>-</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Ukupno</td><td>2.090</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Broj stanovnika</td><td>2.800</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Uređena površina m² / stanovnik</td><td>0,75</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>							Vrsta uređene rekreativne površine	Površina u m ²						2011	2012	2013	2014	2015	2016	Parkovske površine	2.090						Plaže	-						Izletišta	-						Ukupno	2.090						Broj stanovnika	2.800						Uređena površina m ² / stanovnik	0,75					
Vrsta uređene rekreativne površine	Površina u m ²																																																														
	2011	2012	2013	2014	2015	2016																																																									
Parkovske površine	2.090																																																														
Plaže	-																																																														
Izletišta	-																																																														
Ukupno	2.090																																																														
Broj stanovnika	2.800																																																														
Uređena površina m ² / stanovnik	0,75																																																														
Ključna poruka / komentar indikatora		Iako je trenutno Park „Botanička bašta“ u površini 2.090 m ² jedina uređena rekreativna površina ovog tipa, potrebno je intenzivirati uređenje površina koje služe i mogu da služe za rekreaciju, jer će to unaprijediti turistički potencijal i atraktivnost mikro-lokacija na području općine. Također, povećanjem vrijednosti ovog indikatora stvaraju se predispozicije za bolju zaštitu okoliša, jer se upravo na ovakvim rekreativnim površinama nekontrolisano okuplja veliki broj posjetilaca (lokalnog stanovništva i turista) koji u slučaju da je površina uređena i opremljena mobilijarom imaju veći stepen odgovornosti da npr roštilje, ražnjeve i sl pripremaju na zato određenim i uređenim mjestima, da smeće odlažu u za to namijenjene posude, da fiziološke potrebe obavljaju u uređenim wc kabinama...																																																													

Indikat or broj	1.3	OBLAST	Životna sredina i infrastruktura														
		PODOBLAST	Infrastruktura – cestovne saobraćajnice														
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	1., 2.														
		Strateški ciljevi	1.1., 2.4.														
		Programi	1.1.4., 2.4.1.														
		Projekti	1.1.4.1., 1.1.4.2., 1.1.4.3., 1.1.4.4, 1.1.4.5, 2.4.1.3.														
INDIKATOR		Dužina saniranih i asfaltiranih lokalnih puteva na području Općine															
Definisanje		Indikator se računa na slijedeći način: Zbir dužina saniranih i asfaltiranih lokalnih puteva na području općine Foča-Ustikolina (početno stanje plus zbir dužina saniranih i asfaltiranih puteva u toku izvještajne godine). Indikator se iskazuje u kilometrima (km).															
Izvori informacija		Dužina saniranih i asfaltiranih puteva u toku izvještajne godine: Služba za privredu, Informacija OV Foča-Ustikolina, svake godine.															
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci		Lokalne kategorisane i nekategorisane (seoske) ceste su u izuzetno lošem stanju, od kojih je 3,9 km modernizovano u 2006. godini, 2,5 km je asfaltirano još prije rata, dok je preostalih 98,6 km sa zemljanim kolovozom koji je djelimično na kritičnim dionicama nasut kamenim materijalom. U narednom periodu treba najveću pažnju posvetiti modernizaciji ovih puteva.															
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		Dužina saniranih i asfaltiranih lokalnih puteva u općini Foča-Ustikolina tokom 2011. godine iznosila je oko 20 km. <table><tr><td>Godina</td><td>2011.</td><td>2012.</td><td>2013.</td><td>2014.</td></tr><tr><td>Dužina saniranih i asfaltiranih lokalnih puteva (km)</td><td>20</td><td></td><td></td><td></td></tr></table>						Godina	2011.	2012.	2013.	2014.	Dužina saniranih i asfaltiranih lokalnih puteva (km)	20			
Godina	2011.	2012.	2013.	2014.													
Dužina saniranih i asfaltiranih lokalnih puteva (km)	20																
Ključna poruka / komentar indikatora		Slaba razvijenost putne mreže u predratnom periodu, velika međusobna udaljenost naselja, nepovoljan geografski položaj naselja, eksploatacija drveta i kamena... poskupljuju, a time i usporavaju, rekonstrukciju lokalne putne mreže. Cilj je u narednom petogodišnjem periodu povećati dužinu saniranih i asfaltiranih puteva na području općine sa sadašnjih oko 20 km na 60 km.															

Indikator broj	1.4	OBLAST	Životna sredina i infrastruktura																																							
		PODOBLAST	Infrastruktura - telekomunikacije																																							
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	3.																																							
		Strateški ciljevi	3.2.																																							
		Programi	3.2.1.																																							
		Projekti	3.2.1.2.																																							
INDIKATOR		Broj korisnika usluga stabilne telefonske mreže																																								
Definisanje		Indikator se računa na slijedeći način: broj priključaka stabilne mreže za fizička lica + broj priključaka za pravna lica u izvještajnoj godini. Indikator se iskazuje brojem korisnika.																																								
Izvori informacija		"BH Telecom" Sarajevo, ispostava Goražde, interna elektronska baza podataka, na zahtjev.																																								
Napomena u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci		Na prostoru općine Foča-Ustikolina za stabilnu telefonsku mrežu ima jedan operater – "BH Telecom" Sarajevo, kojom je pokriveno više od 90 % općine, a nemaju je naselja koja se tek sada obnavljaju i gdje se tek vraćaju povratnici (sela ispod Grebka, Mravljača, Ligati, Sorlaci, Drugovići ...).																																								
Vrijednost indikatora (bazna)		<table><tr><td rowspan="2">Kategorija korisnika</td><td colspan="6">Broj korisnika</td></tr><tr><td>2011.</td><td>2012.</td><td>2013.</td><td>2014.</td><td>2015.</td><td>2016.</td></tr><tr><td>fizičko lice</td><td>551</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>pravno lice</td><td>35</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Ukupno</td><td>586</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>							Kategorija korisnika	Broj korisnika						2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	fizičko lice	551						pravno lice	35						Ukupno	586					
Kategorija korisnika	Broj korisnika																																									
	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.																																				
fizičko lice	551																																									
pravno lice	35																																									
Ukupno	586																																									
Ključna poruka / komentar indikatora		Ovaj indikator je u direktnoj korelaciji sa kvalitetom življenja. Obzirom da na području općine ima 924 domaćinstava i oko 100 privrednih subjekata, očigledno je da ima još prostora za povećanje broja korisnika stabilne telefonske mreže. Međutim, u obzir se mora uzeti i činjenica da određeni broj korisnika nije uopšte zainteresovan za usluge te vrste, bez obzira što nema tehničkih smetnji za njihovo korištenje, jer se odlučuje isključivo za korištenje usluga mobilne telefonske mreže.																																								

Indikator broj	1.5	OBLAST	Životna sredina i infrastruktura													
		PODOBLAST	Infrastruktura - elektrifikacija													
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	1.													
		Strateški ciljevi	1.1.													
		Programi	1.1.3.													
		Projekti	1.1.3.1, 1.1.3.2													
INDIKATOR		% stambenih objekata bez priključka na mrežu za snabdijevanje električnom energijom														
Definisanje		Indikator predstavlja procentualni udio stambenih objekata bez priključka na električnu energiju u ukupnom broju stambenih objekata na području Općine Foča-Ustikolina. Indikator se izračunava po obrascu: broj stambenih objekata bez priključka na električnu energiju / ukupan broj stambenih objekata na području Općine x 100 Indikator se iskazuje brojem stambenih objekata.														
Izvori informacija		Broj stambenih objekata priključenih na elektro-mrežu na području Općine (broj priključaka u kategoriji domaćinstava): Elektroprivreda BiH, podružnica Elektrodistribucija Goražde, na zahtjev.	Ukupan broj stambenih objekata na području Općine: Općina Foča-Ustikolina, baze podataka po mjesnim zajednicama													
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci		Općina Foča - Ustikolina se snabdijeva električnom energijom od Distributera JP Elektroprivreda BiH (podružnica Elektrodistribucija Goražde).														
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		<table><tr><td>Vrsta stambenog objekta</td><td>Broj stambenih objekata 2011. godine</td><td>%</td></tr><tr><td>priključeni na električnu energiju</td><td>924</td><td>90,2</td></tr><tr><td>bez priključka na električnu energiju</td><td>100</td><td>9,8</td></tr><tr><td>Ukupno</td><td>1.024</td><td>100,0</td></tr></table>			Vrsta stambenog objekta	Broj stambenih objekata 2011. godine	%	priključeni na električnu energiju	924	90,2	bez priključka na električnu energiju	100	9,8	Ukupno	1.024	100,0
Vrsta stambenog objekta	Broj stambenih objekata 2011. godine	%														
priključeni na električnu energiju	924	90,2														
bez priključka na električnu energiju	100	9,8														
Ukupno	1.024	100,0														
Ključna poruka / komentar indikatora		Zbog devastiranja tokom ratnih dejstava u periodu 1992-1995, trenutno nedostaje oko 30 % prijeratne mreže zbog čega je oko 100 stambenih objekata bez priključka na elektromrežu. Činjenica da je skoro 10% stambenih objekata bez napajanja električnom energijom je zabrinjavajuća i na rješavanje tog problema u narednim godinama se mora usredotočiti kako bi se pomogao održiv povratak u ta naselja, ali i poboljšali preduslovi za razvoj poljoprivredne proizvodnje i turističke djelatnosti u tim područjima općine.														

Indikator broj	1.6	OBLAST	Životna sredina i infrastruktura													
		PODOBLAST	Vodosnabdijevanje													
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	1.													
		Strateški ciljevi	1.1.,													
		Programi	1.1.2.,													
		Projekti	1.1.2.1.,													
INDIKATOR		% domaćinstava koja se snabdijevaju kvalitetnom vodom za piće														
Definisanje		Indikator predstavlja procentualni udio domaćinstava kja su korisnici javnog sistem za vodosnabdijevanje, kojim upravlja JKP „Ušće“ Ustikolina u ukupnom broju domaćinstava. Indikator se računa na slijedeći način: (broj domaćinstava priključenih na vodovodnu mrežu)/ (ukupan broj domaćinstava) x100 Indikator se iskazuje u procentima (%).														
Izvori informacija		Javno komunalno preduzeće “ Ušće” Ustikolina, broj domaćinstava priključenih na vodovodnu mrežu, registar priključaka putem izdatih računa za uslugu, kontinuirano se ažurira, na zahtjev	Elektrodistribucija, PJ Goražde, ukupan broj domaćinstava = broj priključaka na elektro mrežu, elektronska baza priključaka, kontinuirano se ažurira													
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci		Broj domaćinstava priključenih na vodovodnu i elektro mrežu uključuje i domaćinstva sa povremenim boravcima na području općine (vikend-kuće). Cilj je povećanje ukupnog broja domaćinstava koja imaju pitku vodu, što se može reći za vodu iz javnog vodovodnog sistema, sa sadašnjih 59,5 % na 78 % u narednom petogodišnjem periodu.														
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		<table><tr><td>Vrsta domaćinstva</td><td>Broj domaćinstava 2011. godine</td><td>%</td></tr><tr><td>priključeno na javnu mrežu za vodosnabdijevanje</td><td>374</td><td>40,48</td></tr><tr><td>bez priključka na javnu mrežu za vodosnabdijevanje</td><td>550</td><td>59,52</td></tr><tr><td>Ukupno</td><td>924</td><td>100,0</td></tr></table>			Vrsta domaćinstva	Broj domaćinstava 2011. godine	%	priključeno na javnu mrežu za vodosnabdijevanje	374	40,48	bez priključka na javnu mrežu za vodosnabdijevanje	550	59,52	Ukupno	924	100,0
Vrsta domaćinstva	Broj domaćinstava 2011. godine	%														
priključeno na javnu mrežu za vodosnabdijevanje	374	40,48														
bez priključka na javnu mrežu za vodosnabdijevanje	550	59,52														
Ukupno	924	100,0														
Ključna poruka / komentar indikatora		Povećanje vrijednosti ovog indikatora ukazuje na unaprijeđenje vodosnabdjevanja i povećan broj domaćinstava priključenih na javni vodovod. Time se povećava stepen kvaliteta života i životnog standarda, kao i zadovoljenje esencijalnih preduslova za razvoj na području općine.														

Indikator broj	1.7	OBLAST	Životna sredina i infrastruktura																																	
		PODOBLAST	Odvodnja otpadnih voda																																	
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	1.																																	
		Strateški ciljevi	1.1.																																	
		Programi	1.1.1.																																	
		Projekti	1.1.1.1., 1.1.1.2.																																	
INDIKATOR		Ukupan broj priključaka na gradsku kanalizacionu mrežu																																		
Definisanje		Sanitarne (fekalne) vode su otpadne vode nastale na sanitarnim čvorovima stambenih, javnih, poslovnih, industrijskih i drugih objekata gdje žive i rade ljudi, koji u fiziološkom procesu proizvode zagađenja u tečnom i čvrstom obliku. Slično je i sa priključcima farmi i drugih pojedinačnih mjesta gdje se uzgajaju domaće životinje. Indikator se računa na slijedeći način: (ukupan broj domaćinstava priključenih na kanalizacionu mrežu iz prethodne godine) + (ukupan broj novopriključenih domaćinstava u godini za koju se indikator iskazuje)																																		
Izvori informacija		Broj domaćinstava priključenih na kanalizacionu mrežu, Broj novopriključenih domaćinstava u godini za koju se iskazuje indikator: JKP „Ušće” Ustikolina, Izvještaj OV-u Foča-Ustikolina o poslovanju, svake godine.				Općina Foča-Ustikolina Služba za komunalnu djelatnost																														
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci		Kolektor nije uvezan na uređaj za prečišćavanje i otpadne vode se direktno ispuštaju u rijeku Kolinu na tri mjesta.																																		
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		<table><tr><td>Godina</td><td>2011.</td><td>2012.</td><td>2013.</td><td>2014.</td><td>2015.</td><td>2016.</td></tr><tr><td>Broj domaćinstava priključenih na kanalizacionu mrežu</td><td>70</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Broj privrednih subjekata priključenih na kanalizacionu mrežu</td><td>40</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Ukupan broj priključaka</td><td>110</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>							Godina	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	Broj domaćinstava priključenih na kanalizacionu mrežu	70						Broj privrednih subjekata priključenih na kanalizacionu mrežu	40						Ukupan broj priključaka	110					
Godina	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.																														
Broj domaćinstava priključenih na kanalizacionu mrežu	70																																			
Broj privrednih subjekata priključenih na kanalizacionu mrežu	40																																			
Ukupan broj priključaka	110																																			
Ključna poruka / komentar indikatora		Ovaj indikator ukazuje na povećanu koncentraciju stanovništva u naseljima, a samim tim i povećanje potrošnje vode u domaćinstvima, što znači da se o pitanjima vode za piće, odvodnje i prečišćavanja otpadnih i upotrebljenih voda mora povesti odgovarajuća pažnja jer direktno utiču na zaštitu životne sredine.. Cilj je u narednom petogodišnjem periodu sa sadašnjih 7 % pokrivenosti uslugom korištenja kanalizacione mreže povećati na 40 %																																		

Indikat or broj	1.8	OBLAST	Životna sredina i infrastruktura																																													
		PODOBLAST	Upravljanje krutim otpadom																																													
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	1.																																													
		Strateški ciljevi	1.2																																													
		Programi	1.2.1																																													
		Projekti	1.2.1.1., 1.2.1.2, 1.2.1.3																																													
INDIKATOR		Broj divljih (nelegalnih) deponija smeća																																														
Definisanje		Divlje deponije su lokacije na koje se nelegalno i mimo svih sanitarnih propisa na nekontrolisan način odlaže krupni i kućni otpad od strane obično lokalnog stanovništva i privrednih subjekata. Indikator se računa kao: ukupan broj divljih deponija na početku izvještajne godine + novostvorene deponije tokom izvještajne godine – sanirane (eliminisane) deponije tokom izvještajne godine																																														
Izvori informacija		Općina Foča-Ustikolina Služba za komunalnu djelatnost				Javno komunalno preduzeće “Ušće” Ustikolina																																										
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci		Općina izdvaja sredstva povremeno da se saniraju divlje deponije. Na većini lokacija su istaknuta upozorenja o zabrani bacanja otpada ali do sada bez značajnijih rezultata.																																														
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		<table><tr><td rowspan="2">Vrsta divlje deponije otpada</td><td colspan="7">Broj deponija po godinama</td></tr><tr><td>2010.</td><td>2011.</td><td>2012.</td><td>2013.</td><td>2014.</td><td>2015.</td><td>2016.</td></tr><tr><td>Veća odlagališta (preko 3m³ otpada)</td><td>10</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Manja odlagališta (do 3 m³ otpada)</td><td>50</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Ukupno</td><td>60</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>								Vrsta divlje deponije otpada	Broj deponija po godinama							2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	Veća odlagališta (preko 3m ³ otpada)	10							Manja odlagališta (do 3 m ³ otpada)	50							Ukupno	60						
Vrsta divlje deponije otpada	Broj deponija po godinama																																															
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.																																									
Veća odlagališta (preko 3m ³ otpada)	10																																															
Manja odlagališta (do 3 m ³ otpada)	50																																															
Ukupno	60																																															
Ključna poruka / komentar indikatora		Potpuno saniranje divljih deponija otpada predstavljaju stvarni izazov za stvaranje i unapređenje potrebnih preduslova za razvoj poljoprivredne proizvodnje (naročito organske) kao i za razvoj turizma (pogotovo ruralnog). Cilj je da bude trajno uklonjeno 95 % divljih (nelegalnih) deponija smeća do 2016. godine.																																														

Indikator broj	1.9	OBLAST	Životna sredina i infrastruktura																				
		PODOBLAST	Infrastruktura – upravljanje čvrstim otpadom																				
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	1.																				
		Strateški ciljevi	1.2.																				
		Programi	1.2.1.																				
		Projekti	1.2.1.1., 1.2.1.2, 1.2.1.3., 1.2.1.5.																				
INDIKATOR		% pokrivenosti uslugama prikupljanja i odvoza čvrstog otpada																					
Definisanje		Indikator podrazumijeva procentualni udio proizvođača krutog otpada (domaćinstava, privrednih subjekata, javnih ustanova) koji koriste usluge odvoza tog otpada od strane JKP „Ušće“ u ukupnom broju proizvođača krutog otpada. Broj korisnika usluge odvoza krutog otpada je broj domaćinstava, privrednih subjekata, javnih ustanova kojima JKP „Ušće“ Ustikolina vrši i fakturiše tu uslugu. Ukupan broj proizvođača krutog otpada predstavlja ukupan broj domaćinstava, privrednih subjekata i javnih ustanova i organizacija koje svojim obavljanjem redovnih djelatnosti stvaraju i odlažu kruti otpad. Indikator se računa po obrascu: (broj proizvođača krutog otpada koji koriste usluge odvoza / ukupan broj proizvođača krutog otpada) x100																					
Izvori informacija		broj proizvođača krutog otpada koji koriste usluge odvoza, Javno komunalno preduzeće “ Ušće” Ustikolina, interna elektronska baza podataka, na zahtjev	ukupan broj proizvođača krutog otpada, Općina Foča-Ustikolina Služba za komunalnu djelatnost																				
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci																							
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		<table><tr><td rowspan="2">Vrsta proizvođača krutog otpada</td><td colspan="3">Broj proizvođača krutog otpada 2011.</td></tr><tr><td>korisnici usluge odvoza otpada</td><td>Ukupno</td><td>% korisnika usluge odvoza otpada</td></tr><tr><td>Domaćinstva</td><td>300</td><td>924</td><td>32,46%</td></tr><tr><td>Privredni subjekti i javne ustanove i organizacije</td><td>41</td><td>100</td><td>41,00%</td></tr><tr><td>Ukupno</td><td>341</td><td>1.024</td><td>33,30%</td></tr></table>			Vrsta proizvođača krutog otpada	Broj proizvođača krutog otpada 2011.			korisnici usluge odvoza otpada	Ukupno	% korisnika usluge odvoza otpada	Domaćinstva	300	924	32,46%	Privredni subjekti i javne ustanove i organizacije	41	100	41,00%	Ukupno	341	1.024	33,30%
Vrsta proizvođača krutog otpada	Broj proizvođača krutog otpada 2011.																						
	korisnici usluge odvoza otpada	Ukupno	% korisnika usluge odvoza otpada																				
Domaćinstva	300	924	32,46%																				
Privredni subjekti i javne ustanove i organizacije	41	100	41,00%																				
Ukupno	341	1.024	33,30%																				
Ključna poruka / komentar indikatora		Procenat obuhvaćenosti stanovništva uslugom prikupljanja i odvoza smeća od 32%, kao i privrede i drugih proizvođača krutog otpada od 41%, što znači ukupno 33,3% je nezadovoljavajući. Cilj je u narednom petogodišnjem periodu dostići povećanje obuhvaćenosti uslugom prikupljanja i odvoza čvrstog otpada sa sadašnjih 33,3 % na 80 %, što će znatno poboljšati stepen zaštite okoliša, a time i kvalitet življenja na području općine.																					

Indikator broj	1.10	OBLAST	Životna sredina i infrastruktura																																																						
		PODOBLAST	Upravljanje krutim otpadom																																																						
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	1.																																																						
		Strateški ciljevi	1.2.																																																						
		Programi	1.2.1.																																																						
		Projekti	1.2.1.1., 1.2.1.2, 1.2.1.3., 1.2.1.5.																																																						
INDIKATOR		Ukupna količina zbrinutog kućnog otpada u toku godine																																																							
Definisanje		Kućni otpad je otpad koji nastaje kao posljedica dnevnog življenja u stanovima (otpaci hrane, prašina, krpe, sitna ambalaža, pepeo, čađ i sl), kao i otpad koji nastaje u poslovnim zgradama i prostorijama a nije proizvod redovne djelatnosti koja se obavlja u tim zgradama i prostorijama, te kabasti otpad: napuštena vozila, stari namještaj, aparati za domaćinstvo, kartonska, limena i drvena ambalaža i druge glomazne stvari. Indikator se računa na slijedeći način: zbir godišnjih količina prikupljenog i na očinsku deponiju odveženog kućnog otpada od domaćinstava, privrednih subjekata i javnih ustanova. Izražava se u tonama.																																																							
Izvori informacija		Godišnja zbrinuta količina otpada u tonama: Javno komunalno preduzeće “ UŠĆE” Ustikolina, na zahtjev, interna baza podataka																																																							
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci																																																									
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		<table><tr><td rowspan="2">Količina zbrinutog kućnog otpada (u tonama)</td><td colspan="7">Godina</td></tr><tr><td>2010.</td><td>2011.</td><td>2012.</td><td>2013.</td><td>2014.</td><td>2015.</td><td>2016.</td></tr><tr><td>Otpad iz domaćinstava</td><td>600</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Otpad iz privrede</td><td>100</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Otpad iz javnih ustanova</td><td>50</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Ukupna</td><td>750</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>									Količina zbrinutog kućnog otpada (u tonama)	Godina							2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	Otpad iz domaćinstava	600							Otpad iz privrede	100							Otpad iz javnih ustanova	50							Ukupna	750						
Količina zbrinutog kućnog otpada (u tonama)	Godina																																																								
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.																																																		
Otpad iz domaćinstava	600																																																								
Otpad iz privrede	100																																																								
Otpad iz javnih ustanova	50																																																								
Ukupna	750																																																								
Ključna poruka / komentar indikatora		Na području gdje ne postoji organizovano prikupljanje kućnog otpada stvaraju se divlje deponije. Nesavjesni građani često kućni otpad odlažu u šume, rijeke i na neuređeno zemljište. Uočljiv je porast ukupne količine zbrinutog kućnog otpada u zadnje tri godine, pa je uočena i manja količina kućnog otpada sadržana u divljim deponijama.																																																							

A1.2. Ekonomski i ruralni razvoj

Indikator broj	2.1	OBLAST	Ekonomski i ruralni razvoj								
		PODOBLAST	Ekonomski razvoj								
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	2., 3.								
		Strateški ciljevi	2.1., 2.2.1., 2.3., 2.4., 3.3.								
		Programi	2.1.1, 2.2.1., 2.3.1., 2.4.1., 3.3.1.								
		Projekti	2.1.1.1., 2.1.1.2., 2.1.1.3., 2.1.1.4., 2.1.1.5., 2.1.1.6., 2.2.1.1., 2.2.1.2., 2.3.1.1., 2.3.1.2., 2.3.1.3., 2.3.1.4., 2.3.1.5., 2.3.1.6., 2.4.1.3., 3.3.1.1., 3.3.1.2.								
INDIKATOR		Nivo razvijenosti općine Foča-Ustikolina u odnosu na FBiH									
Definisanje		Nivo razvijenosti prema metodologiji koju koristi Federalni zavod za programiranje razvoja se izražava indeksom razvijenosti u odnosu na FBiH, na način da je polazna osnova da je indeks razvijenosti za FBiH = 100. Prilikom utvrđivanja zbirnog indeksa razvijenosti općine prema metodologiji koju koristi Federalni zavod za programiranje razvoja koriste se sljedeći pokazatelji: procjena BDP-a za općinu, stepen zaposlenosti stanovništva, stepen nezaposlenosti stanovništva, broj učenika osnovnih i srednjih škola na 1.000 stanovnika i odsutno stanovništvo u odnosu na stanovništvo prema popisu 1991. godine. Za svaki od navedenih kriterija se vrši procjena: stepen zaposlenosti utvrđen je na osnovu podataka o zaposlenim po općinama u odnosu na procjenu prisutnog broja stanovnika, stepen nezaposlenosti utvrđen je na osnovu podataka o nezaposlenim po općinama u odnosu na radno aktivno stanovništvo, odsutno stanovništvo utvrđeno je na osnovu prisutnog stanovništva po općinama u odnosu na stanovništvo po popisu iz 1991. godine u općinama koje su pripale Federaciji BiH po Daytonskom sporazumu.									
Izvori informacija		Nivo razvijenosti općine Foča-Ustikolina u odnosu na FBiH: Analiza nivoa razvijenosti FBiH po općinama, Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH, Federalni zavod za programiranje razvoja, godišnja publikacija									
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci		Ovdje se radi o procijenjenim podacima, a za stvarnu ocjenu socioekonomskog razvoja i dobijanje korektnog stepena razvoja općine, potrebno je izvršiti evaluaciju statističkih podataka i procjena, što podrazumijeva provjeru svih podataka u općini, kako bi se izvršile eventualne korekcije. Ovu evaluaciju trebalo bi da rade stručne ekipe u općini čime bi se dobila visoka tačnost i pouzdanost indikatora socioekonomskog razvoja općina.									
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		<table><tr><td>Područje</td><td>Indeks razvijenosti 2010. godine</td></tr><tr><td>Foča-Ustikolina</td><td>13,6</td></tr><tr><td>BPK</td><td>84,1</td></tr><tr><td>FBiH</td><td>100,0</td></tr></table>		Područje	Indeks razvijenosti 2010. godine	Foča-Ustikolina	13,6	BPK	84,1	FBiH	100,0
Područje	Indeks razvijenosti 2010. godine										
Foča-Ustikolina	13,6										
BPK	84,1										
FBiH	100,0										
Ključna poruka / komentar indikatora		Općina Foča-Ustikolina prema indeksu razvijenost spada u kategoriju izrazito nerazvijenih općina. Izrazito nerazvijene općine prema metodologiji Federalnog zavoda za programiranje razvoja su općine koje imaju indeks razvijenosti ispod 25% prosjeka FBiH.									

Indikator broj	2.2	OBLAST	Ekonomski i ruralni razvoj																											
		PODOBLAST	Ekonomski razvoj																											
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	2., 3.																											
		Strateški ciljevi	2.1., 2.2.1., 2.3., 2.4., 3.3.																											
		Programi	2.1.1, 2.2.1., 2.3.1., 2.4.1., 3.3.1.																											
		Projekti	2.1.1.1., 2.1.1.2., 2.1.1.3., 2.1.1.4., 2.1.1.5., 2.1.1.6., 2.2.1.1., 2.2.1.2., 2.3.1.1., 2.3.1.2., 2.3.1.3., 2.3.1.4., 2.3.1.6., 2.4.1.3., 3.3.1.1., 3.3.1.2.																											
INDIKATOR		BDP po glavi stanovnika u općini Foča-Ustikolina (procijenjena vrijednost)																												
Definisanje		BDP je najsveobuhvatnija mjera ukupne proizvodnje dobara i usluga nekog društva. On je zbir novčane vrijednosti osobne potrošnje (C), bruto investicija (I), državnih kupovina dobara i usluga (G), neto izvoza (razlika uvoza i izvoza) (X). Indikator se računa na slijedeći način: (broj stanovnika općine Foča-Ustikolina x prosječna plaća u općini Foča-Ustikolina) / (broj stanovnika FBiH x prosječna plaća u FBiH) x BDP u FBiH.																												
Izvori informacija		Broj stanovnika općine Foča-Ustikolina: Federalni zavod za statistiku, mjesečni statistički bilteni	Procijenjena visina BDP po glavi stanovnika: Federalni zavod za programiranje razvoja (na osnovu podataka preuzetih od Uprave za indirektno oporezivanje BiH), Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH, godišnja publikacija																											
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci		Ovom metodologijom se dobija procjena BDP po glavi stanovnika, jer nisu uzete sve komponente koje utiču na visinu stvarnog BDP-a. BDP ne obuhvaća vrijednost intermedijarnih dobara (dobra koja se koriste kao sirovine ili poluproizvodi za proizvodnju drugih dobara) kao ni transferna plaćanja (npr. socijalna pomoć).																												
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		<table><tr><th rowspan="2">Godina</th><th colspan="2">BDP po glavi stanovnika</th></tr><tr><th>u općini Foča-Ustikolina (KM/stanovnik)</th><th>u Federaciji BiH (KM/stanovnik)</th></tr><tr><td>2010</td><td>8.842,00</td><td>6.582,00</td></tr><tr><td>2011</td><td></td><td></td></tr><tr><td>2012</td><td></td><td></td></tr><tr><td>2013</td><td></td><td></td></tr><tr><td>2014</td><td></td><td></td></tr><tr><td>2015</td><td></td><td></td></tr><tr><td>2016</td><td></td><td></td></tr></table>			Godina	BDP po glavi stanovnika		u općini Foča-Ustikolina (KM/stanovnik)	u Federaciji BiH (KM/stanovnik)	2010	8.842,00	6.582,00	2011			2012			2013			2014			2015			2016		
Godina	BDP po glavi stanovnika																													
	u općini Foča-Ustikolina (KM/stanovnik)	u Federaciji BiH (KM/stanovnik)																												
2010	8.842,00	6.582,00																												
2011																														
2012																														
2013																														
2014																														
2015																														
2016																														
Ključna poruka / komentar indikatora		Kao opći zaključak možemo istaći da je BDP po glavi stanovnika u općini Foča-Ustikolina na zadovoljavajućem nivou, jer je za 34,3 % iznad prosjeka BDP po glavi stanovnika u FBiH. Problem uzrokuje činjenica da je on računat na bazi statističkog broja od ukupno 1.740 stanovnika, a ako bi se računao na bazi procijenjenog stvarnog broja od ukupno 2.800 stanovnika onda je vrijednost indikatora ispod prosjeka FBiH.																												

Indikator broj	2.3	OBLAST	Ekonomski i ruralni razvoj																						
		PODOBLAST	Ekonomski razvoj																						
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	2., 3.																						
		Strateški ciljevi	2.1., 2.2.1., 2.3., 2.4., 3.3.																						
		Programi	2.1.1, 2.2.1., 2.3.1., 2.4.1., 3.3.1.																						
		Projekti	2.1.1.1., 2.1.1.2., 2.1.1.3., 2.1.1.4., 2.1.1.5., 2.1.1.6., 2.2.1.1., 2.2.1.2., 2.3.1.1., 2.3.1.2., 2.3.1.3., 2.3.1.4., 2.3.1.6., 2.4.1.3., 3.3.1.1., 3.3.1.2.																						
INDIKATOR		Prosječna neto plaća																							
Definisanje		Plaća je iznos novca, kojeg plaća poslodavac zaposleniku obično mjesečno za njegov rad na temelju sklopljenog ugovora o radu. Poslodavac od bruto plaće automatski odbija iznose za pojedine poreze i doprinose tako da zaposleniku ostaje za isplatu neto plaća. Na cijenu rada utiče odnos između ponude radnih mjesta i potražnje za radom. Indikator se računa na slijedeći način: (iznos ukupno isplaćenih neto plaća na području Općine Foča-Ustikolina) / broj uposlenih																							
Izvori informacija		Prosječna neto plaća u općini Foča-Ustikolina: Federalni zavod za statistiku, Mjesečni statistički pregled po Kantonima, mjesečno	Prosječna neto plaća u općini Foča-Ustikolina: Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH, godišnja publikacija																						
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci																									
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		<table><tr><td>Godina</td><td>Prosječna neto plaća u općini Foča-Ustikolina (KM)</td></tr><tr><td>2007</td><td>498,44</td></tr><tr><td>2008</td><td>498,44</td></tr><tr><td>2009</td><td>640,40</td></tr><tr><td>2010</td><td>665,13</td></tr><tr><td>2011</td><td></td></tr><tr><td>2012</td><td></td></tr><tr><td>2013</td><td></td></tr><tr><td>2014</td><td></td></tr><tr><td>2015</td><td></td></tr><tr><td>2016</td><td></td></tr></table>		Godina	Prosječna neto plaća u općini Foča-Ustikolina (KM)	2007	498,44	2008	498,44	2009	640,40	2010	665,13	2011		2012		2013		2014		2015		2016	
Godina	Prosječna neto plaća u općini Foča-Ustikolina (KM)																								
2007	498,44																								
2008	498,44																								
2009	640,40																								
2010	665,13																								
2011																									
2012																									
2013																									
2014																									
2015																									
2016																									
Ključna poruka / komentar indikatora		Prosječno ostvarena plaća u općini Foča-Ustikolina u 2010. godini je na nivou od 91,35% prosječne plaće BPK (koja je iznosila 728,09 KM), odnosno 82,7% prosječne plaće FBiH (koja je iznosila 804,37 KM) što ukazuje na nizak životni standard stanovništva u ovoj općini.																							

Indikator broj	2.4	OBLAST	Ekonomski i ruralni razvoj																	
		PODOBLAST	Ekonomski razvoj																	
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	2., 3.																	
		Strateški ciljevi	2.1., 2.2.1., 2.3., 2.4., 3.3.																	
		Programi	2.1.1, 2.2.1., 2.3.1., 2.4.1., 3.3.1.																	
		Projekti	2.1.1.1., 2.1.1.2., 2.1.1.3., 2.1.1.4., 2.1.1.5., 2.1.1.6., 2.2.1.1., 2.2.1.2., 2.3.1.1., 2.3.1.2., 2.3.1.3., 2.3.1.4., 2.3.1.6., 2.4.1.3., 3.3.1.1., 3.3.1.2.																	
INDIKATOR		% nezaposlenosti radnoaktivnog stanovništva																		
Definisanje		% nezaposlenosti radnoaktivnog stanovništva predstavlja odnos registrovanih nezaposlenih lica na evidenciji Službe za zapošljavanje BPK, Biro za zapošljavanje Foča-Ustikolina i ukupnog broja radno aktivnog stanovništva općine Foča-Ustikolina. Radno aktivno stanovništvo je radnosposobno stanovništvo (starosti od 15-64 godine) prisutno na tržištu rada u kategoriji evidentiranih zaposlenih ili u kategoriji evidentiranih nezaposlenih lica. Indikator se računa kao: broj registrovanih nezaposlenih lica / broj radno aktivnog stanovništva na teritoriji općine Foča-Ustikolina x 100																		
Izvori informacija		% učešća registrovanih nezaposlenih lica u broju radno aktivnog stanovništva na teritoriji općine Foča-Ustikolina: JU “Služba za zapošljavanje BP Kantona – Bilten Statistički pregledi, mjesečna izdanja	Podaci u biltenu preuzeti iz Mjesečnog statističkog pregleda Federalnog zavoda za statistiku																	
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci																				
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		<table><tr><td>Godina</td><td>učešće registrovanih nezaposlenih lica u broju radno aktivnog stanovništva (%)</td></tr><tr><td>2010</td><td>65,5</td></tr><tr><td>2011</td><td></td></tr><tr><td>2012</td><td></td></tr><tr><td>2013</td><td></td></tr><tr><td>2014</td><td></td></tr><tr><td>2015</td><td></td></tr><tr><td>2016</td><td></td></tr></table>			Godina	učešće registrovanih nezaposlenih lica u broju radno aktivnog stanovništva (%)	2010	65,5	2011		2012		2013		2014		2015		2016	
Godina	učešće registrovanih nezaposlenih lica u broju radno aktivnog stanovništva (%)																			
2010	65,5																			
2011																				
2012																				
2013																				
2014																				
2015																				
2016																				
Ključna poruka / komentar indikatora		Problem nezaposlenosti u općini Foča-Ustikolina se nameće kao krucijalni problem. Stopa učešća registrovanih nezaposlenih lica u broju radno aktivnog stanovništva općine Foča-Ustikolina u 2010. godini je izuzetno visoka, značajno veća od stope učešća registrovanih nezaposlenih lica u FBiH u 2010. g. (45,4%).																		

Indikator broj	2.5	OBLAST	Ekonomski i ruralni razvoj																
		PODOBLAST	Radna snaga																
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	3.																
		Strateški ciljevi	3.2., 3.5.																
		Programi	3.2.1., 3.5.1.																
		Projekti	3.2.1.2., 3.5.1.1., 3.5.1.2., 3.5.1.3.																
INDIKATOR	% učešća radnosposobnog stanovništva u ukupnom broju stanovnika Općine																		
Definisanje	% radnosposobnog stanovništvo općine Foča-Ustikolina je odnos broja radnosposobnih stanovnika općine (starosti od 15-64 godine) i ukupnog broja stanovnika općine Foča-Ustikolina.																		
Izvori informacija	Broj radnosposobnih stanovnika općine i ukupan broj stanovnika općine: Mjesečni statistički pregledi, Federalnog zavoda za statistiku	Stopa radnosposobnog stanovništva, obrada podataka: Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH, Federalni zavod za programiranje razvoja, godišnja publikacija																	
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci	Vrijednost indikatora iskazana je na osnovu zvaničnih statističkih podataka.																		
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)	<table><tr><td>Godina</td><td>% radnosposobnog stanovništva</td></tr><tr><td>2010</td><td>59,1</td></tr><tr><td>2011</td><td></td></tr><tr><td>2012</td><td></td></tr><tr><td>2013</td><td></td></tr><tr><td>2014</td><td></td></tr><tr><td>2015</td><td></td></tr><tr><td>2016</td><td></td></tr></table>			Godina	% radnosposobnog stanovništva	2010	59,1	2011		2012		2013		2014		2015		2016	
Godina	% radnosposobnog stanovništva																		
2010	59,1																		
2011																			
2012																			
2013																			
2014																			
2015																			
2016																			
Ključna poruka / komentar indikatora	U proteklim godinama je evidentan pad stope učešća radnosposobnog stanovništva u ukupnom broju stanovnika općine Foča-Ustikolina, što je nepovoljan trend za razvoj lokalne ekonomije. % učešća radnosposobnog stanovništva je između ostalog posljedica nedovoljne stope nataliteta u proteklim decenijama, te djelimično u određenoj mjeri produženja životnog vijeka stanovništva. Obzirom na činjenicu da procijenjeni podaci o stvarnom broju stanovnika znatno odstupaju od statističkih (po procjenama ukupno je 2.800 stanovnika), da bi se u potpunosti sagledala ova problematika, morale bi se uraditi detaljnije analize dobne strukture cjelokupne populacije, te zasebno izvršiti analizu samo ove kategorije radnosposobnog stanovništva.																		

Indikator broj	2.6	OBLAST	Ekonomski i ruralni razvoj																
		PODOBLAST	Ekonomski razvoj																
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	2., 3.																
		Strateški ciljevi	2.1., 2.2., 2.3., 2.4., 3.3.																
		Programi	2.1.1, 2.2.1., 2.3.1., 2.4.1., 3.3.1.																
		Projekti	2.1.1.1., 2.1.1.2., 2.1.1.3., 2.1.1.4., 2.1.1.5., 2.1.1.6., 2.2.1.1., 2.2.1.2., 2.3.1.1., 2.3.1.2., 2.3.1.3., 2.3.1.4., 2.3.1.6., 2.4.1.3., 3.3.1.1., 3.3.1.2.																
INDIKATOR		Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika na području Općine																	
Definisanje		Za iskazivanje vrijednosti indikatora uzima se ukupan broj stanovništva na općini Foča-Ustikolina / (broj pravnih lica + broj poslovnih jedinica u sastavu pravnih lica + fizička lica koja obavljaju djelatnost)																	
Izvori informacija		Federalni zavod za statistiku, Mjesečni statistički pregled	Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH, godišnja publikacija																
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci																			
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		<table><tr><td>Godina</td><td>Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika</td></tr><tr><td>2010</td><td>58</td></tr><tr><td>2011</td><td></td></tr><tr><td>2012</td><td></td></tr><tr><td>2013</td><td></td></tr><tr><td>2014</td><td></td></tr><tr><td>2015</td><td></td></tr><tr><td>2016</td><td></td></tr></table>		Godina	Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika	2010	58	2011		2012		2013		2014		2015		2016	
Godina	Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika																		
2010	58																		
2011																			
2012																			
2013																			
2014																			
2015																			
2016																			
Ključna poruka / komentar indikatora		Prosječan broj poslovnih subjekata u 2010. godini u FBiH na 1.000 stanovnika je 51 poslovni subjekat. U općini Foča-Ustikolina postoje 58 poslovna subjekta na 1.000 stanovnika, što je za 7 poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika više u odnosu na prosjek FBiH, što ukazuje na relativno uvećan poduzetnički angažman stanovništva općine Foča-Ustikolina u odnosu na prosjek FBiH. Međutim, zbog već istaknutog problema sa neažurnom statistikom u pogledu ukupnog broja stanovnika treba istaći da je vrijednost ovog indikatora u stvarnosti dosta manja jer po procjenama na području općine živi 2.800 stanovnika što znači da je svega 36 poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika, što je znatno ispod statističkog prosjeka u Federaciji BiH (51 poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika) kao i u BPK (45 poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika). Kao zaključak može se konstatovati da u budućem periodu treba što je moguće više raditi na privlačenju potencijalnih investitora koji bi svojim dolaskom mogli u značajnoj mjeri da unaprijede privredna dešavanja na teritoriji Općine, te na neki način treba pokušati motivisati i lokalno stanovništvo u otvaranju start up biznisa.																	

Indikator broj	2.7	OBLAST	Ekonomski i ruralni razvoj														
		PODOBLAST	Ruralni razvoj														
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	2., 3.														
		Strateški ciljevi	2.1., 2.2., 2.3., 3.3.														
		Programi	2.1.1, 2.2.1., 2.3.1., 2.4.1., 3.3.1.														
		Projekti	2.1.1.1., 2.1.1.2., 2.1.1.3., 2.1.1.4., 2.1.1.5., 2.1.1.6., 2.2.1.1., 2.3.1.6., 3.3.1.1.														
INDIKATOR		Broj registrovanih poljoprivrednih obrtnika na području Općine															
Definisanje		Aktivni poljoprivredni proizvođači sa područja općine Foča-Ustikolina koji su registrovali svoju djelatnost u skladu sa zakonom o obrtu i time stekli zakonska prava i obaveze. Indikator se računa kao : Ukupan broj registrovanih poljoprivrednih obrtnika na početku godine + novoregistrovani poljoprivredni obrtnici u izvještajnoj godini															
Izvori informacija		Općina Foča-Ustikolina Unutrašnja organizaciona jedinica za privredu, komunalne poslove i finansije, broj registrovanih poljoprivrednih obrtnika, Elektronski općinski registar poljoprivredenih obrtnika															
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci		Ovaj indikator se odnosi na sve registrovane poljoprivredne obrtnike, bez obzira kojim vidom poljoprivredne proizvodnje se bave.															
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		<table><tr><td>Godina</td><td>Ukupan broj registrovanih poljoprivrednih obrtnika</td></tr><tr><td>2011</td><td>5</td></tr><tr><td>2012</td><td></td></tr><tr><td>2013</td><td></td></tr><tr><td>2014</td><td></td></tr><tr><td>2015</td><td></td></tr><tr><td>2016</td><td></td></tr></table>		Godina	Ukupan broj registrovanih poljoprivrednih obrtnika	2011	5	2012		2013		2014		2015		2016	
Godina	Ukupan broj registrovanih poljoprivrednih obrtnika																
2011	5																
2012																	
2013																	
2014																	
2015																	
2016																	
Ključna poruka / komentar indikatora		Ovaj indikator je jako važan jer ukazuje na stepen razvijenosti poljoprivrede i zaposlenosti u toj branši. Obzirom na zavidan potencijal općine pogodan za razvoj poljoprivrede činjenica da je samo 5 poljoprivrednih proizvođača registrovalo svoj obrt je zabrinjavajuća i zaslužuje posebnu pažnju s ciljem iznalaženja načina da se taj broj značajno poveća.															

Indikator broj	2.8	OBLAST	Ekonomski i ruralni razvoj																																		
		PODOBLAST	Ekonomski razvoj																																		
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	2., 3.																																		
		Strateški ciljevi	2.1., 2.3., 3.3.																																		
		Programi	2.1.1., 2.3.1., 3.3.1.																																		
		Projekti	2.1.1.5., 2.3.1.6., 3.3.1.1.																																		
INDIKATOR		Prinos od odabranih poljoprivrednih kultura																																			
Definisanje		Prinos će se mjeriti za najinteresantnije poljoprivredne kulture koje se uzgajaju na području općine i iskazivati će se u ukupnoj količini i u prinosu po ha ili po stablu/čokotu, kako bi se mogla pratiti i kretanja u produktivnosti proizvodnje. Indikator se izračunava kao zbir pojedinačnih prinosa u izvještajnoj godini za svaku pojedinu poljoprivrednu kulturu koja se prati.																																			
Izvori informacija		Federalni zavod za statistiku, Godišnji statistički bilten „Biljna proizvodnja Federacije BiH“, publikuje se godišnje.																																			
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci																																					
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		<table><tr><th colspan="3">Prinosi u 2010. godini</th></tr><tr><th>Poljoprivredna kultura</th><th>Ukupan prinos u tonama</th><th>Prinos po jedinici</th></tr><tr><td>Krompir</td><td>540</td><td>10,0 t / ha</td></tr><tr><td>Luk crni</td><td>108</td><td>18,0 t / ha</td></tr><tr><td>Paradajz</td><td>72</td><td>7,5 t / ha</td></tr><tr><td>Lucerka</td><td>98</td><td>2,8 t / ha</td></tr><tr><td>Pšenica</td><td>40</td><td>4,0 t / ha</td></tr><tr><td>Orasi</td><td>660</td><td>16,5 kg /stablo</td></tr><tr><td>Jabuke</td><td>464</td><td>6,7 kg /stablo</td></tr><tr><td>Trešnje</td><td>420</td><td>40 kg /stablo</td></tr><tr><td>Šljive</td><td>269</td><td>1,5 kg /stablo</td></tr></table>			Prinosi u 2010. godini			Poljoprivredna kultura	Ukupan prinos u tonama	Prinos po jedinici	Krompir	540	10,0 t / ha	Luk crni	108	18,0 t / ha	Paradajz	72	7,5 t / ha	Lucerka	98	2,8 t / ha	Pšenica	40	4,0 t / ha	Orasi	660	16,5 kg /stablo	Jabuke	464	6,7 kg /stablo	Trešnje	420	40 kg /stablo	Šljive	269	1,5 kg /stablo
Prinosi u 2010. godini																																					
Poljoprivredna kultura	Ukupan prinos u tonama	Prinos po jedinici																																			
Krompir	540	10,0 t / ha																																			
Luk crni	108	18,0 t / ha																																			
Paradajz	72	7,5 t / ha																																			
Lucerka	98	2,8 t / ha																																			
Pšenica	40	4,0 t / ha																																			
Orasi	660	16,5 kg /stablo																																			
Jabuke	464	6,7 kg /stablo																																			
Trešnje	420	40 kg /stablo																																			
Šljive	269	1,5 kg /stablo																																			
Ključna poruka / komentar indikatora		Obzirom da je razvoj poljoprivrede jedan od strateških ciljeva ove općine, od izuzetnog je značaja pratiti putem ovih indikatora kretanja u obimu i kvalitetu uzgoja pojedinih najinteresantnijih kultura.																																			

Indikator broj	2.9	OBLAST	Ekonomski i ruralni razvoj																																																											
		PODOBLAST	Poljoprivreda - Stočarstvo																																																											
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	2., 3.																																																											
		Strateški ciljevi	2.1., 2.3., 3.3.																																																											
		Programi	2.1.1., 2.3.1., 3.3.1.																																																											
		Projekti	2.1.1.1., 2.1.1.4., 2.3.1.6., 3.3.1.1.																																																											
INDIKATOR		Vrsta i brojno stanje stoke i domaćih životinja na području Općine																																																												
Definisanje		Brojno stanje stoke na području općine Foča-Ustikolina utvrđuje se na osnovu prijava za utvrđivanje novčanih podrški u poljoprivrednoj proizvodnji i procjene obima proizvodnje izraženih kroz obrasce periodičnih izvještaja u skladu sa Zakonom o statistici FBiH.																																																												
Izvori informacija		Služba za privredu općine Foča-Ustikolina (podatak se dobija iz predatih aplikacija za podsticaj)	Veterinarska stanica Ustikolina		Minisatarstvo privrede BPK Goražde																																																									
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci		Brojno stanje stoke je bazirano na osnovu godišnjih prijava za utvrđivanje novčanih podrški u poljoprivrednoj proizvodnji i procjene obima proizvodnje, te stoga ne predstavlja stvarno stanje jer ne postoji zvanični popis stoke i domaćih životinja.																																																												
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		<table><tr><td rowspan="2">Vrsta stoke</td><td colspan="6">Godina</td></tr><tr><td>2011</td><td>2012</td><td>2013</td><td>2014</td><td>2015</td><td>2016</td></tr><tr><td>Broj goveda</td><td>263</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Broj ovaca</td><td>2.400</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Broj koza</td><td>50</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Broj konja</td><td>10</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Broj peradi</td><td>3.500</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Broj košnica</td><td>1.000</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>						Vrsta stoke	Godina						2011	2012	2013	2014	2015	2016	Broj goveda	263						Broj ovaca	2.400						Broj koza	50						Broj konja	10						Broj peradi	3.500						Broj košnica	1.000					
Vrsta stoke	Godina																																																													
	2011	2012	2013	2014	2015	2016																																																								
Broj goveda	263																																																													
Broj ovaca	2.400																																																													
Broj koza	50																																																													
Broj konja	10																																																													
Broj peradi	3.500																																																													
Broj košnica	1.000																																																													
Ključna poruka / komentar indikatora		Evidentan je porast broja stoke i živine u zadnjih nekoliko godina, što se može povezati sa uvedenim poticajima za razvoj stočarstva na svim nivoima (općinskom, kantonalnom i federalnom).																																																												

Indikator broj	2.10	OBLAST	Ekonomski i ruralni razvoj		
		PODOBLAST	Ekonomski razvoj		
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	2.		
		Strateški ciljevi	2.1., 2.3.		
		Programi	2.1.1., 2.3.1.		
		Projekti	2.1.1.2., 2.1.1.3., 2.1.1.6., 2.3.1.3., 2.3.1.4.		
INDIKATOR		% učešća izvoza općine Foča-Ustikolina u ukupno ostvarenom izvozu FBiH			
Definisanje		% učešća općine Foča-Ustikolina u ukupnom ostvarenom izvozu FBiH je procentualno učešće vrijednosti roba i usluga izvezenih sa teritorije općine Foča-Ustikolina u ukupnoj vrijednosti roba i usluga izvezenih sa teritorije FBiH			
Izvori informacija		Ukupno ostvaren izvoz roba i usluga iz FBiH, Ukupno ostvaren izvoz roba i usluga iz općine Foča-Ustikolina: Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH, godišnja publikacija	Federalni zavod za programiranje podatke preuzeo od Uprave za indirektno oporezivanje BiH, posredovanjem vanjskotrgovinske komore BiH		
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci					
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		Godina	Izvoz sa teritorije općine Foča-Ustikolina u KM	Izvoz FBiH u KM	% učešća izvoza općine Foča-Ustikolina u izvozu FBiH
		2010	3,398.000,00	4.871,245.000,00	0,07
		2011			
		2012			
		2013			
		2014			
		2015			
		2016			
Ključna poruka / komentar indikatora		U 2010. godini procentualno gledano izvoz sa roba i usluga sa teritorije općine Foča-Ustikolina ima zanemarljiv udio u ukupnom izvozu FBiH tj svega 0,07%. Interesantan je podatak da istovremeno u 2010. godini izvoz po glavi stanovnika po zvaničnoj statistici ne zaostaje mnogo na području općine Foča-Ustikolina (1.952,87 KM) u odnosu na Federaciju BiH (2,083,81 KM). Ovaj podatak je dijelom rezultat i neažurnih podataka o ukupnom broju stanovnika jer ako bi se uzeo u obzir procijenjeni broj ukupne populacije sa područja ove općine (2.800 stanovnika) onda izvoz po glavi stanovnika u njoj opada na svega 1.213,57 KM u 2010. godini, što je za 41,5% manje nego u Federaciji BiH.			

A1.3. Društveni razvoj (stanovništvo, obrazovanje i kvalitet života)

Indikator broj	3.1	OBLAST	Društveni razvoj													
		PODOBLAST	Stanovništvo													
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	3.													
		Strateški ciljevi	3.2., 3.5.													
		Programi	3.2.1., 3.5.1.													
		Projekti	3.2.1.2., 3.5.1.1., 3.5.1.2., 3.5.1.3.													
INDIKATOR		Gustina naseljenosti na području Općine														
Definisanje		Gustina naseljenosti stanovništva pokazuje koliko stanovnika općine živi na jednom kvadratnom kilometru (1 km ²) površine općine. Predstavlja indikator koji se može uporediti sa repnim (npr. prosječno u zemlji). Obrazac za izračunavanje: Gustina naseljenosti stanovništva = Ukupan broj stanovnika na području općine (st) / ukupna površina općine (km ²)														
Izvori informacija		Služba za privredu, komunalne poslove, društvene djelatnosti, opću upravu i finansije Općine Foča-Ustikolina -broj stanovnika na području općine -godišnje, -na upit.	Služba za prostorno uređenje, imovinsko-pravne, geodetsko-katastarske poslove, izbjegla i raseljena lica, boračka i stambena pitanja Općine Foča-Ustikolina -ukupna površina općine izražena u km ² , -godišnje, -na upit.													
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci		Obrađeni podaci o gustini naseljenosti po godinama publikovani su u godišnjim publikacijama Federalnog zavoda za programiranje razvoja, ali tako da uvažavaju statistički ukupan broj stanovnika na području općine. Obzirom da taj statistički broj znatno odstupa od procijenjenog stvarnog broja stanovnika, Općina se opredijelila izračunavati gustinu naseljenosti na osnovu procijenjenih podataka, što će se primjenjivati do popisa stanovništva, nakon čega će i statistika raspolagati ažurnim i tačnim podacima koji će se moći nastaviti primjenjivati. Pri izračunavanju gustine naseljenosti na području općine obuhvaćeno je stanovništvo koje ima stalno mjesto prebivališta na području općine i stanovništvo koje ima mjesto boravka na području općine u vrijeme izračunavanja gustine naseljenosti.														
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		<table><tr><td>Područje</td><td>Broj stanovnika decembar 2011. godine</td><td>Površina km²</td><td>Gustina naseljenosti (broj stanovnika/km²)</td></tr><tr><td>FBiH</td><td>2.338.270</td><td>26.110,50</td><td>89,55</td></tr><tr><td>Općina Foča-Ustikolina</td><td>2.800</td><td>161,26</td><td>17,36</td></tr></table>			Područje	Broj stanovnika decembar 2011. godine	Površina km ²	Gustina naseljenosti (broj stanovnika/km ²)	FBiH	2.338.270	26.110,50	89,55	Općina Foča-Ustikolina	2.800	161,26	17,36
Područje	Broj stanovnika decembar 2011. godine	Površina km ²	Gustina naseljenosti (broj stanovnika/km ²)													
FBiH	2.338.270	26.110,50	89,55													
Općina Foča-Ustikolina	2.800	161,26	17,36													
Ključna poruka / komentar indikatora		Gustina naseljenosti područja općine je važan pokazatelj prirodnog i društvenog kretanja stanovništva.														

Indikator broj	3.2	OBLAST	Društveni razvoj							
		PODOBLAST	Stanovništvo-obrazovanje							
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	3.							
		Strateški ciljevi	3.1., 3.3.							
		Programi	3.1.1., 3.3.1.							
		Projekti	3.1.1.1., 3.3.1.1., 3.3.1.2.							
INDIKATOR		% mladih sa visokom stručnom spremom (VSS) u ukupnom broju nezaposlenih na evidenciji Službe za zapošljavanje								
Definisanje		Udio stanovnika starosti do 35 godina sa završenom visokom spremom koji se nalaze na evidenciji Službe za zapošljavanje pokazuje procentualni udio nezaposlenog mladog stanovništva u određenoj kategoriji edukovanosti (visoko obrazovanje) u odnosu na ukupan broj nezaposlenih stanovnika. Podrazumjeva mlade sa visokom stručnom spremom (VSS) dodiplomskog i postdiplomskog studija. Obrazac za izračunavanje: Broj mladih sa VSS na evidenciji nezaposlenih osoba / Ukupan broj stanovnika na evidenciji nezaposlenih osoba x 100								
Izvori informacija		Služba za zapošljavanje Bosansko-podrinjskog kantona -broj mladih sa VSS na evidenciji nezaposlenih osoba, -godišnje, -redovno izvještavanje.	Služba za zapošljavanje Bosansko-podrinjskog kantona -ukupan broj stanovnika na evidenciji nezaposlenih osoba, -godišnje, -na upit.							
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci		Mladim na evidenciji nezaposlenih osoba se smatraju sva lica starosne dobi do 35 godina, a koja su evidentirana kod Službe za zapošljavanje Bosansko-podrinjskog kantona.								
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		Podaci o mladim na evidenciji Službe za zapošljavanje u 2011. godini: <table><tr><td>Ukupan broj na evidenciji nezaposlenih osoba</td><td>Broj mladih sa VSS na evidenciji nezaposlenih osoba</td><td>Udio mladih sa VSS u ukupnom broju nezaposlenih</td></tr><tr><td>375</td><td>1</td><td>0,27 %</td></tr></table>			Ukupan broj na evidenciji nezaposlenih osoba	Broj mladih sa VSS na evidenciji nezaposlenih osoba	Udio mladih sa VSS u ukupnom broju nezaposlenih	375	1	0,27 %
Ukupan broj na evidenciji nezaposlenih osoba	Broj mladih sa VSS na evidenciji nezaposlenih osoba	Udio mladih sa VSS u ukupnom broju nezaposlenih								
375	1	0,27 %								
Ključna poruka / komentar indikatora		Radni angažman visoko-obrazovanih mladih osoba je značajan preduslov ekonomskog i društvenog razvoja lokalne zajednice i društva u cjelini.								

Indikat or broj	3.3	OBLAST	Društveni razvoj							
		PODOBLAST	Stanovništvo							
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	3.							
		Strateški ciljevi	3.2., 3.5.							
		Programi	3.2.1., 3.5.1.							
		Projekti	3.2.1.1., 3.2.1.2., 3.5.1.1., 3.5.1.2., 3.5.1.3.							
INDIKATOR		% djece osnovno-školskog uzrasta u ukupnom broju stanovnika Općine								
Definisanje		Obrazac za izračunavanje: Broj djece osnovno-školskog uzrasta na području općine / Ukupan broj stanovnika općine x 100								
Izvori informacija		Osnovna škola "Ustikolina" -broj djece osnovno-školskog uzrasta, -godišnje, -redovno izvještavanje.	Služba za privredu, komunalne poslove, društvene djelatnosti, opću upravu i finansije Općine Foča-Ustikolina -broj stanovnika na području općine -godišnje, -na upit.							
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci		Broj djece osnovno-školskog uzrasta podrazumjeva djecu koja pohađaju obavezno osnovno devetogodišnje obrazovanje u Osnovnoj školi "Ustikolina" i područnoj školi u Jabuci.								
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		Broj djece osnovno-školskog uzrasta na području Općine u 2011. godini <table><tr><td>Ukupan broj stanovnika na području općine</td><td>Broj djece osnovno-školskog uzrasta na području Općine</td><td>% djece osnovno-školskog uzrasta u ukupnom broju stanovnika Općine</td></tr><tr><td>2.800</td><td>146</td><td>5,2%</td></tr></table>			Ukupan broj stanovnika na području općine	Broj djece osnovno-školskog uzrasta na području Općine	% djece osnovno-školskog uzrasta u ukupnom broju stanovnika Općine	2.800	146	5,2%
Ukupan broj stanovnika na području općine	Broj djece osnovno-školskog uzrasta na području Općine	% djece osnovno-školskog uzrasta u ukupnom broju stanovnika Općine								
2.800	146	5,2%								
Ključna poruka / komentar indikatora		Broj djece osnovno-školskog uzrasta na području Općine je najznačajniji pokazatelj i za praćenje starosne strukture stanovništva na području općine Foča-Ustikolina.								

Indikator broj	3.4	OBLAST	Društveni razvoj									
		PODOBLAST	Obrazovanje									
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	3.									
		Strateški ciljevi	3.2.									
		Programi	3.2.1.									
		Projekti	3.2.1.1.									
INDIKATOR		% kabineta u osnovnoj školi tehnički opremljenih u skladu sa savremenim obrazovnim standardima										
Definisanje		Tehnički zadovoljavajuće opremljen kabinet podrazumjeva specijalnu učionicu-kabinet sa pretkabinetom i ostavom, sa svom opremom, nastavnim sredstvima, učilima i školskim namještajem Obrazac za izračunavanje: Broj tehnički opremljenih kabineta / Ukupan broj kabineta x 100										
Izvori informacija		Osnovna škola Ustikolina -broj tehnički opremljenih kabineta, -na kraju školske godine, -na upit.	Osnovna škola Ustikolina -ukupan broj kabineta, -na kraju školske godine, -na upit.									
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci		Ukupan broj tehnički opremljenih kabineta podrazumjeva prostorije u kojima se odvija predmetna nastava iz bosanskog jezika, matematike i fizike, historije i geografije, biologije, hemije, informatike, tehničkog odgoja, likovne kulture, muzičke kulture. U 2011. godini je jedino kabinet za informatiku zadovoljavao propisane tehničke standarde.										
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		<table><tr><td>Godina</td><td>Ukupan broj kabineta u osnovnoj školi na teritoriji općine Foča-Ustikolina</td><td>Broj tehnički opremljenih kabineta u osnovnoj školi na teritoriji općine Foča-Ustikolina</td><td>% tehnički opremljenih kabineta</td></tr><tr><td>2011</td><td>9</td><td>1</td><td>11,1%</td></tr></table>			Godina	Ukupan broj kabineta u osnovnoj školi na teritoriji općine Foča-Ustikolina	Broj tehnički opremljenih kabineta u osnovnoj školi na teritoriji općine Foča-Ustikolina	% tehnički opremljenih kabineta	2011	9	1	11,1%
Godina	Ukupan broj kabineta u osnovnoj školi na teritoriji općine Foča-Ustikolina	Broj tehnički opremljenih kabineta u osnovnoj školi na teritoriji općine Foča-Ustikolina	% tehnički opremljenih kabineta									
2011	9	1	11,1%									
Ključna poruka / komentar indikatora		Kvalitet obrazovanja kao najznačajnijeg resursa za razvoj ljudskih i društvenih kapaciteta u značajnoj mjeri zavisi od materijalno-tehničke opremljenosti škola savremenim nastavnim sredstvima u toku nastavnog procesa.										

Indikator broj	3.5	OBLAST	Društveni razvoj																																	
		PODOBLAST	Zdravstvena zaštita																																	
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	3.																																	
		Strateški ciljevi	3.5.																																	
		Programi	3.5.1.																																	
		Projekti	3.5.1.2.																																	
INDIKATOR		Broj stanovnika Općine na jednog ljekara primarne zdravstvene zaštite																																		
Definisanje		Broj stanovnika na jednog ljekara ukazuje na kvalitet zdravstvene zaštite stanovništva na području općine Foča-Ustikolina. Obrazac za izračunavanje: Broj stanovnika na jednog ljekara = ukupan broj stanovnika općine / ukupan broj ljekara primarne zdravstvene zaštite angažovanih u zdravstvenim ustanovama općine Foča-Ustikolina																																		
Izvori informacija		Javna ustanova “Dom zdravlja” Foča-Ustikolina -broj ljekara primarne zdravstvene zaštite -na kraju godine, -redovno izvještavanje.	Služba za privredu, komunalne poslove, društvene djelatnosti, opću upravu i finansije Općine Foča-Ustikolina -ukupan broj stanovnika općine, -na kraju godine, -na upit.																																	
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci		Broj ljekara primarne zdravstvene zaštite u Domu zdravlja Foča-Ustikolina obuhvata sve ljekare i stomatologe koji su radno angažovani u ovoj ustanovi. Na području Općine djeluje Dom zdravlja sa dvije područne ambulante u koje jedanput sedmično iz Doma zdravlja odlaze ljekar i medicinsko osoblje.																																		
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		<table><tr><td>Godina</td><td>Broj stanovnika općine Foča-Ustikolina</td><td>Broj ljekara u općini Foča-Ustikolina</td><td>Broj stanovnika općine Foča-Ustikolina na jednog ljekara</td></tr><tr><td>2011</td><td>2.800</td><td>3</td><td>933,33</td></tr><tr><td>2012</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>2013</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>2014</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>2015</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>2016</td><td></td><td></td><td></td></tr></table> Broj ljekara i stomatologa u JU Dom zdravlja Foča-Ustikolina u 2011. godini<table><tr><td>Ljekari</td><td>Stomatolozi</td></tr><tr><td>2</td><td>1</td></tr></table>			Godina	Broj stanovnika općine Foča-Ustikolina	Broj ljekara u općini Foča-Ustikolina	Broj stanovnika općine Foča-Ustikolina na jednog ljekara	2011	2.800	3	933,33	2012				2013				2014				2015				2016				Ljekari	Stomatolozi	2	1
Godina	Broj stanovnika općine Foča-Ustikolina	Broj ljekara u općini Foča-Ustikolina	Broj stanovnika općine Foča-Ustikolina na jednog ljekara																																	
2011	2.800	3	933,33																																	
2012																																				
2013																																				
2014																																				
2015																																				
2016																																				
Ljekari	Stomatolozi																																			
2	1																																			
Ključna poruka / komentar indikatora		Optimalan broj ljekara primarne zdravstvene zaštite je preduslov za kvalitetnu organizaciju zdravstvene zaštite građana na području općine. U općini Foča-Ustikolina u posljednjih par godina uočljiv je pad broja stanovnika na jednog ljekara, dakle postoji pozitivan trend napretka u ovom procesu, međutim može se sa sigurnošću konstatovati da je ipak na teritoriji općine Foča-Ustikolina i dalje nedovoljan broj ljekara, odnosno da je nepovoljan odnos broja ljekara naspram broja stanovnika.																																		

Indikator broj	3.6	OBLAST	Društveni razvoj									
		PODOBLAST	Socijalna zaštita stanovništva									
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	3.									
		Strateški ciljevi	3.5.									
		Programi	3.5.1.									
		Projekti	3.3.1.3.									
INDIKATOR		% korisnika socijalne zaštite u ukupnom stanovništvu na području Općine										
Definisanje		Učešće korisnika socijalne zaštite u ukupnom stanovništvu pokazuje procentualni udio korisnika socijalne zaštite u ukupnom stanovništvu općine. Korisnici socijalne pomoći su osobe koje su određena prava iz oblasti socijalne zaštite ostvarili rješenjem donesenim na osnovu zakona. Obrazac za izračunavanje: $\text{Učešće korisnika socijalne zaštite u ukupnom stanovništvu} = (\text{broj korisnika socijalne zaštite na području općine} / \text{ukupan broj stanovnika na području općine}) \times 100$										
Izvori informacija		Centar za socijalni rad Bosansko-podrinjskog kantona -broj korisnika socijalne pomoći, -godišnje, -na upit.	Služba za privredu, komunalne poslove, društvene djelatnosti, opću upravu i finansije Općine Foča-Ustikolina -ukupan broj stanovnika na području općine, -godišnje, -na upit.									
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci		Pod korisnicima socijalne pomoći sa područja općine se podrazumjevaju sve osobe koje su u skladu sa važećim propisima i procedurama ostvarile bilo koji od vidova socijalne pomoći od strane Centra za socijalni rad Bosansko-podrinjskog kantona. Vrsta socijalnih davanja i broj korisnika po vrsti socijalnog davanja su detaljno obrazloženi u analizi stanja, tj. u poglavlju o socijalnoj zaštiti.										
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		<table><tr><td>Godina</td><td>Broj korisnika socijalne zaštite</td><td>Ukupan broj stanovnika</td><td>% korisnika socijalne zaštite u ukupnom stanovništvu</td></tr><tr><td>2011</td><td>190</td><td>2.800</td><td>6,78 %</td></tr></table>			Godina	Broj korisnika socijalne zaštite	Ukupan broj stanovnika	% korisnika socijalne zaštite u ukupnom stanovništvu	2011	190	2.800	6,78 %
Godina	Broj korisnika socijalne zaštite	Ukupan broj stanovnika	% korisnika socijalne zaštite u ukupnom stanovništvu									
2011	190	2.800	6,78 %									
Ključna poruka / komentar indikatora		Broj korisnika socijalne pomoći je dominantan pokazatelj o broju stanovnika lokalne zajednice u stanju socijalne potrebe i pokazatelj pri sagledavanju socijalne strukture stanovništva u općini. U najugroženije kategorije stanovništva spadaju djeca, stara i bolesna lica i izbjegli i raseljeni.										

Indikator broj	3.7	OBLAST	Društveni razvoj											
		PODOBLAST	Kultura											
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	3.											
		Strateški ciljevi	3.4.											
		Programi	3.4.1.											
		Projekti	3.4.1.1., 3.4.1.2., 3.4.1.3., 3.4.1.4.											
INDIKATOR		Broj stanovnika na jedan aktivni kulturni objekat na području Općine												
Definisanje		Pod aktivnim kulturnim objektima podrazumjevaju se: biblioteke, kina i pozorišta koji su u funkciji. Obrazac za izračunavanje: Ukupan broj stanovnika na području općine / Broj aktivnih kulturnih objekata na području općine												
Izvori informacija		Služba za privredu, komunalne poslove, društvene djelatnosti, opću upravu i finansije Općine Foča-Ustikolina -ukupan broj aktivnih kulturnih objekata na području općine, -godišnje, -na upit.	Služba za privredu, komunalne poslove, društvene djelatnosti, opću upravu i finansije Općine Foča-Ustikolina -ukupan broj stanovnika na području općine, -godišnje, -na upit.											
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci		Aktivna kulturni objekti na području općine obuhvataju kulturne objekte kojim raspolažu Općina Foča-Ustikolina, Osnovna škola “Ustikolina” i Dom kulture. Na području općine Foča-Ustikolina u 2011. godini postojao je 1 objekat u funkciji kulture (biblioteka u sklopu Osnovne škole “Ustikolina”).												
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		<table><tr><th rowspan="2">Godina</th><th rowspan="2">Broj stanovnika općine Foča-Ustikolina</th><th colspan="2">Objekti kulture</th></tr><tr><th>Broj objekata</th><th>Broj stanovnika po objektu</th></tr><tr><td>2011</td><td>2.800</td><td>1</td><td>17.533</td></tr></table>			Godina	Broj stanovnika općine Foča-Ustikolina	Objekti kulture		Broj objekata	Broj stanovnika po objektu	2011	2.800	1	17.533
Godina	Broj stanovnika općine Foča-Ustikolina	Objekti kulture												
		Broj objekata	Broj stanovnika po objektu											
2011	2.800	1	17.533											
Ključna poruka / komentar indikatora		Usvajanje novih kulturnih tokova i afirmacija kulturnih vrijednosti dovodi do izraženijeg društvenog razvoja.												

Indikator broj	3.8	OBLAST	Društveni razvoj	
		PODOBLAST	Kultura	
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	3.	
		Strateški ciljevi	3.4.	
		Programi	3.4.1.	
		Projekti	3.4.1.1., 3.4.1.2., 3.4.1.3., 3.4.1.4.	
INDIKATOR		Broj kulturnih događaja u toku jedne godine na području Općine		
Definisanje		Kulturni događaji organizovani na području općine u zatvorenom ili otvorenom prostoru, a koje samostalno ili zajednički organizuju Općina Foča-Ustikolina, Omladinski savez Ustikolina, Osnovna škola “Ustikolina” i Kulturno-umjetničko društvo “Polet” Ustikolina.		
Izvori informacija		Služba za privredu, komunalne poslove, društvene djelatnosti, opću upravu i finansije Općine Foča-Ustikolina -broj kulturnih događaja, -na kraju godine,	Omladinski savez Ustikolina -broj kulturnih događaja, -na kraju godine, -na upit.	
		Kulturno-umjetničko društvo “Polet” Ustikolina -broj kulturnih događaja, -na kraju godine, -na upit.	Osnovna škola “Ustikolina” -broj kulturnih događaja, -na kraju godine, -na upit.	
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci		Kulturni događaji podrazumjevaju sve oblike manifestacija, predstava, priredbi, izložbi i sajmova iz oblasti kulture, književnosti, muzike, pozorišta, slikarstva, filma, kinematografije, očuvanja prirodnog i kulturno-historijskog naslijeđa.		
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		Na području Općine Foča-Ustikolina u 2011. godini je održano ukupno 12 kulturnih događaja.		
Ključna poruka / komentar indikatora		Kulturni događaji doprinose afirmaciji kulturnih vrijednosti društva i unaprijeđenju kulturnog života građana.		

Indikator broj	3.9	OBLAST	Društveni razvoj									
		PODOBLAST	Sport									
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	3.									
		Strateški ciljevi	3.1., 3.2.									
		Programi	3.1.1., 3.2.2.									
		Projekti	3.1.1.1., 3.2.2.1., 3.2.2.2.									
INDIKATOR		Broj mladih uključenih u sportske klubove na području Općine										
Definisanje		Broj mladih uključenih u sportske klubove na području Općine Foča-Ustikolina Obrazac za izračunavanje: Zbir članova (mladih) iz svih aktivnih sportskih klubova na području Općine										
Izvori informacija		Nogometni klub “Kolina” -broj mladih uključenih u sportske klubove, -na kraju godine, -registar članova kluba, -na upit.	Klub atletske gimnastike -broj mladih uključenih u sportske klubove, -na kraju godine, -registar članova kluba, -na upit.	Sportsko-ribolovno društvo -broj mladih uključenih u sportske klubove, -na kraju godine, -registar članova kluba, -na upit.								
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci		Broj mladih uključenih u sportske klubove na području Općine podrazumjeva broj članova koji se nalaze u evidenciji sportskih klubova koji aktivno djeluju na području općine (Nogometni klub “Kolina”, Klub atletske gimnastike i Sportsko-ribolovno društvo). Sportski tereni neophodni za rad i djelovanje postojećih sportskih klubova i kolektiva postoje na području općine i svojim kapacitetom u značajnom dijelu zadovoljavaju njihove potrebe za radom i boljom organizacijom sporta i sportskih manifestacija. Izraženiji razvoj sporta u Općini Foča-Ustikolina je najvećim dijelom uslovljen nedostatkom sportske infrastrukture, finansijskih sredstava i nepovoljnijom starosnom strukturom stanovništva.										
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		Broj mladih uključenih u sportske klubove u 2011. godini: <table><tr><td>Sportski klubovi</td><td>broj članova</td></tr><tr><td>Nogometni klub “Kolina”</td><td>80</td></tr><tr><td>Klub atletske gimnastike</td><td>25</td></tr><tr><td>Sportsko-ribolovno društvo</td><td>-</td></tr></table> Na području općine aktivno djeluju tri sportska kolektiva i to nogometni klub, klub atletske gimnastike i sportsko-ribolovno društvo, a ostali vidovi sporta su zastupljeni samo u rekreativnoj formi.			Sportski klubovi	broj članova	Nogometni klub “Kolina”	80	Klub atletske gimnastike	25	Sportsko-ribolovno društvo	-
Sportski klubovi	broj članova											
Nogometni klub “Kolina”	80											
Klub atletske gimnastike	25											
Sportsko-ribolovno društvo	-											
Ključna poruka / komentar indikatora		Afirmacija i razvoj sporta i njegov uticaj na razvoj i jačanje psiho-fizičkih sposobnosti i zdravlja mladih. Cilj je u narednom petogodišnjem periodu povećati procenat uključenosti mladih u sportske klubove sa sadašnjih 20 % na 25 % ukupnog broja djece osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta										

Indikator broj	3.10	OBLAST	Društveni razvoj							
		PODOBLAST	Mladi							
Ciljevi, programi i projekti na koje se indikator odnosi		Prioriteti	3.							
		Strateški ciljevi	3.1., 3.3.							
		Programi	3.1.1., 3.3.1.							
		Projekti	3.1.1.1., 3.3.1.2.							
INDIKATOR		% zastupljenosti mladih u Općinskom vijeću								
Definisanje		Zastupljenost mladih u Općinskom vijeću kao predstavničkom tijelu građana u općini podrazumjeva broj mladih koji su izabrani na poziciju vijećnika u Općinskom vijeću i koji aktivno vrše tu funkciju. Obrazac za izračunavanje: Broj mladih u Općinskom vijeću / Ukupan broj vijećnika u Općinskom vijeću x 100								
Izvori informacija		Općinsko vijeće Općine Foča-Ustikolina -broj mladih u Općinskom vijeću, -četverogodišnje (mandatno), -na upit.	Općinsko vijeće Općine Foča-Ustikolina -broj mladih u Općinskom vijeću, -četverogodišnje (mandatno), -na upit.							
Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci		Mladim zastupljenim u Općinskom vijeću se smatraju sva lica starosne dobi do 35 godina, a koja su izabrana na poziciju vijećnika u Općinsko vijeće Općine Foča-Ustikolina, bez obzira na politički subjekat kojem pripadaju.								
Vrijednost/i indikatora (bazna/e)		Zastupljenost mladih u Općinskom vijeću Općine Foča-Ustikolina u mandatnom periodu 2008.-2012. godina <table><tr><td>ukupan broj vijećnika u Općinskom vijeću</td><td>broj vijećnika u Općinskom vijeću koji spadaju u kategoriju mladih</td><td>% zastupljenosti mladih u Općinskom vijeću</td></tr><tr><td>11</td><td>1</td><td>9,09%</td></tr></table>			ukupan broj vijećnika u Općinskom vijeću	broj vijećnika u Općinskom vijeću koji spadaju u kategoriju mladih	% zastupljenosti mladih u Općinskom vijeću	11	1	9,09%
ukupan broj vijećnika u Općinskom vijeću	broj vijećnika u Općinskom vijeću koji spadaju u kategoriju mladih	% zastupljenosti mladih u Općinskom vijeću								
11	1	9,09%								
Ključna poruka / komentar indikatora		Učešće mladih osoba u kreiranju općinske politike i definisanju strateških pravaca razvoja općine je od velike važnosti za sveukupni razvoj lokalne zajednice.								

ANEKS 2: Lista potencijalnih projekata za period implementacije Strategije 2012.-2016.

Br oj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period imp- lementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
1.	Izrada projektne dokumentacije i izgradnja kolektora za odvodnju oborinskih voda u naselju Njuhe	Općina Foča-Ustikolina, JP Ceste FBiH	2016.	Ukupno: 40.000,00 JP Ceste: 20.000,00 Općina: 20.000,00	• površina plavljenja • površina obradivog zemljišta	U pripremi (ideja)
2.	Izrada projektne dokumentacije i izgradnja vodozahvata na lokalitetu „Kreča III“	Općina Foča-Ustikolina, UNDP, JKP Ušće	2015.-2016.	Ukupno: 80.000,00 IFAD: 30.000,00 UNDP: 35.000,00 Općina: 15.000,00	• nova količina pitke vode • kvalitet vode • utrošak el. energije	U pripremi (ideja)
3.	Sanacija javne rasvjete u naseljima Jabuka, Filipovići i Čurovići	Općina Foča-Ustikolina, EP BiH-Elektro distribucija Sarajevo	2012.-2016.	Ukupno: 60.000,00 EP BiH: 30.000,00 Općina: 30.000,00	• broj domaćinstava priključenih na elektromrežu • kvalitet života	Urađen Idejni projekat
4.	Uređenje novih zelenih površina i parking prostora u naselju Ustikolina	JKP Ušće, Općina Foča-Ustikolina	2012.-2016.	Ukupno: 40.000,00 JKP: 5.000,00 Općina: 35.000,00	• površina uređenog prostora • broj korisnika • kvalitet života • broj parking mjesta	U pripremi (ideja)
5.	Izgradnja sportskih igrališta i bazena(sportsko rekreativni centar)	Općina Foča-Ustikolina NVO	2012-2015	Ukupno : 600.000,00 UNDP: 200.00,00 IPA: 100.00,00 Federalno ministarstvo kulture i sporta: 100.000,00 Federalno ministarstvo	• broj sportskih udruženja • broj sportskih objekata	Nije započet

Br oj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period imp- lementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
				turizma: 100.000,00		
6.	Proširenje i rekonstrukcija sportske dvorane u O.Š.Ustikolina	OŠ „Ustikolina“, Ministarstvo obrazovanja BPK	2012-2015	Ukupno: 200.000,00 UNDP: 50.000,00 HELP: 50.000,00 IPA: 50.000,00 Federalno ministarstvo obrazovanja: 20.000,00 Ministarstvo obrazovanja BPK: 20.000,00 Općina : 10.000,00	• broj sportskih udruženja • broj klubova • broj sportskih objekata	Nije započet
7.	Analiza kadrovskih potreba na području Općine	Općina Foča-Ustikolina Javne institucije i ustanove Služba za zapošljavanje BPK Privredna komora BPK	2012. – 2015.	Ukupno: 10.000,00 Općina: 10.000,00	• 3.6. • broj deficitarnih kadrova	Nije započet
8.	Profesionalno usavršavanje uposlenika Općine	Općina Foča-Ustikolina Savez općina i gradova FBiH Međunarodne organizacije druge Općine / Opštine	2012. – 2013.	Ukupno: 10.000,00 Općina: 10.000,00	• broj seminara i edukacija • procenat uposlenika obuhvaćenih seminarima i edukacijama	U implementaciji (kontinuirano se provodi)
9.	Rekonstrukcija i opremanje školskog igrališta i postavka video-nadzora	Osnovna škola „Ustikolina“ Općina Foča-Ustikolina Resorno ministarstvo FBiH Resorno ministarstvo BPK	2013. – 2015.	Ukupno: 40.000,00 FBiH: 20.000,00 BPK: 15.000,00 Općina: 5.000,00	• 3.2. • procenat materijalne opremljenosti • stepen zadovoljstva učenika • stepen očuvanosti školskog okruženja	Započet (U proteklom periodu izvršena djelimična rekonstrukcija igrališta)

Br oj	Projekat	Partneri za implementaciju	Period imp- lementacije	Iznos i izvor finansiranja (KM)	Indikatori	Status projekta
10.	Poboljšanje inspekcijskog nadzora na nivou Općine	Općina Foča-Ustikolina Kantonalna uprava za inspekcijske poslove BPK druge Općine / Opštine	2012. – 2013.	Ukupno: 50.000,00 Općina: 50.000,00	• stepen poštivanja komunalnih i drugih propisa • broj novih radnih mjesta	U pripremi (procedura usklađivanja i općinskih propisa)
11.	Izgradnja RTV repetitora	Resorno ministarstvo BPK Općina Foča-Ustikolina Resorno ministarstvo BiH Resorno ministarstvo FBIH	2013. – 2014.	Ukupno: 20.000,00 BPK: 20.000,00	• broj RTV repetitora • procenat pokrivenosti područja RTV signalom • stepen zadovoljstva građana	U implementaciji (realizovan dio i poduzete daljne aktivnosti od strane resornog ministarstva)

ANEKS 3: Pregled važećih strateških dokumenata

R.br.	Naziv strateškog dokumenta	Partneri na projektu	Projektovana vrijednost strategije (KM)	Izvori finansiranja (EU fondovi...)	Projektovani udio općine (KM)	Sprovedeni monitoring i evaluacija (datumi, dokumenti)
1.	Strategija Općinskog razvoja 2008-2013	• OSCE • Općina Foča-Ustikolina	--	--	--	--
2.	Strategija partnerstva sa građanima 2008 -	• OSCE • Općina Foča-Ustikolina • Građani općine	--	--	--	Evaluacija 2010. godine
3.	Lokalni ekološki akcioni plan (LEAP) 2012–2018	• MDGF (UNDP) • Institut za hidrotehniku Sarajevo • Općina Foča-Ustikolina	--	--	--	--
4.	Strategija omladinske politike	• -	--	--	--	--

ANEKS 4: Pregled postojećih aktuelnih projekata, planiranih budžetom Općine, započeti u 2011. godini

Red. broj	Naziv projekta	Tip projekta (ekonomski razvoj...)	Partneri na projektu	Faza realizacije	Planirani rok završetka	Ukupni budžet projekta (KM)	Dosadašnji troškovi (KM)	Izvori finansiranja (Budžet, EU fondovi, ...)
1.	Rekonstrukcija „Doma kulture“	Društveni razvoj	Odras	U toku	Decembar 2011	33.000,00	33.000,00	• Budžet • Odras
2.	Asfaltiranje puta Njuhe-Zebina Šuma 2,5 km	Putna infrastruktura	Odras	završeno		270.000,00	270.000,00	• Budžet • Odras
3.	Asfaltiranje puta Njuhe-Ljubuša šuma dužina 2,3 km	Putna infrastruktura		završeno		230.000,00	230.000,00	• Budžet • Federalno ministarstvo prometa i komunikacija
4.	Sanacija puta Cvilin – Kožetin	Putna infrastruktura		završeno		55.000,00	55.000,00	• Budžet
5.	Elektrifikacija naselja Ribice, Sorlaci, Zabor, Drugovići	elektrifikacija		završeno		350.000,00	350.000,00	• Budžet • Fond za povratak
6.	Izgradnja kanalizacije za Dom kulture u Ustikolini	Društveni razvoj		završeno		50.000,00	50.000,00	• Budžet
7.	Izgradnja mosta i raskrsnice u Ustikolini	Putna infrastruktura	Federalna direkcija cesta	završeno		500.000,00	500.000,00	• Federalna direkcija cesta
8.	Projekat UNDP nabavka sadnica maline i izgradnja hladnjače	Ekonomski razvoj	UNDP	U troku	Decembar 2011 i nastavak u 2012	750.000,00	690.000,00	• Budžet • UNDP
9.	Uređenje ušća rijeke Koline i Drine		Agencija sliva rijeke Save	završeno		200.000,00	200.000,00	• Budžet • Agencija sliva rijeke Save

ANEKS 5: Odluka o izradi „Strategije održivog razvoja za period 2012.-2016. godine za područje Općine Foča-Ustikolina“

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Bosansko-podrinjski kanton Goražde
OPĆINA FOČA-USTIKOLINA

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina
Bosnian-podrinje Canton Goražde
MUNICIPALITY FOČA-USTIKOLINA

OPĆINSKO VIJEĆE

U okviru programa REC-a (Regionalni centar za okoliš/životnu sredinu za Srednju i Istočnu Evropu), koji finasijski podržava Ministarstvo inostranih poslova Finske i čl. 94 – 95 Statuta Općine Foča – Ustikolina (“Službene novine Bosansko – podrinjskog kantona Goražde”, br.8/08), Općinsko vijeće Općine Foča – Ustikolina, na 20. redovnoj sjednici, održanoj dana 07.07.2011.godine, d o n o s i

O D L U K U

o izradi Strategije održivog razvoja za period 2012-2016. godine
za područje Općine Foča-Ustikolina

Član 1.

U cilju sprovođenja projekta „Jačanje kapaciteta i podrška lokalnim samoupravama“ koje finasijski podržava Ministarstvo inostranih poslova Finske a sprovodi REC (*Regionalni centar za okoliš/životnu sredinu za Srednju i Istočnu Evropu*), izradit će se i sprovesti Strategija održivog razvoja Općine Foča-Ustikolina za period 2012-2016. godine.

Član 2.

Za izradu Strategija održivog razvoja Općine i dalje aktivnosti zadužen je Općinski načelnik. Lice za koordinaciju projekta izrade i implementacije Strategija održivog razvoja Općine za Općinu Foča-Ustikolina imenovat će Općinski načelnik

Član 3.

U svrhu izrade Strategija održivog razvoja Općine, načelnik će formirati Radnu grupu i ostala potrebna tijela za izradu strategije

Član 4.

Rok za izradu Strategije održivog razvoja Općine Foča Ustikolina je 6 mjeseci

Član 5.

Omladinska bb, 73 250 Ustikolina, tel: 038 519 400, fax: 038 519 402, e-mail: op.ustik@bih.net.ba

Dokument Strategija održivog razvoja Općine Foča-Ustikolina za period 2012-2016. godine će proći proceduru nacрта, javne rasprave, prijedloga i projekata koji će biti usvojeni od strane Općinskog vijeća Općine Foča-Ustikolina

Član 6.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja a biće objavljena u „Službenim novinama Bosansko-podrinjskog kantona“

Broj: 01-23-900/11
Datum: 08.07.2011. godine

ANEKS 6: Rješenje o imenovanju Koordinatora i Radnog tima za izradu „Strategije održivog razvoja Općine Foča-Ustikolina za period 2012.-2016.“

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Bosansko-podrinjski kanton Goražde
OPĆINA FOČA-USTIKOLINA

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina
Bosnian-podrinje Canton Goražde
MUNICIPALITY FOČA-USTIKOLINA

OPĆINSKI NAČELNIK

Broj: 02-23-795/11
Datum: 14.06.2011. godine

Na osnovu člana 37. i člana 101. Statuta Općine Foča-Ustikolina ("Službene novine Bosansko-podrinjskog kantona", broj: 8/08), Općinski načelnik, d o n o s i:

RJEŠENJE

o imenovanju Kordinatora i Radnog tima za izradu Strategije održivog razvoja Općine Foča-Ustikolina za period 2012 – 2016. godine

Član 1.

Imenuje se Kordinator i Radni tim za izradu Strategije održivog razvoja Općine Foča-Ustikolina za period 2012 – 2016. godine u sastavu:

1. Hadžiahmetović Nihad - kordinator
2. Borović Mensud - član
3. Čengić Mirsad - član
4. Bašić Redžo - član
5. Osmanspahić Ermin - član
6. Karahodža Mensura - član

Član 2.

O aktivnostima i obavezama Kordinator i članovi radnog tima će biti naknadno upoznat od konsultantske kuće „Maxima Consulting“ iz Beograda, koja će sprovoditi projekat.

Član 3.

Ovo Rješenje stupa na snagu danom donošenja

DOSTAVLJENO:

1. Kordinatoru i članovima radnog tima
2. „Maxima Consulting“
3. evidenciji,
4. a/a.

ANEKS 7: Odluka/Rješenje o monitoringu i evaluaciji

(ubaciti prije štampanja usvojene verzije Strategije)

ANEKS 8: Odluka/Rješenje o usvajanju Strategije održivog razvoja

(ubaciti prije štampanja usvojene verzije Strategije)

REGIONAL ENVIRONMENTAL CENTER

